

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego 2020

Report on the socio-economic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship 2020

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego 2020

Report on the socio-economic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship 2020

Urząd Statystyczny w Olsztynie Statistical Office in Olsztyn

Olsztyn 2020

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Olsztyn, Warmińsko-Mazurski Centre for Regional Surveys

Zespół autorski

Editorial team

Mariola Kardasińska, Beata Olszewska, Mariola Ornoch, Magda Stankiewicz, Alicja Żebiałowicz

Kierujący

Supervisor

Elżbieta Lorek

Tłumaczenie

Translation

Joanna Abramowicz

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Bożena Jarząbek, Wioletta Wasilewska

ISSN 2084-7084

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

olsztyn.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data please indicate the source

Urząd Statystyczny
w Olsztynie

10-555 OLSZTYN, UL. TADEUSZA KOŚCIUSZKI 78/82

Przedmowa

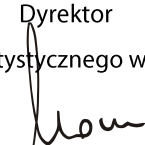
Urząd Statystyczny w Olsztynie przekazuje Państwu kolejną edycję publikacji „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego 2020”. Publikacja zawiera obszerny zestaw najbardziej aktualnych informacji statystycznych charakteryzujących poziom rozwoju społeczno-gospodarczego naszego województwa.

Zakres tematyczny opracowania obejmuje problematykę z zakresu środowiska, społeczeństwa, gospodarki oraz finansów jednostek samorządu terytorialnego. Prezentowane zagadnienia zostały przedstawione w retrospekcji od 2010 r., co umożliwia analizę i ocenę zmian zachodzących w ostatnich latach. Dodatkowo istnieje możliwość porównania zjawisk społeczno-ekonomicznych występujących w województwie warmińsko-mazurskim z procesami zachodzącymi w kraju i innych województwach.

Przedstawiona w publikacji problematyka została zaprezentowana na wykresach, mapach, kartogramach i kartodiagramach, umożliwiając poznanie zmian w czasie oraz rozmieszczenia przestrzennego zjawisk i procesów społeczno-ekonomicznych. Część analityczną opracowania uzupełniają tablice przeglądowe.

Wyrażam nadzieję, że niniejsze opracowanie będzie cennym źródłem informacji o województwie warmińsko-mazurskim. Jednocześnie proszę o wszelkie sugestie dotyczące zawartości publikacji oraz zakresu prezentowanych w niej danych statystycznych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, maj 2020 r.

Preface

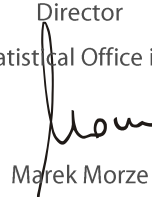
Statistical Office in Olsztyn presents the next edition of „Report on the socio-economic situation of Warmińsko-Mazurskie Voivodship 2020”. This publication includes a comprehensive set of the most current statistical data describing the level of socio-economic development of our voivodship.

The thematic scope of the study includes issues relating to the environment, society, economy and finances of local government units. Described issues were presented in the retrospection since 2010 that enables analysis and assessment of changes taking place in the last years. Additionally it is possible to compare socio-economic phenomena occurring in Warmińsko-Mazurskie Voivodship with processes taking place in the country and also in other voivodships.

Issues described in the publication were presented in the form of graphs, maps, cartograms and cartodiagrams. It allows to learn about changes in time and spatial distribution of socio-economic phenomena and processes. The analytical part of the elaboration is supplemented with review tables.

I believe that this study will be a valuable source of information about Warmińsko-Mazurskie Voivodship. At the same time I ask for any suggestions regarding the content of the publication and the scope of presented statistical data.

Director
of the Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

Olsztyn, May 2020

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	
Objaśnienia znaków umownych	8
Symbols	
Ważniejsze skróty	8
Major abbreviations	
Synteza	10
Executive summary	
Rozdział 1 Województwo na tle kraju	18
Chapter 1 Voivodship against the background of the country	
Rozdział 2 Województwo na tle pozostałych województw	21
Chapter 2 Voivodship against the background of other voivodships	
Rozdział 3 Powierzchnia i podział terytorialny województwa	29
Chapter 3 Area and territorial division of voivodship	
Rozdział 4 Środowisko	30
Chapter 4 Environment	
4.1. Warunki meteorologiczne	30
Meteorological conditions	
4.2. Powierzchnia ziemi	31
Ground surface	
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	33
Water consumption. Municipal and industrial wastewater	
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	37
Pollution and protection of air	
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	39
Nature protection. Forests	
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	42
Industrial and municipal waste	
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	46
Economic aspects of environmental protection	
Rozdział 5 Społeczeństwo	49
Chapter 5 Society	
5.1. Kapitał ludzki	49
Human capital	
Demografia	49
Demography	
Edukacja	58
Education	
Zasoby pracy	66
Labour resources	

	5.2. Jakość życia	73
	Quality of life	
	Zamożność mieszkańców	73
	Inhabitant's wealth	
	Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	81
	Social welfare and family support	
	Warunki mieszkaniowe	86
	Housing conditions	
	Ochrona zdrowia	94
	Health care	
	Kultura	99
	Culture	
	Bezpieczeństwo publiczne	102
	Public safety	
	Społeczeństwo informacyjne	104
	Information society	
	Aktywność społeczna	105
	Social activity	
Rozdział 6	Gospodarka	108
Chapter 6	Economy	
	6.1. Produkt krajowy brutto	108
	Gross domestic product	
	6.2. Koniunktura gospodarcza	112
	Business tendency	
	6.3. Przedsiębiorczość	116
	Entrepreneurship	
	Podmioty gospodarki narodowej	116
	Entities of the national economy	
	Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	121
	Research and development and innovation activity	
	Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	125
	Using of information and communication technologies in enterprises	
	Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	127
	Financial results of non-financial enterprises	
	Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	131
	Investment outlays of enterprises	
	6.4. Produkcja i usługi	134
	Production and services	
	Rolnictwo	134
	Agriculture	
	Przemysł	140
	Industry	
	Budownictwo	144
	Construction	

	Rynek wewnętrzny	151
	Internal market	
	Transport	153
	Transport	
	Energia	161
	Energy	
Rozdział 7 Chapter 7	Finanse jednostek samorządu terytorialnego	164
	Finances of local government units	
	7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	164
	Revenue of local government units	
	7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	168
	Expenditure of local government units	
	7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	171
	Result of budgets of local government units	
	7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności	174
	Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund	
Rozdział 8 Chapter 8	Wybrane dane o województwie	176
	Selected data on voivodship	
Rozdział 9 Chapter 9	Wybrane dane o mieście wojewódzkim	180
	Selected data on city voivodship	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji categories of applied classification are presented in abbreviated form
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Znak *	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych data revised
Znak #	oznacza, że dane nie mogą być publikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Official Statistics

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

zł PLN	– złoty Polish zloty
tys.	– tysiąc thousand
mln	– milion million
g	– gram gram
kg	– kilogram kilogram
dt	– decytona deciton
l	– litr litre

ha	– hektar hectare
m ²	– metr kwadratowy square metre
m ³	– metr sześcienny cubic metre
km ²	– kilometr kwadratowy square kilometre
kpl.	– komplet set
szt.	– sztuka piece, unit
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities
p. proc.	– punkt procentowy percentage point

Synteza

- Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w 2018 r. były wyższe niż rok wcześniej.
- W 2018 r. w województwie wytworzono więcej odpadów komunalnych niż w 2017 r. W skali roku wzrosła ilość odebranych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, a także udział odpadów zebranych selektywnie. Najwięcej odpadów komunalnych zebranych selektywnie pochodziło z gospodarstw domowych. Na terenie województwa funkcjonowało 9 kontrolowanych składowisk odpadów komunalnych oraz 15 nielegalnych wysypisk śmieci.
- Liczba ludności województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie zmniejszała się w latach 2010–2019. Obserwowany spadek liczby mieszkańców był spowodowany ubytkiem migracyjnym ludności województwa, a w latach 2013, 2015, 2016, 2018 i 2019 również ujemnym przyrostem naturalnym.
- W województwie następował proces starzenia się ludności, jednak w porównaniu do innych województw warmińsko-mazurskie charakteryzowało się w 2019 r. wysokim udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz jednym z niższych w kraju udziałem osób w wieku poprodukcyjnym.
- W okresie 2010–2018 liczba placówek przedszkolnych zwiększyła się. Jednocześnie wzrosła liczba miejsc i korzystających z nich dzieci, poprawiły się również warunki nauczania.
- Liczba studentów i absolwentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszała się systematycznie od 2010 r.
- Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) przeprowadzonego w IV kwartale 2019 r. wskazują, że w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku spadła liczba bezrobotnych. Zwiększyła się natomiast liczba pracujących, co wpłynęło na wzrost wskaźnik zatrudnienia oraz współczynnika aktywności zawodowej.
- W 2018 r. wzrosła w porównaniu do ubiegłego roku liczba pracujących w gospodarce narodowej.
- W województwie w 2019 r. w porównaniu do roku ubiegłego zmniejszyła się liczba zarejestrowanych bezrobotnych; stopa bezrobocia, podobnie jak w latach ubiegłych, była najwyższa w kraju.
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w województwie w 2018 r. było wyższe niż przed rokiem.
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2019 r. ukształtowało się na poziomie wyższym niż rok wcześniej.
- W 2019 r. liczba emerytów i rencistów była wyższa niż rok wcześniej, wzrosła również przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto. Wyższą dynamiką charakteryzowały się świadczenia wypłacane przez ZUS, niż świadczenia wypłacane przez KRUS.
- W 2018 r. nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego oraz przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych. Wzrósł także udział osób w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem.
- Na każde 10 tys. mieszkańców województwa aż 580 osób otrzymywało świadczenie z pomocy społecznej – był to najwyższy wskaźnik w kraju.

- W okresie 2010–2018 liczba beneficjentów świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w województwie w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszyła się, jednak nadal był to najwyższy wskaźnik w kraju.
- W województwie w latach 2010–2018 w zasobach mieszkaniowych przybyło ponad 36 tys. lokali. Przeważały mieszkania zlokalizowane w miastach, a ich udział w 2018 r. wyniósł 64,5%. Od 2010 r. warunki mieszkaniowe uległy nieznacznej poprawie. Wzrosła przeciętna wielkość mieszkania oraz przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę. Mieszkania na wsi były o 20,7 m² większe niż w miastach, lecz pozostały bardziej zaludnione. Zmalała przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie i 1 izbę. Wzrósł udział mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, lecz gaz sieciowy był nadal dostępny w zaledwie co drugim mieszkaniu.
- Od 2010 r. w województwie przybyło prawie 2,5 tys. km rozdzielczej sieci wodociągowej. Wzrosła liczba przyłączy do budynków mieszkalnych. Na koniec 2018 r. na obszarach wiejskich zlokalizowane było 85,5% długości sieci wodociągowej oraz 64,8% przyłączy. Mimo systematycznego wzrostu, gęstość sieci wodociągowej w województwie należała do najniższych w kraju. Wzrósł odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego. W 2018 r. zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich zużycie wody na 1 mieszkańca wzrosło w stosunku do 2017 r.
- Od 2010 r. w województwie przybyło ponad 2,5 tys. km sieci kanalizacyjnej. Na koniec 2018 r. na terenach wiejskich znajdowało się 67,6% całej sieci kanalizacyjnej województwa i 47,6% przyłączy do budynków mieszkalnych. W stosunku do 2017 r. zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wzrosło. Było ono, podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, jednym z najniższych w kraju. W 2018 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało więcej mieszkańców województwa niż rok wcześniej. W 2018 r. w województwie siecią kanalizacyjną odprowadzono mniej ścieków niż w roku poprzednim.
- Od 2010 r. przybyło w województwie 683,0 km sieci gazowej. Wzrosła gęstość sieci gazowej rozdzielczej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej. W latach 2017–2018 liczba osób korzystających z sieci gazowej utrzymała się na zbliżonym poziomie. W porównaniu z 2017 r. zużycie gazu przez gospodarstwa domowe wzrosło przy jednoczesnym wzroście liczby odbiorców.
- W latach 2010–2018 zwiększyła się dostępność usług medycznych dla mieszkańców województwa. Wzrosła liczba pielęgniarek i położnych oraz lekarzy na 10 tys. ludności. Liczba placówek ambulatoryjnej służby zdrowia pozostała na tym samym poziomie. Zwiększyła się liczba porad udzielonych przez lekarzy w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca, a także dostępność aptek i punktów aptecznych.
- W latach 2010–2018 wzrastało zainteresowanie ofertą kulturalną teatrów i kin, odnotowano rosnącą liczbę widzów i słuchaczy. Zmniejszyła się natomiast liczba placówek bibliotecznych, co miało wpływ na wzrost liczby ludności na 1 obiekt. Obniżyła się także liczba wypożyczeń na 1 czytelnika.
- Zagrożenie przestępczością mierzone liczbą stwierdzonych przestępstw na 1000 ludności w okresie 2010–2019 r. zmniejszyło się, wzrósł jednocześnie wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw, który w całym analizowanym okresie był wyższy od przeciętnego w kraju.
- Systematycznie rósł udział gospodarstw domowych posiadających w domu łącze internetowe, a także odsetek osób kiedykolwiek korzystających z Internetu, jak również odsetek osób regularnie korzystających z Internetu.
- Produkt krajowy brutto w 2018 r. był wyższy niż rok wcześniej. Jednak w województwie dynamika wzrostu w porównaniu do poprzedniego roku była niższa niż w kraju.
- W kwietniu 2020 r. we wszystkich prezentowanych obszarach gospodarki wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się bardzo niekorzystnie zarówno w stosunku do marca br., jak i do analogicznego miesiąca 2019 r.

- W województwie w końcu grudnia 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było więcej podmiotów niż rok wcześniej. Dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.
- Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca w okresie 2010–2018 wzrosła prawie dwukrotnie, jednak w 2018 r. był to najniższy wskaźnik w kraju.
- Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną wykazywał tendencję wzrostową, natomiast udział przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe, w województwie był niższy od średniej krajowej, jednak z roku na rok zwiększał się.
- W latach 2018–2019 nastąpiło pogorszenie wyniku finansowego netto uzyskanego przez przedsiębiorstwa niefinansowe, w których liczba pracujących przekraczała 49 osób.
- Po spadku w 2017 r., w latach 2018–2019 odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych przez przedsiębiorstwa niefinansowe, w których liczba pracujących przekraczała 49 osób.
- W 2019 r. w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyło się pogłowie bydła, natomiast zmalało stado trzody chlewnej, owiec i drobiu. Odnotowano wzrost skupu ziemniaków i mleka, a spadek skupu ziarna zbóż i żywca rzeźnego. W porównaniu do 2018 r. wzrosły ceny skupu ziemniaków jadalnych, żywca rzeźnego wieprzowego i drobiowego, a także targowiskowe ceny pszenicy i ziemniaków jadalnych późnych. Natomiast niższe były ceny skupu zbóż, żywca rzeźnego wołowego i mleka oraz żyta na targowiskach.
- W 2018 r. w odniesieniu do poprzedniego roku nastąpił spadek globalnej produkcji rolniczej (w cenach stałych), o czym zadecydowała niższa wartość produkcji zarówno zwierzęcej, jak i roślinnej.
- W 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się produkcja sprzedana przemysłu (w cenach stałych) oraz wzrosło przeciętne zatrudnienie. Wzrosła również wydajność pracy (mierzona wartością produkcji sprzedanej na 1 zatrudnionego).
- W odniesieniu do 2018 r. odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa (w cenach bieżących). Wartość produkcji sprzedanej była jedną z najniższych w kraju. Mniejsza niż przed rokiem była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Wystąpił spadek przeciętnego zatrudnienia, przy jednoczesnym spadku wydajności pracy.
- W województwie w 2019 r. wzrosła liczba mieszkań oddanych do użytkowania oraz liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto. Spadła natomiast liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. W miastach, podobnie jak w 2018 r. przybyło więcej nowych mieszkań niż na wsi. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2019 r. była mniejsza niż przed rokiem. Wskaźnik wielkości mieszkań, wyrażony liczbą izb w 1 mieszkaniu był niższy niż w 2018 r. W 2019 r. wskaźniki mierzone liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności i na 1000 nowo zawartych małżeństw, były wyższe od ubiegłorocznych. Wszystkie nowo oddane mieszkania były wyposażone w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, tj. wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie.
- W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim, w odniesieniu do roku poprzedniego, wzrosła sprzedaż detaliczna oraz hurtowa.
- Od 2010 r. do 2018 r. przybyło w województwie 1,2 tys. km dróg publicznych o twardej nawierzchni. Drogi o nawierzchni ulepszonej stanowiły 92,1% długości dróg o nawierzchni twardej. W 2018 r. gęstość dróg o nawierzchni twardej na 100 km² powierzchni województwa była najniższą wartością w kraju. Wskaźnik gęstości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej, jak i gruntowej, wykazywał duże zróżnicowanie terytorialne.
- W 2018 r. na ogólną liczbę międzymiastowych połączeń autobusowych składały się 592 linie krajowe i 5 międzynarodowych. Wśród połączeń krajowych dominowały linie podmiejskie.

- Długość linii komunikacji miejskiej wzrosła w porównaniu do 2017 r., natomiast liczba pasażerów zmniejszyła się.
- W stosunku do 2017 r. długość linii kolejowych pozostała na tym samym poziomie.
- W 2018 r. przewóz ładunków oraz pasażerów żegluga śródlądową był mniejszy niż w 2017 r.
- Na koniec 2018 r. moc zainstalowana i osiągalna w elektrowniach była w województwie wyższa niż w 2017 r., odnotowano jednak spadek produkcji energii elektrycznej. W województwie 82,8% wytworzonej energii elektrycznej pochodziło z odnawialnych nośników energii.
- W 2018 r. gospodarstwa domowe zużyły więcej prądu niż rok wcześniej, co było spowodowane wzrostem liczby odbiorców energii elektrycznej. Średnie zużycie prądu przez 1 mieszkańca województwa spadło w porównaniu do 2017 r.
- Jednostki samorządu terytorialnego województwa 2018 r. zamknęły deficytem finansowym. W porównaniu do roku poprzedniego wzrosły dotacje inwestycyjne.

Executive summary

- Outlays on fixed assets for environmental protection and water management in 2018 were higher than a year before.
- In 2018, more municipal waste was generated in the voivodship than in 2017. The amount of municipal waste collected per capita increased as well as the share of waste collected separately per year. The largest amount of municipal waste collected separately came from households. There were 9 controlled municipal landfill sites and 15 illegal landfills in the voivodship.
- The population of Warmińsko-Mazurskie Voivodship decreased systematically in the years 2010–2019. The observed decrease in the number of inhabitants was caused by the migration outflow of the voivodship's population and in 2013, 2015, 2016, 2018 and 2019 also by negative natural increase.
- There was a process of population ageing observed in the voivodship. However, compared to other voivodships, Warmińsko-Mazurskie Voivodship was characterised in 2019 by a high share of the pre-working and working age population and one of the lowest share of post-working age population in the country.
- In 2010–2018 period, the number of pre-primary establishments increased. At the same time, the number of places and children in pre-primary establishments has increased, and teaching conditions have also improved.
- Number of students and graduates per 10 thousand population has been steadily decreasing since 2010.
- The results of the Labour Force Survey (LFS) conducted in the 4th quarter of 2019 show that the number of unemployed decreased as compared to the previous year. The number of employed increased, which influenced the increase in the employment rate and the activity rate.
- In 2018, the number of employed persons in the national economy increased compared to the previous year.
- In 2019, compared to the previous year, the number of registered unemployed persons decreased in the voivodship; the unemployment rate, as in previous years, was the highest in the country.
- In 2018, the average monthly gross wages and salaries in the national economy in the voivodship was higher than in the previous year.
- In 2019, the average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector reached a higher level than a year before.
- In 2019, number of retirees and pensioners was higher than a year before, the average monthly gross retirement and other pension also increased. Benefits paid by ZUS were characterised by a higher growth than those paid by KRUS.
- In 2018, there was an increase in the average monthly available income and average monthly expenditures per capita in households. The share of people in households at-risk-of-poverty also increased.
- For every 10 thousand population of the voivodship, up to 580 persons received social assistance benefits – it was the highest rate in the country.

- In 2010–2018 period, the number of social assistance beneficiaries in the voivodship per 10 thousand population decreased, but it was still the highest rate in the country.
- In 2010–2018, the voivodship's dwelling stocks increased by over 36 thousand premises. Dwellings located in towns dominated, with a share of 64.5% in 2018. Housing conditions have slightly improved since 2010. The average size of dwelling and the average useful floor area per person increased. Dwellings in rural areas were 20.7 m² larger than in urban areas, but also were more populated. The average number of persons per dwelling and per room decreased. The share of dwellings equipped with technical and sanitary installations increased, but gas from gas supply system was still available in only every second flat.
- Since 2010, almost 2.5 thousand km of water supply distribution network has increased in the voivodship. Number of connections leading to residential buildings has increased. At the end of 2018, 85.5% of the length of the water supply network and 64.8% of connections were located in rural areas. Despite the systematic increase, the density of the water supply network in the voivodship was one of the lowest in the country. The percentage of the population connected to the water supply system increased compared to the previous year. In 2018, both in urban areas and in rural areas, water consumption per capita increased compared to 2017.
- Since 2010, over 2.5 thousand km of sewage network has increased in the voivodship. At the end of 2018, 67.6% of the entire sewage network of the voivodship and 47.6% connections leading to residential buildings were located in rural areas. Compared to 2017, the density of the sewage network has increased. It was, as in the case of water supply system, one of the lowest in the country. In 2018, more inhabitants of the voivodship were using the sewage network than a year before. In 2018 less sewage was discharged by sewage network in the voivodship than in the previous year.
- Since 2010, 683.0 km of gas supply system has increased in the voivodship. The density of the gas supply network per 100 km² of total area increased. In 2017–2018, the number of persons using the gas supply system remained at a similar level. Compared with 2017, consumption of gas by households increased with a simultaneous increase in the number of consumers.
- In the years 2010–2018, the availability of medical services for the inhabitants of the voivodship increased. The number of nurses and midwives as well as doctors increased per 10 thousand population. The number of out-patient health care facilities remained at the same level. The number of consultations provided by doctors in out-patient healthcare per capita increased, as well as the availability of pharmacies and pharmaceutical outlets.
- In the years 2010–2018 interest in the cultural offer of theaters and cinemas increased, a growing number of audiences was noted. On the other hand, the number of library facilities decreased, which had an impact on the increase in population per facility. The number of loans per borrower has also decreased.
- In 2010–2019 period, the threat of crime measured by the number of detected crimes per 1000 population decreased, while the rate of detectability of delinquents increased, and this rate was higher than the national average over the entire analysed period.
- The share of households with an internet connection at home, as well as the percentage of people who have ever used the Internet and the percentage of people who regularly use the Internet, increased systematically.
- Gross domestic product in 2018 was higher than a year before. However, in the voivodship the growth indice compared to the previous year was lower than in the country.
- In April 2020, in all presented areas of the economy, the general business climate indicator shaped very unfavorably both in relation to March this year and the same month of 2019.
- At the end of December 2019, more entities were entered in the REGON register in the voivodship than a year before. Natural persons conducting economic activity dominated.

- In 2010-2018 period, the value of internal expenditure on R&D per capita almost doubled, however in 2018 it was the lowest indicator in the country.
- The percentage of enterprises using the Internet in contacts with public administration showed an upward trend. The percentage of enterprises receiving orders through computer networks in the voivodship was lower than the national average, however, it increased from year to year.
- In the years 2018–2019, the net financial result achieved by non-financial corporations employing more than 49 persons deteriorated.
- After a decrease in 2017, in 2018-2019 there was an increase in investment outlays by non-financial corporations employing more than 49 persons.
- In 2019, compared to the previous year, the cattle livestock increased, while the herd of pigs, sheep and poultry decreased. An increase in the procurement of potatoes and milk was recorded, while a decrease in the procurement of cereal grains and animals for slaughter. In comparison to 2018, the procurement prices of edible potatoes, pigs for slaughter and poultry for slaughter, as well as marketplace prices of wheat and late edible potatoes increased. Procurement prices of cereals, cattle for slaughter, milk and rye at marketplaces were lower.
- In 2018, compared to the previous year, there was a decrease in gross agricultural output (at constant prices), which was due to the lower value of both animal and crop output.
- In 2019, compared to the previous year, sold production of industry (at constant prices) increased and average paid employment increased. Labour productivity also increased (measured by the value of sold production per employee).
- In relation to 2018, a decrease in sold production of construction was recorded (in current prices). The value of sold production was one of the lowest in the country. The value of sales of construction and assembly production was also lower than a year before. There was a decrease in average paid employment with a decrease in labour productivity.
- In the voivodship in 2019, the number of dwellings completed and the number of dwellings in which construction has begun increased. However, the number of dwellings for which permits have been granted or registered with a construction project decreased. In urban areas, as in 2018, there were more new dwellings than in rural areas. The average useful floor area of one dwelling completed in 2019 was less than a year before. The indicator of the size of dwelling expressed in the number of rooms in one dwelling was lower than in 2018. In 2019, the indicators measured by the number of dwellings completed per 1000 population and per 1000 newly contracted marriages were higher than a year before. All newly completed dwellings were equipped with basic technical and sanitary installations, i.e. water supply, sewage system and central heating.
- In 2019, compared to the previous year, retail and wholesale increased in the Warmińsko-Mazurskie Voivodship.
- From 2010 to 2018, 1.2 thousand km of hard surface public roads increased in the voivodship. Roads with improved surface constituted 92.1% of the length of hard surfaces roads. In 2018, the density of hard surface roads per 100 km² of the voivodship's area was the lowest in the country. The density indicator of hard surface communal and powiat roads, as well as unsurfaced, displayed a considerable regional differentiation.
- In 2018, the total number of interurban bus connections consisted of 592 national and 5 international lines. Suburban lines dominated among national connections.
- The length of urban transport lines increased compared to 2017, while the number of passengers decreased.
- Compared to 2017, the length of railway lines remained at the same level.

- In 2018, transport of goods and transport of passengers by inland waterway was smaller than in 2017.
- At the end of 2018, the installed and maximum capacity of power plants in the voivodship was higher than in 2017. However, there was a decrease in production of electricity. In the voivodship, 82.8% of the electricity generated came from renewable energy commodity.
- In 2018, households consumed more electricity than a year ago, which was caused by the increase in the number of electricity consumers. The average consumption of electricity by 1 inhabitant of the voivodship decreased compared to 2017.
- Local government units closed the 2018 with financial deficit. Investment grants increased compared to the previous year.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica I. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table I. Selected data for Poland and voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Warmińsko- mazurskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2018 (in %)	0,2	0,2
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2018 r. (w hm ³) Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2018 (in hm ³)	9 434,6	119,8
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2018 r. (w hm ³) Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2018 (in hm ³)	8 200,4	71,7
Ścieki komunalne oczyszczane w ciągu roku ogółem w 2018 r. (w dam ³) Municipal treated wastewater during the year in 2018 (in dam ³)	1 328 655	47 112
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2018 r. (tony/rok): Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):		
gazowych gases	213 214 234	1 667 813
pyłowych particulates	31 827	676
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2018 r. (w %) Total of legal protected area in total area in 2018 (in %)	32,6	46,7
Lesistość w 2018 r. (w %) Forest cover in 2018 (in %)	29,6	31,6
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2019 (as of 31st December)	122,7	58,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r. Natural increase per 1000 population in 2019	-0,91	-1,39
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2019	0,16	-2,63
Przeciętne trwanie życia w 2018 r. (w latach) Life expectancy in 2018 (in years)		
mężczyźni males	73,8	72,5
kobiety females	81,7	81,6
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w 2018/2019 r. Children attending pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in 2018/2019	895	817

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year.

Tablica I. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
Table I. Selected data for Poland and voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Warmińsko- mazurskie
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Employment rate by LFS in 2019 (in %) (annual averages)	54,4	51,0
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Activity rate by LFS in 2019 (in %) (annual averages)	56,2	52,7
Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (w %) (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2019 (in %) (annual averages)	3,3	3,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2019 r. Registered unemployed persons per 1 job offer in 2019	18	22
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ^a w sektorze przedsiębiorstw w 2019 r. (w zł) Average monthly gross wages and salaries ^a in enterprise sector in 2019 (in PLN)	5 169,06	4 142,65
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2019 r. (w zł) Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in 2019 (in PLN)	2 264,06	2 062,43
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r. (w zł) Average monthly available income per capita in households in 2018 (in PLN)	1 693,46	1 554,81
Relatywna granica ubóstwa w 2018 r. (w %) Relative poverty threshold in 2018 (in %)	14,2	22,4
Granice ubóstwa skrajnego w 2018 r. (w %) Extreme poverty rate in 2018 (in %)	5,4	9,6
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r. (w %) Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in 2018 (in %)	5,1	8,7
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2018 r. (w tys. zł) Social assistance benefits granted in 2018 (in thousand PLN)	3 485 665	208 056
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych ^b na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2018 r. Children staying in nurseries and children's clubs ^b per 1000 children up to the age of 3 in 2018	105,3	69,2
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r. Population per out-patient health care unit in 2018	1 439	1 236
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2018 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2018:		
lekarze doctors	23,3	19,7
pielęgniarki nurses	50,2	45,2
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2018 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2018	47,3	44,9
Produkt krajowy brutto ^c (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2018 r. (w zł) Gross domestic product ^c (current prices) per capita in 2018 (in PLN)	55 066	37 843
Podmioty gospodarki narodowej ^d na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Entities of the national economy ^d per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)	1 175	927
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego ^d na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation ^d per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)	20	5

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przyzakładowymi. c Wstępny szacunek. d Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Including nursery wards and workplace nurseries. c Preliminary estimate. d Excluding entities for which the information about business address or of residence does not exist in the REGON register.

Tablica I. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
Table I. Selected data for Poland and voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Warmińsko- mazurskie
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^a w 2018 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^a in 2018	7,7	3,4
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^b w 2019 r. (w %) Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^b in 2019 (in %)	82,0	83,9
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w 2019 r. (w %) Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in 2019 (in %)	95,4	96,5
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^b w 2019 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^b in 2019 (previous year=100; current prices)	112,4	134,9
Obsada bydła ^c na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. (w szt.) Cattle ^c density per 100 ha of agricultural land in 2019 (in heads)	43,3	50,3
Obsada trzody chlewnej ^c na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. (w szt.) Pigs ^c density per 100 ha of agricultural land in 2019 (in heads)	73,4	56,7
Produkcja sprzedana przemysłu ^d (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2019 r. (w zł) Sold production of industry ^d (current prices) per 1 average employed person in industry in 2019 (in PLN)	553 443	422 063
Produkcja sprzedana budownictwa ^d (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2019 r. (w zł) Sold production of construction ^d (current prices) per 1 average employed person in construction in 2019 (in PLN)	625 052	371 251
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2019 r. Dwellings completed per 1000 population in 2019	5,4	4,1
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2018 r. Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2018	81,8	43,8
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2018 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2018	6,2	4,5
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2018 r. (w %) Share of renewable energy sources in production of electricity in 2018 (in %)	12,7	82,8

a Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie badania aktywności ekonomicznej ludności – dane średnioroczne. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Stan w dniu 1 czerwca. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a Economically active persons (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. c As of 1st June. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2

Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2018 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2018

Wybrane obszary:
Chosen areas:

aglomeracje:

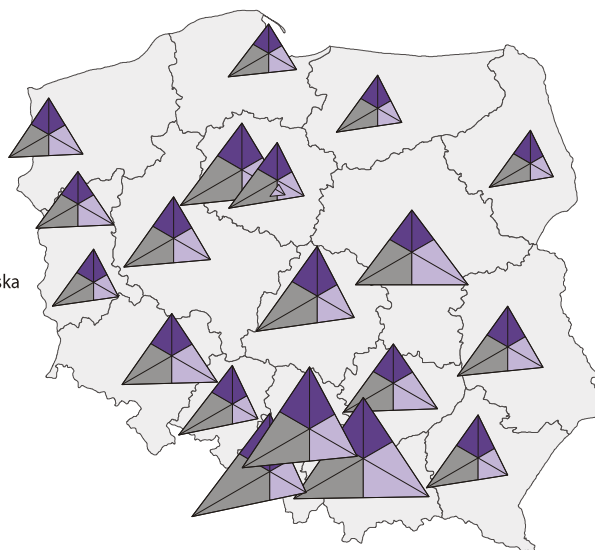
agglomerations:

białostocka
bydgoska
górnośląska
krakowska
lubelska
łódzka
poznańska
rybnicko-jastrzębska
szczecińska
trójmiejska
warszawska
wrocławska

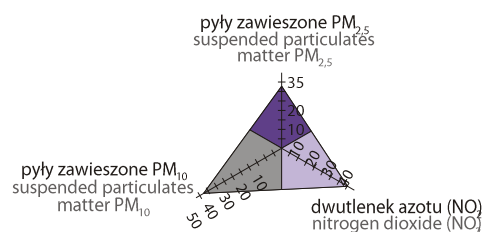
miasta:

cities:

Gorzów Wlkp.
Kielce
Olsztyn
Opole
Rzeszów
Toruń
Zielona Góra

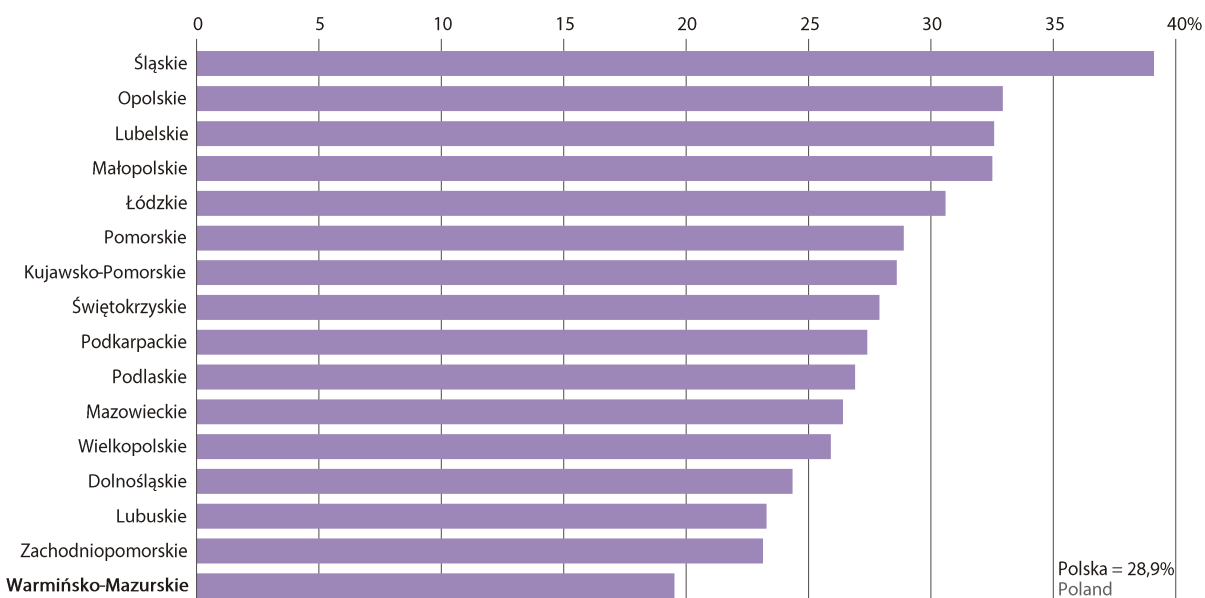

Średnia wartość normowanego stężenia
średniego rocznego w µg/m³:
Average value of standardized average
annual concentration in µg/m³:

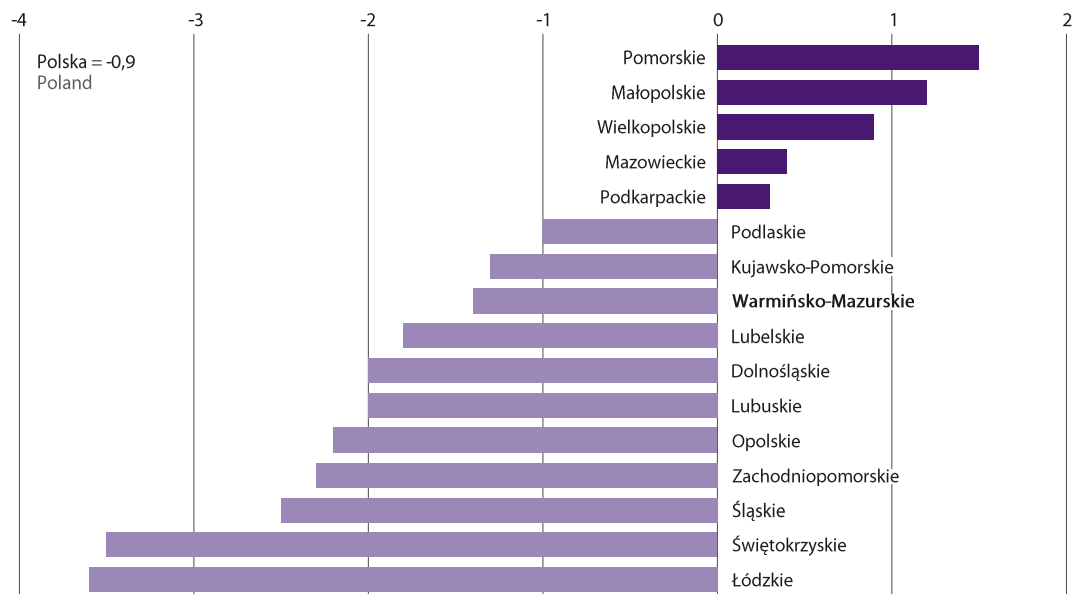

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2018 r.

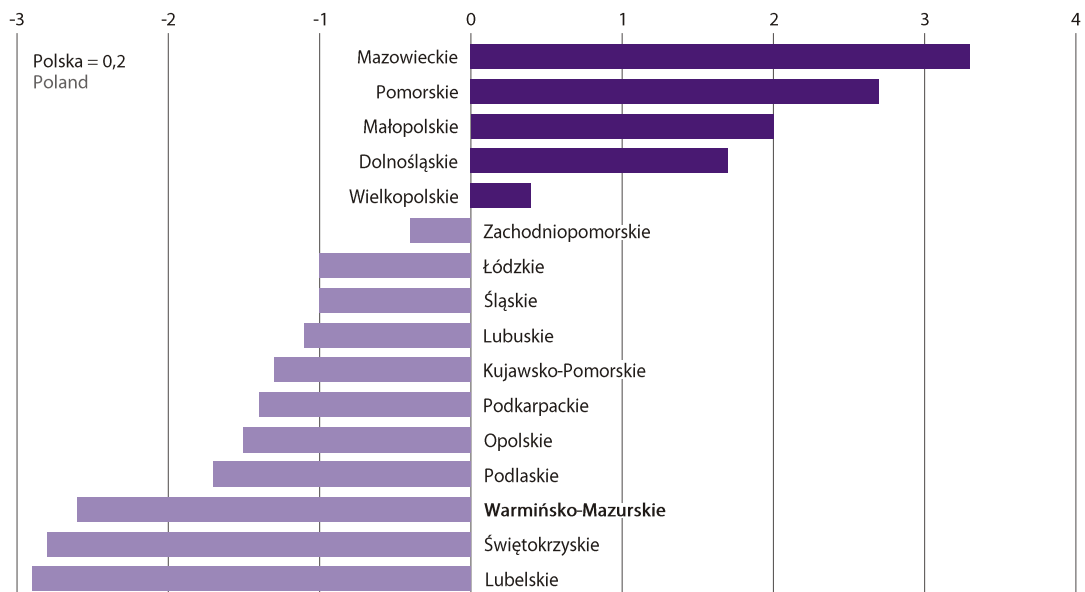
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2018

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2019 r.
Chart 2. Natural increase per 1000 population in 2019

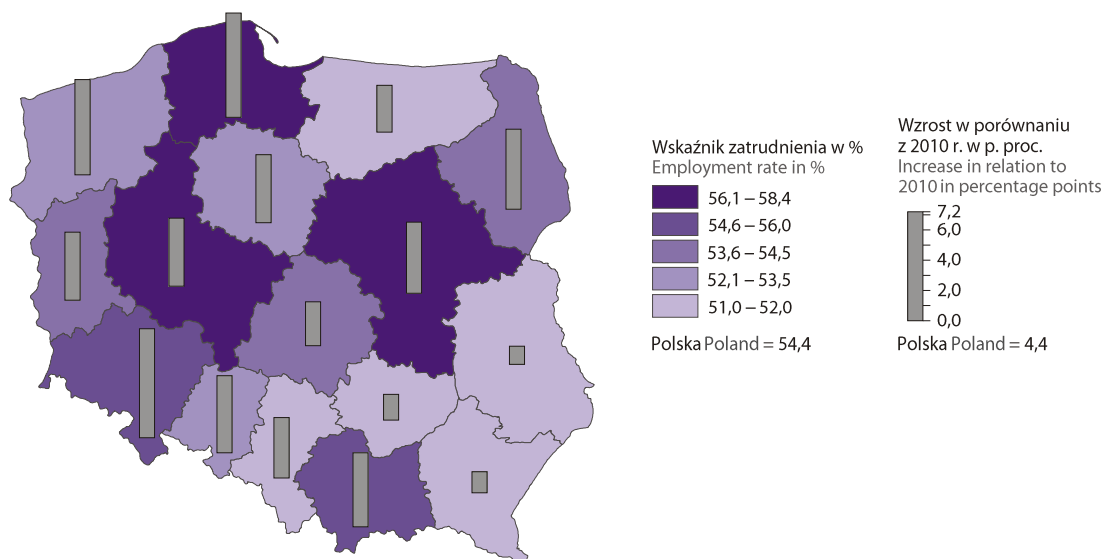

Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2019 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2019

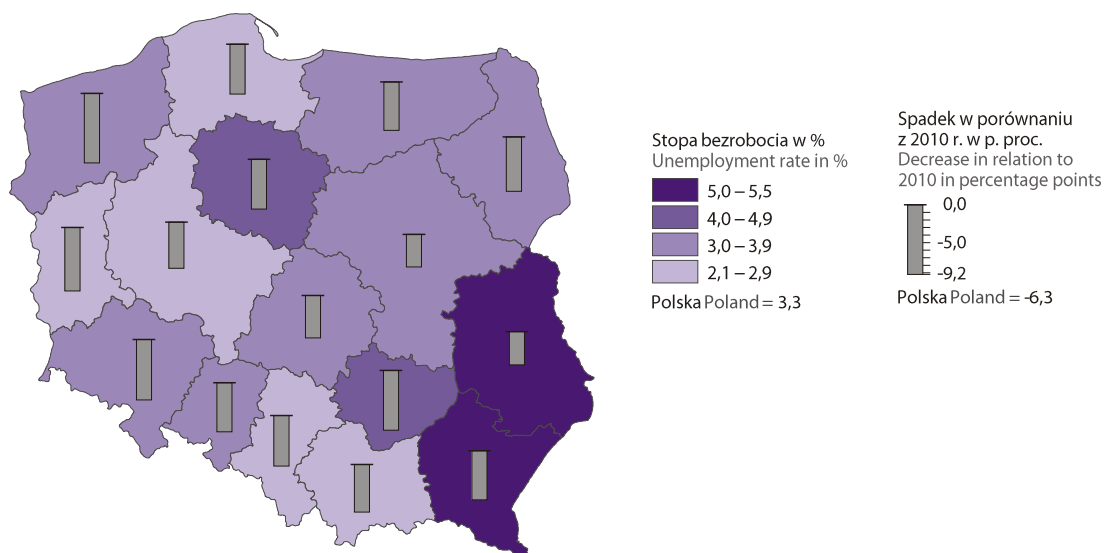
Mapa 2.
Map 2.

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)
Employment rate by LFS in 2019 (annual average)

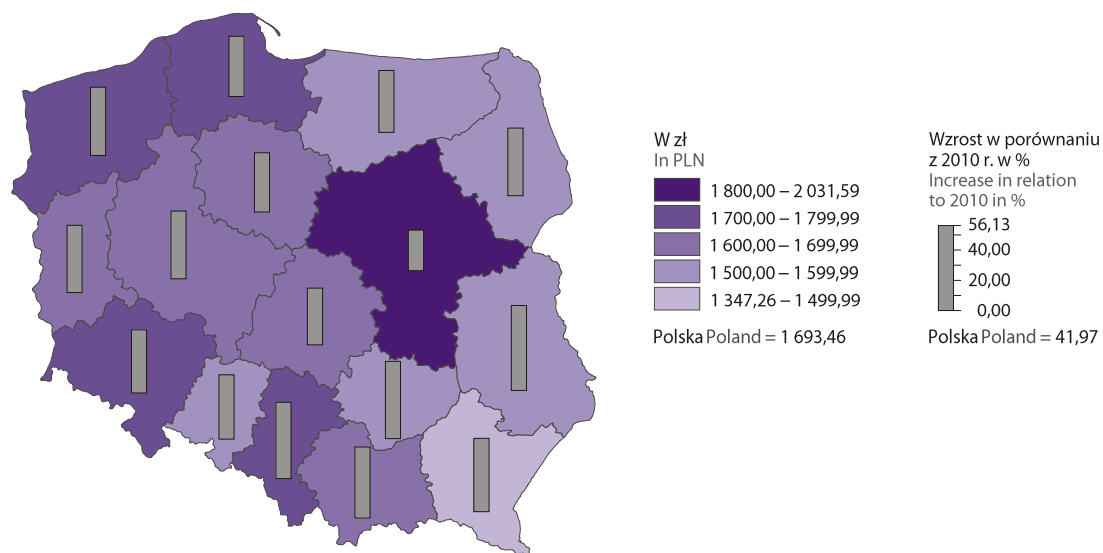
Mapa 3.
Map 3.

Stopa bezrobocia według BAEL w 2019 r. (przeciętne w roku)
Unemployment rate by LFS in 2019 (annual average)

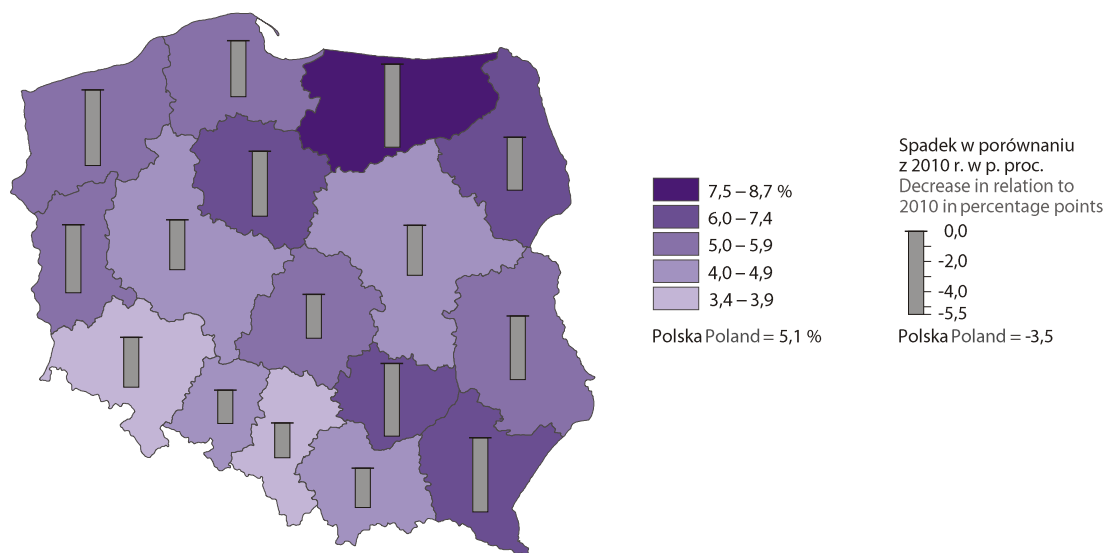
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2018 r.

Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2018

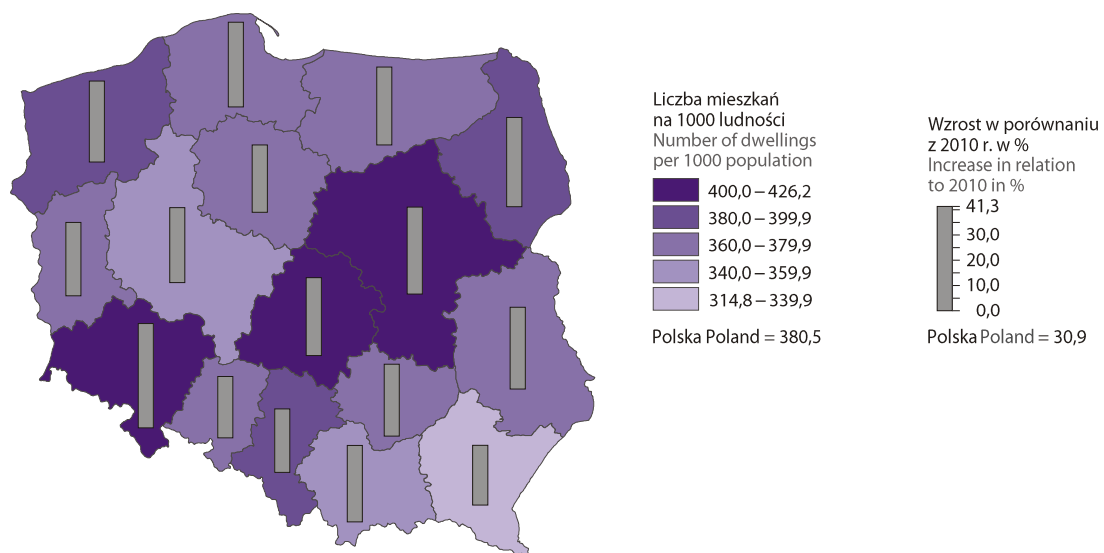
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2018 r.

Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2018

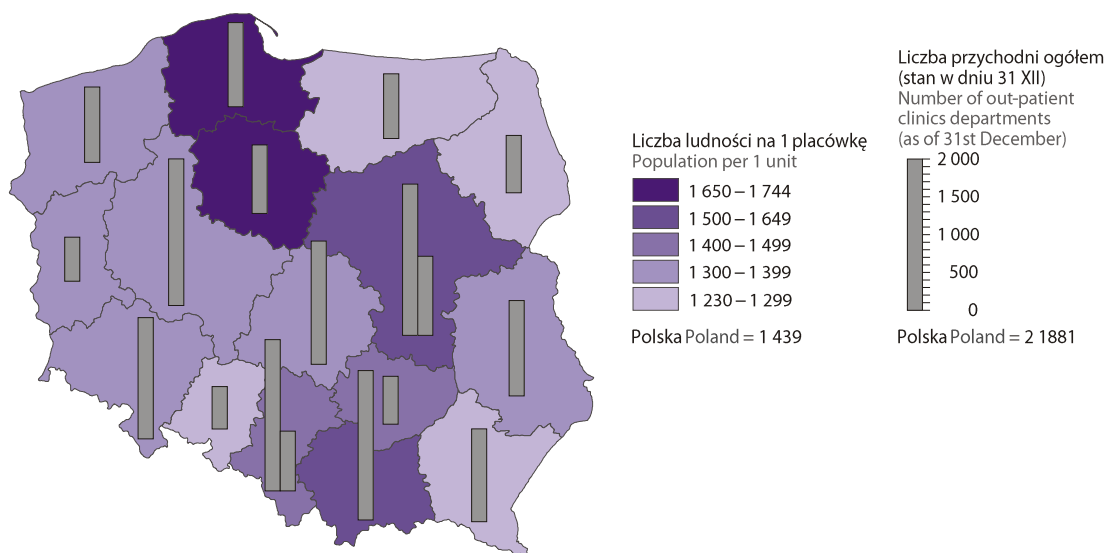
Mapa 6.
Map 6.

Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2018 r. (stan w dniu 31 grudnia)
Dwellings stocks per 1000 population in 2018 (as of 31st December)

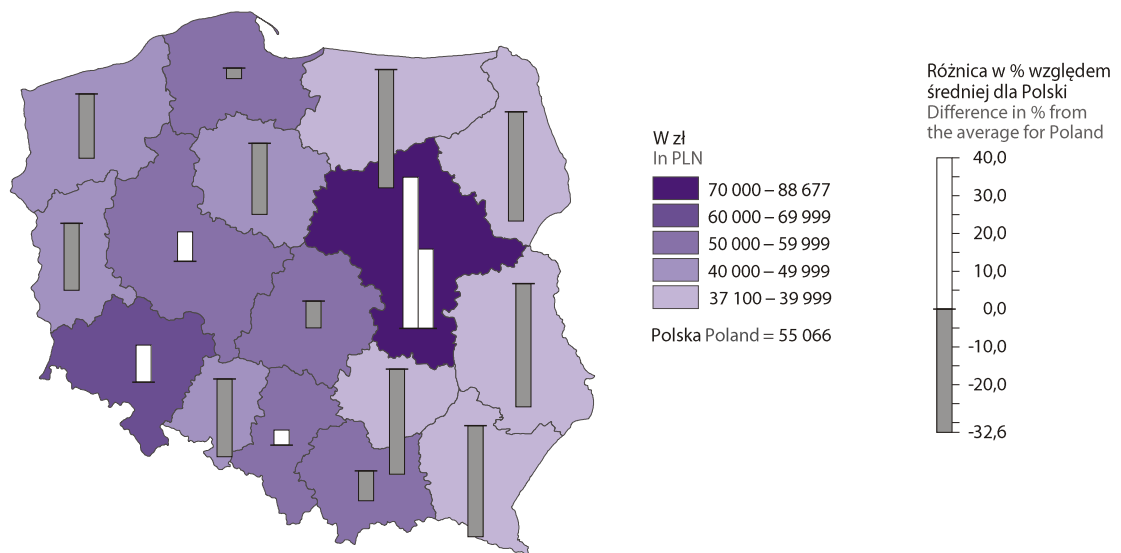
Mapa 7.
Map 7.

Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2018 r.
Out-patient health care units in 2018

Mapa 8.
Map 8.

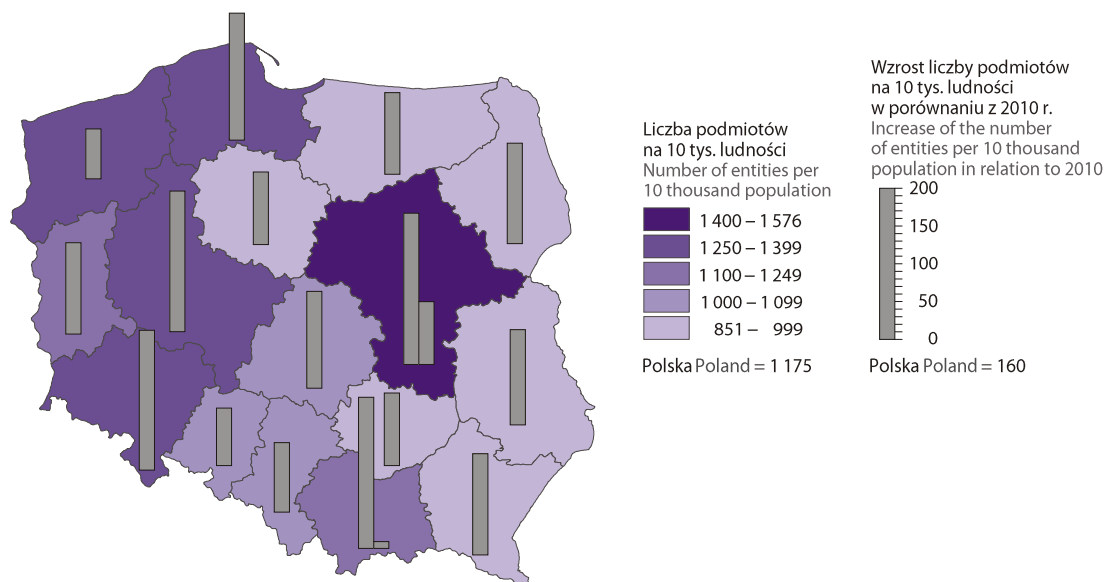
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)^a
Gross domestic product per capita in 2018 (current prices)^a
Poland=100

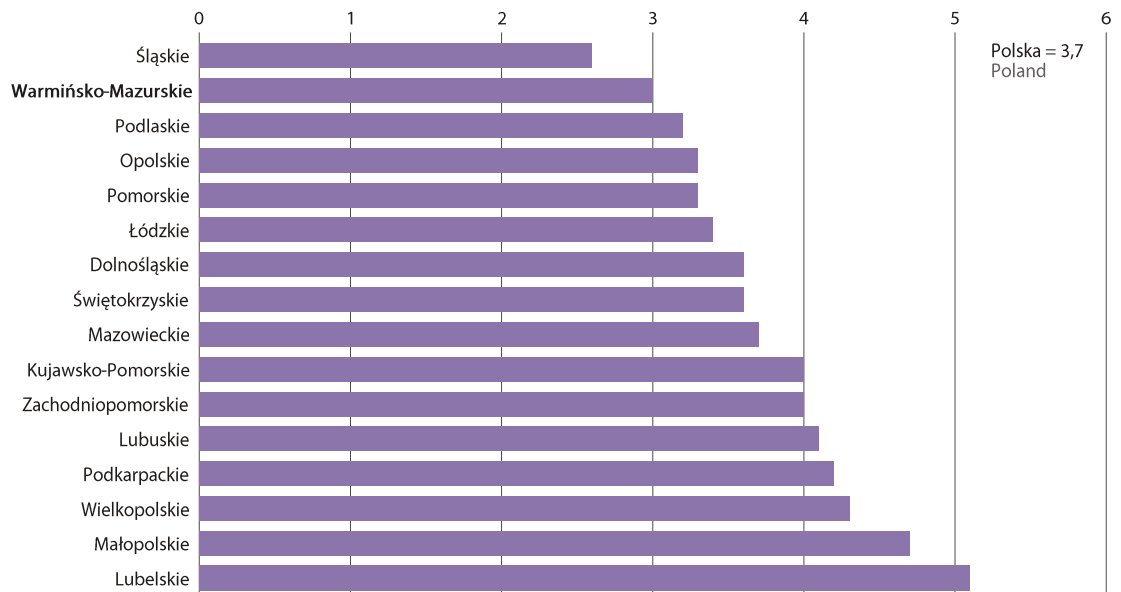
^a Szacunki wstępne.
^a Flash estimates.

Mapa 9.
Map 9.

Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2019 r. (stan w dniu 31 grudnia)
Entities of the national economy per 10 thousand population in 2019 (as of 31st December)

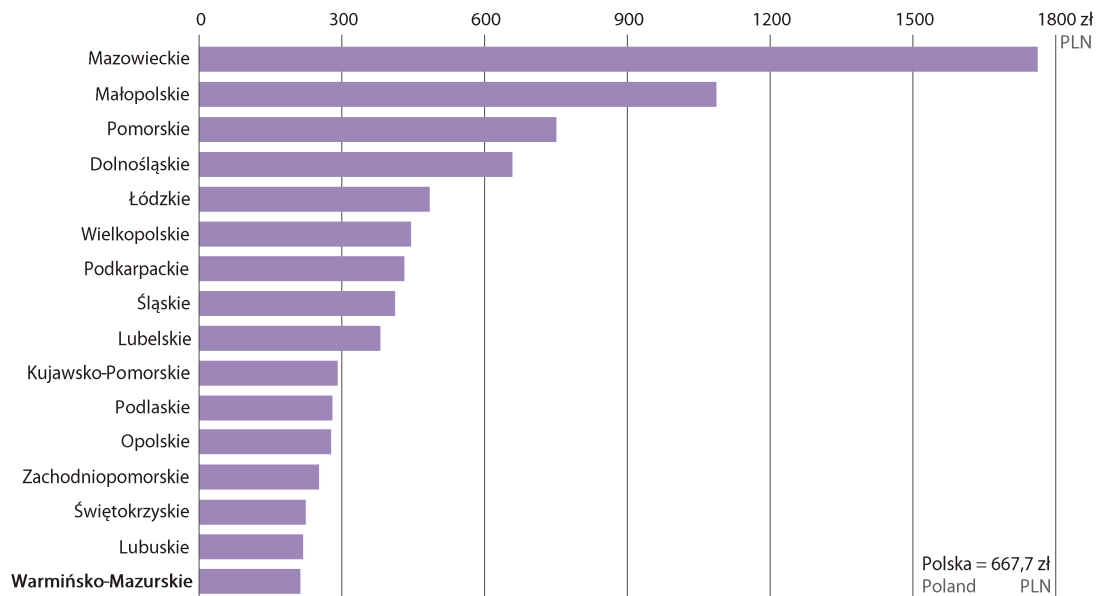

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2019 r.
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2019

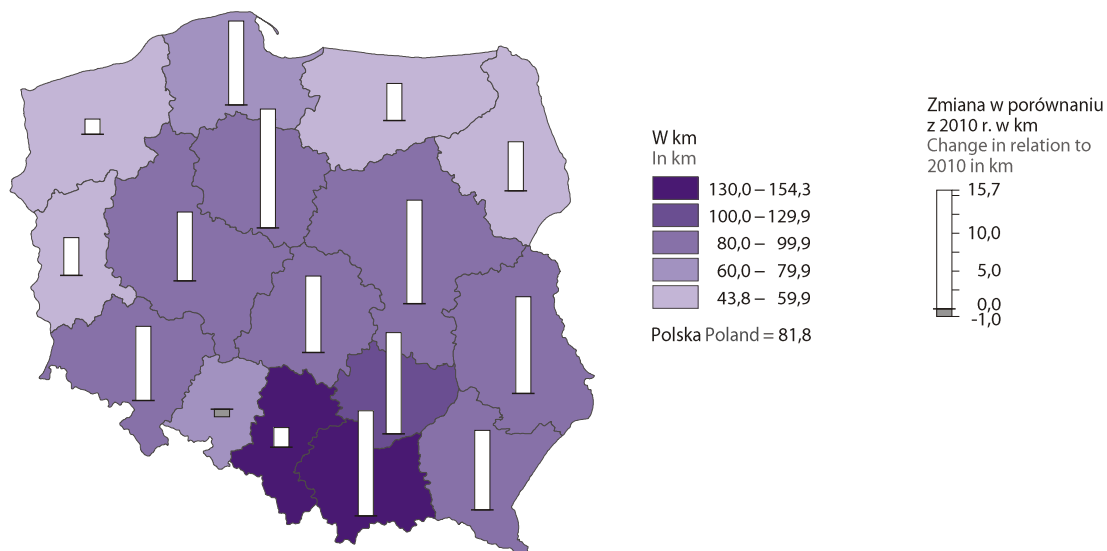

Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2018 r. (ceny bieżące)
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2018 (current prices)

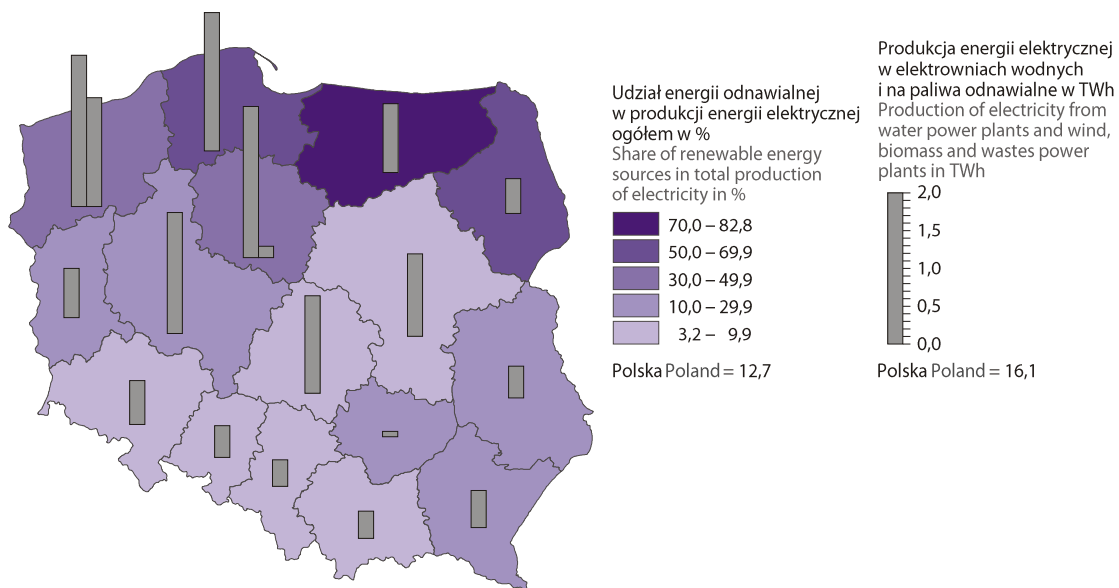
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2018 (current prices)

Mapa 10. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2018 r.
 Map 10. Gmina and powiat roads with hard surface per 100 km² of total area in 2018

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2018 r.
 Map 11. Energy from renewable sources in 2018

Rozdział 3

Chapter 3

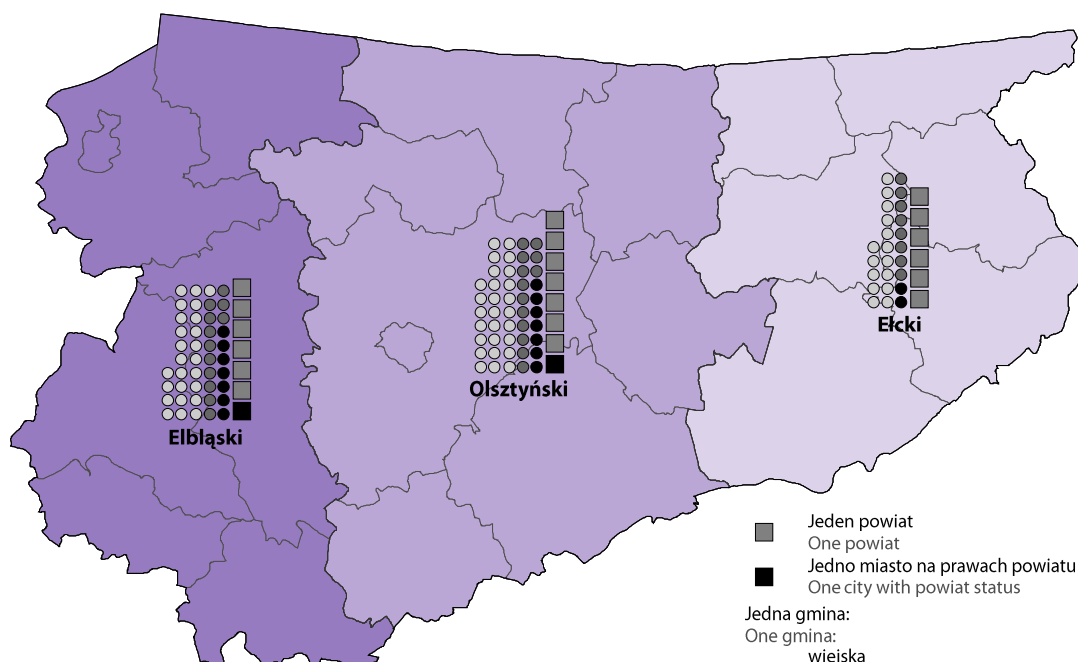
Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział województwa warmińsko-mazurskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 12. Division of warmińsko-mazurskie voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2019
As of 31st December

Podregiony województwa
Subregions of the voivodship

	Powierzchnia w ha Area in ha	Ludność w tys. Population in thousand
Warmińsko-mazurskie	2 417 347	1 422,7
Elbląski	749 642	523,5
Elcki	634 599	287,7
Olsztyński	1 033 106	611,5

Według stanu w dniu 1 I 2019 r. województwo warmińsko-mazurskie zajmowało powierzchnię 24 173 km², co stanowi 7,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu w dniu 31 XII 2019 r.) mieszkało ok. 1 422,7 tys. ludności, tj. 3,7% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 59 osób (przedostatnia lokata w kraju). W miastach mieszkało 59,2% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

Klimat województwa, podobnie jak w kraju i na świecie, się zmienia. Temperatury powietrza są coraz wyższe. Skutkami ocieplania się klimatu jest wzrost występowania niebezpiecznych zjawisk pogodowych. Najwyższe sumy opadów przypadają na miesiące letnie i w tym okresie są nawet kilkukrotnie wyższe niż zimą.

Średnie roczne temperatury powietrza w 2019 r. w stacji pomiarowej w Olsztynie były wyższe niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów wieloletnich, począwszy od 1971 r. Amplituda temperatur skrajnych dla okresu wieloletniego 1971–2019 wyniosła 66,4°C (maksimum 36,2°C, minimum -30,2°C), wobec najwyższej w Białymstoku (70,9°C), a najmniejszej na Helu (51,9°C). Najwyższą średnią miesięczną temperaturę powietrza, przekraczającą 19°C, odnotowano w czerwcu 2019 r., najniższą natomiast w styczniu 2019 r. Średnia miesięczna temperatura powietrza odnotowana w styczniu 2019 r. była wyższa, niż wartości za poprzedni okres pomiarowy, tj. za styczeń w latach 2001–2010. Ciepłe były również trzy kolejne miesiące 2019 r. (luty-kwiecień) oraz miesiące w II połowie 2019 r. począwszy od sierpnia do grudnia, w których średnie miesięczne temperatury powietrza były wyższe niż wartości za poprzedni okres pomiarowy w tych miesiącach w latach 2001–2010.

W 2019 r. w Olsztynie odnotowano wzrost rocznej sumy opadów atmosferycznych w stosunku do wartości średnich dla poprzednich okresów wieloletnich, w przeciwieństwie do większości stacji meteorologicznych w kraju. Najwyższe roczne sumy opadów atmosferycznych zanotowano w Zakopanem (1148 mm), najniższe natomiast – w Kaliszu (356 mm), wobec 672 mm w Olsztynie. Miesiącem o największej ilości opadów atmosferycznych był maj (135 mm), w kwietniu natomiast opadów nie zanotowano.

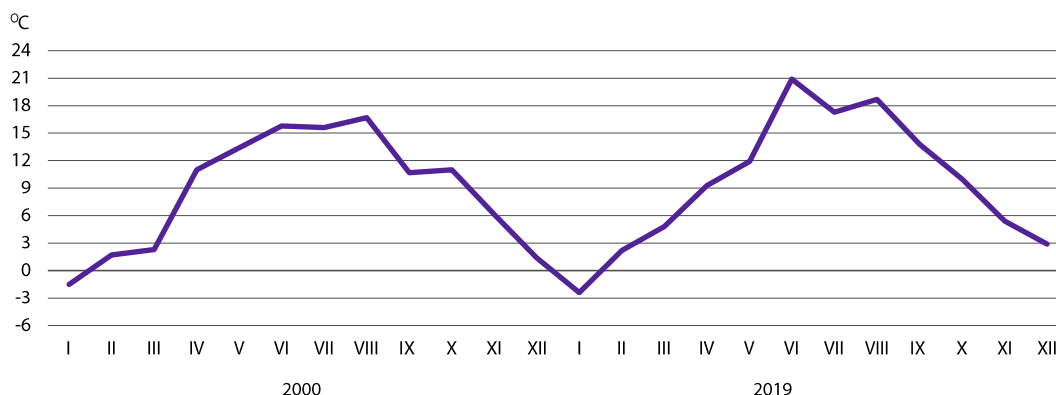
Tablica 1. Warunki meteorologiczne
Table 1. Meteorological conditions

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971–2000	1991–2000	2001–2005	2001–2010	2019
	średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Olsztyn	7,3	7,6	7,8	7,9	9,6
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Olsztyn	625	623	609	646	672

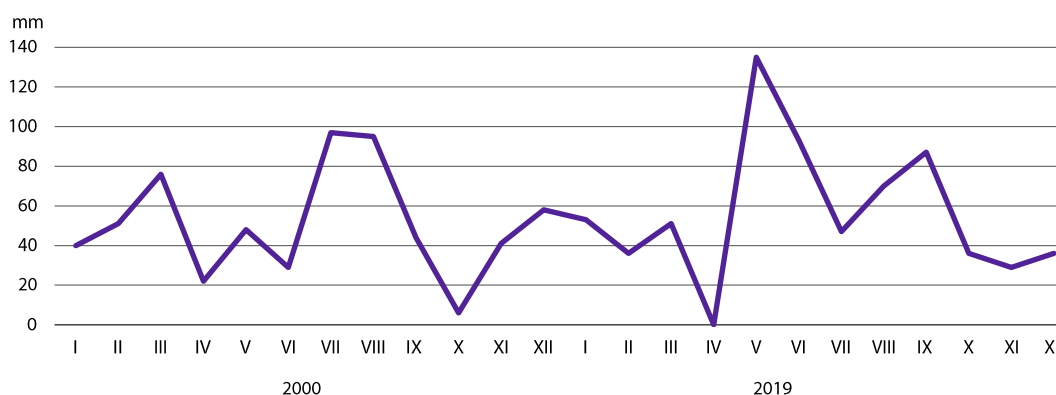
a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Wykres 6. **Temperatury powietrza w stacji meteorologicznej w Olsztynie**
 Chart 6. Air temperatures in meteorological station in Olsztyn

Wykres 7. **Opady atmosferyczne w stacji meteorologicznej w Olsztynie**
 Chart 7. Atmospheric precipitation in meteorological station in Olsztyn

4.2. Powierzchnia ziemi

4.2. Ground surface

Największy udział w powierzchni województwa miały użytki rolne, a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Na przestrzeni lat 2010–2018 grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania utrzymały się na poziomie powyżej 4,5 tys. ha. Nie zaobserwowano jednokierunkowych tendencji w ich wielkości, podobnie jak w gruntach zrehabilitowanych i zagospodarowanych.

Województwo warmińsko-mazurskie leży w północno-wschodniej części kraju. Graniczy od północy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, od wschodu z województwem podlaskim, od południa z mazowieckim i kujawsko-pomorskim, a od zachodu z pomorskim.

Powierzchnia geodezyjna województwa według stanu w dniu 1 stycznia 2019 r. wynosiła 2 417,3 tys. ha i stanowiła 7,7% powierzchni kraju. Użytki rolne zajmowały 1 315,3 tys. ha (54,4% ogólnej powierzchni województwa), grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 793,6 tys. ha (32,8%), grunty pod wodami 137,4 tys. ha (5,7%), grunty zabudowane i zurbanizowane 94,5 tys. ha (3,9%), nieużytki 67,7 tys. ha (2,8%), a tereny różne 5,4 tys. ha (0,2%). Największy udział w powierzchni kraju miały grunty pod wodami. Stanowiły one 20,9%. Wpłynęła na to powierzchnia 17,3 tys. ha pod wodami morskimi wewnętrznymi.

W 2019 r. w porównaniu do 2010 r. najbardziej powiększyła się powierzchnia gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (o 15,4 tys. ha), a także gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 7,8 tys. ha). Natomiast najbardziej zmalała powierzchnia użytków rolnych (o 12,5 tys. ha) i nieużytków (o 8,8 tys. ha).

Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania

Stan w dniu 1 stycznia

Table 2. Geodesic area by the land use

As of 1st January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	2 417 347	2 417 347	2 417 347	2 417 347	7,7
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	1 327 753	1 306 731	1 316 212	1 315 295	7,0
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woody and bushy land	778 262	796 091	791 007	793 619	8,3
Grunty pod wodami Lands under waters	138 401	136 757	136 911	137 401	20,9
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanised areas	86 788	92 679	93 843	94 545	5,4
Użytki ekologiczne Ecological areas	2 489	3 236	3 412	3 324	8,2
Nieużytki Wasteland	76 561	74 688	70 235	67 729	14,7
Tereny różne Miscellaneous land	7 093	7 165	5 727	5 434	6,6

a Łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

a Including woody and bushy land on agricultural land, classified until 2016 in the item “forest land as well as woody and bushy land”.
Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W końcu 2018 r. łączna powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania wynosiła 4,9 tys. ha i stanowiła 0,2% powierzchni województwa. W kraju tych gruntów było 61,9 tys. ha, co stanowiło także 0,2% powierzchni ogółem. Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania wzrosła o 56 ha w porównaniu do poprzedniego roku i o 183 ha w porównaniu do 2010 r.

W ciągu 2018 r. zrehabilitowano 101 ha (tj. o 3 ha więcej niż w 2017 r., natomiast o 78 ha mniej niż w 2010 r.), w tym 97 ha na cele rolnicze. Stanowiło to 2,1% gruntów zdewastowanych i zdegradowanych. W tym samym okresie wyłączono z produkcji rolniczej i leśnej 166 ha gruntów (w tym 96,4% stanowiły grunty rolne). Przeznaczono je przede wszystkim na tereny osiedlowe (67 ha).

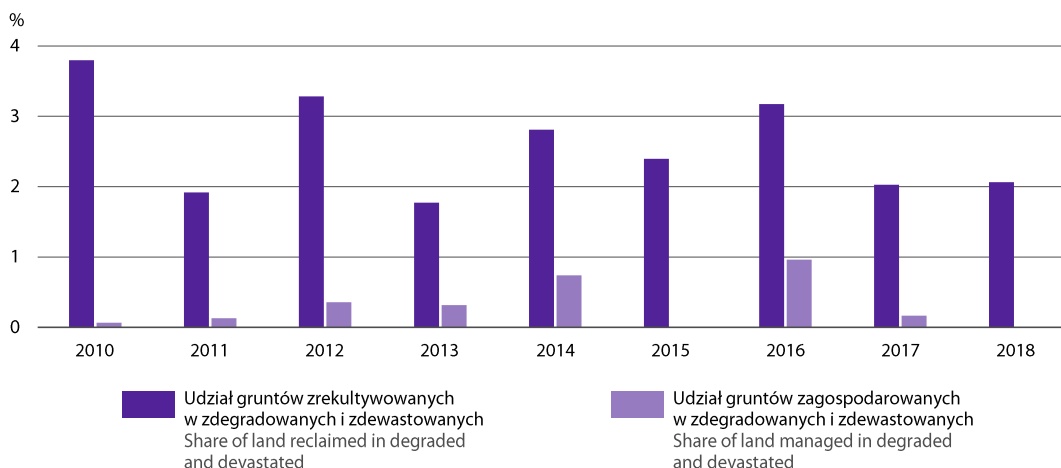
Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w końcu 2018 r. w krajowej powierzchni tych gruntów wyniósł 7,9%. Udział województwa w powierzchni gruntów zrehabilitowanych w ciągu 2018 r. wyniósł 6,6%. W warmińsko-mazurskim w ciągu roku nie zagospodarowano żadnej powierzchni, a w tym czasie w Polsce 469 ha.

Wykres 8. Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku
Chart 8. Land reclaimed and managed during the year

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności było niższe w skali roku i w porównaniu do 2010 r. Wzrosło zużycie wody w przemyśle, a zmniejszyło się w rolnictwie i leśnictwie. Zwiększyła się liczba oczyszczalni ścieków i ludności korzystającej z oczyszczalni.

W 2018 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 119,8 hm³ i było niższe o 0,3% niż rok wcześniej oraz o 6,9% niż w 2010 r. Udział województwa w zużyciu krajowym wyniósł 1,3%. Najwięcej wody w warmińsko-mazurskim zużyły gospodarstwa domowe 38,3% ogólnego zużycia wody, przemysł 27,3%, a rolnictwo i leśnictwo 24,1%. W Polsce najwięcej wody zużyto w przemyśle 72,2%, a najmniej w rolnictwie i leśnictwie 10,1%. W porównaniu do 2010 r. największy wzrost odnotowano w zużyciu wody w przemyśle (o 24,3%), natomiast spadek w rolnictwie i leśnictwie (o 37,7%).

Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 3. Consumption of water by needs during the year

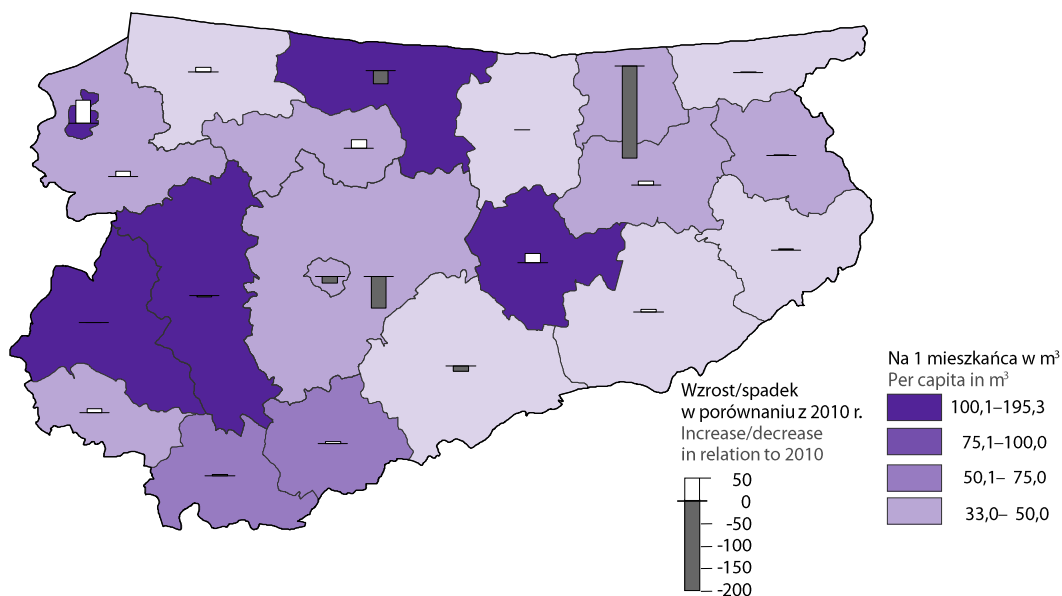
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	128,8	123,9	120,2	119,8	1,3
w tym: of which:					
przemysł industry	26,4	34,6	32,9	32,8	0,5
rolnictwo i leśnictwo agriculture and forestry	46,3	32,7	31,2	28,9	3,0
gospodarstwa domowe households	44,8	45,4	44,5	45,9	3,6

W warmińsko-mazurskim w 2018 r. było 90 zakładów przemysłowych zużywających wodę do produkcji. Zużyły one 32,8 hm³ wody, w tym do produkcji 13,1 hm³. Przychód wody w przemyśle wyniósł 33,1 hm³, w tym 1,2 hm³ pochodziło z zakupu od innych jednostek.

Na potrzeby gospodarstw domowych w ciągu roku zużyto 45,9 hm³ wody. Było to o 3,2% więcej w relacji do roku poprzedniego i o 2,4% do 2010 r.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca zużyto 83,7 m³ wody (w kraju średnio 245,6 m³). W ciągu 8 lat ilość ta zmalała o 4,9 hm³. Zmniejszenie zużycia wody wykazało 7 powiatów. Największy spadek zużycia wody w porównaniu do 2010 r. nastąpił w powiecie węgorzewskim (o 178,9 m³) i olsztyńskim (o 61,2 m³), natomiast największy wzrost w Elblągu (o 44,0 m³) i powiecie mrągowskim (o 19,4 m³). Największe zużycie wody na 1 mieszkańca w 2018 r. odnotowano w Elblągu 195,3 m³ i powiecie mrągowskim 164,7 m³, natomiast najmniejsze w gołdapskim 33,0 m³ i piskim 41,8 m³.

Mapa 13. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2018 r.
Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population in 2018

Do wód lub do ziemi odprowadzono 71,7 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, tj. o 0,1 hm³ mniej niż w 2017 r., natomiast o 5,9 hm³ więcej niż w 2010 r. Siecią kanalizacyjną odprowadzono 65,7%. Ścieki wymagające oczyszczania osiągnęły poziom 53,5 hm³, tj. o 0,4 hm³ więcej niż w poprzednim roku i o 3,4 hm³ niż 8 lat temu. Stanowiły one 2,4% ścieków w kraju. Większość z nich (88,0%) to ścieki komunalne. Ich wielkość zmalała w ciągu roku o 2,0%, a w porównaniu do 2010 r. o 0,1%. Ścieków przemysłowych było więcej o 27,6% niż w roku poprzednim i ponad dwukrotnie więcej niż 8 lat wcześniej. Oczyszczaniu poddano 51,0 hm³, tj. 95,3% ścieków wymagających oczyszczania (w 2017 r. 51,6 hm³, tj. 97,2%, a w 2010 r. 49,8 hm³, tj. 99,4%).

Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

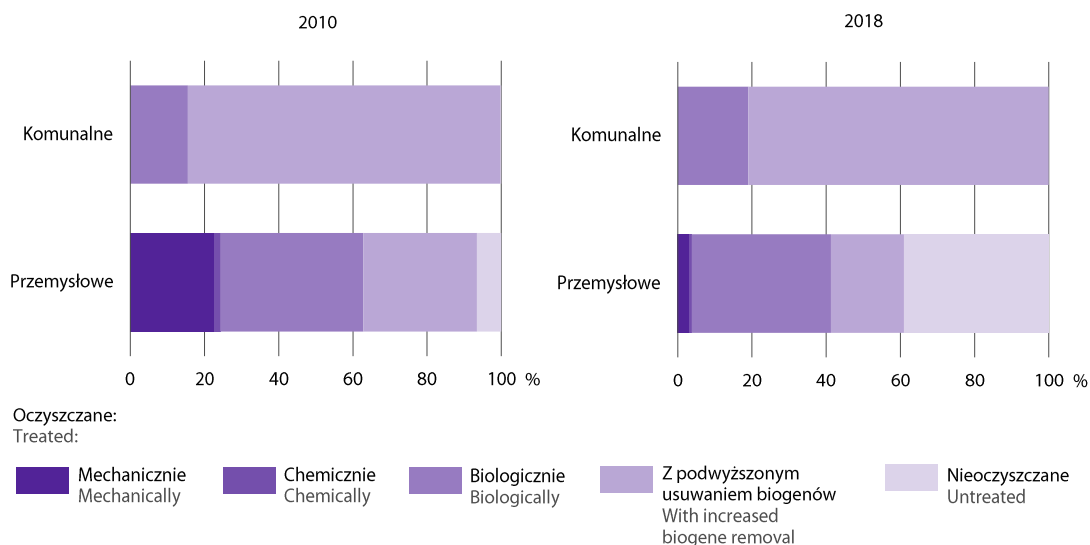
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	236	255	260	262
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Treated municipal wastewater during the year in dam ³	47 139	44 797	48 063	47 112
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	2 927	3 582	5 021	6 405
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	70,8	75,9	76,6	77,3

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W omawianym okresie wzrastała liczba oczyszczalni ścieków. W 2018 r. w województwie działały 262 oczyszczalnie ścieków. Wśród nich 246 to oczyszczalnie ścieków komunalnych (z tego 73,6% typu biologicznego, a 26,4% z podwyższonym usuwaniem biogenów), natomiast 16 to oczyszczalnie ścieków przemysłowych (z tego 11 typu biologicznego, 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów, 1 mechaniczna i 1 chemiczna). Udział liczby oczyszczalni ścieków komunalnych w porównaniu do kraju wyniósł 7,6%, a przemysłowych 1,8%. Przepustowość oczyszczalni ścieków komunalnych wyniosła 324,9 dam³ na dobę, a przemysłowych 12,9 dam³ na dobę.

Wykres 9. Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 9. Wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Ścieki komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi były głównie oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów: w 2010 r. 84,3% i w 2018 r. 81,0%. Drugim ze sposobów oczyszczania to oczyszczanie biologiczne: odpowiednio: 15,5% i 19,0%. W 2010 r. nieznaczna część ścieków (0,2%) nie została oczyszczona.

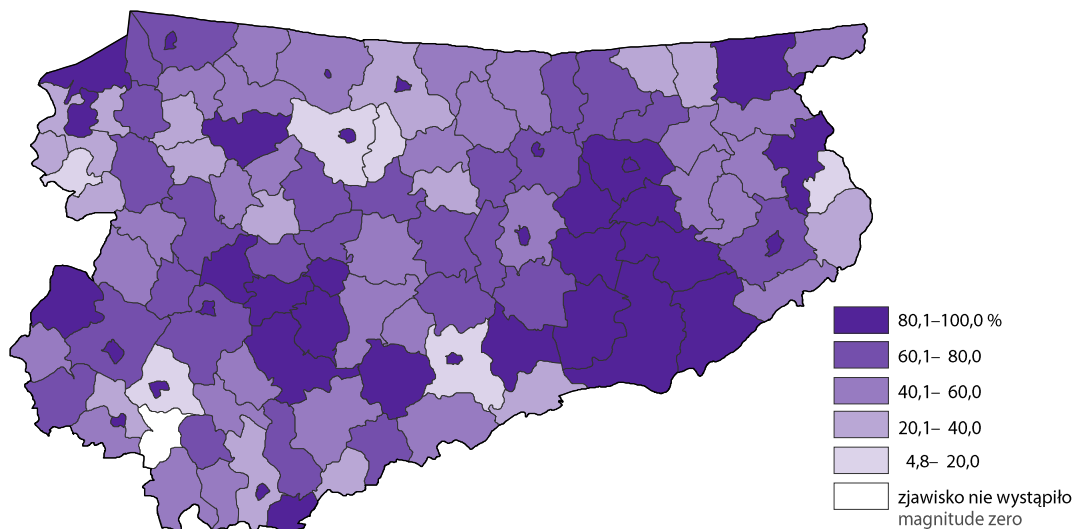
Inaczej wyglądała struktura ścieków przemysłowych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi. W 2010 r. przeważały ścieki oczyszczane biologicznie (38,6%) i z podwyższonym usuwaniem biogenów (30,6%), natomiast w 2018 r. ścieki nieoczyszczane (39,0%) i oczyszczane biologicznie (37,6%). Wpływ na to miał wielokrotny wzrost ścieków nieoczyszczanych w 2018 r.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

Oczyszczalnie ścieków komunalnych obsługiwały 77,3% mieszkańców województwa (w 2017 r. 76,6%, a w 2010 r. 70,8%). Było to więcej o 3,3 p. proc. niż średnio w kraju. Z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów korzystało 58,8% ludności (w Polsce 60,0%), a z oczyszczalni biologicznych 18,5% (w Polsce 13,9%). Wszystkie miasta w województwie obsługiwane były przez oczyszczalnie ścieków, z tego 31 miast przez oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów, a 18 przez biologiczne. Wszyscy mieszkańcy Olsztyna i Szczytna korzystali z oczyszczalni ścieków, natomiast nikt na terenie wiejskim Grodziczno.

Mapa 14.
Map 14.

Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2018 r.
Population connected to wastewater treatment plants in 2018

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza zwiększyła się zarówno w skali roku, jak i w porównaniu do 2010 r. W tym samym czasie emisja zanieczyszczeń pyłowych zmniejszyła się.

W województwie w 2018 r. badaniami statystycznymi objęto 80 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza. Stanowiło to 4,2% takich zakładów w kraju. Wśród nich 61 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 5 gazowych.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Ilość wyemitowanych zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła 1 667,8 tys. t i stanowiła 0,8% emisji krajowej. Emisja uległa zwiększeniu zarówno w porównaniu do 2010 r. (o 8,8%), jak i do 2017 r. (o 0,6%). W przeliczeniu na 1 km² emisja zanieczyszczeń gazowych łącznie z dwutlenkiem węgla w 2018 r. wyniosła 69,0 t, a w kraju 681,9 t, natomiast bez dwutlenku węgla odpowiednio 0,4 t i 4,2 t. Zdecydowana większość zanieczyszczeń gazowych to dwutlenek węgla. W 2018 r. wyemitowano 1 657,8 tys. t dwutlenku węgla, co stanowiło 99,4% wszystkich wyemitowanych zanieczyszczeń gazowych w województwie. Najwięcej zanieczyszczeń pochodziło z zakładów należących do sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz,

parę wodną i gorącą wodę. W urządzeniach do redukcji gazów zatrzymano 1,4% wytworzonych zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla), natomiast w kraju 66,7%.

Ilość wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2018 r. wyniosła 0,7 tys. t, stanowiąc 2,1% emisji krajowej. Było to o 41,9% mniej w porównaniu do 2010 r. i o 11,1% w porównaniu do 2017 r. W przeliczeniu na 1 km² emisja zanieczyszczeń pyłowych w 2018 r. wyniosła 0,03 t, a w kraju 0,10 t. Dominujący udział ilościowy, podobnie jak w poprzednich latach, miały pyły ze spalania paliw (81,5%). Najwięcej zanieczyszczeń pochodziło z zakładów należących do sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. W województwie zatrzymano w urządzeniach do redukcji 98,8% zanieczyszczeń pyłowych, natomiast w kraju 99,8%.

Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 5. Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	w tys. ton/rok in thousand of tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	1 532,7	1 450,0	1 657,4	1 667,8	0,8
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	4,1	4,1	3,9	3,9	1,8
metan methane	-	0,0	0,0	0,0	0,0
tlenki azotu nitrogen oxides	2,6	2,3	2,5	2,6	1,3
tlenek węgla carbon monoxide	2,7	2,4	2,4	2,5	0,8
dwutlenek węgla carbon dioxide	1 523,0	1 440,6	1 647,7	1 657,8	0,8
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	1,2	1,0	0,8	0,7	2,1
w tym: of which:					
ze spalania paliw fuel combustion	1,1	0,8	0,6	0,6	3,2
niezorganizowana non-organised	0,0	0,0	-	-	x

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w województwie warmińsko-mazurskim wzrosła w porównaniu do 2010 r., natomiast zmalała w porównaniu do 2017 r. Jej udział w powierzchni ogółem województwa utrzymał się na tym samym poziomie. Systematycznie zmniejszała się liczba pomników przyrody. Powierzchnia gruntów leśnych i wskaźnik lesistości wykazały tendencję wzrastającą.

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w województwie na koniec 2018 r. wynosiła 1 128,5 tys. ha. Było to o 1,4 tys. ha mniej niż w roku poprzednim, natomiast o 2,3 tys. ha więcej niż 8 lat wcześniej. We wszystkich analizowanych latach stanowiło to 11,1% powierzchni prawnie chronionej w kraju. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni geograficznej województwa wyniósł 46,6% w 2010 r., a od 2011 r. 46,7%. W kraju wskaźnik ten wyniósł w 2018 r. 32,6%. Na 1 mieszkańca województwa przypadało 7 897 m² obszarów prawnie chronionych, natomiast w Polsce 2 651 m².

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

Największą powierzchnię o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w 2018 r. zajmowały zarówno w województwie, jak i w kraju obszary chronionego krajobrazu (odpowiednio 82,1% i 68,7%). Drugie pod względem wielkości były parki krajobrazowe (odpowiednio 12,2% i 24,8%). Na terenie warmińsko-mazurskiego nie było parku narodowego.

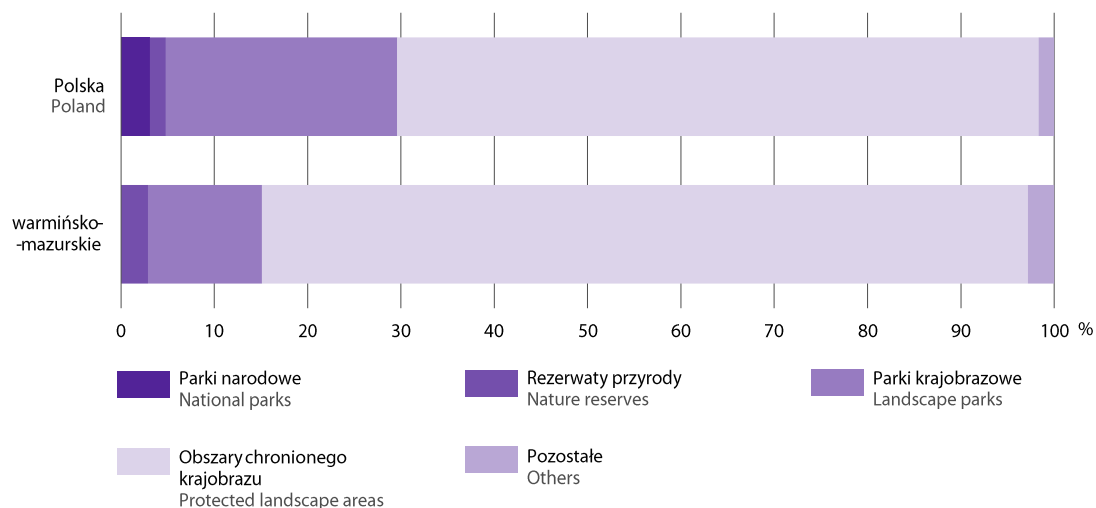
Liczba pomników przyrody wynosiła 2 398, w tym najwięcej było pojedynczych drzew (1 836). Było coraz mniej pomników przyrody w województwie. Ich liczba zmalała w porównaniu do 2017 r. o 2,7% i w porównaniu do 2010 r. o 6,9%. W warmińsko-mazurskim znajdowało się 6,8% wszystkich pomników w Polsce.

Wykres 10. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 10. Area of special nature value under legal protection in 2018

As of 31st December

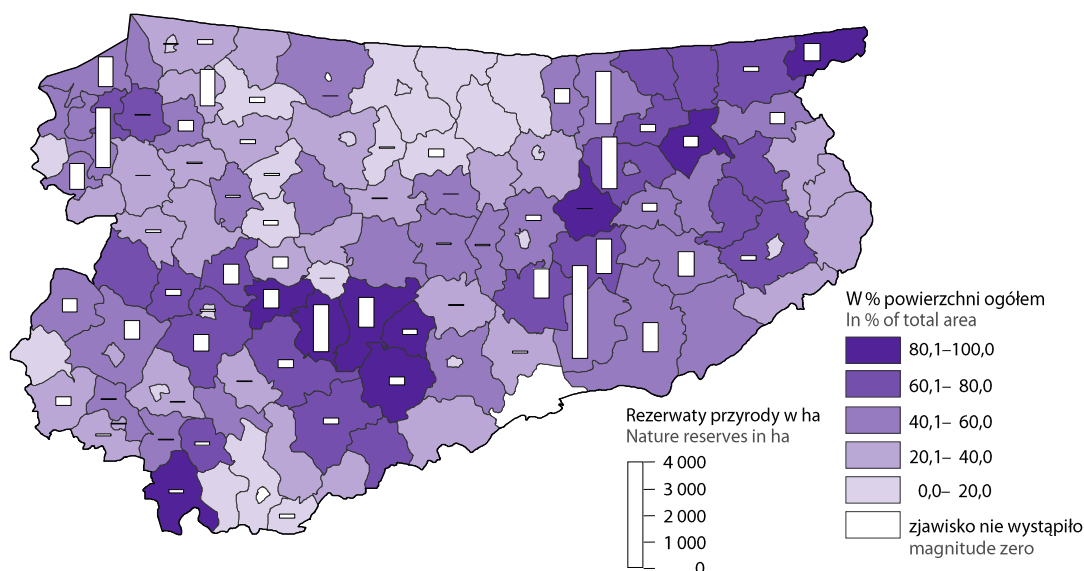
W 2018 r. wśród gmin największy udział powierzchni prawnie chronionej w powierzchni ogółem odnotowano w gminie wiejskiej Jedwabno (99,9%) i gminie miejsko-wiejskiej Ryn (99,1%), a najmniejszy w gminach miejskich: Lubawa (0,0%) i Szczytno (0,2%). W gminie wiejskiej Rozogi i gminach miejskich: Działdowo i Górowo Iławeckie nie było powierzchni o szczególnych walorach prawnie chronionej. Największa powierzchnia rezerwatów znajdowała się na terenie gminy miejsko-wiejskiej Ruciane-Nida (3,7 tys. ha) i gminy wiejskiej Elbląg (2,4 tys. ha). Najwięcej pomników przyrody było na terenie gminy miejsko-wiejskiej Tolkmicko (295) i gminy wiejskiej Rychliki (80).

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 15. Area of special nature value under legal protection in 2018

As of 31st December

Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) wchodzące w skład Obszarów Natura 2000 zajmowały w 2018 r. 575,8 tys. ha. Stanowiło to 23,8% powierzchni ogólnej województwa, a w Polsce wskaźnik ten wyniósł 15,7%. Od 2013 r. powierzchnia ta nie zmieniła się, a w 2010 r. była większa o 1,6 tys. ha.

Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) wchodzące także w skład Obszarów Natura 2000 zajmowały w 2018 r. 258,3 tys. ha. Stanowiło to 10,7% powierzchni ogólnej województwa, a w Polsce wskaźnik ten wyniósł 11,2%. Od 2014 r. powierzchnia ta nie zmieniła się, a w 2010 r. była mniejsza o 73,3 ha.

W warmińsko-mazurskim tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej zajmowały powierzchnię 1 912,4 ha, w tym 83,6% było w miastach. Od 2015 r. powierzchnia ta wzrastała. W porównaniu do 2017 r. była wyższa o 0,5%, natomiast w porównaniu do 2010 r. niższa o 23,1%. W 2018 r. tereny zieleni osiedlowej zajmowały 1 004,0 ha, parków spacerowo-wypoczynkowych 503,1 ha, a zieleńców 405,2 ha. Na 1 mieszkańca przypadało 13,4 m² zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej.

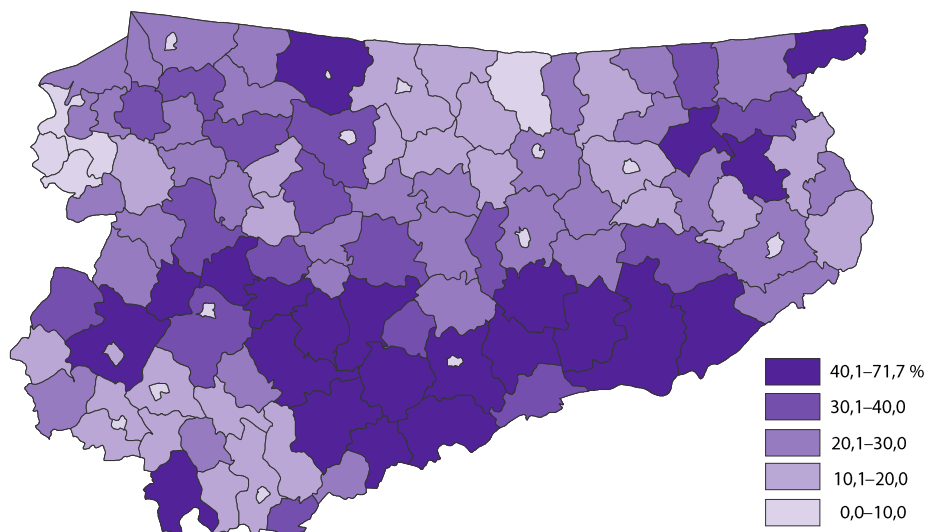
Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

Grunty leśne (w dniu 31 XII 2018 r.) zajmowały 783,1 tys. ha i stanowiły 8,3% gruntów leśnych w kraju. W porównaniu do powierzchni województwa zajmowały one 32,4%. Powierzchnia gruntów leśnych w latach 2010–2018 ciągle się powiększała. W 2018 r. w porównaniu do 2017 r. zwiększyła się o 3,0 tys. ha (o 0,4%), a w porównaniu do 2010 r. o 21,7 tys. ha (o 2,8%). Lasy zajmowały powierzchnię 762,7 tys. ha, co stanowiło 97,4% powierzchni gruntów leśnych. Grunty przeznaczone do zalesienia (w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego) zajmowały 129 ha.

Wskaźnik lesistości, czyli stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej, w omawianych latach wzrastał i w 2018 r. wyniósł 31,6% (w 2017 r. 31,4%, a w 2010 r. 30,6%). W kraju lesistość wyniosła 29,6%. W województwie najwyższy wskaźnik lesistości odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Ruciane-Nida (71,7%) i gminie wiejskiej Jedwabno (68,2%), a najniższy w gminie wiejskiej Gronowo Elbląskie (0,0%) oraz gminie miejskiej Lubawa i Braniewo (po 0,3%).

Większość powierzchni lasów stanowiły lasy publiczne (91,7%). Na przestrzeni omawianych lat powierzchnia ta wykazała tendencję wzrostową. W końcu 2018 r. było to 699,8 tys. ha. W porównaniu do 2017 r. powierzchnia lasów publicznych zwiększyła się o 2,4 tys. ha i w porównaniu do 2010 r. o 8,5 tys. ha.

Mapa 16. Lesistość w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia
Map 16. Forest cover in 2018
As of 31st December

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych zmniejszyła się w porównaniu do 2017 r. i 2010 r.

W 2018 r. wytworzono więcej odpadów komunalnych niż w latach 2017 i 2010. W województwie, podobnie jak w kraju, odnotowano wzrost odebranych odpadów komunalnych od 1 mieszkańca.

Wystąpił wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w ogólnej ilości zebranych odpadów komunalnych. Ilość zebranych selektywnie na terenie województwa odpadów komunalnych wzrosła w stosunku do 2017 r. i do 2010 r.

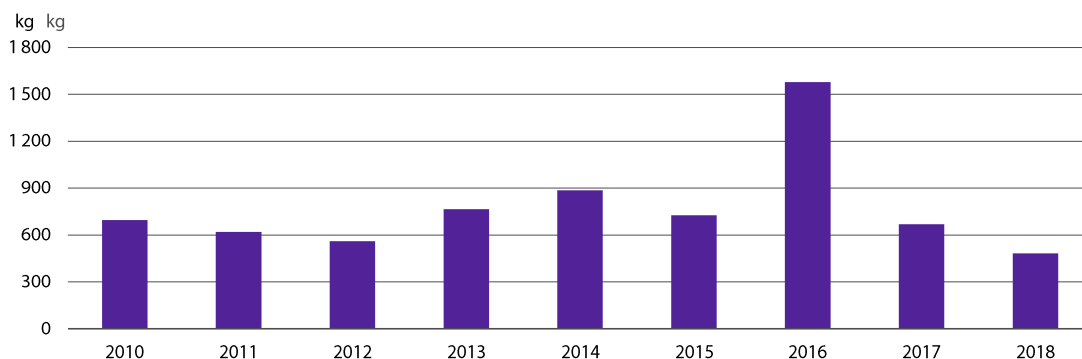
Na koniec 2018 r. na terenie województwa funkcjonowało 9 czynnych kontrolowanych składowisk odpadów komunalnych.

W 2018 r. badaniu poddano 73 zakłady przemysłowe (tj. o 2 mniej niż w 2017 r. i o 1 mniej niż w 2010 r.), w których ubocznym skutkiem produkcji były odpady uciążliwe dla środowiska. W ciągu roku w tych jednostkach wytworzono 691,9 tys. t (tj. o 28,0% mniej niż w 2017 r. i o 31,5% mniej niż 2010 r.) odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych). Stanowiło to 28,6 t na 1 km², a w przeliczeniu na 1 mieszkańca 483 kg. Najwięcej na przestrzeni ostatnich lat powstało odpadów w 2016 r. (2 271,5 tys. t). Powodem znaczącego wzrostu była budowa drogi ekspresowej biegnącej przez warmińsko-mazurskie i powstałe tam odpady. Udział województwa w ilości wytworzonych odpadów przemysłowych wyniósł w 2018 r. 0,6%. Spośród wytworzonych odpadów 78,3% przekazano innym odbiorcom, 13,9% wytwórca poddał odzyskowi we własnym zakresie, 6,9% wytwórca unieszkodliwił we własnym zakresie, a 0,9% czasowo zmagazynowano. Na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych na koniec 2018 r. składowano 552,3 tys. t odpadów. W porównaniu do kraju była to tak bardzo znikoma ilość, że stanowiła jedynie 0,03%.

Tablica 6. Odpady przemysłowe
Table 6. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2018	
	w tys. ton in thousand of tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) - total	1 010,8	691,9	0,6
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	.	47,4	0,2
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	541,5	0,8
magazynowane czasowo temporarily stored	83,6	6,5	0,5
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled (at the end of the year) - total	1 227,4	552,3	0,0

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

Odpady komunalne - odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

W 2018 r. w województwie zostało wytworzonych 441,4 tys. ton odpadów komunalnych, tj. o 4,2% więcej niż w roku ubiegłym (w kraju wzrost o 4,3%) i o 34,5% w porównaniu z 2010 r. (w kraju wzrost o 24,4%). Na 1 mieszkańca województwa przypadało średnio 308 kg zebranych odpadów komunalnych (w kraju 325 kg). Był to wzrost o 4,4% w porównaniu z rokiem poprzednim (295 kg na 1 mieszkańca) i o 36,6% w stosunku do 2010 r. (226 kg). W kraju odnotowano wzrost odebranych odpadów komunalnych od 1 mieszkańca, odpowiednio o 4,2% i o 24,5%. W 2018 r. najwięcej odpadów komunalnych odebranych przypadało na 1 mieszkańca Olsztyna (422 kg), Elbląga (375 kg) i powiatu mrągowskiego (361 kg). Najmniej odpadów komunalnych wytworzyli natomiast mieszkańcy powiatów nidzickiego (233 kg) i szczycieńskiego (234 kg). Podobnie jak w latach ubiegłych, większość (77,4%) odpadów komunalnych pochodziło od gospodarstw domowych. W 2018 r. od gospodarstw domowych odebrano o 4,4% odpadów komunalnych więcej niż w roku poprzednim i o 43,0% więcej niż w 2010 r. (w kraju odpowiednio wzrost o 4,8% i o 51,6%).

Odpadów komunalnych zmieszanych zebrano w województwie 355,2 tys. t i w stosunku do 2017 r. zebrano ich więcej o 2,2% (w stosunku do 2010 r. wzrost o 15,8%). Ponad 74% odpadów zmieszanych pochodziło od gospodarstw domowych (w kraju ponad 80%).

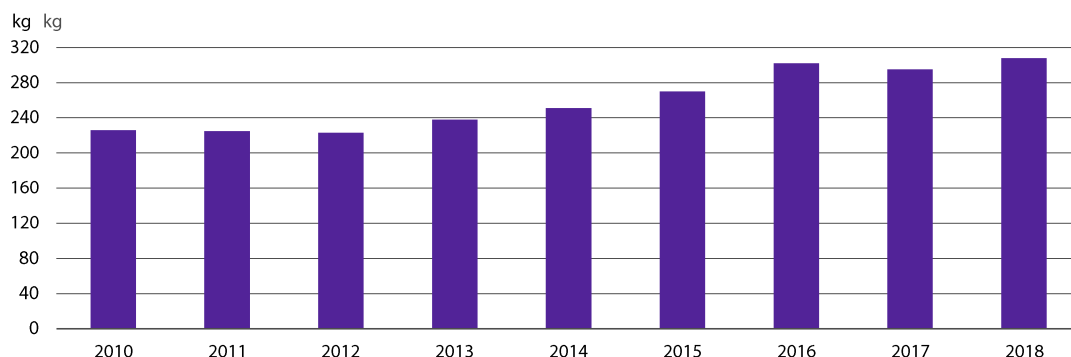
Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 7. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2018			
	Ogółem Total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	Ogółem Total	w tym z gospodarstw domowych of which from households		
				w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes
Ogółem Total	21 440	17 994	86 236	2,4	78 428	2,4
w tym: of which:						
papier i tektura paper and cardboard	5 708	4 075	9 210	3,4	8 022	3,7
szkło glass	6 394	5 739	12 662	2,5	11 673	2,5
tworzywa sztuczne plastics	4 720	4 132	12 342	3,7	11 206	3,7
metale metals	888	836	247	2,1	174	1,7
tekstylia textiles	1 074	1 060	28	1,2	27	1,4
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne waste electrical and electronic equipment	100	73	1 006	2,7	938	2,7

W 2018 r. odnotowano wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w ogólnej ilości zebranych odpadów komunalnych, z 6,5% w 2010 r. i 18,0% w 2017 r. do 19,5%. Selektywnie zebrano na terenie województwa 86,2 tys. t odpadów komunalnych i w stosunku do roku ubiegłego ich ilość wzrosła o 13,2% (w stosunku do 2010 r. ponad 4-krotny wzrost). Na jednego mieszkańca województwa przypadało średnio ponad 60 kg zebranych selektywnie odpadów komunalnych (w kraju – 93,9 kg).

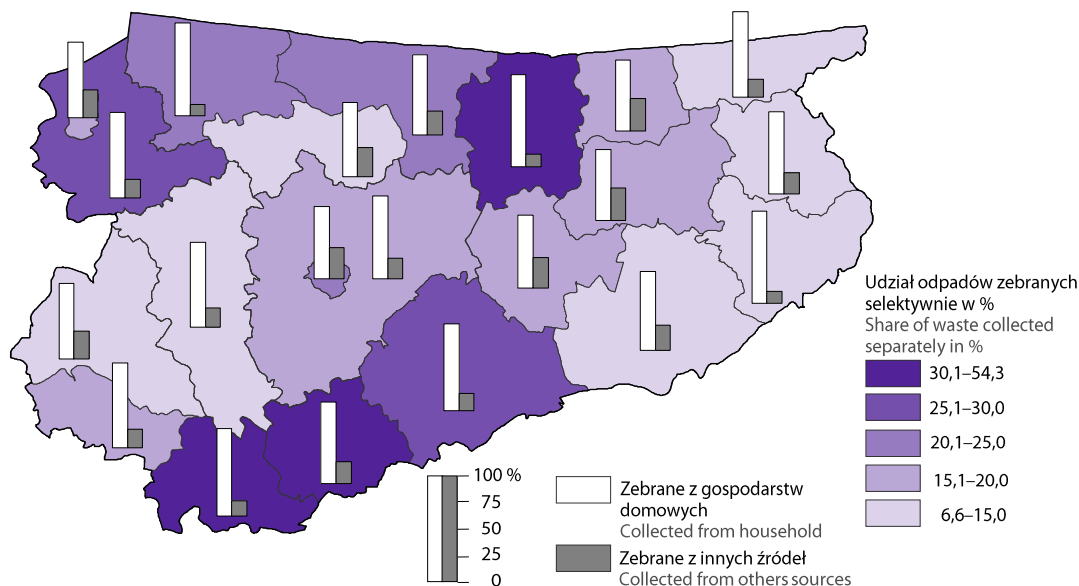
Najwięcej (90,9%) odpadów komunalnych zebranych selektywnie w 2018 r. pochodziło od gospodarstw domowych i w stosunku do roku ubiegłego ich ilość wzrosła o 17,2%, a do 2010 ponad 4-krotnie. W porównaniu z 2017 r. ponad 5-krotnie wzrosła ilość zebranych selektywnie odpadów niebezpiecznych. Więcej zebrano m.in. odpadów z metali (o 40,1%), biodegradowalnych (o 27,2%) oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (o 24,0%). Mniej niż w roku ubiegłym zebrano: opakowań wielomateriałowych (spadek o 78,1%), odzieży i tekstyliów (o 34,5%), zmieszanych odpadów opakowaniowych (o 20,3%) oraz zużytych baterii i akumulatorów (o 5,8%).

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

Na koniec 2018 r. na terenie województwa funkcjonowało 9 czynnych kontrolowanych składowisk odpadów komunalnych (2017 r. – 10, 2010 r. – 30), o łącznej powierzchni 46,1 ha (2017 r. – 63,5 ha, 2010 r. – 127,9 ha) oraz 75 punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (miasta – 36, wieś – 39). W 2018 r. jedno składowisko o powierzchni 17,4 ha zostało zlikwidowane, a jego powierzchnia w całości zrekultywowana.

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2018 r.
Map 17. Municipal waste collected in 2018

Według danych urzędów gminnych na koniec 2018 r. na terenie województwa istniało 15 nielegalnych wysypisk śmieci (2017 r. – 16, 2010 r. – 37). Większość (73,3 %) istniejących dzikich wysypisk zlokalizowana była na obszarach wiejskich, a tylko 26,7% w miastach. W ciągu roku zlikwidowano w województwie 237 takich składowisk, tj. ponad dwukrotnie więcej niż w roku poprzednim i ponad 3-krotnie w porównaniu z 2010 r. W 2018 r. podczas likwidacji dzikich wysypisk zebrano 323 t odpadów komunalnych z powierzchni 7,8 tys. m², z czego 75,5% odpadów z obszarów wiejskich i 24,5% w miastach (w 2017 r. zebrano 1 201 t, z obszarów wiejskich – 92,3%, w miastach – 7,7%, w 2010 r. odpowiednio: 324 t, 61,4%, 38,6%). W stosunku do roku poprzedniego powierzchnia nielegalnych miejsc składowania

odpadów komunalnych zmniejszyła się o 5,5%, a w stosunku do 2010 r. o 55,4% (w kraju odpowiednio: wzrost o 9,2%, spadek o 69,1%). Powierzchnia dzikich wysypisk w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogółem województwa wyniosła w 2018 r. – 32 m², 2017 r. – 34 m², 2010 r. – 73 m² (w kraju odpowiednio: 493 m², 452 m², 1 595 m²).

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

Średnioroczne nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w latach 2010–2018 (w cenach bieżących) w przeliczeniu na 1 mieszkańca były niższe niż średnie w kraju. Podobna sytuacja dotyczyła nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej. Udział nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska ponoszonych w województwie wyniósł 2,6% nakładów ogólnokrajowych, a służących gospodarce wodnej 2,8%.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w latach 2010–2018 wyniosły średnio w roku (w cenach bieżących) 276,7 mln zł. Stanowiło to 2,6% średnich rocznych nakładów krajowych. Ponad połowę (55,7%) przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód. Na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wydatkowano 19,9%, a na gospodarkę odpadami 19,3%. Największy udział w nakładach krajowych miały nakłady poniesione na gospodarkę odpadami (4,2%) oraz na gospodarkę ściekową i ochronę wód (2,9%). Średnie nakłady na 1 mieszkańca w województwie w latach 2010–2018 wyniosły 192 zł i były niższe od średnich w kraju o 31,8%. Jedynie nakłady na 1 mieszkańca poniesione na gospodarkę odpadami były wyższe niż średnio w kraju (o 11,8%).

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w latach 2010–2018 wyniosły średnio w roku (w cenach bieżących) 79,1 mln zł i stanowiły 2,8% średnich rocznych nakładów krajowych. Wśród nich największy udział miały nakłady poniesione na ujęcia i doprowadzenia wody (47,6%) oraz na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody (16,1%). Największy udział w nakładach krajowych miały nakłady poniesione na stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych (15,3%) oraz na regulację i zabudowę rzek i potoków (4,0%). Średnie nakłady na 1 mieszkańca w województwie w latach 2010–2018 wyniosły 55 zł i były niższe od średnich w kraju o 26,7%. Wyższe niż średnio w kraju były nakłady na 1 mieszkańca poniesione na stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych (czterokrotnie) oraz na regulację i zabudowę rzek i potoków (o 7,6%).

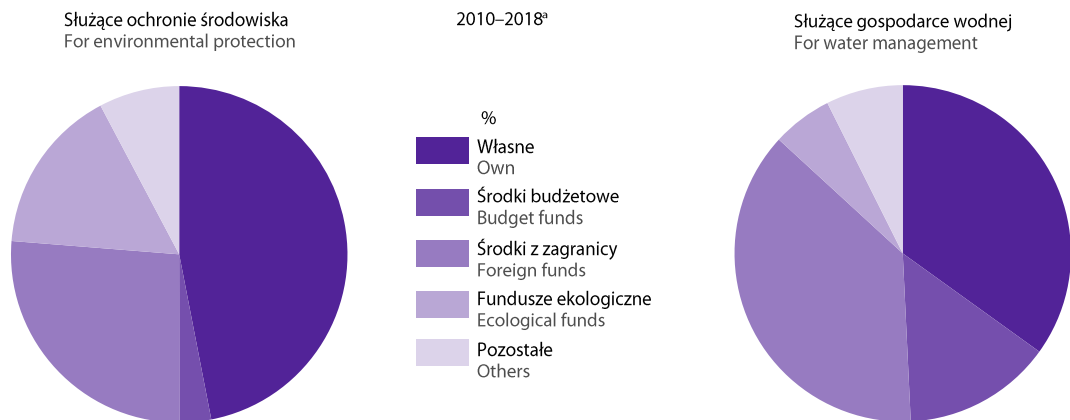
Tablica 8. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej
Table 8. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management

Wyszczególnienie Specification	2010–2018 ^a		
	w tys. zł in thousand PLN	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	276 683,5	192	2,6
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	55 021,3	38	1,8
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and waters protection	154 013,2	107	2,9
gospodarka odpadami waste management	53 483,7	37	4,2
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape ogółem	1 420,4	1	1,0
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	9 563,1	7	1,6
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	79 071,4	55	2,8
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	37 630,2	26	3,2
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	12 713,3	9	2,9

a Średnia wartość z danego okresu.
a Average value from the given period.

Głównym źródłem finansowania nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska w latach 2010–2018 były środki własne, które wyniosły 129,9 mln zł i stanowiły 46,9% nakładów ogółem. Drugim źródłem pod względem wielkości były środki z zagranicy 72,7 mln zł (26,3%). W nakładach na środki trwałe służące gospodarce wodnej również te dwa źródła były decydujące, ale w odwrotnej kolejności. Przeważały środki z zagranicy 29,7 mln zł, które stanowiły 37,6% nakładów ogółem, a drugie pod względem wielkości były środki własne 27,6 mln zł (34,9%).

Wykres 13. Nakłady na środki trwałe według źródeł finansowania
Chart 13. Outlays on fixed assets by source of financing

a Średnia wartość z danego okresu.
 a Average value from the given period.

Efekty rzeczowe uzyskane w wyniku przekazania w 2018 r. do użytku inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej to m.in.:

- urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych o wydajności 25 t/rok,
- urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych o wydajności 17 t/rok,
- sieć kanalizacyjna odprowadzająca ścieki o długości 117,7 km,
- sieć kanalizacyjna odprowadzająca wody opadowe o długości 28,0 km,
- biologiczne oczyszczalnie ścieków o przepustowości 682 m³/dobę,
- indywidualne (prydomowe) oczyszczalnie ścieków o przepustowości 230 m³/dobę,
- sieć wodociągowa o długości 96,1 km,
- ujęcia wody o wydajności 75 m³/dobę,
- stacje uzdatniania wody o wydajności 1 651 m³/dobę.

Na inwestycje realizowane na terenie województwa z zakresu małej retencji wodnej przeznaczono w 2018 r. 1 037,4 tys. zł, co stanowiło 1,0% nakładów w Polsce. Prawie wszystkie nakłady (95,9%) wydatkowano na sztuczne zbiorniki. Ponad połowa środków (59,4%) pochodziła z funduszy strukturalnych.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Rok 2019 był dziewiątym z kolei, w którym odnotowano zmniejszenie liczby mieszkańców województwa szczególnie w miastach i wśród mężczyzn. Obserwowany spadek liczby mieszkańców był spowodowany ubytkiem migracyjnym ludności województwa, a w latach 2013, 2015, 2016, 2018 i 2019 również ujemnym przyrostem naturalnym. Udział ludności województwa w ogólnej liczbie ludności Polski od roku 2015 wynosił 3,7% i uplasował województwo na 12 pozycji w kraju.

Od 2010 r. współczynnik gęstości zaludnienia w województwie warmińsko-mazurskim zmniejszył się. W 2019 r. przeciętnie na 1 km² mieszkało 59 osób, było to podobnie jak w podlaskim najmniej w kraju.

W województwie następował proces starzenia się ludności, jednak w porównaniu do innych województw warmińsko-mazurskie charakteryzowało się w 2019 r. wysokim udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (18,2%) i produkcyjnym (61,2%) oraz jednym z niższych w kraju udziałem osób w wieku poprodukcyjnym (20,5%). Wartość środkowa wieku ludności (mediana) stale wzrasta, w 2019 r. wskaźnik ten wynosił 40,7 lat, wobec 41,3 lat w Polsce. Wydłużanie życia miało wpływ na wartość współczynnika obciążenia demograficznego, który wzrósł z 53 osób w 2010 r. do 63 osób w 2019 r.

Województwo warmińsko-mazurskie w końcu 2019 r. zamieszkiwało 1 422,7 tys. mieszkańców. Udział ludności województwa w ogólnej liczbie ludności Polski wynosił 3,7%, województwo pod względem liczby mieszkańców wśród 16 województw lokuje się na 12 miejscu. Liczba ludności województwa zmniejszyła się zarówno w porównaniu z 2018 r., jak i z 2010 r. odpowiednio o 6,2 tys., i o 31,0 tys. (o 0,4% i 2,1%). W regionie zmniejszyła się zarówno liczba mieszkańców miast jak i wsi, w Polsce natomiast ubytek ludności odnotowano wśród mieszkańców miast.

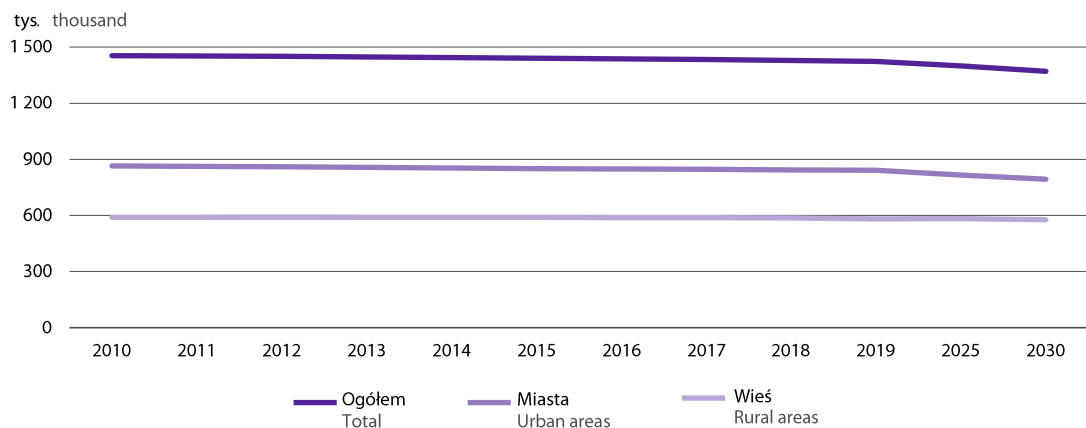
Tablica 9. Ludność
Table 9. Population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem (stan w dniu 31 grudnia) Total (as of 31st December)				
w tys. in thousands	1 453,8	1 439,7	1 429,0	1 422,7
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	3,8	3,7	3,7	3,7
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	104,1	104,2	104,4	104,4
Miasta – w % ogółu ludności Urban areas – in % of total population	59,5	59,1	59,0	59,2
Wieś – w % ogółu ludności Rural areas – in % of total population	40,5	40,9	41,0	40,8
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	60,1	59,6	59,1	58,9

Gęstość zaludnienia w 2019 r. wynosiła 59 osób na 1 km² i była ponad dwukrotnie niższa niż średnia krajowa (123 osoby/km²), województwo warmińsko-mazurskie po województwie podlaskim jest województwem o najniższej gęstości zaludnienia. W miastach przeciętnie mieszkało 1 366 osób/km², a na wsi 25 osób/km².

Wykres 14. Liczba ludności w latach 2010–2019 oraz w prognozie do 2030 r.

Stan w dniu 31 grudnia
Chart 14. Population in 2010–2019 and projection until 2030
As of 31st December

Na koniec 2019 r. w miastach mieszkało 842,1 tys. osób (o 0,9 tys. mniej niż w 2018 r. i o 22,6 tys. mniej niż w 2010 r.). Liczba mieszkańców wsi wyniosła 580,6 tys. i była o 5,4 tys. osób mniejsza niż rok wcześniej i o 8,5 tys. mniejsza niż 9 lat temu. W ujęciu procentowym w latach 2010–2019 liczba mieszkańców miast województwa warmińsko-mazurskiego zmniejszyła się o 2,6%, a odsetek ludności miejskiej (wskaźnik urbanizacji) obniżył się z 59,5% do 59,2%. W Polsce w końcu 2019 r. ludność miejska stanowiła 60,0% ogólnej liczby ludności wobec 60,8% w 2010 r.

Podstawową miarą pozwalającą badać strukturę ludności według płci jest współczynnik feminizacji wyrażający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn. Wskaźnik ten w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. osiągnął poziom 104,4 (w 2010 r. 104,1) i był jednym z najniższych w kraju, gdzie przeciętnie wyniósł 106,7. Analiza współczynnika feminizacji według podziału na miasta i wieś wykazuje,

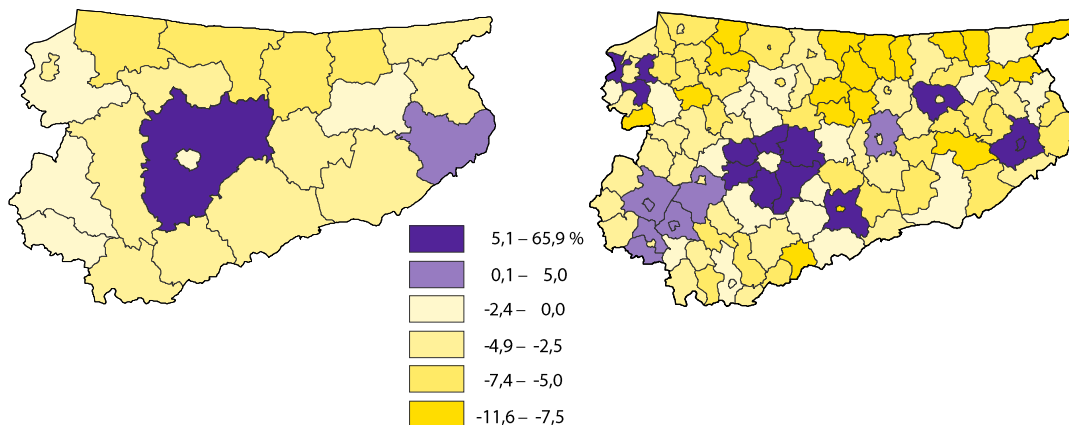
że wśród mieszkańców miast utrzymywała się przewaga kobiet (109,9 kobiet na 100 mężczyzn), a wśród mieszkańców wsi występowała przewaga mężczyzn (na 100 mężczyzn przypadało 97,1 kobiet). W okresie dziewięciu lat proporcje te pozostały na zbliżonym poziomie.

Mapa 18. Zmiana liczby ludności w latach 2010–2019

Stan w dniu 31 grudnia

Map 18. Population changes in 2010–2019

As of 31st December

W analizowanym okresie 2010–2019 r. zmniejszyła się zarówno liczba kobiet (o 14,7 tys. tj. o 2,0%), jak i liczba mężczyzn (o 16,4 tys., tj. o 2,3%), jednak struktura ludności według płci nie uległa większym zmianom. W województwie, podobnie jak w kraju, na koniec 2019 r. liczba kobiet przewyższała liczbę mężczyzn, a ich udział w ogólnej liczbie ludności wynosił odpowiednio: 51,1%, wobec 51,6%.

Analiza struktury ludności według biologicznych grup wieku, dzieląca mieszkańców na trzy grupy wiekowe: dzieci (0–14 lat), ludność dorosłą (15–64 lata) i osoby starsze (65 lat i więcej) pokazuje zmiany, jakie miały miejsce w badanych latach. Odsetek dzieci zmniejszył się z 16,1% w 2010 r. do 15,3% w 2019 r., a udział osób starszych w tym okresie wzrósł z 11,7% do 16,6%. W okresie 9 lat największe zmiany zaszły w miastach wśród ludności w wieku 65 lat i więcej, gdzie w 2019 r. jej udział wyniósł 18,5%, wobec 12,2% w 2010 r. Na wsi odsetek tej grupy ludności w analizowanych latach zwiększył się o 3 p. proc. i w końcu 2019 r. wyniósł 13,8%. Jednocześnie odsetek dzieci w miastach w badanych latach pozostał na zbliżonym poziomie (14,7% w 2019 r., wobec 14,6% w 2010 r.), a na terenach wiejskich zmniejszył się o 1,9 p. proc i w 2019 r. wyniósł 16,3%.

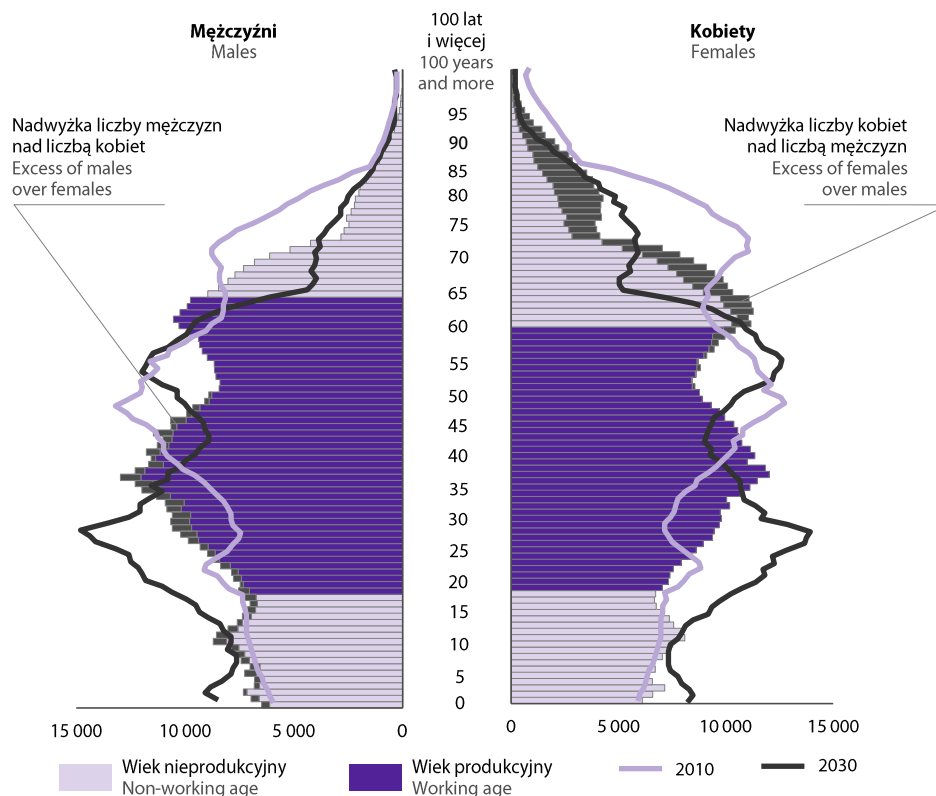
Struktura ludności według wieku na koniec 2019 r. wykazała, że najmniej liczne roczniki (pomijając osoby w wieku 70 lat i więcej) reprezentowane są przez osoby w wieku 0–4 lata oraz 15–19 lat. Najliczniejsze roczniki obejmują osoby w wieku 35–39 lat, 40–44 lata, a także 30–34 i 60–64 lata.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2019 i 2030

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2019 and 2030

As of 31st December

W województwie od kilku lat utrzymuje się niekorzystna tendencja związana m.in. z niskim poziomem urodzeń oraz zwiększającą się liczbą zgonów, która spowodowała zmiany w strukturze ludności według wieku, określane w demografii, jako proces starzenia się społeczeństwa. Natężenie zgonów w województwie wykazywało tendencję rosnącą. Przyczyną obserwowanych zmian był wzrost liczebności populacji ludzi starszych.

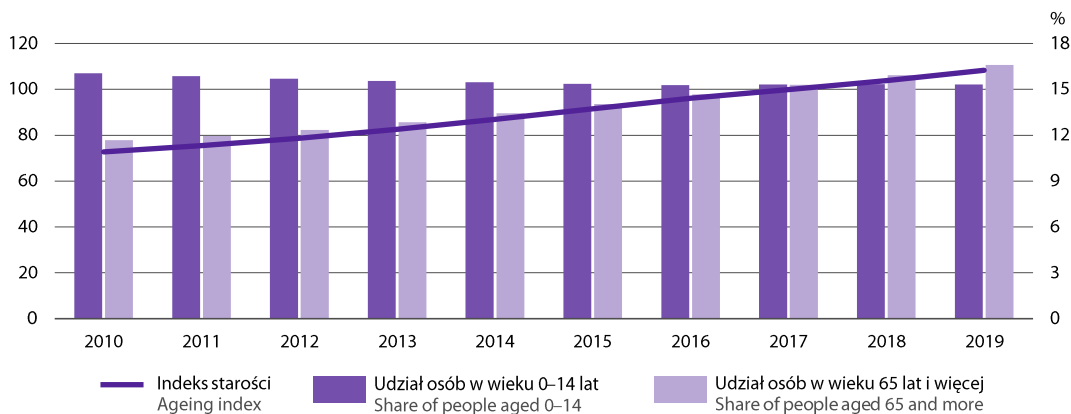
W 2019 r., w porównaniu do 2010 r., zmniejszyła się zarówno liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 10,5%), jak i produkcyjnym (o 8,3%). Udział ludności w wieku produkcyjnym w 2019 r. w ogólnej liczbie mieszkańców regionu wynosił 61,2% i zmniejszył się o 4,2 p. proc. w stosunku do 2010 r. Odsetek ludności zarówno w wieku produkcyjnym mobilnym, jak i niemobilnym w tym okresie zmniejszył się (odpowiednio o 2,4 p. proc. i 1,7 p. proc. Natomiast odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem w tym okresie obniżył się o 1,8 p. proc. i wyniósł 18,2%. W dalszym ciągu zwiększała się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, tzw. wskaźnik starości demograficznej (w porównaniu do 2010 r. o 37,0%). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji województwa zwiększył się z 14,7% w 2010 r. do 20,5% w 2019 r.

Według stanu w dniu 31 XII 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim mieszkało 236,0 tys. osób w wieku 65 lat i więcej, tj. 3,4% ogółu ludności kraju w tej grupie wiekowej. Niższy wskaźnik zanotowano tylko w trzech województwach (lubelskie, opolskie, podlaskie), co potwierdza fakt, że należymy do grupy województw „najmłodszych”.

Ważną kategorią z punktu widzenia przemian demograficznych również związaną ze starzeniem się społeczeństwa jest kształtowanie się współczynnika obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym). W warmińsko-mazurskim omawiany współczynnik w analizowanych latach wzrósł z 52,9 w 2010 r. do 63,3 w 2019 r. W Polsce był nieco wyższy i w 2019 r. wyniósł 66,7. Wskaźnik ten w województwie był różny w przypadku mężczyzn i kobiet (48,6 i 80,4) oraz wśród mieszkańców miast i wsi (67,5 i 57,5).

Wykres 16. Indeks starości w latach 2010–2019

Chart 16. Ageing index in 2010–2019

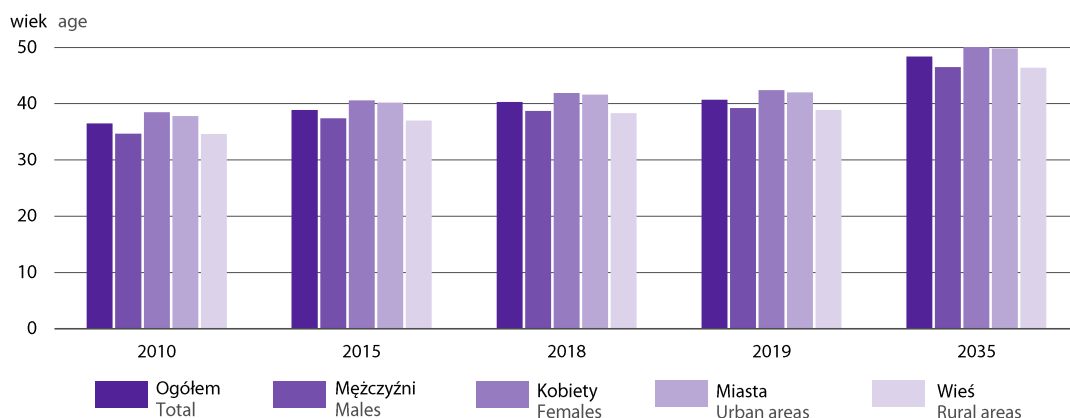

Stopień zaawansowania demograficznej starości mierzony jako relacja liczby ludności w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat, w okresie 2010–2019 nasilił się. Relację osób najstarszych do najmłodszych można przedstawić jako stosunek liczby dziadków do liczby wnuków. Posługując się takim porównaniem można stwierdzić, że w końcu 2010 r. na 100 wnuków przypadało 73 dziadków, a w 2019 r. ich liczba wzrosła do 108. Związane jest to ze zmniejszaniem się liczby dzieci, a tym samym z niekorzystnym kierunkiem zmian w strukturze ludności według wieku. W miastach tempo zmian tego wskaźnika było większe niż na obszarach wiejskich (w 2019 r. odpowiednio 126 i 85, a w 2010 r. 84 i 60). W kraju relacja seniorów do dzieci była wyższa niż w warmińsko-mazurskim, w 2019 r. na 100 dzieci przypadało 118 seniorów.

Do zilustrowania relacji międzypokoleniowych pomiędzy osobami najstarszymi, a ich dziećmi służy współczynnik wsparcia międzypokoleniowego wskazujący, ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata. Z reguły obowiązek opieki nad najstarszymi osobami spada na najbliższych, a więc na ich dzieci czy młodszych krewnych, stąd ważne znaczenie ma określenie relacji między tymi dwoma pokoleniami. W województwie wartość tego wskaźnika wzrosła z 5,4 w 2010 r. do 9,2 w 2019 r., na wsi była mniej korzystna (8,1) niż w mieście (9,9). W województwie wartość tego wskaźnika była poniżej średniej krajowej, gdzie w końcu 2019 r. na 100 osób w wieku 85 lat i więcej przypadało 10,9 osób w wieku 50–64 lata.

Proces starzenia się ludności w województwie pogłębił się, o czym świadczy rosnąca wartość mediany wieku. Na koniec 2019 r. wiek środkowy mieszkańca województwa wyniósł 40,7 lat i w porównaniu z 2010 r. wzrósł o nieco ponad 4 lata. Mężczyźni byli młodszy (39,2 lata), natomiast kobiety starsze (42,4 lata). W miejscowościach wiejskich ludność była młodsza niż w miastach (wiek środkowy na wsi wyniósł 38,9 lat, a w miastach 42,0 lata).

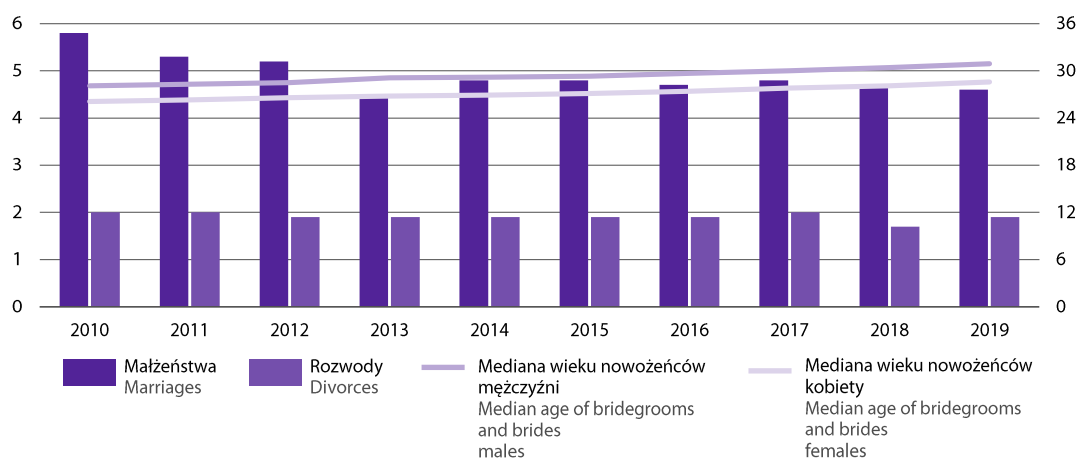
Wykres 17. Mediana wieku ludności
Chart 17. Median age of population

W województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. zawarto 6 357 małżeństw, tj. o 2 013 mniej niż w 2010 r. Współczynnik małżeństw kształtował się na poziomie 4,46‰ w 2019 r., wobec 5,76‰ w 2010 r. Liczba nowo zawartych małżeństw (na 1000 ludności) była zarówno w 2019 r. jak i w 2010 r. niższa w województwie niż w kraju. W ciągu ostatnich lat zmienił się wiek nowożeńców. W 2019 r. wśród kobiet wiek środkowy zawierania małżeństwa wyniósł 28,6 lat, wśród mężczyzn – 30,9 lat, wobec odpowiednio 26,1 lat i 28,1 lat w 2010 r.

W latach 2010–2019 zmniejszyła się liczba rozwodów. W 2019 r. sądy orzekły o 200 rozwodów mniej niż w 2010 r., natomiast liczba separacji zmniejszyła się o 73. W 2019 r. na każde 10 tysięcy nowo zawartych małżeństw orzeczeniem sądu rozwiązano 4 246 małżeństw, a w 2010 r. 3 464. Intensywność rozwodów w miastach była wyższa niż na wsi (4 957, wobec 3 177). Wskaźnik intensywności orzeczonych separacji, wyrażony jako ich liczba w przeliczeniu na 10 tysięcy zawartych małżeństw, w 2010 r. wyniósł 137, wobec 66 w 2019 r.

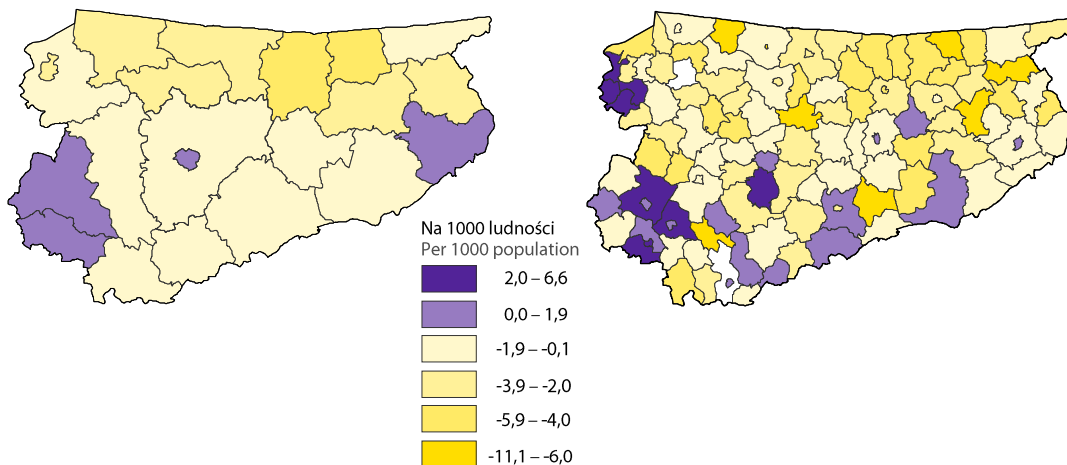
Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody na 1000 ludności w latach 2010–2019
Chart 18. Marriages contracted and divorces per 1000 population in 2010–2019

W warmińsko-mazurskim w 2019 r. zarejestrowano 12 911 urodzeń żywych, tj. o 2 860 mniej niż w 2010 r., jednocześnie w okresie tym obniżył się współczynnik zgonów z 10,85‰ do 9,05‰. W 2019 r. zmarły 14 894 osoby, tj. o 1 952 więcej niż w 2010 r. Współczynnik zgonów wyniósł 10,44‰ i był wyższy niż notowany w 2010 r., kiedy wynosił 8,90‰.

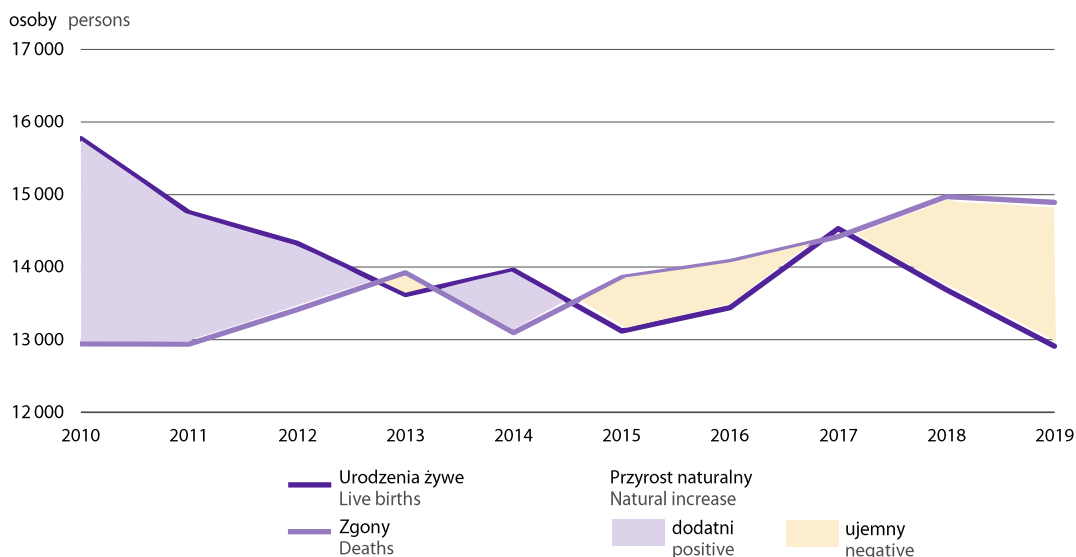
W województwie w 2019 r. notowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów ukształtowała się na poziomie -1 983. Przed dziewięcioma laty przyrost naturalny był dodatni i wyniósł 2 829 osób. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2019 r. wyniósł - 1,39‰, wobec 1,95‰ w 2010 r. Współczynnik ten był w 2019 r. niższy w województwie niż w kraju, natomiast w 2010 r. wyższy.

Mapa 19. Przyrost naturalny w 2019 r.
Map 19. Natural increase in 2019

W województwie obserwowano przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego. W siedemnastu powiatach (dziewięć lat wcześniej w dwóch) był ujemny. Najniższe wartości osiągnął w powiecie węgorszewskim, kętrzyńskim, w Elblągu i w powiecie lidzbarskim, a najwyższe w powiatach: nowomiejskim, elckim, iławskim i w Olsztynie.

Wykres 19. Ruch naturalny ludności w latach 2010–2019
Chart 19. Vital statistics of population in 2010–2019

Liczba i struktura kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) jest ważnym czynnikiem wpływającym na liczbę urodzeń. Od 2010 r. odsetek kobiet w wieku rozrodczym zmniejszył się z 49,1% do 45,6% w 2019 r. Współczynnik dzietności wyrażający średnią liczbę dzieci urodzonych przez kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, tj. w wieku 15–49 lat, zmniejszył się z 1,387 w 2010 r. do 1,322 w 2019 r. Na obszarach miejskich omawiany wskaźnik był wyższy od przeciętnego w województwie, w stosunku do stanu sprzed 9 lat obserwuje się spadek dzietności na wsi, a wzrost w miastach. W okresie 2010–2019 mediana wieku kobiet rodzących zwiększyła się z 27,9 lat do 29,7 lat. W 2019 r. najwyższy wskaźnik zanotowano wśród kobiet mających wyższe i podstawowe wykształcenie (odpowiednio 31,4 lata i 30,1 lat) oraz wśród mieszkanek miast (30,3 lata).

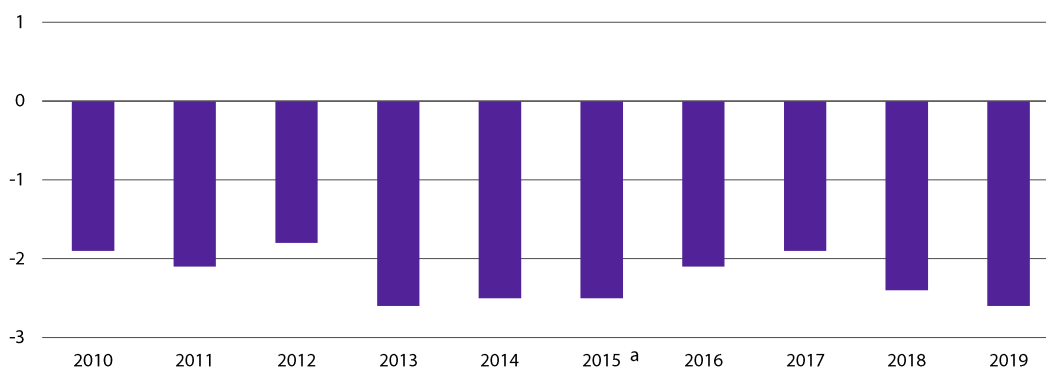
W 2018 r. najczęstszymi przyczynami zgonów, zarówno w województwie jak i w kraju, były choroby układu krążenia – 36,0% ogólnej liczby zgonów w województwie i nowotwory – 26,9% (w 2010 r. odpowiednio 41,2% i 27,5%). W kraju udział osób zmarłych z powodu chorób układu krążenia był wyższy niż w województwie o 4,5 p. proc. i wyniósł 40,5%, a z powodu nowotworów nieco niższy (o 0,5 p. proc.) i wyniósł 26,4%.

Śmiertelność niemowląt (dzieci do 1 roku życia) w województwie w analizowanym okresie zmniejszyła się z 75 do 52 dzieci – o 30,7% (w Polsce o 31,4%). Na skutek mniejszej liczby zgonów niemowląt obniżył się współczynnik zgonów mierzony liczbą zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych z 4,76‰ w 2010 r. do 4,03‰ w 2019 r. W Polsce w 2010 r. wskaźnik kształtował się na poziomie 4,98‰, natomiast w 2019 r. był niższy i wyniósł 3,77‰. W 2018 r. najczęstszymi przyczynami zgonów niemowląt były niektóre stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym, tzn. powstające w trakcie trwania ciąży i w okresie pierwszych 6 dni życia noworodka (48,2% ogólnej liczby zgonów niemowląt) oraz wady rozwojowe wrodzone (43,1%).

W latach 2010–2019 w województwie warmińsko-mazurskim odnotowano ujemne saldo migracji stałej. Oznacza to, że w omawianym okresie liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższała liczbę osób zameldowanych na stałe. Wpływ na ujemne saldo migracji w województwie mają przede wszystkim migracje wewnętrzne, ponieważ w migracjach zagranicznych zarówno w 2019 r., jak i w 2010 r. odnotowano niewielkie, jednak dodatnie saldo migracji. Zjawisko to potwierdzają wskaźniki natężenia przeliczone na 1000 ludności. I tak saldo migracji stałej ogółem w 2019 r. wyniosło: -2,63, w ruchu wewnętrznym -2,64, natomiast migracji zagranicznych 0,01.

W 2019 r. w wyniku migracji wewnętrznych liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 21,8 tys. ludności (z tego o 11,7 tys. kobiet i 10,1 tys. mężczyzn). Wśród osób wymeldowanych w ruchu wewnętrznym 64,4% stanowiła ludność przenosząca się w ramach warmińsko-mazurskiego, pozostałe 35,6% to osoby, które wyjechały do innych województw. Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego najczęściej przenosili się do województwa pomorskiego oraz mazowieckiego. W 2019 r. do tych dwóch województw wyjechało 5,0 tys. osób. Osoby zmieniające województwo zamieszkania w 57,0% to osoby w wieku 20–44 lata.

Wykres 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2010–2019
Chart 20. Net migration of population for permanent residence per 1000 population in 2010–2019

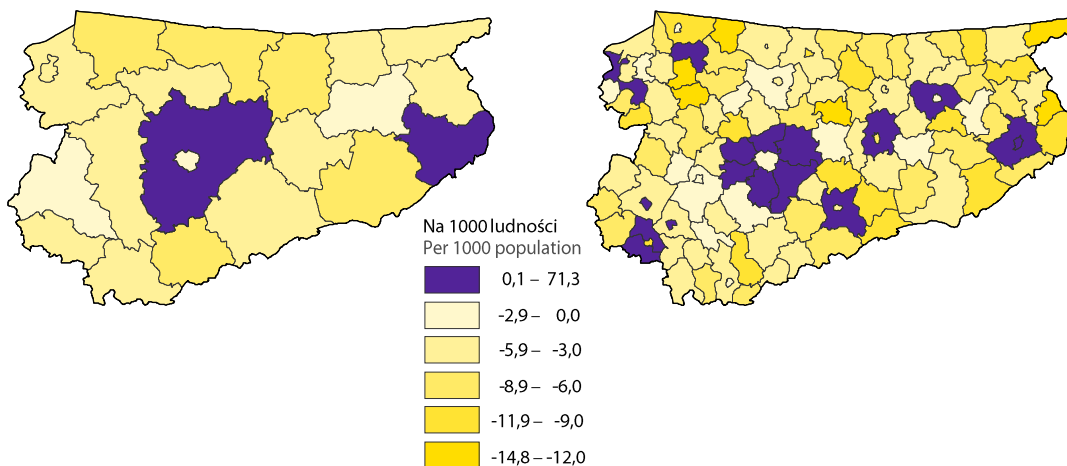
a W 2015 r. saldo migracji z 2014 r.
a In 2015 net migration from 2014.

Badanie migracji zagranicznych województwa wykazało, że w 2019 r. liczba imigrantów była wyższa niż emigrantów (o 21 osób), jednak odmiennie przedstawiała się sytuacja w miastach i na wsi. W miastach w wyniku migracji zagranicznych ubyło 81 osób, a na wsi przybyły 102 osoby. W kraju także liczba imigrantów przewyższała liczbę emigrantów, co oznaczało, że w wyniku migracji zagranicznych liczba ludności zwiększyła się (o 6 183 osoby). Saldo migracji zagranicznych w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie wyniosło 0,01‰, wobec 0,16‰ w Polsce.

W 2019 r. emigrowano przede wszystkim do Niemiec (35,1%) i do Wielkiej Brytanii (22,6%). Emigrowała przede wszystkim ludność młoda – rodziny z dziećmi. W 2019 r. wśród wyjeżdżających na stałe za granicę ponad połowę (59,8%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym mobilnym (18–44 lata), a 12,3% dzieci w wieku do 14 lat. Częściej emigrowali mężczyźni (52,2%) i mieszkańcy miast (78,4%). Wśród imigrantów przeważali liczebnie mężczyźni (52,8%). Ponad połowa powracających do kraju osób (51,3%) to dzieci w wieku 0–4 lat, osoby w wieku produkcyjnym mobilnym stanowiły 13,9% imigrantów, a osoby w wieku 60 lat i więcej 6,9%. Najwięcej osób przybyło z Wielkiej Brytanii (36,0%) i z Niemiec (19,3%).

Mapa 20.
Map 20.

Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2019 r.
Net migration of population for permanent residence in 2019

W 2019 r. 19 powiatów województwa odnotowało spadek ludności w wyniku ruchów migracyjnych. Największe wyludnienie zaobserwowano w powiecie bartoszyckim oraz w powiecie kętrzyńskim, piskim i nidzickim (saldo migracji ogółem na 1000 ludności wyniosło odpowiednio -7,1, -6,6 oraz po 6,5). W obrębie województwa dodatnim saldem migracji wyróżniały się dwa powiaty olsztyński (+8,0) i ełcki (+1,3).

Edukacja

Education

W okresie 2010–2018 liczba placówek przedszkolnych zwiększyła się, w tym najwięcej przybyło przedszkoli. Jednocześnie wzrosła liczba miejsc i korzystających z nich dzieci, poprawiły się również warunki nauczania – na 1 przedszkole w 2018 r. przypadało 92 dzieci, wobec 102 w 2010 r.

W wyniku wprowadzonej reformy edukacji, której głównym celem jest likwidacja gimnazjów i powrót do 8-letniej szkoły podstawowej zwiększyła się liczba szkół podstawowych i uczących się w nich dzieci.

W końcu czerwca 2018 r. w porównaniu do poprzedniego okresu zwiększył się udział absolwentów liceów ogólnokształcących i zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, a zmniejszył się udział techników.

Liczba absolwentów szkół policealnych w roku szkolnym 2017/2018 zwiększyła się o 0,2% w stosunku do roku szkolnego 2016/2017.

Wskaźnik natężenia studiujących (liczba studentów na 10 tys. ludności) obniżył się z 202 w roku akademickim 2017/2018 do 190 w 2018/2019. Liczba absolwentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszyła się z 67 osób w roku akademickim 2016/2017 do 64 w 2017/2018.

Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w ogólnej liczbie ludności w wieku 25–64 lata w roku szkolnym 2018/2019 był niższy niż rok wcześniej (0,6%, wobec 0,7%).

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Liczba placówek przedszkolnych według stanu z 30 IX 2018 r. wyniosła 784, było to o 5 mniej niż rok wcześniej, a o 92 więcej (13,3%) niż w roku 2010. W roku szkolnym 2018/2019 wychowaniem przedszkolnym objęto 46,6 tys. dzieci, tj. o 2,3% więcej niż w poprzednim roku i o ponad ¼ więcej niż w 2010 r.

Wskaźnik upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3–6 lat w województwie wyniósł 81,7% (w Polsce 89,5%). Zwiększył się o 4,1 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku szkolnego i był to kolejny rok, w którym odnotowano wzrost liczby dzieci uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym.

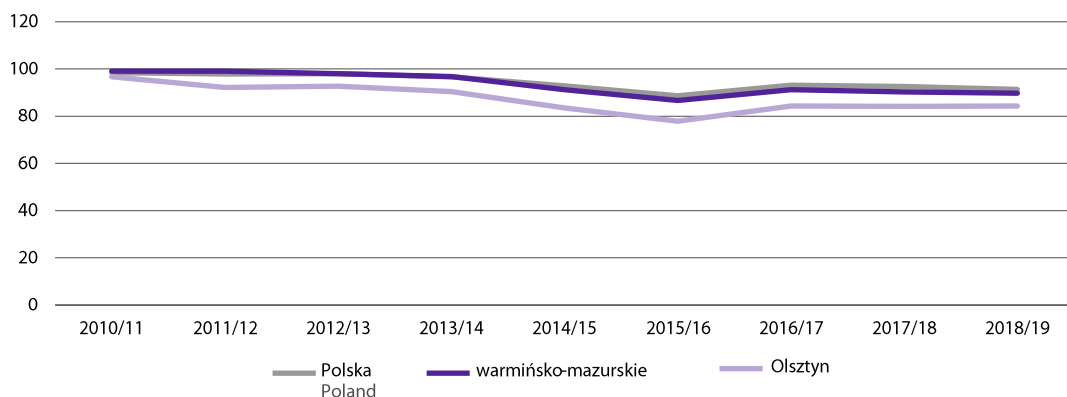
Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a
Table 10. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2010/11	2015/16	2017/18	2018/19
Placówki: Establishments:	692	765	789	784
miasta urban areas	293	350	381	383
wieś rural areas	399	415	408	401
w tym: of which:				
Przedszkola Nursery schools	262	349	377	386
w tym specjalne of which special	4	14	17	17
Miejsca: Places:	27 851	33 959	39 742	40 782
w tym: of which:				
Przedszkola Nursery schools	27 043	32 735	38 368	39 553
w tym specjalne of which special	104	347	437	535
Dzieci: Children:	36 849	37 870	45 582	46 633
miasta urban areas	26 747	27 215	32 633	33 454
wieś rural areas	10 102	10 655	12 949	13 179
w tym w wieku: 6 lat of which at the age of: 6	11 834	2 731	12 931	13 089
5 lat 5	10 169	14 429	12 318	11 947
Liczba dzieci w wieku 3–6 lat na 100 miejsc w przedszkolu Number of children aged 3–6 per 100 places in nursery school	95	83	88	87

^a W latach szkolnych 2015/16–2018/19 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
^a In the school years 2015/16–2018/19 including children staying in the units performing health care activities.

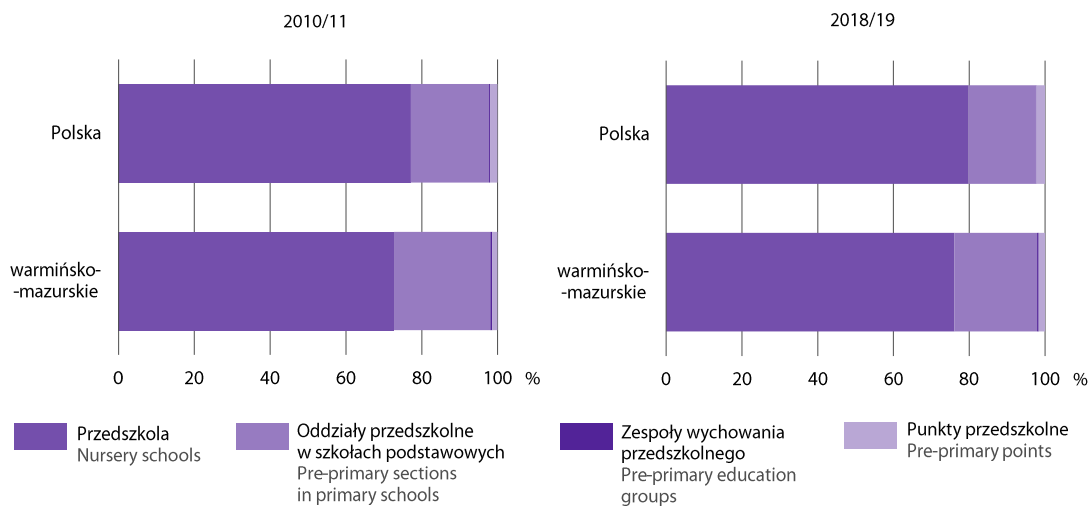
W roku szkolnym 2018/2019 działało 17 specjalnych placówek wychowania przedszkolnego, do których uczęszczało 332 dzieci. Dzieci niepełnosprawne uczęszczające do tych placówek stanowiły 0,9% wszystkich przedszkolaków.

Wykres 21. Dzieci w przedszkolach na 100 miejsc
Chart 21. Children in nursery schools per 100 places

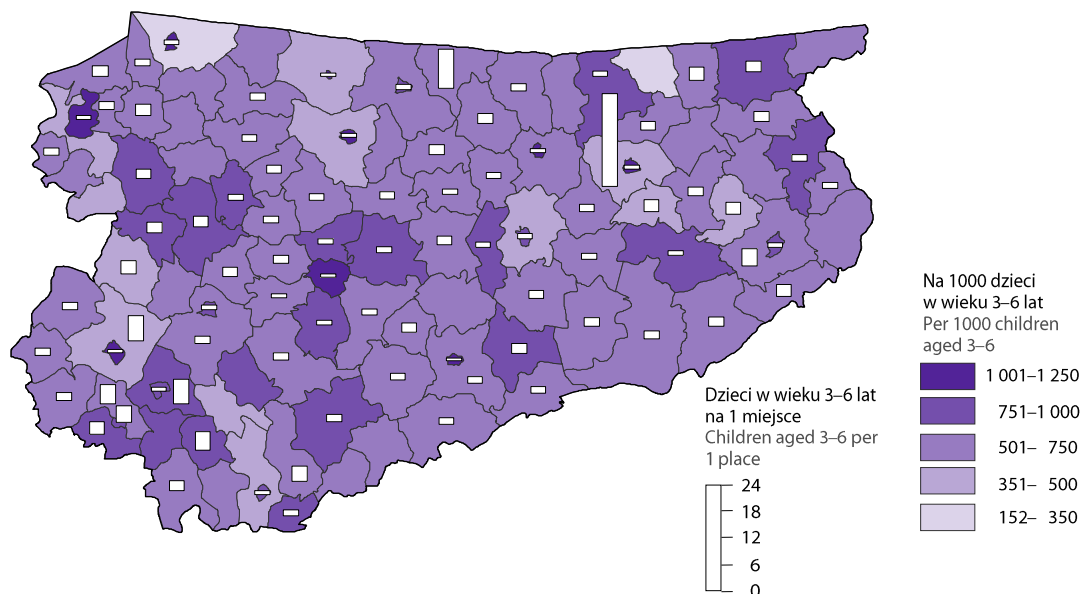
Wśród placówek wychowania przedszkolnego najliczniejszą grupę stanowiły przedszkola – 386 i oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych – 344. Większość (75,4%) przedszkoli zlokalizowana była w mieście, natomiast na wsi przeważały oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (78,2%). Łączna liczba miejsc, którą w końcu września 2018 r. dysponowały przedszkola, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego wyniosła 40,8 tys., z miejsc tych skorzystało 36,5 tys. dzieci, co oznaczało ich prawie 90% wykorzystanie.

Wykres 22. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego
Chart 22. Children attending pre-primary education establishments

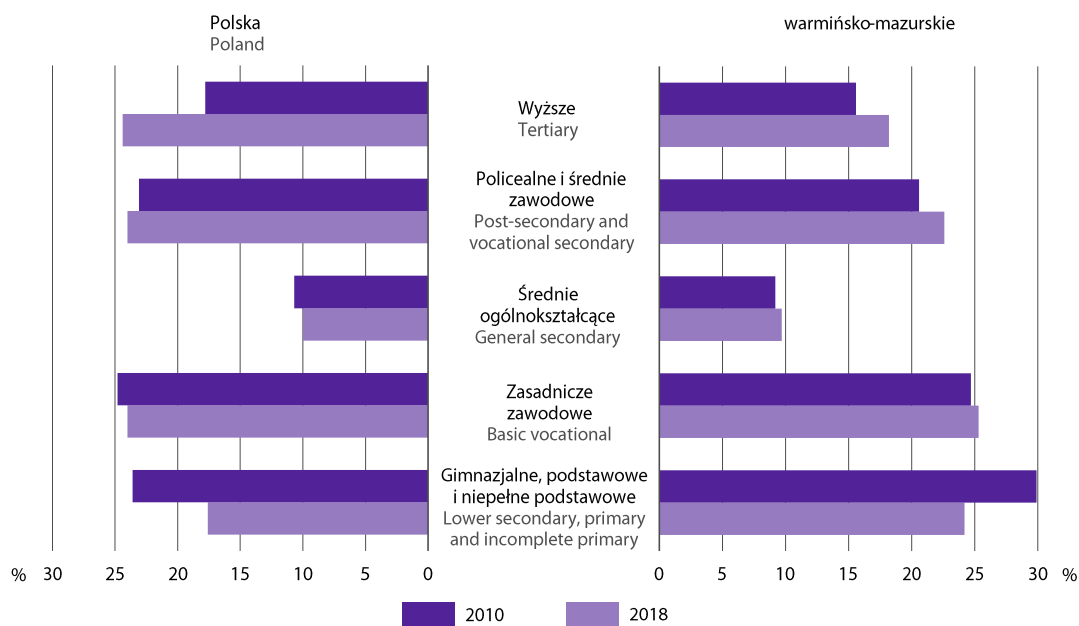
Wśród powiatów najwięcej miejsc w przedszkolach w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat było w Olsztynie i Elblągu – odpowiednio 1 298 i 1 061. Wysoki wskaźnik – powyżej średniego w województwie (717) – odnotowano także w powiecie szczycieńskim, kętrzyńskim i iławskim, gdzie wynosił 760, 734 i 724. W pozostałych 16 powiatach był niższy od przeciętnego w regionie, w tym najniższy w powiecie nowomiejskim (304) i elbląskim (315).

Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2018/2019
Map 21. Pre-primary education in the 2018/2019 school year

Rok szkolny 2018/19 był drugim z kolei, w którym obowiązywała reforma edukacji, a jej główny cel to likwidacja gimnazjów i powrót do 8-letniej szkoły podstawowej, a także modyfikacja szkolnictwa zawodowego poprzez zastąpienie zasadniczych szkół zawodowych przez branżowe szkoły I stopnia, a w przyszłych latach również szkoły branżowe II stopnia. Celem reformy jest także wydłużenie cyklu kształcenia o rok w liceach ogólnokształcących i w technikach.

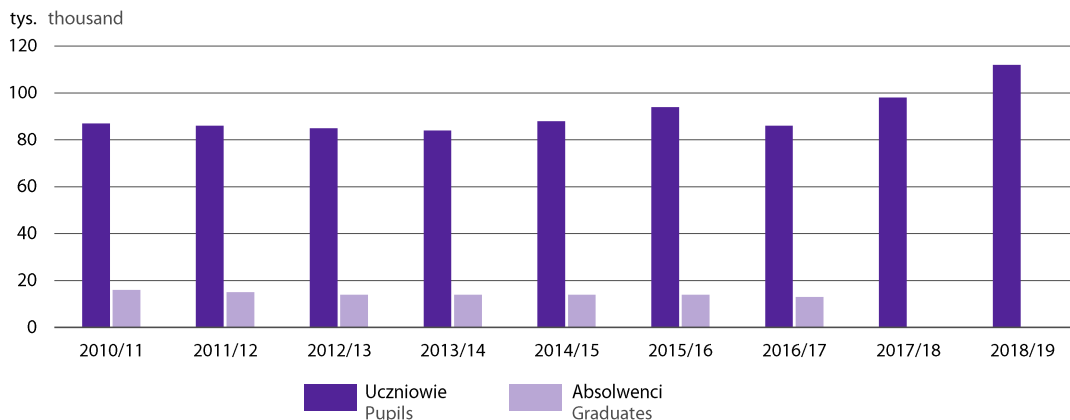
Wykres 23. Ludność według poziomu wykształcenia^a
Chart 23. Population by education level^a

^a Według BAEL.
^a By LFS.

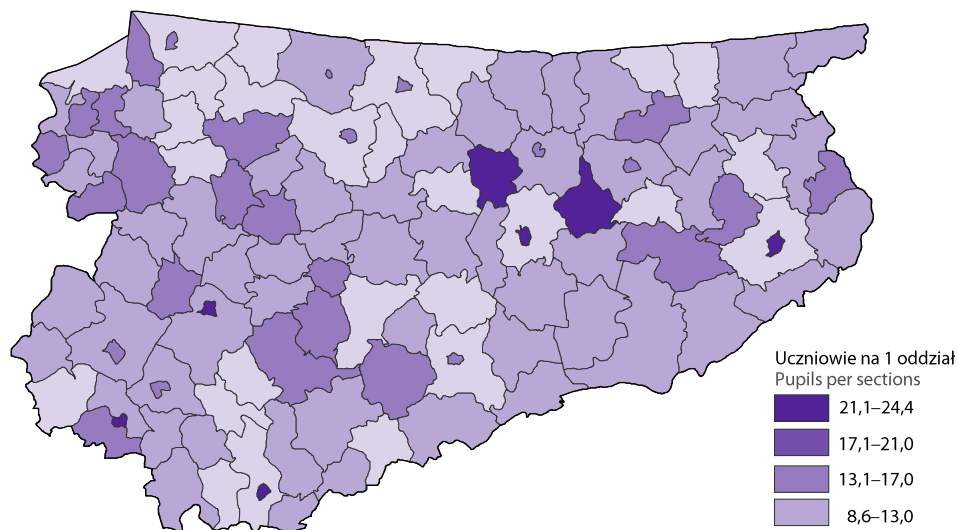
Według stanu z 30 IX 2018 r. w 563 szkołach dla dzieci i młodzieży uczyło się 111,9 tys. dzieci (w 2017 r. i w 2010 r. odpowiednio 561 i 98,3 tys. oraz 548 i 87,3 tys.). W omawianym okresie zwiększyła się zarówno liczba szkół podstawowych (o 0,4% i o 2,7%), jak i uczących się w nich dzieci (o 13,8% i o 28,2%). Wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w ostatnich latach był rezultatem wprowadzonej reformy, ponieważ uczniowie, którzy w roku szkolnym 2016/2017 ukończyli klasę VI, w roku kolejnym rozpoczęli naukę w klasie VII i tym samym stali się uczniami 8-letniej szkoły podstawowej. Skutkowało to brakiem absolwentów z roku szkolnego 2016/2017 i 2017/2018. W ogólnej liczbie szkół podstawowych 7,3% stanowiły szkoły specjalne, do których uczęszczało 1,6% ogółu uczniów.

Wykres 24. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 24. Pupils and graduates of primary schools

W 11 powiatach liczba uczniów przypadająca na 1 oddział była na poziomie średniej wojewódzkiej i wyższa (najwięcej, bo po 20 uczniów na oddział było w Olsztynie i Elblągu), a w 10 powiatach poniżej przeciętnej (najmniej w powiecie gołdapskim i braniewskim – po 14 uczniów na oddział).

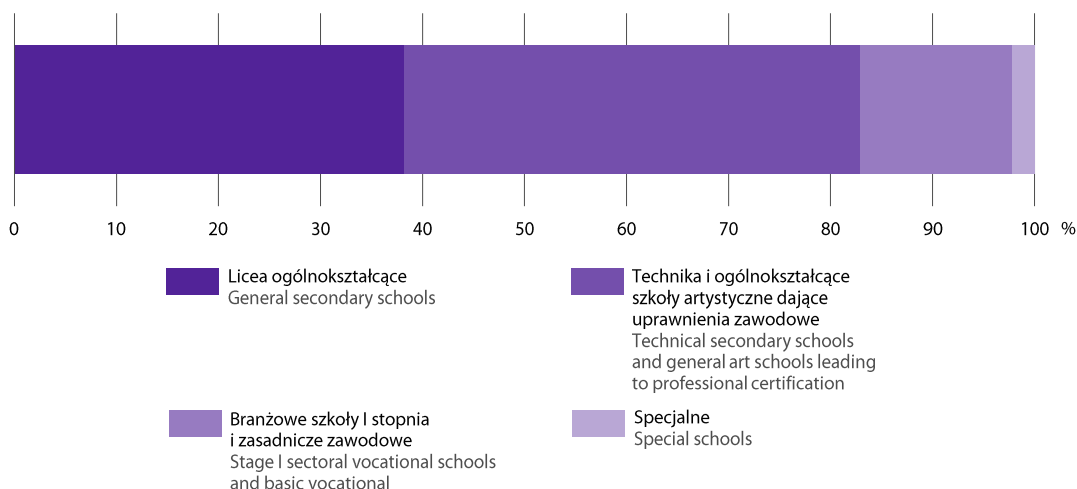
Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2018/2019
Map 22. Pupils in primary schools in the 2018/2019 school year

We wrześniu 2018 r. po raz drugi nie odbył się nabór do klasy pierwszej gimnazjów, a oddziały na poziomie klasy II i III funkcjonowały w wygaszanych gimnazjach lub jako oddziały gimnazjalne w innych typach szkół. W roku szkolnym 2018/2019 działało 70 gimnazjów dla dzieci i młodzieży, do których uczęszczało 13,2 tys. uczniów. Do 28 gimnazjów zlokalizowanych na wsi uczęszczało 3,8 tys. uczniów, zaś w mieście do 42 gimnazjów 9,4 tys. uczniów. Gimnazja specjalne stanowiły 12,9%, naukę pobierało w nich 3,1% wszystkich uczniów. W końcu czerwca 2017 r. gimnazja ukończyło 13,1 tys. uczniów (w tym 0,3 tys. to absolwenci szkół specjalnych).

Wykres 25. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2018/19

Chart 25. Students of upper secondary and post-primary schools by types in the 2018/19 school year

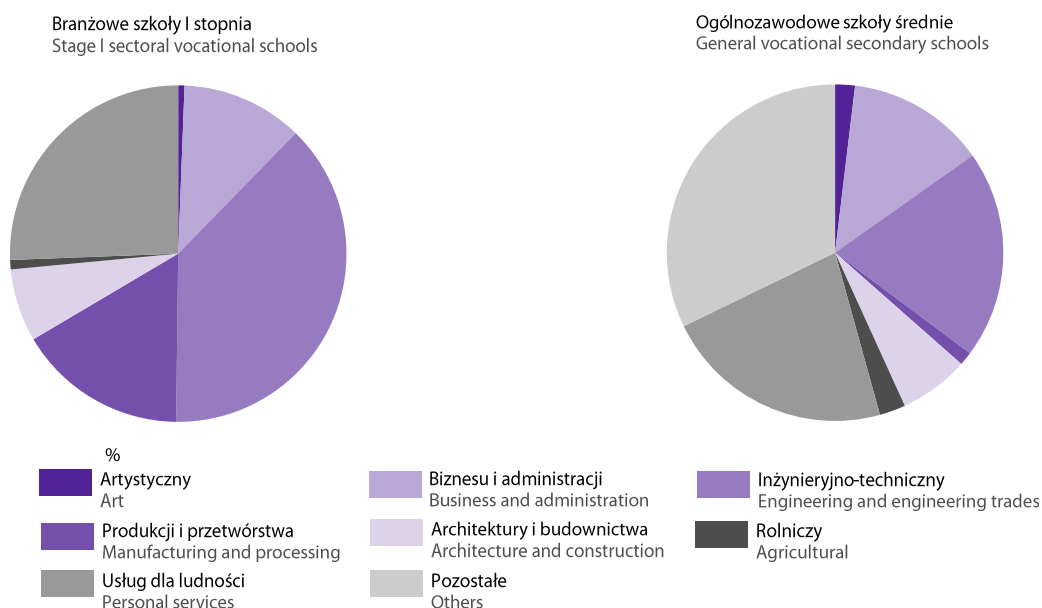
Najbardziej popularne wśród młodzieży (wyłączając szkoły specjalne) były technika, dające możliwość nabycia kwalifikacji zawodowych oraz zdobycia zawodu, szkoły te skupiły 18,7 tys. uczniów (45,0%). Niewiele mniejszym zainteresowaniem – 16,2 tys. uczniów (39,0%) cieszyły się licea ogólnokształcące. W roku szkolnym 2017/18 zasadnicze szkoły zawodowe zostały przekształcone w branżowe szkoły I stopnia. Uczniowie na poziomie klasy III uczyli się w oddziałach zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych w szkołach branżowych. W roku szkolnym 2018/2019 w 97 oddziałach szkół zawodowych uczyło się 2,0 tys. osób. Liczba szkół branżowych I stopnia wyniosła 55 i kształciło się w nich 4,3 tys. uczniów, ponadto funkcjonowały 3 ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe z 0,3 tys. uczniów.

Młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zapewniono możliwość edukacji w 51 ponadgimnazjalnych szkołach specjalnych, w tym w 28 przysposabiających do pracy oraz w 20 oddziałach zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży. Ogółem do szkół specjalnych uczęszczało 1,0 tys. (2,2%) ogółu uczniów.

Szkoły ponadgimnazjalne w czerwcu 2017 r. opuściło 11,9 tys. absolwentów, w tym 0,2 tys. to absolwenci szkół specjalnych.

Wykres 26. Uczniowie szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2018/19

Chart 26. Students of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2018/19 school year

Najpopularniejszym kierunkiem kształcenia w szkołach branżowych I stopnia (łącznie z uczniami w oddziałach szkół zasadniczych zawodowych) były kierunki z podgrupy inżynieryjno-technicznej i usług dla ludności. W ogólnozawodowych szkołach średnich dominowały natomiast usługi dla ludności, a kierunki z podgrupy inżynieryjno-technicznej uplasowały się na drugiej pozycji.

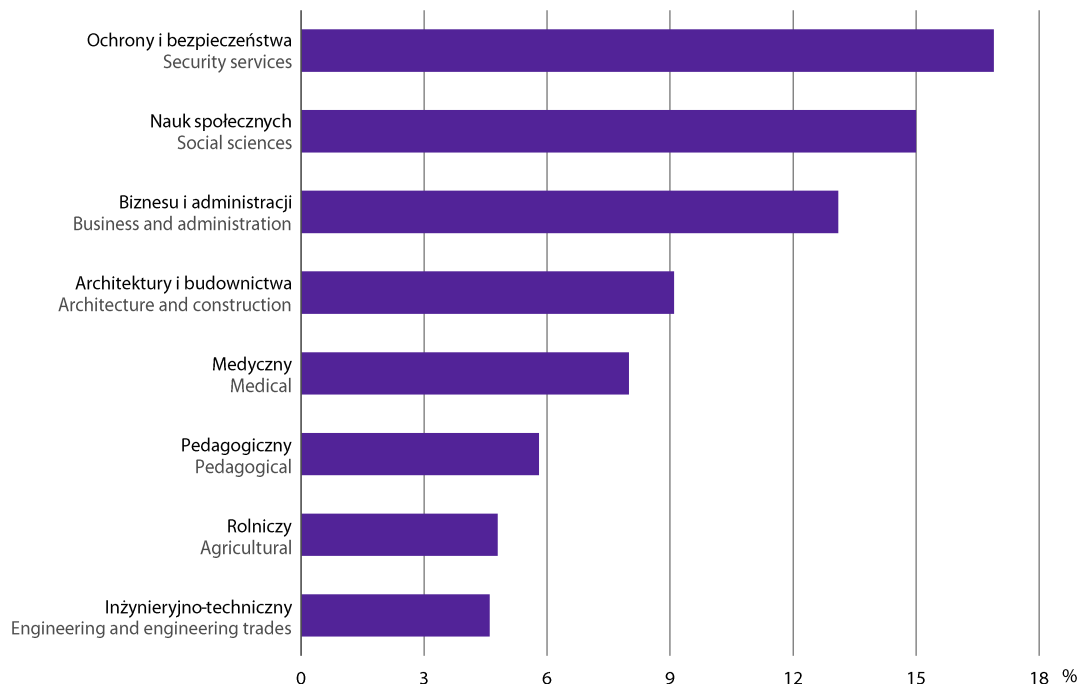
Szkoły policealne swoją ofertę edukacyjną kierują do absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, szczególnie do liceów ogólnokształcących, umożliwiając osobom mającym wykształcenie średnie ogólne zdobycie kwalifikacji zawodowych. W roku szkolnym 2018/2019 w 68 placówkach uczyło się 7,6 tys. uczniów. Około 90% słuchaczy uczęszczała do szkół dla dorosłych. Liczba absolwentów szkół policealnych w końcu czerwca 2017 r. wyniosła 2,3 tys.

W roku akademickim 2018/2019 w 16 szkołach wyższych działających w województwie studiowało 27,2 tys. studentów, w tym 19,5 tys. (71,7%) w systemie stacjonarnym. W porównaniu z końcem grudnia 2017 r. liczba studentów zmniejszyła się o 6,3%. Wśród studiujących przeważali studenci uczelni publicznych – 22,4 tys. osób, tj. 82,4%. Większość słuchaczy uczelni publicznych (80,9%) uczyła się na studiach stacjonarnych. Studenci uczelni niepublicznych zdecydowanie częściej studiowali w systemie niestacjonarnym – z tej formy korzystało 3,4 tys. osób (71,1%) studiujących.

Wskaźnik natężenia studiujących (liczba studentów na 10 tys. ludności) w 2018 r. wyniósł 190, wobec 320 w kraju. W porównaniu z innymi województwami, warmińsko-mazurskie plasowało się na 14 miejscu pod względem liczby studiujących w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Mniejszą liczbę studentów zanotowano jedynie w województwie świętokrzyskim i lubuskim.

W 2018 r. w województwie szkoły wyższe ukończyło ogółem 8,3 tys. absolwentów, tj. o 13,7% mniej niż w roku poprzednim. Uczelnie publiczne ukończyło 6,8 tys. studentów, a niepubliczne 1,5 tys. Najwięcej osób ukończyło kierunki z grupy ochrona i bezpieczeństwo (16,9%), nauk społecznych (15,0%) oraz biznesu i administracji (13,1%).

Wykres 27. Absolwenci według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18
Chart 27. Graduates by broad fields of education in the 2017/18 academic year

Edukacja w szkołach dla dorosłych umożliwia kontynuację przerwanej z różnych względów cyklu kształcenia. Dlatego szkoły dla dorosłych to głównie szkoły ponadgimnazjalne, których celem jest uzyskanie świadectwa dojrzałości lub podniesienie kwalifikacji zawodowych. W roku szkolnym 2018/2019 w 83 szkołach dla dorosłych (w tym 11 szkół podstawowych i 64 licea ogólnokształcące) kształciło się 6,0 tys. osób. Uczniowie liceów ogólnokształcących stanowili 91,7% ogółu uczniów. W roku szkolnym 2017/2018 szkoły dla dorosłych ukończyło 1,8 tys. absolwentów, w tym 86,4% osób ukończyło licea ogólnokształcące. Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu w ogólnej liczbie ludności w wieku 25–64 lata wyniósł 0,7%, wobec 0,6% przeciętnie w kraju.

W 2018 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim w dziale „Oświata i wychowanie” wyniosły łącznie 2 575,9 mln zł i były o 9,1% wyższe niż w 2017 r. Wydatki te wzrosły we wszystkich rodzajach jednostek. Najwięcej, bo 59,5% wydatków, pochodziło z budżetów gmin, 23,0% z miast na prawach powiatu, 16,2% z powiatów, a najmniej z budżetu województwa (1,3%). Udział wydatków na oświatę i wychowanie w wydatkach ogółem wyniósł 26,8% (w 2017 r. 27,6%). Wśród gmin i miast na prawach powiatu największymi wydatkami w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. charakteryzowała się gmina wiejska Łukta (2 462 zł) i Olsztyn (2 240 zł), natomiast najmniejszymi gmina wiejska Braniewo (742 zł) i gmina wiejska Górowo Iławeckie (911 zł). W województwie ze wszystkich rodzajów jednostek wydano na oświatę i wychowanie 1 800 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Zasoby pracy

Labour resources

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) przeprowadzonego w IV kwartale 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim wskazują, że w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku nastąpił wzrost wskaźnika zatrudnienia, zmniejszyło się obciążenie osób pracujących osobami niepracującymi, wydłużył się natomiast przeciętny czas poszukiwania pracy.

W 2018 r. w porównaniu do ubiegłego roku w województwie wzrosła liczba pracujących.

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim spadkowi liczby zarejestrowanych bezrobotnych towarzyszył spadek liczby zgłoszonych ofert zatrudnienia. Zmniejszyła się stopa bezrobocia jednak, podobnie jak w latach ubiegłych, nadal była najwyższa w kraju.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w IV kwartale 2019 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w województwie liczyła 577 tys. osób, a biernych zawodowo – 515 tys. Ludność aktywną zawodowo tworzyli pracujący (561 tys. osób) i bezrobotni (16 tys. osób).

Struktura ludności według statusu na rynku pracy uległa zmianie zarówno w stosunku do notowanej w IV kwartale roku poprzedniego, jak i 2010 r. W odniesieniu do analogicznego okresu 2018 r. zmniejszył się (o 1,2 p. proc.) udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej oraz udział osób biernych zawodowo (o 1,0 p. proc.). Udział osób pracujących natomiast zwiększył się (o 2,2 p. proc.). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. odnotowano wzrost udziału pracujących (o 3,4 p. proc.). Zmniejszył się udział bezrobotnych (o 3,9 p. proc.) oraz biernych zawodowo (o 9,4 p. proc.).

Tablica 11. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w IV kwartale według BAEL

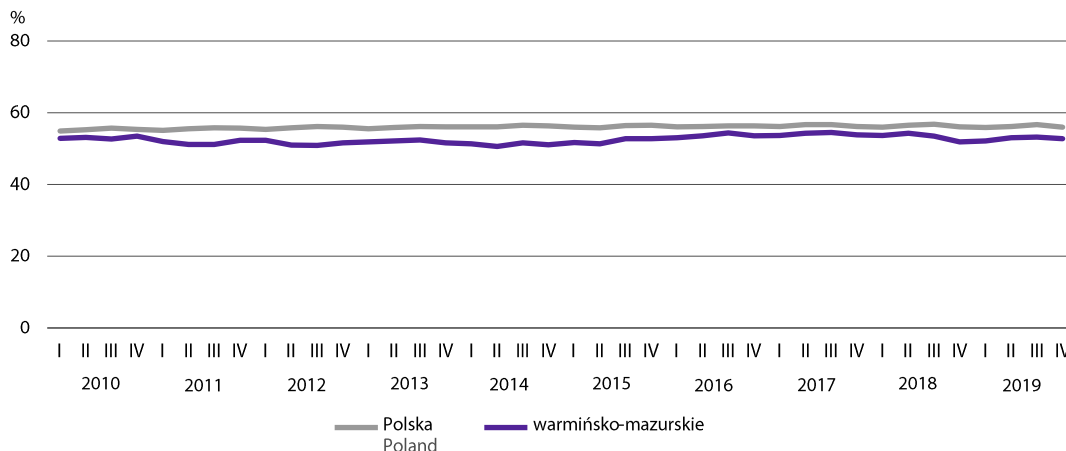
Table 11. Economic activity of population aged 15 and more in the 4th quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	611	652	571	577	16 953
pracujący employed persons	549	600	542	561	16 467
bezrobotni unemployed persons	61	52	29	16	486
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	533	583	531	515	13 313
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	53,5	52,8	51,9	52,8	56,0
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	48,0	48,5	49,2	51,4	54,4
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	10,0	8,0	5,1	2,8	2,9

Liczba aktywnych zawodowo w IV kwartale 2019 r. zwiększyła się w stosunku do zanotowanej w analogicznym okresie roku poprzedniego o 1,1%, a w odniesieniu do 2010 r. zmalała o 5,6%. Wzrost w porównaniu z rokiem ubiegłym zaobserwowano wśród mężczyzn (o 2,2%), natomiast liczba kobiet pozostała na poziomie sprzed roku.

W ostatnim kwartale 2019 r. w województwie współczynnik aktywności zawodowej ukształtował się na poziomie 52,8% (jego wartość dla kraju wyniosła 56,0%). W ujęciu rocznym współczynnik aktywności zawodowej wzrósł o 0,9 p. proc., a w odniesieniu do analogicznego kwartału 2010 r. – zmniejszył się o 0,7 p. proc. (w skali kraju zaobserwowano odpowiednio spadek o 0,1 p. proc. i wzrost o 0,6 p. proc.). Wyższa wartość współczynnika aktywności zawodowej wystąpiła wśród mężczyzn niż wśród kobiet (62,4%, wobec 43,9%).

Wykres 28. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
 Chart 28. Activity rate by quarters

Zbiorowość pracujących w IV kwartale 2019 r. liczyła 561 tys. i ukształtowała się na poziomie wyższym od zanotowanego rok wcześniej. W porównaniu z analogicznym kwartałem 2010 r. liczba pracujących również zwiększyła się o 12 tys. osób (tj. o 2,2%), a obserwowany wzrost dotyczył kobiet i osób zamieszkałych w miastach.

Biorąc pod uwagę wiek pracujących, w IV kwartale 2019 r. największy udział miały osoby w wieku 35–44 lata (27,1%) oraz 25–34 lata (23,9%), najmniejszy zaś udział w omawianej zbiorowości miały osoby z grupy wiekowej 15–24 lata (7,0%). Pod względem wykształcenia wśród pracujących dominowały osoby z wykształceniem wyższym (28,5%) oraz policealnym i średnim zawodowym (27,6%).

Wskaźnik zatrudnienia w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł 51,4% i był o 3,0 p. proc. niższy od średniego w kraju. W odniesieniu do analogicznego kwartału 2018 r. zwiększył się on o 2,2 p. proc., a w stosunku do IV kwartału 2010 r. wzrósł o 3,4 p. proc. W skali kraju omawiany wskaźnik również zwiększył się (odpowiednio o 0,4 p. proc i 4,2 p. proc.). Wzrost wskaźnika zatrudnienia wystąpił w miastach (z 51,0% do 53,3%), jak i na wsi (z 46,7% do 48,7%).

W IV kwartale 2019 r. liczba bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła 16 tys. osób i w odniesieniu do analogicznego kwartału roku poprzedniego zmalała (o 44,8%). W porównaniu z IV kwartałem 2010 r. liczba osób bezrobotnych była niższa o 45 tys. (o 73,8%). W IV kwartale 2019 r. wśród ogółu osób bezrobotnych w województwie było tyle samo kobiet i mężczyzn, a ich liczba w porównaniu do analogicznego okresu 2018 r. zmniejszyła się (mężczyzn o 50,0%, kobiet 33,3%).

Analiza bezrobotnych pod względem wieku w województwie warmińsko-mazurskim w IV kwartale 2019 r. wykazała, że połowę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 35–44 lata. Najmniejszą zbiorowość stanowiły osoby w wieku 55 lat i więcej (6,3%).

Przeciętny czas poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne w IV kwartale 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim wyniósł 12 miesięcy (w kraju 9 miesięcy). W porównaniu z ubiegłym rokiem okres ten uległ wydłużeniu o 2 miesiące (w Polsce był krótszy o 1 miesiąc). W analizowanym kwartale w województwie liczba osób długotrwale poszukujących pracy (tzn. dłużej niż rok) wyniosła 4 tys. i stanowiła 25,0% ogółu bezrobotnych (wobec 17,2% rok wcześniej i 26,2% w IV kw. 2010 r.). W kraju w IV kwartale 2019 r. zanotowano spadek (o 4,8 p. proc.) udziału osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy w ogólnej liczbie bezrobotnych do 15,2%.

Stopa bezrobocia w IV kwartale 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim ukształtowała się na poziomie 2,8% i była o 0,1 p. proc. niższa od wskaźnika ogólnokrajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem spadła o 2,3 p. proc. (w kraju o 0,9 p. proc.). W odniesieniu do analogicznego okresu 2010 r. odnotowano spadek stopy bezrobocia o 7,2 p. proc. (w kraju spadek o 6,4 p. proc.). W IV kwartale 2019 r.

w województwie analizowany wskaźnik w przypadku mężczyzn był niższy (2,4%), niż w przypadku kobiet (3,2%).

W IV kwartale 2019 r. zbiorowość biernych zawodowo liczyła 515 tys. osób i stanowiła 47,2% ogółu mieszkańców województwa w wieku 15 lat i więcej (w kraju 44,0%). W porównaniu z poprzednim rokiem liczba osób nieaktywnych zawodowo w województwie zmalała o 3,0% (w Polsce spadła o 0,3%), a w stosunku do analogicznego okresu 2010 r. była niższa o 3,4% (w Polsce spadła o 3,7%). W IV kwartale 2019 r. 61,6% populacji osób nieaktywnych zawodowo w regionie stanowiły kobiety (w kraju 62,2%). W wieku produkcyjnym było 41,6% ogółu biernych zawodowo, a ich udział zmniejszył się w porównaniu do IV kwartału 2018 r. o 2,5 p. proc. oraz o 11,1 p. proc. w porównaniu do analogicznego okresu 2010 r.

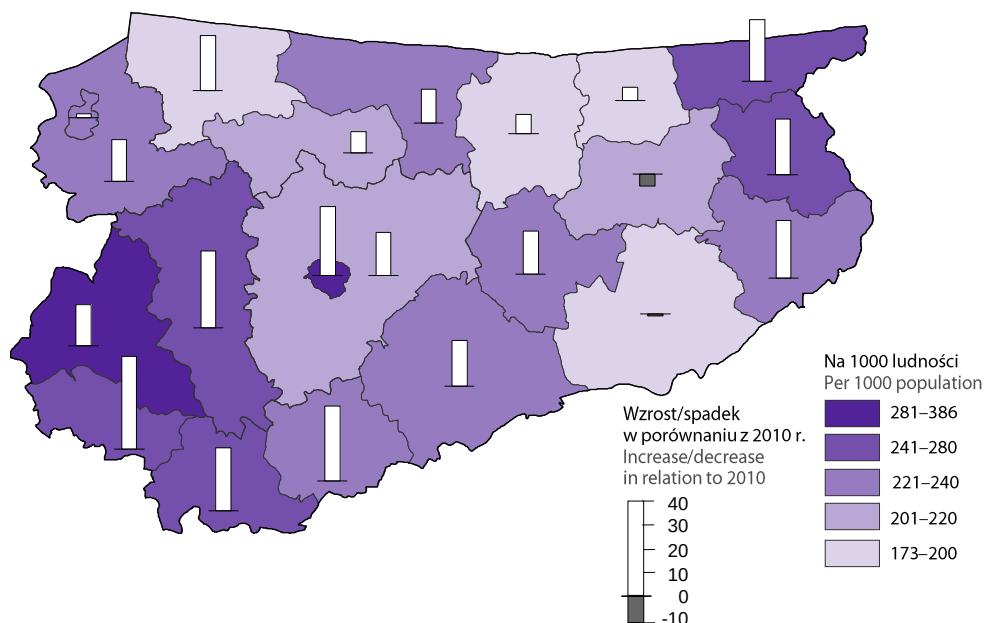
Główną przyczyną braku aktywności na rynku pracy, podawaną przez badanych, w IV kwartale 2019 r. było pozostawanie na emeryturze – 51,1% ogółu biernych zawodowo (48,0% mężczyzn, 53,0% kobiet). Drugą istotną przyczyną bierności była nauka i uzupełnianie kwalifikacji – 15,5% (20,2% mężczyzn, 12,6% kobiet). Liczną była także grupa osób, które nie szukały pracy z powodu choroby i niesprawności – 13,2% (21,2% mężczyzn, 8,2% kobiet). Obowiązki rodzinne i osobiste były powodem niepodejmowania pracy dla 7,4% biernych (2,5% mężczyzn, 10,4% kobiet). Osoby, które nie poszukiwały pracy z powodu zniechęcenia bezskutecznością poszukiwań stanowiły 3,3% ogółu biernych w województwie (4,6% mężczyzn, 2,5% kobiet).

W IV kwartale 2019 r. na 1000 pracujących przypadało 947 osób bezrobotnych i biernych zawodowo. Rok wcześniej obciążenie to wynosiło 1 033 osoby, natomiast w analogicznym okresie 2010 r. 1 082 osoby. W IV kwartale 2019 r. w województwie na 1000 pracujących przypadało więcej osób pozostających bez pracy niż w skali kraju, podobnie jak w analogicznych okresach 2018 r. i 2010 r.

W końcu grudnia 2018 r. liczba pracujących w gospodarce narodowej (według faktycznego miejsca pracy i faktycznego rodzaju działalności) w województwie warmińsko mazurskim wyniosła 457,0 tys. osób, co oznacza wzrost o 0,9% w stosunku do 2017 r. W województwie (podobnie jak w kraju) więcej osób pracowało w sektorze prywatnym. W sektorze publicznym znalazło zatrudnienie 22,6% osób (większy odsetek niż w Polsce). Struktura pracujących w województwie według płci w 2018 r. była podobna do struktury w Polsce. Mężczyźni stanowili ponad 52% pracujących. W podmiotach sektora prywatnego, zarówno w województwie, jak i w Polsce, pracowało więcej mężczyzn. Z kolei w podmiotach sektora publicznego znajdowało zatrudnienie więcej kobiet. Struktura pracujących w województwie według grup sekcji wskazuje na różnicę w stosunku do kraju w zakresie udziału pracujących w przemyśle i budownictwie (30,1%, tj. wyższy niż w kraju o 3,3 p. proc.) oraz w usługach (54,4%, tj. niższy od krajowego o 3,5 p. proc.). Udział pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie utrzymywał się w 2018 r. na zbliżonym poziomie (15,5%, tj. wyższy niż w kraju o 0,2 p. proc.).

Wzrost liczby pracujących w porównaniu do 2017 r. wystąpił w większości sekcji m.in. w działalności finansowej (o 5,3%), budownictwie (o 5,2%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 3,3%) czy opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 3,0%). Największy spadek wystąpił w informacji i komunikacji (o 9,5%).

Mapa 23. Pracujący^a w 2018 r.
Map 23. Employed persons^a in 2018

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z pracującymi w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.
^a Excluding economic entities employing up to 9 person, including employed persons on private farms in agriculture.

Wśród podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób (bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; według faktycznego miejsca pracy i faktycznego rodzaju działalności) na koniec 2018 r. było 288,9 tys. osób pracujących, tj. o 0,5% więcej niż przed rokiem. Pracujący stanowili 20,2% mieszkańców województwa (w 2017 r. – 20,0%) i 3,0% ogólnej liczby pracujących w kraju (podobnie jak w 2017 r.). Pod względem liczby pracujących na 1000 ludności województwo znajdowało się na 16 miejscu.

Na koniec 2018 r. w województwie najwyższą liczbę pracujących zanotowano w Olsztynie, zaraz za nim znalazł się Elbląg oraz powiaty iławski, ostródzki i olsztyński. W porównaniu z 2017 r. liczba pracujących wzrosła w większości powiatów. Najwyższy wzrost odnotowano w powiecie kętrzyńskim (o 4,3%), następnie w działdowskim i elbląskim (po 4,0%). W ośmiu powiatach nastąpił spadek m.in. bartoszyckim, nidzickim i węgorzewskim. Przewaga pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2018 r. wystąpiła w powiecie olsztyńskim i szczecińskim. W przemyśle i budownictwie najwięcej osób pracowało w Olsztynie oraz powiecie iławskim.

W końcu grudnia 2019 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa warmińsko-mazurskiego wyniosła 45,7 tys. osób i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 7,4 tys. osób, tj. o 13,9%), jak i w 2010 r. (o 60,2 tys. osób, tj. o 56,8%). Podobne zmiany obserwowano w skali kraju – na koniec 2019 r. liczba bezrobotnych była o 10,6% niższa niż rok wcześniej, a w stosunku do 2010 r. nastąpił spadek o 55,7%.

W województwie warmińsko-mazurskim w końcu 2019 r., w odniesieniu do roku poprzedniego, liczba bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich powiatach, przy czym najwyższy spadek wystąpił w Elblągu (o 31,2%). Wysoki spadek wystąpił również w Olsztynie (22,2%) i powiecie olsztyńskim (o 19,2%). Liczba bezrobotnych najmniej spadła natomiast w powiecie giżyckim (o 0,8%) oraz powiecie kętrzyńskim (o 2,8%).

W końcu 2019 r. 88,0% ogółu bezrobotnych w województwie stanowiły osoby wcześniej pracujące (w poprzednim roku – 87,4%). Bezrobotni bez prawa do zasiłku stanowili 80,3% (rok temu – 81,0%). Mieszkańcy wsi pozostający bez pracy to 52,6% (przed rokiem – 52,0%) ogólnej liczby bezrobotnych.

W końcu grudnia 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim wśród bezrobotnych, podobnie jak w kraju, przeważały kobiety. Stanowiły one 58,0% osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, a ich liczba była o 13,6% niższa niż rok wcześniej. Wyższy udział kobiet niż mężczyzn w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w danym powiecie zanotowano m.in. w powiatach nowomiejskim (65,2%), działdowskim (65,0%), iławskim (62,3%) i lidzbarskim (61,3%). Populacja bezrobotnych mężczyzn zmniejszyła się (o 14,4%), a ich odsetek zmniejszył się w ciągu roku o 0,2 p. proc., do poziomu 42,0%.

Wśród młodych ludzi nadal występował wysoki odsetek bezrobotnych. W końcu grudnia 2019 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25–34 lata (12,4 tys.), a ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszył się (o 0,3 p. proc. do 27,1%). Najbardziej zwiększył się udział bezrobotnych osób w wieku 55 lat i więcej (o 0,6 p. proc. do 19,6%).

Prawie 59% bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Dwie najliczniejsze grupy stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe (odpowiednio 32,5% i 26,0% ogółu bezrobotnych). Zbiorowość osób z wyższym wykształceniem w ciągu ostatniego roku zmniejszyła się o 10,8%, a ich odsetek wzrósł w porównaniu do ubiegłego roku (o 0,4 p. proc. do 10,1%). Populacja bezrobotnych kobiet charakteryzowała się odmienną strukturą wykształcenia niż populacja mężczyzn. Wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe posiadało 50,4% kobiet bezrobotnych, podczas gdy odsetek mężczyzn z takim wykształceniem wyniósł 69,7%.

Spośród wszystkich kategorii bezrobotnych zarejestrowanych wyodrębnionych ze względu na czas pozostawania bez pracy najwyższy wzrost udziału (o 1,5 p. proc.) w ujęciu rocznym w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych odnotowano w przypadku osób pozostających bez pracy od 3 do 6 miesięcy. Najbardziej zmniejszył się natomiast udział osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy (o 3,0 p. proc.). Największy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych miały osoby pozostające bez pracy do 3 miesięcy (34,5%, rok temu 33,5%), a zaraz za nimi znalazły się osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy (20,3%, rok temu 23,3%).

Największe trudności ze znalezieniem zatrudnienia miały osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat, które stanowiły 26,8% ogólnej liczby bezrobotnych, ich odsetek w porównaniu do ubiegłego roku wzrósł (o 0,8 p. proc.). W porównaniu z rokiem poprzednim najbardziej zmalał odsetek osób ze stażem pracy 5–10 lat oraz 10–20 lat (po 0,4 p. proc., odpowiednio do 15,6% i 14,9%).

Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2019 r. stanowili 83,9% ogółu bezrobotnych (przed rokiem 85,0%). Do bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczane są m.in. osoby długotrwale bezrobotne, których udział w liczbie zarejestrowanych ogółem zmniejszył się w skali roku (o 3,3 p. proc. odpowiednio do 49,1%). Zwiększył się natomiast udział osób niepełnosprawnych (o 0,4 p. proc. do 7,3%), osób posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia (o 0,3 p. proc. do 21,6%), osób do 25 roku życia (o 0,2 p. proc. do 13,3%) oraz osób powyżej 50 roku życia (o 0,2 p. proc. do 28,6%).

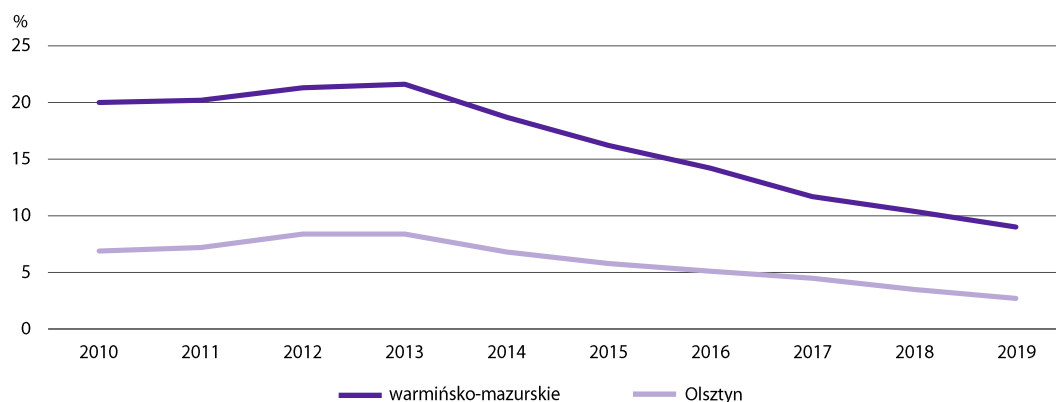
W porównaniu do grudnia ub.r. zmalała liczba osób długotrwale bezrobotnych (o 19,5%), osób po 50 roku życia (o 13,4%), osób posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia (o 12,9%), osób do 25 roku życia (o 12,7%) oraz niepełnosprawnych (o 8,6%).

Wykres 29. Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2010–2019

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 29. Registered unemployment rate in 2010–2019

As of 31st December

W województwie w końcu 2019 r. stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 9,0% i była niższa (o 1,4 p. proc.) niż rok wcześniej, jak i w stosunku do 2010 r. (o 11,0 p. proc.). Stopa bezrobocia w województwie, podobnie jak w latach ubiegłych, była najwyższa w kraju. Wskaźnik ogólnokrajowy w końcu grudnia 2019 r. wyniósł 5,2% (przed rokiem 5,8%) i był niższy o 7,2 p. proc. w porównaniu z analogicznym okresem 2010 r.

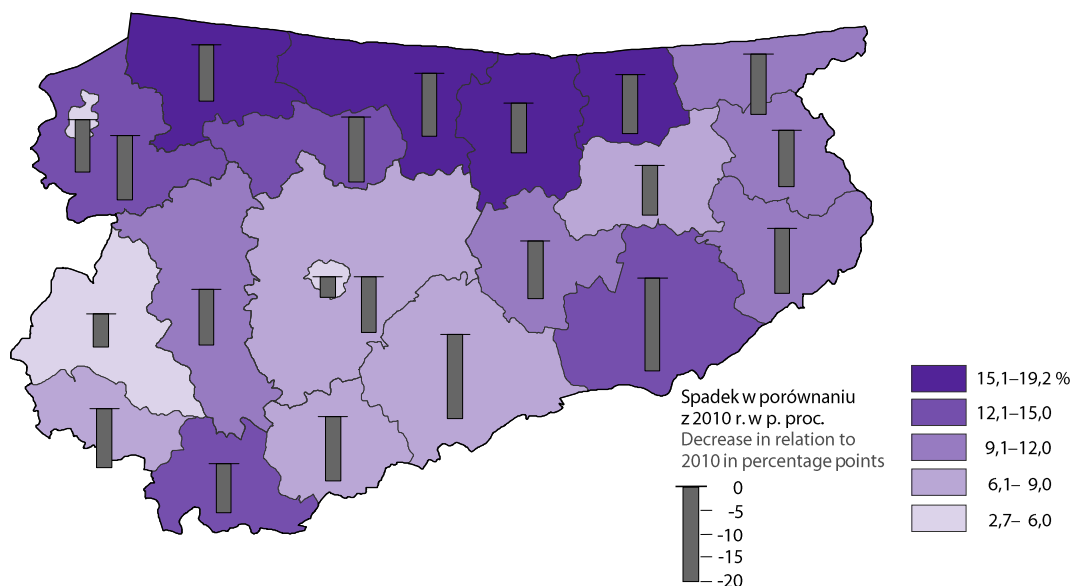
W skali roku spadek stopy bezrobocia odnotowano we wszystkich powiatach i wyniósł on od 0,1 p. proc. w powiecie giżyckim do 2,7 p. proc. w powiecie elbląskim. Nadal występowało dość duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia w województwie. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością wskaźnika w powiatach na koniec 2019 r. wyniosła 16,5 p. proc. i w skali roku zmniejszył się o 1,1 p. proc. Wysoką stopę bezrobocia odnotowano w powiatach: braniewskim (19,20%) kętrzyńskim (17,7%) oraz bartoszyckim (o 16,9%), najniższą zaś – w Olsztynie (2,7%).

Mapa 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 24. Registered unemployment rate in 2019

As of 31st December

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 81,9 tys. osób i była niższa niż przed rokiem (o 9,1 tys., tj. o 10,0%) oraz niższa w porównaniu z zanotowaną w 2010 r. (o 82,4 tys., tj. o 50,2%). Najliczniejszą grupę nadal stanowiły osoby rejestrujące się po raz kolejny, a ich odsetek w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych zwiększył się w stosunku do 2018 r. i wyniósł 85,2%. Obniżył się odsetek m.in. osób niepełnosprawnych (do 7,0%, tj. o 0,1 p. proc.) oraz absolwentów (do 7,4%, tj. o 0,7 p. proc.) W skali roku wzrósł natomiast odsetek m.in. osób pracujących przed zarejestrowaniem (do 88,7%, tj. o 0,7 p. proc.).

Z ewidencji bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim w ciągu 2019 r. wykreślono 89,3 tys. osób, tj. o 8,8% mniej niż przed rokiem oraz o 46,7% mniej niż w 2010 r. Główną przyczynę wyrejestrowania stanowiło podjęcie pracy, w wyniku czego z rejestru bezrobotnych skreślono 43,3 tys. osób (wobec 46,1 tys. przed rokiem). Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej liczbie wyrejestrowanych zmniejszył się w ujęciu rocznym o 2,5 p. proc. do 48,5%. Zmniejszył się także udział osób, które rozpoczęły staż lub szkolenia u pracodawców (ich odsetek zmalał do 6,6%, tj. o 0,7 p. proc.). W strukturze osób wykreślonych z ewidencji wzrost odnotowano w przypadku osób, które dobrowolnie zrezygnowały ze statusu osoby bezrobotnej (wzrost do 9,0%, tj. o 1,8 p. proc.) oraz osób które utraciły status bezrobotnego w wyniku niepotwierdzenia gotowości do pracy (wzrost do 19,7%, tj. o 0,3 p. proc.).

Bilans bezrobotnych, podobnie jak przed rokiem, kształtował się korzystnie. W ciągu roku zarejestrowano o 7,4 tys. osób mniej niż wyłączono z ewidencji. Relacja napływu do odpływu ukształtowała się na poziomie 91,7%, podczas gdy w Polsce wskaźnik ten wyniósł 93,6%.

Powiatowe urzędy pracy w województwie warmińsko-mazurskim w ciągu 2019 r. dysponowały 53,0 tys. ofert pracy (tj. o 11,9% mniej niż rok wcześniej), w tym 9,3% to oferty odbycia stażu u pracodawców i 3,4% ofert dla osób niepełnosprawnych. W końcu grudnia na 1 ofertę pracy przypadało 22 bezrobotnych (wobec 20 osób przed rokiem i 230 w 2010 r.) i wskaźnik ten był wyższy niż w kraju (18). W powiecie iławskim na jedną ofertę pracy przypadała najmniejsza liczba bezrobotnych (3 osoby), największa zaś w powiecie giżyckim (224). W Olsztynie na jedną ofertę pracy przypadało 7 osób bezrobotnych, a w Elblągu 15 osób.

Urzędy pracy, obok rejestracji bezrobotnych, informacji o ofertach pracy i pośrednictwa pracy, oferują również pomoc w znalezieniu stałej pracy w postaci usług poradnictwa zawodowego i organizowania szkoleń dla osób, które mają problem z określeniem swoich możliwości i oczekiwań lub nie posiadają umiejętności niezbędnych na rynku pracy.

W 2019 r. bezrobotni korzystali z różnych form wsparcia. Najwięcej osób skorzystało z porad indywidualnych (15,3 tys.). Szkolenia zorganizowane przez urzędy pracy w celu podwyższenia kwalifikacji zawodowych i zwiększenia aktywności zawodowej ukończyło 1,5 tys. osób bezrobotnych. Programy stażu w miejscu pracy zakończyło 4,3 tys. osób. Prace interwencyjne w ciągu roku ukończyło 3,4 tys. osób, a roboty publiczne 1,1 tys. bezrobotnych.

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of live

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób) w 2018 r. ukształtowało się na poziomie wyższym niż rok wcześniej.

W 2019 r. zwiększyła się liczba emerytów i rencistów w porównaniu z rokiem poprzednim. Nastąpił wzrost przeciętnej miesięcznej emerytury i renty brutto, przy czym wyższą dynamiką charakteryzowały się świadczenia wypłacone przez ZUS.

W budżetach gospodarstw domowych w 2018 r., w porównaniu z rokiem ubiegłym, nastąpił wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego oraz przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych. Wzrósł także udział osób w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem.

Najsilniejsze oddziaływanie na jakość życia ludności mają dochody, jakimi dysponują gospodarstwa domowe. Wpływają one na status materialny, stabilizację i bezpieczeństwo ekonomiczne ludności. Miernikami poziomu zamożności są wynagrodzenia z tytułu pracy, wysokość emerytur i rent, dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych, jak również wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto za październik 2018 r. w województwie wyniosło 4 294,12 zł, tj. o 15,7% więcej niż w analogicznym okresie 2016 r. (o 24,6% więcej niż w październiku 2014 r.). Pracownicy otrzymujący wynagrodzenie brutto mniejsze lub równe przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w województwie stanowili 63,1% ogólnej liczby zatrudnionych. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto za październik 2018 r. w województwie stanowiło 85,8% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto za październik dla kraju.

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów – realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

Biorąc pod uwagę płeć zatrudnionych widoczne są różnice w wynagrodzeniu mężczyzn i kobiet. W 2018 r. w województwie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto kobiet stanowiło 87,6% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto mężczyzn, w kraju odsetek ten wyniósł 83,4%. W 2018 r. zarówno przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto kobiet, jak i mężczyzn było wyższe w odniesieniu do 2016 r. (odpowiednio o 12,4% i 17,8%), a także w porównaniu do analogicznego okresu 2014 r. (odpowiednio o 20,7% i 28,4%).

Wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w porównaniu z 2016 r. odnotowano w przypadku sektora publicznego i prywatnego, odpowiednio o 11,1% i 20,6% (w porównaniu do 2014 r. wzrost odpowiednio o 12,8% i 31,7%). Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze publicznym było wyższe niż w sektorze prywatnym o 426 zł.

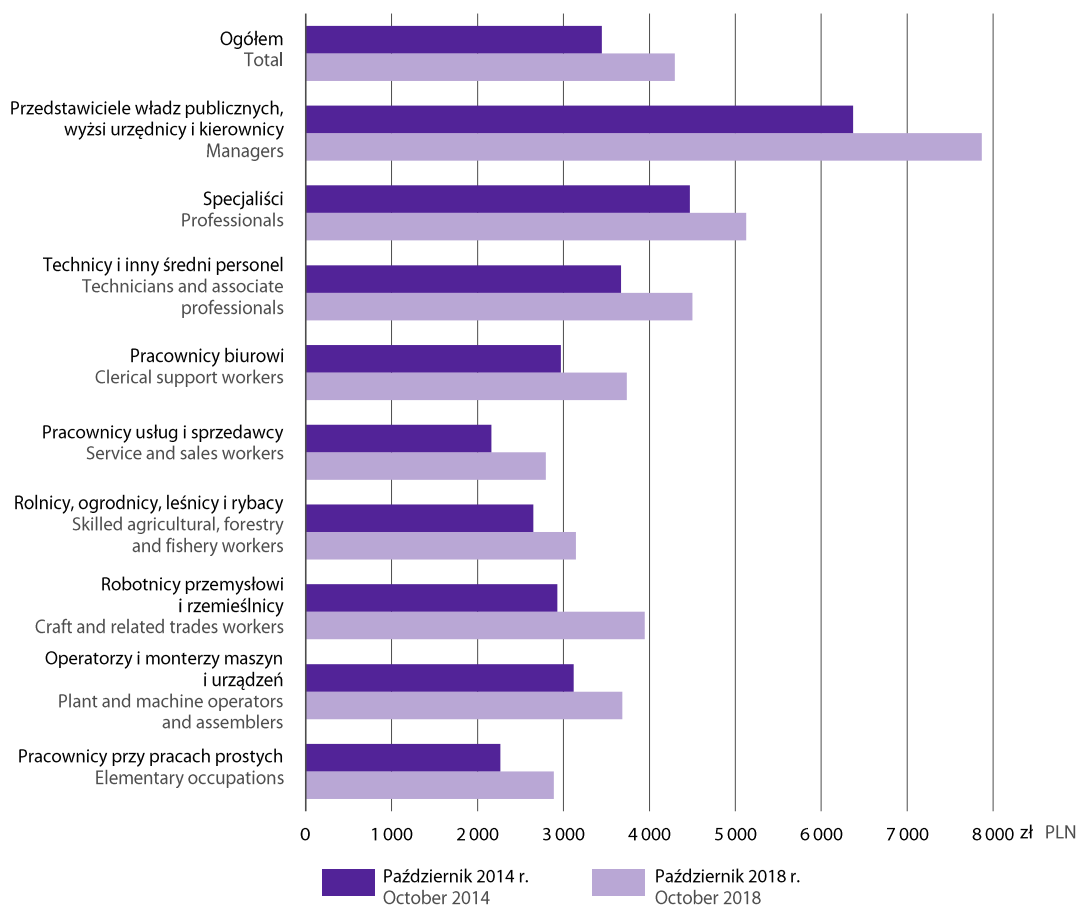
Czynnikiem istotnie wpływającym na wysokość wynagrodzeń jest poziom wykształcenia. Osoby z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym, co najmniej doktora oraz z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym w październiku 2018 r. uzyskały przeciętne wynagrodzenie w wysokości 5 635 zł (o 31,2% wyższe niż przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie), osoby z wykształceniem średnim zawodowym zarabiały 4 055 zł, natomiast z podstawowym i niższym 3 204 zł. Kobiety

posiadające taki sam poziom wykształcenia jak mężczyźni zarabiali mniej. Największe różnice w poziomie wynagrodzeń miały miejsce wśród osób z wysokim wykształceniem. Kobiety z wykształceniem wyższym zarabiały o ponad 29% mniej niż mężczyźni legitymujący się takim samym wykształceniem. Najmniejsze różnice w zarobkach wystąpiły w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym.

Powiązanie wynagrodzeń ze stażem pracy pracowników wykazuje, że poziom zarobków rósł wraz z rosnącym stażem i doświadczeniem zawodowym. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto za październik 2018 r. przekraczające średnią wojewódzką odnotowano wśród osób ze stażem pracy powyżej 15 lat. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto odnotowano wśród osób ze stażem pracy 20 lat i więcej – 4 738 zł, tj. o 10,3% więcej niż przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie.

Porównanie wysokości płac w różnych grupach zawodów wskazuje, iż najwyższe wynagrodzenia wypłacano w grupie reprezentowanej przez osoby pełniące funkcje parlamentarzystów, wyższych urzędników i kierowników (7 871 zł). Niższe otrzymywali pracownicy sklasyfikowani jako specjaliści (5 125 zł) oraz jako technicy i inny średni personel (4 501 zł). W grupach tych zarobki mężczyzn przewyższały zarobki kobiet. Wynagrodzenia pracowników z pozostałych grup nie przekroczyły średniej w województwie. Najniższe zarobki otrzymywali pracownicy usług i sprzedawcy (2 794 zł) oraz pracownicy przy pracach prostych (2 889 zł).

Wykres 30. Wynagrodzenia według zawodów^a
Chart 30. Wages and salaries by occupations^a

^a Dane dotyczą pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych; obejmują podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern full and part-time paid employees, include entities employing more than 9 persons.

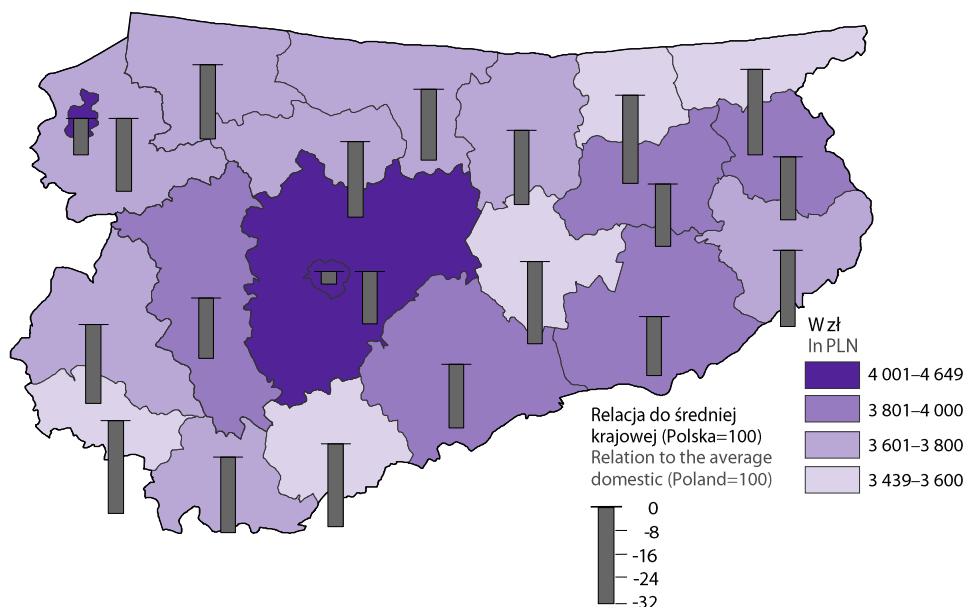
Analizując poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto za październik 2018 r. według sekcji w województwie zaobserwowano jego wyższą wartość od średniej dla województwa w 10 sekcjach. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto wystąpiło w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^a – 5 771 zł, o 34,4% wyższe od średniej wojewódzkiej. Natomiast najniższe przeciętne wynagrodzenie brutto otrzymywali pracownicy zatrudnieni w górnictwie i wydobywaniu – 2 355 zł, o 45,2% niższe niż przeciętne wynagrodzenie brutto dla województwa i o 69,7% niższe niż średnia krajowa dla tej sekcji.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej (tj. we wszystkich podmiotach gospodarki narodowej, także w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób) w województwie w 2018 r. ukształtowało się na poziomie 3 855,79 zł i było o 5,9% wyższe niż w 2017 r. i o 41,7% wyższe niż w 2010 r. Średnie wynagrodzenie w województwie było niższe o 16,0% od przeciętnego w Polsce, co uplasowało warmińsko-mazurskie na ostatnim miejscu w kraju.

Analiza wynagrodzeń wskazuje na zróżnicowanie ich poziomu. Wynagrodzenia wypłacane w sektorze publicznym były wyższe niż w sektorze prywatnym. W 2018 r. pracodawcy publiczni płacili swoim pracownikom przeciętnie 4 609,38 zł, było to o 1 115,22 zł więcej niż w sektorze prywatnym. Rozpiętość wynagrodzeń między sekcjami PKD była jeszcze większa. Najwyższe wynagrodzenie otrzymywali zatrudnieni w sekcji informacja i komunikacja (5 121,34 zł), a najniższe w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (2 680,06 zł).

W jednostkach o liczbie pracujących przekraczającej 9 osób (tj. w jednostkach średnich i dużych) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęło poziom 4 028,33 zł i od 2017 r. wzrosło o 5,9%, a w porównaniu z 2010 r. o 39,9%.

Mapa 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2018 r.
Map 25. Average monthly gross wages and salaries^a in 2018

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.
^a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie przeciętnego poziomu wynagrodzenia brutto w powiatach warmińsko-mazurskiego w 2018 r. najwyższą średnią płacę otrzymywali zatrudnieni w Olsztynie, wynosiła ona 4 648,58 zł i była wyższa o 15,4% od średniej w województwie. W Elblągu przeciętne zarobki wynosiły 4 287,12 zł i również były wyższe (o 6,4%) od średniej w województwie. Powiatem z wyższym od przeciętnego w województwie poziomem wynagrodzeń był również powiat olsztyński. Natomiast

w pozostałych powiatach płace kształtowały się poniżej średniej wojewódzkiej. Najniższe przeciętne wynagrodzenie, tj. 3 439 zł odnotowano w powiecie nowomiejskim.

Przeciętne wynagrodzenie wzrosło we wszystkich powiatach zarówno w porównaniu do 2017 r. jak i 2010 r. W stosunku do 2017 r. najwyższy wzrost wynagrodzeń wystąpił w powiecie elbląskim (o 8,4%), a najniższy w powiecie bartoszyckim (o 3,9%), natomiast w porównaniu do 2010 r. najwyższy wzrost nastąpił w powiecie oleckim (o 49,2%), zaraz za nim znalazł się powiat ostródzki (o 49,1%), najniższy zaś wzrost dotyczył powiatu mrągowskiego (o 27,3%).

W 2019 r. w województwie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw osiągnęło poziom 4 142,65 zł i było wyższe niż w roku poprzednim o 5,8%. W kraju przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło 5 169,06 zł, co oznacza wzrost o 6,5% w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem.

Tabela 12. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 12. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	2 739,09	3 345,93	3 916,71	4 142,65
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	79,9	81,2	80,7	80,1

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W stosunku do poprzedniego roku wzrost wynagrodzeń wystąpił w większości sekcji sektora przedsiębiorstw m.in. w: administrowaniu i działalności wspierającej (o 9,0%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 7,9%), informacji i komunikacji oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (po 6,0%), zakwaterowaniu i gastronomii oraz przetwórstwie przemysłowym (po 5,8%).

W 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie warmińsko-mazurskim zanotowano m.in. w sekcji informacja i komunikacja (o 34,5%), obsługa rynku nieruchomości (o 19,6%), wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 21,1%) oraz budownictwie (o 3,7%). Niższe natomiast wynagrodzenia zanotowano m.in.: w administrowaniu i działalności wspierającej (o 32,0%), górnictwie i wydobywaniu (o 27,1%), transporcie i gospodarce magazynowej (o 16,4%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 14,2%) oraz handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 11,9%).

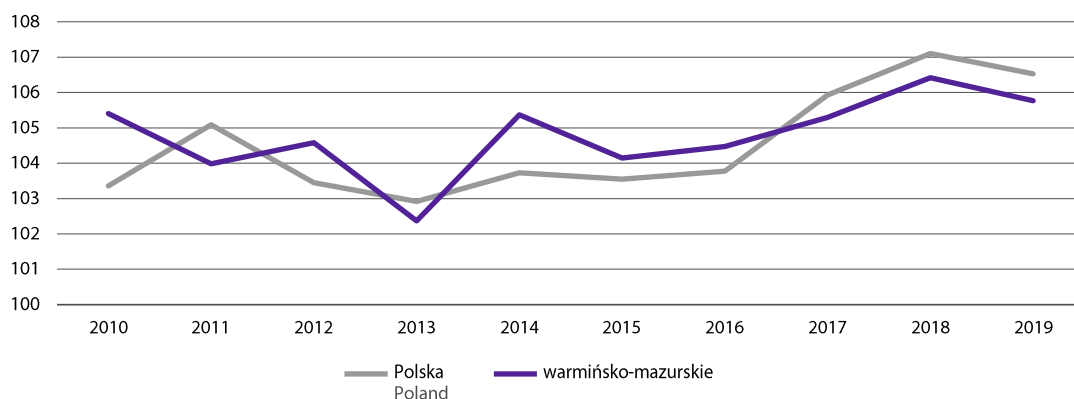
W 2019 r. w jednostkach sektora przedsiębiorstw w województwie przepracowano łącznie 262,6 mln godzin, tj. o 1,8 więcej niż przed rokiem. Najwięcej godzin przepracowano w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe – 142,2 mln (54,2% ogółu) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych – 37,2 mln (14,2% ogółu), najmniej m.in. w górnictwie i wydobywaniu – 1,0 mln (0,4% ogółu) oraz informacji i komunikacji – 1,9 mln (0,7% ogółu). Średni czas przepracowany w ciągu miesiąca przez 1 zatrudnionego w sektorze przedsiębiorstw w 2019 r., podobnie jak przed rokiem, wyniósł 176 godzin (2010 r. -177).

Przeciętne wynagrodzenie godzinowe brutto w tym okresie ukształtowało się na poziomie 28,28 zł. W porównaniu z 2018 r. zaobserwowano wzrost wynagrodzenia za godzinę pracy o 5,9%, a w porównaniu do 2010 r. o 52,7%. Najwyższe wynagrodzenie za przepracowaną godzinę otrzymali zatrudnieni m. in. w sekcji informacja i komunikacja, obsługa rynku nieruchomości, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, przetwórstwo przemysłowe oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, najniższe natomiast zatrudnieni w administrowaniu i działalności wspierającej oraz górnictwie i wydobywaniu.

Wykres 31. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw

Rok poprzedni=100

Chart 31. Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector
Previous year=100

W 2019 r. w województwie liczba emerytów i rencistów wyniosła 306,3 tys. osób i była wyższa od notowanej przed rokiem (o 3,0 tys. osób, tj. o 1,0%). W porównaniu do 2010 r. wzrosła o 6,6 tys. osób, tj. 2,2%. Zmiany w tym zakresie zaszły również w skali kraju – w omawianym roku świadczenia wypłacano 8 873,0 tys. osób, czyli o 0,8% więcej niż w roku poprzednim i o 0,1% więcej niż w 2010 r.

W 2019 r. odsetek osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w województwie w ogólnej ich zbiorowości w Polsce wyniósł 3,5% (rok wcześniej 3,4%). Świadczeniobiorcy ZUS z terenu województwa warmińsko-mazurskiego stanowili 3,4% populacji w kraju, a świadczeniobiorcy KRUS 3,7%.

Tablica 13. Świadczenia społeczne

Table 13. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	299,7	291,7	303,4	306,3
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1 428,63	1 789,53	1 964,46	2 062,43
w tym emerytura of which retirement pay	1 557,82	1 922,42	2 071,51	2 160,82
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	955,05	1 189,75	1 246,73	1 314,43
w tym emerytura of which retirement pay	1 000,80	1 223,12	1 259,17	1 324,28

W 2019 r. emerytury i renty z ZUS otrzymywało 265,4 tys. osób, tj. więcej niż przed rokiem (o 1,7%) i więcej niż w 2010 r. (o 6,3%). W stosunku do 2018 r. wzrosła liczba emerytów (o 3,9%), którzy stanowili najliczniejszą grupę świadczeniobiorców ZUS (73,4% całej zbiorowości).

Inaczej kształtowała się dynamika liczby osób otrzymujących świadczenia emerytalno-rentowe w ramach rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych – zanotowano zmniejszenie ich zbiorowości w porównaniu z 2018 r. Emerytury i renty rolnicze w 2019 r. pobierało 40,9 tys. osób (o 3,3% mniej niż przed rokiem i o 18,3% mniej w stosunku do 2010 r.). W ciągu ostatniego roku zaobserwowano spadek liczby wszystkich świadczeniobiorców KRUS – osoby otrzymujące renty z tytułu niezdolności do pracy (o 4,3%), emerytury (o 3,1%) oraz osoby pobierające renty rodzinne (o 1,4%).

Podobnie jak w przypadku ZUS, wśród pobierających świadczenia z KRUS dominowali emeryci, a ich odsetek wyniósł 76,3%, najniższy zaś udział miały osoby pobierające renty rodzinne, które stanowiły 4,7% ogółu beneficjentów świadczeń KRUS.

W województwie w 2019 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana przez ZUS wyniosła 2 062,43 zł i była wyższa o 5,0% (w kraju o 4,7%) niż przed rokiem. To samo świadczenie pobierane przez rolników indywidualnych ukształtowało się na poziomie 1 314,43 zł i zwiększyło się w ciągu roku o 5,4%, a w kraju o 5,3%. W porównaniu do 2010 r. wzrosły zarówno emerytury z ZUS, jak i KRUS (odpowiednio o 44,4% i 37,6%).

Tendencję wzrostową obserwowano w przypadku wszystkich kategorii świadczeń zarówno w województwie, jak i w kraju. Największy wzrost w ciągu ostatniego roku w województwie odnotowano w przypadku rent rodzinnych z KRUS o 7,5% (w kraju o 7,9%).

W 2019 r. wysokość świadczeń z ZUS w województwie ukształtowała się poniżej średniej krajowej (o 8,9%), natomiast z KRUS świadczenia były wyższe (o 1,7%). Pod względem przeciętnej emerytury i renty z ZUS województwo plasowało się na dwunastym miejscu w kraju, a w przypadku analogicznego świadczenia pobieranego przez rolników indywidualnych na szóstym miejscu.

Wpłaty realizowane przez KRUS w poszczególnych kategoriach świadczeń były wyższe od krajowych (renty rodzinne o 5,1%, renty z tytułu niezdolności do pracy o 1,6%, emerytury o 1,4%), natomiast wypłaty z ZUS były niższe od krajowych (renty rodzinne o 10,9%, renty z tytułu niezdolności do pracy o 8,8%, emerytury o 8,2%).

Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych dostarczają informacji o warunkach życia gospodarstw domowych, a więc o ich przychodach, rozchodach czy wyposażeniu w dobra trwałego użytkowania. W 2018 r. przeciętne gospodarstwo domowe w warmińsko-mazurskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym średnio 1 554,81 zł na osobę. W porównaniu do średnich dochodów w kraju było to o 8,2% mniej, co uplasowało województwo na 13 miejscu.

Dochody, którymi mogły rozporządzać gospodarstwa domowe w województwie pochodziły głównie z wynagrodzeń z pracy najemnej (50,1%) oraz ze świadczeń i pomocy społecznej (31,6%), w mniejszym stopniu z pracy na własny rachunek w rolnictwie i poza rolnictwem (14,9%). Porównanie struktury dochodów budżetów gospodarstw domowych w warmińsko-mazurskim z budżetami gospodarstw w kraju wykazuje, iż gospodarstwa domowe w województwie, podobnie jak w kraju, w dużej mierze zasilane są dochodami ze źródeł niezarobkowych pochodzącymi z ubezpieczeń społecznych i z pomocy społecznej. Udział tych źródeł w kraju wynosił przeciętnie 31,2%.

Tablica 14. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
 Table 14. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1 103,39	1 280,51	1 496,15	1 554,81	1 693,46
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1 070,44	1 240,51	1 465,66	1 513,28	1 643,14

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Dochody pozostające w dyspozycji gospodarstw domowych umożliwiają zaspokajanie potrzeb, a ich wysokość decyduje o rozmiarach i rodzaju wydatków. W 2018 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie wyniosły 981,86 zł i były o 205 zł (17,3%) niższe niż w kraju. W porównaniu do 2010 r. wydatki gospodarstw domowych w województwie wzrosły o 13,4% (w kraju 19,7%).

W strukturze wydatków gospodarstw domowych w województwie w 2018 r. najważniejszą pozycję zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 28,0% oraz wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii – 20,1%. Na transport przeznaczano 8,4%, a na rekreację i kulturę 5,4%.

Gospodarstwa domowe w województwie są coraz lepiej wyposażone w dobra trwałego użytku. Przedmioty trwałego użytkowania, które posiadały niemal wszystkie gospodarstwa domowe z terenu województwa to: odbiornik telewizyjny, pralka automatyczna i telefon komórkowy. Ponad 60% gospodarstw dysponowało urządzeniem z dostępem do Internetu (np. laptop, tablet, smartfon itp.), kuchenką mikrofalową oraz samochodem osobowym. Co drugie gospodarstwo posiadało urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej.

Najbardziej negatywnym i dotkliwym przejawem zróżnicowania poziomu życia jest pozostawanie części społeczeństwa w ubóstwie. W województwie warmińsko-mazurskim występuje największe w kraju zagrożenie ubóstwem. Odsetek osób w gospodarstwach domowych w 2018 r. żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencjalnego) wynosił 9,6% (w 2010 r. – 9,9%), osiągając najwyższy poziom w kraju. Pomiar ubóstwa przy pomocy ustawowej granicy ubóstwa również wskazuje, że w 2018 r. w warmińsko-mazurskim występował najwyższy w kraju odsetek (18,9%) osób żyjących poniżej granicy uprawniającej do ubiegania się o przyznanie świadczeń społecznych (w 2010 r. 11,6%).

Tablica 15. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem (zasięg ubóstwa)
Table 15. At-risk-of-poverty rates

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	2018 Polska Poland
Osoby – w % ogółu osób w gospodarstwach domowych – o wydatkach poniżej: Persons – in % of total persons in households – with expenditures below:					
relatywnej granicy ubóstwa relative poverty threshold	25,6	25,0	20,7	22,4	14,2
„ustawowej” granicy ubóstwa “legal” poverty threshold	11,6	21,1	17,2	18,9	10,9
granicy ubóstwa skrajnego extreme poverty rate	9,9	12,5	8,7	9,6	5,4

Zasięg ubóstwa jest to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy od przyjętej granicy ubóstwa.

Przyjęte granice ubóstwa ekonomicznego:

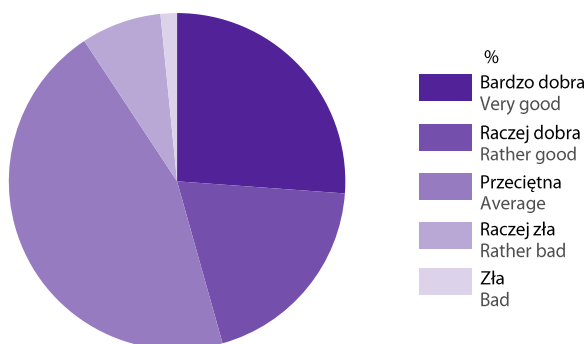
Relatywna granica ubóstwa, ustalona na poziomie 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych (obliczonych na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych).

Ustawowa granica ubóstwa, określona jako kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej.

Poziom minimum egzystencji, przyjmowany jako **granica ubóstwa skrajnego**. Minimum egzystencji obliczane jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Uwzględnia ono jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

Obserwowana w 2018 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych miała wpływ na ocenę ich sytuacji finansowej. W 2018 r. ponad 45% gospodarstw domowych województwa uznało swoją sytuację materialną za przeciętną (w kraju około 48%), a ich odsetek wzrósł w porównaniu do 2017 r. o 0,8 p. proc. Więcej badanych niż przed rokiem, podobnie jak w kraju, określiło swoją sytuację jako bardzo dobrą (26,2%). Natomiast sytuację materialną jako raczej złą i złą oceniło 9,3% gospodarstw w województwie (o 2,9 p. proc. mniej niż w 2017 r.), a przeciętnie w Polsce 8,1%.

Wykres 32. Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2018 r.
Chart 32. Subjective evaluation of material situation of household in 2018

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

W 2018 r. w porównaniu do 2016 r. zmniejszyła się zarówno przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze (o 7,6%), jak i przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny pobierały świadczenie (o 7,3%).

Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w województwie przekroczyła 580 osób i był to najwyższy wskaźnik w kraju (dla Polski wynosił 340 osób).

Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych w przeliczeniu na 1 tys. dzieci w wieku do lat 3, świadczący o dostępności opieki nad małymi dziećmi w warmińsko-mazurskim w 2018 r. był najniższy w kraju i wyniósł 76,0 (Polska – 117,8). Przeciętny pobyt dziecka wynosił 118 dni i plasował województwo na 1 pozycji w kraju.

Program „Rodzina 500+” to świadczenia przyznawane od 1 IV 2016 r. na dzieci do 18 lat w rodzinach naturalnych, rodzinnej pieczy zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w 2018 r. objęto przeciętnie 143,5 tys. dzieci w 91,8 tys. rodzin naturalnych (mniej niż przed rokiem o odpowiednio 6,5% i 6,7%), zaś wydatki na ten cel wyniosły 883,0 mln zł i były również mniejsze niż w 2017 r. (o 4,9%). Z dodatku wychowawczego oraz dodatku do zryczałtowanej kwoty w ciągu 2018 r. średnio miesięcznie korzystało 2,4 tys. dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej i dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wydatki na dodatek wychowawczy i dodatek do zryczałtowanej kwoty wyniósł 14,3 mln zł.

Tablica 16. Świadczenia wychowawcze
Table 16. Childraising benefit

Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2017	2018
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Childraising benefit payments in thousand PLN	693 777,7	928 619,1	882 997,4
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving childraising	99 310	98 405	91 795
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for which families received childraising benefit	154 806	153 393	143 492

^a W okresie IV–XII.

^a In the period of IV–XII.

Osobom spełniającym określone kryteria oferowana jest pomoc społeczna, która polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. W 2018 r. rzeczywista liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze świadczeń tego typu to 83,1 tys. osób (w 2017 r. 91,1 tys., a w 2010 130,8 tys.). Liczba korzystających w okresie 2010–2018 w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszyła się z 900 do 581. Nadal był to najwyższy wskaźnik w kraju.

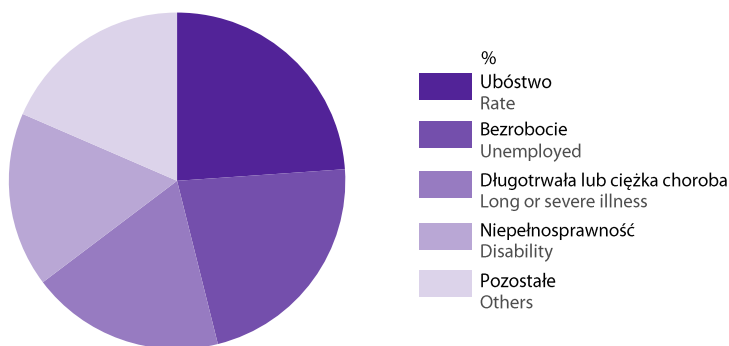
Wartość udzielonych w 2018 r. świadczeń społecznych wyniosła 208,1 mln zł (o 5,4% mniej niż w 2017 r. i o 7,2% mniej niż w 2010, r.). Z zasiłków celowych skorzystało 37,1 tys. osób, a zasiłki okresowe otrzymało 25,2 tys. osób. Pomoc niepieniężna w postaci posiłku trafiła do 33,5 tys. osób (80,5%). Usługami opiekuńczymi objęto 5,7 tys. osób (13,8%), natomiast schronienie zapewniono dla 1,2 tys. osób (3,0%).

Pomoc pieniężna świadczona w 2018 r. stanowiła 69,2% wypłaconej kwoty ogółem. W strukturze wydatków w ramach pomocy pieniężnej zasiłki stałe stanowiły 39,2%, a zasiłki okresowe 36,0%. Wśród niepieniężnych form pomocy społecznej większość środków (55,0%) przeznaczono na usługi opiekuńcze.

Tablica 17. Świadczenia pomocy społecznej
Table 17. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczba osób) Beneficiaries of social assistance benefits (real number of person total)	130 844	112 840	91 120	83 111
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	224 138,6	233 802,5	219 945,7	208 055,5
pomoc pieniężna financial assistance	169 552,5	174 255,3	158 017,4	144 058,9
pomoc niepieniężna non-financial assistance	54 586,0	59 547,2	61 928,3	63 996,6
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance benefits per 10 thousand population	899,8	782,4	635,1	580,7

Wykres 33. Powody przyznania pomocy społecznej rodzinie w 2018 r.^a
Chart 33. Reasons of assigning help for family in 2018^a

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on the decisions.

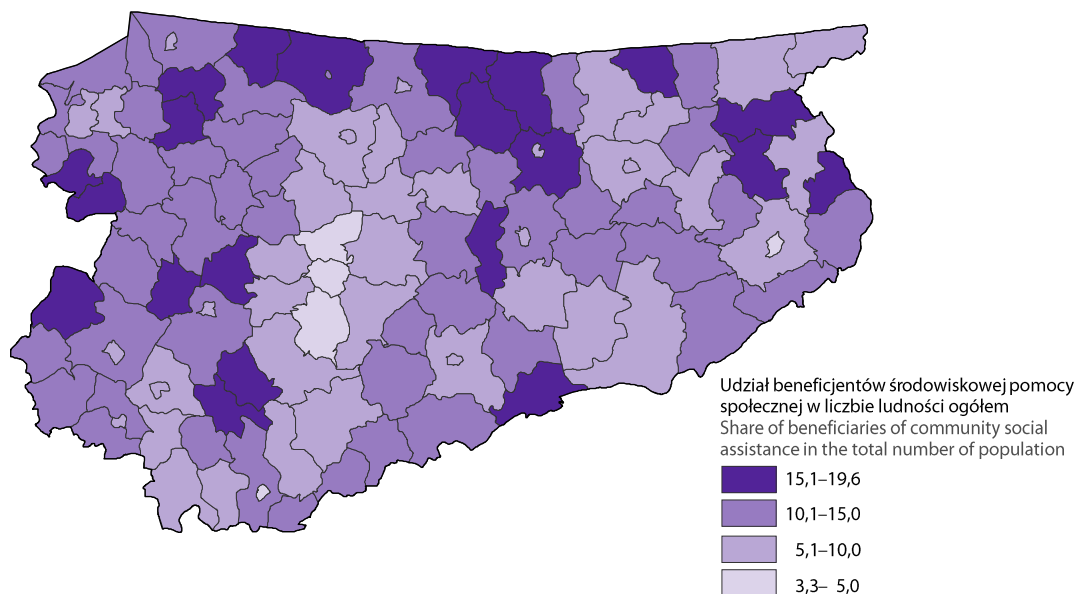
Karta Dużej Rodziny oferuje rodzinom wielodzietnym, tj. przynajmniej z trójką dzieci, system zniżek oraz dodatkowych uprawnień przy korzystaniu z oferty kulturalnej, rekreacyjnej, transportowej na terenie całego kraju. W 2018 r. w województwie 16,6 tys. rodzin posiadało tę kartę (o 2,1 tys. więcej niż w 2017 r.), najwięcej kart wydano w województwach: mazowieckim i małopolskim.

Tablica 18. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 18. Beneficiaries of community social assistance

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from community social assistance	74 241	68 973	59 616	55 509
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of community social assistance	207 319	171 269	137 372	124 966
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of community social assistance per 10 thousand of population	1 425,7	1187,5	957,4	873,1

W 2018 r. liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wynosiła 125,0 tys. osób, co stanowiło 8,7% ogółu ludności w województwie (w kraju 5,1%). W porównaniu z 2017 r. i 2010 r. wskaźnik ten zmniejszył się odpowiednio o 0,8 p. proc. i o 5,5 p. proc. W 2018 r. udział beneficjentów poniżej kryterium dochodowego w ogólnej liczbie beneficjentów wynosił 68,7% i pozostał na zbliżonym poziomie jak w 2010 r. W kraju odsetek ubogich beneficjentów był nieco niższy i wyniósł 60,6%.

Mapa 26. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2018 r.
Map 26. Scope of use of community social assistance in 2018

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy - gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zmianami).

Od 2011 r. łączna liczba placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 wzrosła z 17 do 91 (w tym 14 klubów dziecięcych, nie działała żadna placówka w formie oddziałów żłobkowych). Żłobki i kluby dziecięce dysponowały 3 130 miejscami i było to o 765 miejsc więcej niż w końcu 2011 r. i aż o 2 231 (3,5-krotnie) więcej niż w 2011 r. W końcu 2018 r. w placówkach dla najmłodszych dzieci przebywało 2,9 tys. dzieci, o 23,2% więcej niż w 2017 r. i prawie 3-krotnie więcej niż w 2011 r. Na każde 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2018 r. do placówek tych uczęszczało 69 maluchów, wobec 57 w 2017 r. i 19 w 2011 r.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (tekst jednolity Dz. U. z 6 marca 2018 r. poz. 603). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

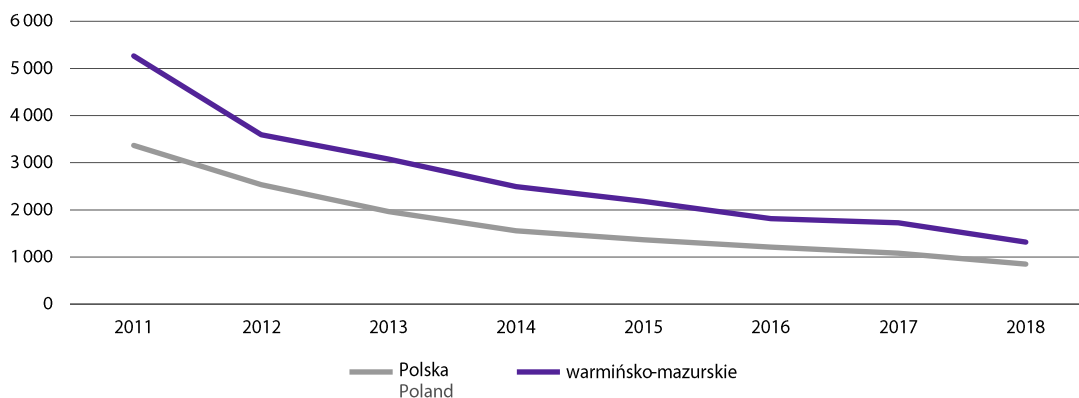
Tablica 19. Żłobki i kluby dziecięce
Stan w dniu 31 grudnia
Table 19. Nurseries and children's clubs
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2017	2018
Żłobki Nurseries	8	48	61	77
w tym publiczne of which public	7	18	24	30
Oddziały żłobkowe Nursery wards	9	1	2	-
Kluby dziecięce Children's clubs	-	9	13	14
w tym publiczne of which public	-	-	-	-
Miejsca w tys.: Places in thousands:	899	1 847	2 365	3 130
w żłobkach ^a in nurseries ^a	899	1 684	2 152	2 893
w klubach dziecięcych in children's clubs	-	163	213	237
Dzieci przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children staying (during the year) in thousands:	1 655	2 752	3 592	4 235
w żłobkach ^a in nurseries ^a	1 655	2 557	3 262	3 856
w klubach dziecięcych in children's clubs	-	195	330	379

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

W strukturze placówek opieki nad małymi dziećmi w 2011 r. w województwie dominowały oddziały żłobkowe (52,9%), które w 2018 r. już nie funkcjonowały. W 2018 r. żłobki stanowiły 84,6%, natomiast pozostałe 15,4% to kluby dziecięce, które w regionie rozpoczęły swoją działalność w 2012 r. W strukturze miejsc i przebywających w nich dzieci również dominowały żłobki, a ich udział w 2018 r. wyniósł 92,4% i 91,1%.

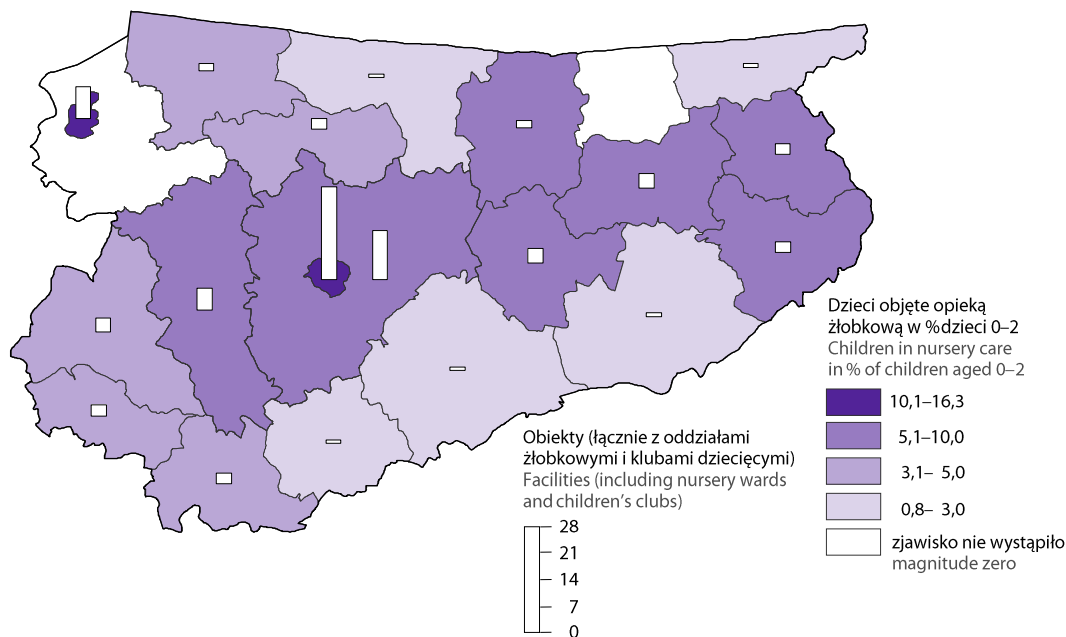
Wykres 34. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych
Chart 34. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs

Dostępność opieki nad małymi dziećmi w powiatach była zróżnicowana. W końcu 2018 r. w dwóch powiatach (elbląskim i węgorzewskim) nie funkcjonowała żadna instytucjonalna placówka tego typu (w 2011 r. w 10 powiatach). Największą liczbę miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat posiadał Olsztyn (175) i Elbląg (167) oraz powiat olsztyński (99) i olecki (84). Średnia ta w województwie wynosiła 76, wobec 118 w kraju i plasowała województwo na ostatniej pozycji w kraju.

W 2018 r. w kraju funkcjonowało łącznie 3 776 placówek opieki nad dziećmi do lat 3 (wobec 581 placówek w 2011 r.), w tym 3 107 żłobków, 632 kluby dziecięce i 37 oddziałów żłobkowych. Najwięcej placówek zanotowano w województwie mazowieckim – 686 i małopolskim – 406, najmniej natomiast w świętokrzyskim – 65.

Mapa 27. Żłobki i kluby dziecięce w 2018 r.
Map 27. Nurseries and children's clubs in 2018

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

W latach 2010–2018 zasoby mieszkaniowe w województwie powiększyły się o ponad 36 tys. lokali. Przeważały mieszkania zlokalizowane w miastach. W porównaniu z 2010 r. warunki mieszkaniowe uległy nieznacznej poprawie. Wzrosła przeciętna wielkość mieszkania oraz przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę. Mieszkania na wsi były większe niż w miastach, lecz pozostały bardziej zaludnione. Zmalała przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie i 1 izbę. Wzrósł udział mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, lecz gaz sieciowy był nadal dostępny w zaledwie co drugim mieszkaniu.

Od 2010 r. do 2018 r. długość sieci wodociągowej zwiększyła się o prawie 2,5 tys. km. Na obszarach wiejskich zlokalizowane było 85,5% długości sieci wodociągowej oraz 64,8% przyłączy do budynków mieszkalnych.

W województwie przybyło ponad 2,5 tys. km sieci kanalizacyjnej. Na obszarach wiejskich usytuowane było 67,6% sieci kanalizacyjnej oraz 47,6% liczby przyłączy do budynków mieszkalnych.

Sieci gazowej ogółem przybyło 683,0 km (w tym rozdzielczej 579,2 km). W 2018 r. 30,3% długości sieci gazowej rozdzielczej oraz 14,7% przyłączy do budynków znajdowało się na terenach wiejskich.

Zasoby mieszkaniowe województwa warmińsko-mazurskiego na koniec grudnia 2018 r. liczyły 519,4 tys. mieszkań i stanowiły 3,6% ogółu mieszkań w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim, w województwie przybyło prawie 5,2 tys. mieszkań (wzrost o 1,0%), a w stosunku do 2010 r. ponad 36,2 tys. (wzrost o 7,5%). W mieszkaniach tych znajdowało się 1 963,4 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej 35 682,4 tys. m². Liczba izb wzrosła w stosunku do 2017 r. o blisko 20 tys., tj. 1,0% (do 2010 r. wzrost o 144,6 tys., tj. o 8,0%). Powierzchnia użytkowa wzrosła do ubiegłego roku o 444,5 tys. m² (o 1,3%), a do 2010 r. o 3 360,0 tys. m² (o 10,4%).

Tablica 20. Zasoby mieszkaniowe
Stan w dniu 31 grudnia
Table 20. Dwelling stocks
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Mieszkania Dwellings	483 187	505 217	514 200	519 357
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwellings stocks per 1000 population	332,4	350,9	358,6	363,4
Przeciętna w zasobach: Dwellings stocks average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,76	3,78	3,78	3,78
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	66,9	68,2	68,5	68,7
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	3,01	2,85	2,79	2,75

W strukturze zasobów mieszkalnych według lokalizacji 64,5% lokali mieszkalnych znajdowało się na terenach miast (w kraju 67,5%). Na koniec grudnia 2018 r. w miastach zlokalizowanych było 335,0 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 20 552,1 tys. m² oraz 1 206,4 tys. izb. W największych miastach województwa skupionych było ponad 37% mieszkań znajdujących się w zasobach miejskich województwa warmińsko-mazurskiego: w Olsztynie – 23,3% i Elblągu – 14,0%. Na terenach wiejskich w omawianym okresie znajdowało się 184,4 tys. mieszkań, o powierzchni użytkowej 15 130,4 tys. m² i 757,0 tys. izb. Mieszkania te stanowiły 35,5% zasobów mieszkaniowych województwa (w kraju 32,5%).

Warunki mieszkaniowe ludności województwa warmińsko-mazurskiego odzwierciedlają wartości wskaźników ilustrujących przeciętną: liczbę mieszkań na 1000 ludności, liczbę izb w 1 mieszkaniu, liczbę osób przypadających na 1 mieszkanie i na 1 izbę oraz przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania i na 1 osobę.

Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności w 2018 r. wyniosła w województwie 363,4 (w kraju 380,5) i była wyższa niż w 2017 r. i 2010 r. (odpowiednio: 358,6 i 332,4). Przy czym wartość wskaźnika w miastach była większa niż na wsi (odpowiednio: 397,4 i 314,6). W kraju w 2018 r. wskaźnik osiągnął wartość dla miast 427,7, a dla wsi 309,6.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w województwie wyniosła w grudniu 2018 r. 68,7 m² (w kraju 74,2 m²) i wzrosła o 1,8 m² w stosunku do 2010 r. (w kraju wzrost o 1,9 m²). Mieszkania na wsi były średnio o 20,7 m² większe niż w miastach (w kraju o 29,3 m²). Mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej znajdowały się w powiatach olsztyńskim (84,1 m²) i nowomiejskim (81,2 m²), a o najmniejszej w Elblągu i Olsztynie (po 58,3 m²).

Wielkość mieszkań wyrażona przeciętną liczbą izb w 1 mieszkaniu w 2018 r. wyniosła w województwie 3,78 (w 2010 r. – 3,76). W miastach, gdzie mieszkania były mniejsze od średniej w województwie, wskaźnik wyniósł 3,60 (w 2010 r. – 3,62), natomiast na wsi 4,11 (w 2010 r. – 4,03). Przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie w kraju wyniosła – 3,82 (w miastach – 3,56, na wsi – 4,36). Najwyższe wartości tego wskaźnika w województwie wystąpiły w powiatach: nowomiejskim (4,18), olsztyńskim (4,12), szczycieńskim (4,09) i działdowskim (4,03). Najmniej izb miały mieszkania w Elblągu i Olsztynie (po 3,47).

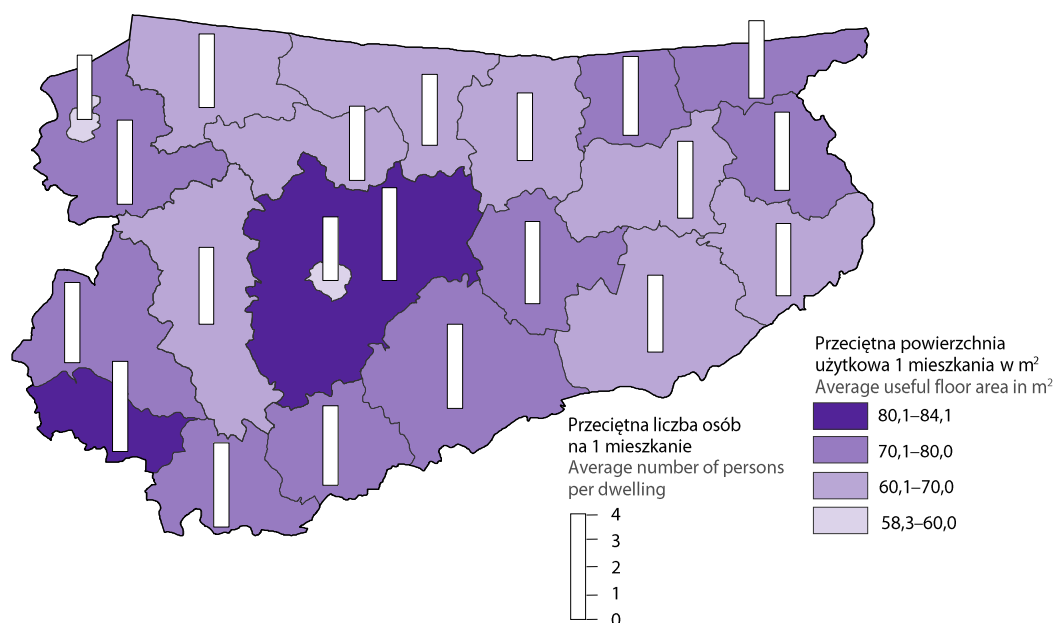
Mapa 28. Warunki mieszkaniowe ludności w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Mapa 28.

Housing conditions of population in 2018

As of 31st December

Innym wskaźnikiem określającym warunki mieszkaniowe ludności jest przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 osobę. Wyniósł on w województwie 25,0 m² (w kraju 28,2 m²) i wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,4 m², a w stosunku do 2010 r. o 2,8 m². W miastach wyniósł 24,4 m² (w 2017 r. – 24,0 m², 2010 r. – 22,0 m²), a na terenach wiejskich 25,8 m² (w 2017 r. – 25,3 m², 2010 r. – 22,6 m²). Wśród powiatów województwa warmińsko-mazurskiego wskaźnik ten wahał się od 22,8 m² w Elblągu do 28,8 m² w powiecie olsztyńskim.

W województwie w latach 2010–2018 przeciętna liczba osób przypadających na 1 mieszkanie systematycznie zmniejszała się i w końcu 2018 r. osiągnęła poziom 2,75 przy przeciętnej krajowej 2,63. Mieszkania wiejskie, podobnie jak w latach poprzednich, były bardziej zaludnione od mieszkań miejskich. Na 1 mieszkanie w miastach przypadało przeciętnie 2,52 osoby, natomiast na wsi 3,18 (w 2017 r. w miastach – 2,55, na wsi – 3,23, 2010 r. odpowiednio 2,76 i 3,47). W przekroju terytorialnym najbardziej zaludnione mieszkania odnotowano w powiatach nowomiejskim (przeciętnie 3,20 osoby na 1 mieszkanie) i elbląskim (3,14), a najmniej w Olsztynie (2,20).

Dysproporcje występujące między miastem a wsią dotyczyły również przeciętnej liczby osób przypadających na 1 izbę. Na koniec 2018 r. w województwie na 1 izbę przypadało 0,73 osoby (w 2017 r. – 0,74, 2010 r. – 0,80), przy 0,69 w kraju. Na wsi na 1 izbę przypadało więcej osób niż w mieście – 0,77, wobec 0,70 (w kraju – 0,74, wobec 0,66). Najwięcej osób na 1 izbę odnotowano w powiatach elbląskim i nidzickim (po 0,79), a najmniej w Olsztynie (0,64).

O jakości zasobów mieszkaniowych świadczy ich wyposażenie w podstawowe instalacje takie jak: wodociąg, ustęp, łazienka, gaz z sieci czy centralne ogrzewanie. W końcu 2018 r. w województwie warmińsko-mazurskim 97,1% mieszkań posiadało wodociąg, 94,6% ustęp i 92,1% łazienkę. W centralne ogrzewanie wyposażonych było 83,5% mieszkań. Instalacja gazowa podłączona była do 46,3% mieszkań. W zakresie wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje nadal występowały znaczne dysproporcje pomiędzy miastem a wsią. W miastach w wodociąg wyposażonych było 99,9% mieszkań, w ustęp – 99,1%, a w łazienkę – 97,3%. Centralne ogrzewanie doprowadzone było do 90,7% mieszkań, natomiast sieć gazowa do 68,9%. Na wsi do wodociągu podłączonych było 92,2% mieszkań, ustęp posiadało 86,4%,

a łazienkę 82,6%. Centralnego ogrzewania nie posiadało prawie 30% mieszkań zlokalizowanych na wsi i w dalszym ciągu rzadką instalacją była instalacja gazowa, do której nie było podłączonych blisko 95% mieszkań.

W 2018 r. długość rozdzielczej sieci wodociągowej w województwie wyniosła 16,4 tys. km i zwiększyła się od 2010 r. o prawie 2,5 tys. km, tj. o 17,8% (w kraju wzrost o 12,8%). W stosunku do roku poprzedniego przybyło 200,4 km sieci, tj. o 1,2% (w kraju wzrost o 1,2%). Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wyniosła 176,9 tys. szt. i wzrosła w stosunku do 2010 r. o 12,7% (w kraju wzrost o 14,9%). Na obszarach wiejskich zlokalizowane było 85,5% długości sieci wodociągowej oraz 64,8% przyłączy do budynków mieszkalnych. W porównaniu z rokiem poprzednim w miastach przybyło 32,9 km sieci wodociągowej (wzrost o 1,4%), natomiast na terenach wiejskich 167,5 km (wzrost o 1,2%).

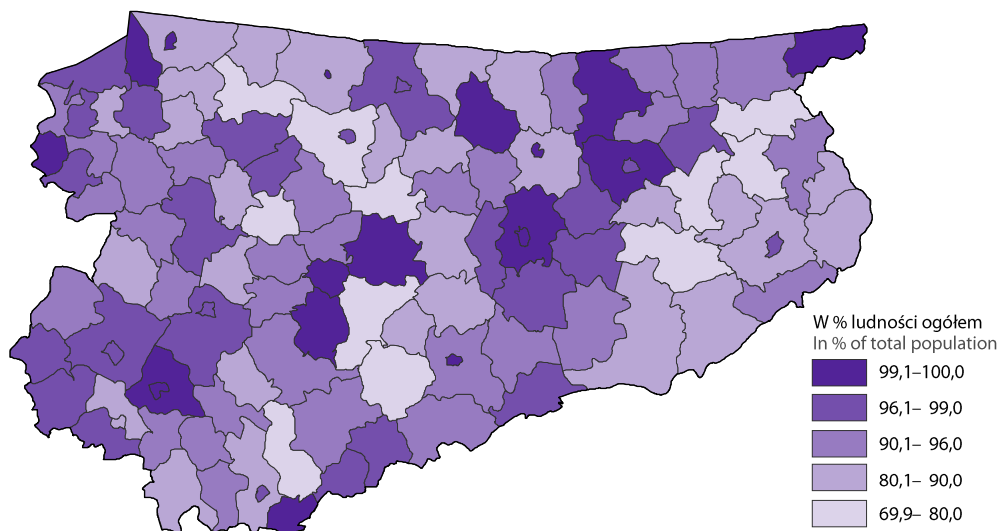
Tablica 21. Wodociągi
Stan w dniu 31 grudnia
Table 21. Water supply system
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	13 951,7	15 872,2	16 230,7	16 431,1
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	156 906	174 776	174 874	176 911
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	44,8	45,4	44,5	45,9

Wraz z rozwojem infrastruktury wodociągowej wzrasta systematycznie w województwie zagęszczenie sieci wodociągowej. W 2018 r. wyniosło ono 68,0 km (w kraju 98,4 km) na 100 km² powierzchni ogólnej. Mimo, iż w porównaniu z 2010 r. zagęszczenie sieci zwiększyło się (o 10,3 km na 100 km², w kraju wzrost o 11,1 km), to nadal było jednym z najniższych w kraju. Zagęszczenie sieci w miastach wyniosło 398,9 km (w kraju 318,4 km), natomiast na wsi 59,6 km (w kraju 81,7 km). Największe zagęszczenie sieci, wśród powiatów ziemskich, było w powiatach nowomiejskim (143,4 km) i iławskim (94,2 km). W Olsztynie wyniosło 319,6 km, a w Elblągu 280,6 km. Najmniejsze zagęszczenie sieci wodociągowej wystąpiło natomiast w powiatach piskim (28,4 km) i nidzickim (30,7 km).

W 2018 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,9% ogółu mieszkańców województwa (w kraju 92,1%). Przyrost odsetka ludności korzystającej z sieci w stosunku do roku poprzedniego wyniósł, zarówno w województwie jak i w kraju, 0,1 p. proc. W stosunku do 2010 r. odsetek korzystających z sieci wodociągowej wzrósł w województwie o 6,0 p. proc. (w kraju 4,7 p. proc.). W miastach udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej kształtował się na poziomie 98,9% (w 2017 r. – 98,9%, 2010 r. – 97,5%). Na obszarach wiejskich dostęp do wodociągu miało 89,0% ogółu ludności (w 2017 r. – 88,8%, 2010 r. – 76,3). W 2018 r. w kraju z wodociągu korzystało 96,6% mieszkańców miast oraz 85,3% mieszkańców wsi.

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2018 r.
 Map 29. Population using water supply system in 2018

Gospodarstwa domowe na cele komunalno-bytowe zużyły 45,9 hm³ wody z wodociągów, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosło 32,1 m³ (w kraju 33,3 m³) i w porównaniu z 2017 r. zwiększyło się o 1,1 m³, a z 2010 r. o 1,3 m³ (w kraju wzrost odpowiednio o 1,5 m³ i o 2,2 m³). Wskaźnik zużycia wody na 1 mieszkańca miasta wyniósł 32,5 m³ (w kraju 35,2 m³). Na terenach wiejskich był on niższy i osiągnął wartość 31,5 m³ (w kraju 30,6 m³). Zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich zużycie wody na 1 mieszkańca wzrosło w stosunku do roku poprzedniego odpowiednio: o 0,5 m³ i 1,9 m³, a do 2010 r. spadło o 1,7 m³ i wzrosło o 5,6 m³.

Największe zużycie wody przez 1 mieszkańca w 2018 r. odnotowano w powiatach: nowomiejskim (39,5 m³), iławskim (37,4 m³) i mrągowskim (36,4 m³), najniższe zaś w powiecie gołdapskim (24,8 m³).

Od 2010 r. w województwie przybyło ponad 2,5 tys. km sieci kanalizacyjnej, tj. wzrost o 53,1% (w kraju wzrost o 49,4%). Na obszarach wiejskich przyrost sieci był znacznie większy i wyniósł 2,3 tys. km (wzrost o 83,2%). W miastach przybyło w tym czasie 291,3 km sieci kanalizacyjnej (wzrost o 14,0%). W ciągu roku w województwie przybyło 163,5 km sieci kanalizacyjnej i na koniec 2018 r. osiągnęła ona długość 7,3 tys. km. W stosunku do 2017 r. długość wybudowanej lub przebudowanej sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 2,3% (w kraju wzrost o 2,5%). W badanym okresie liczba połączeń kanalizacyjnych wzrosła w stosunku do roku ubiegłego o 1,2%, a do roku 2010 o 40,6% (w kraju odpowiednio: wzrost o 1,8% i o 45,2%) i wyniosła ponad 105 tys. szt. W 2018 r. na terenach wiejskich znajdowało się 67,6% całej sieci kanalizacyjnej województwa i 47,6% przyłączy do budynków mieszkalnych (w kraju odpowiednio: 59,0% i 45,4%).

Tablica 22. Kanalizacja
Stan w dniu 31 grudnia
Table 22. Sewage system
As of 31st December

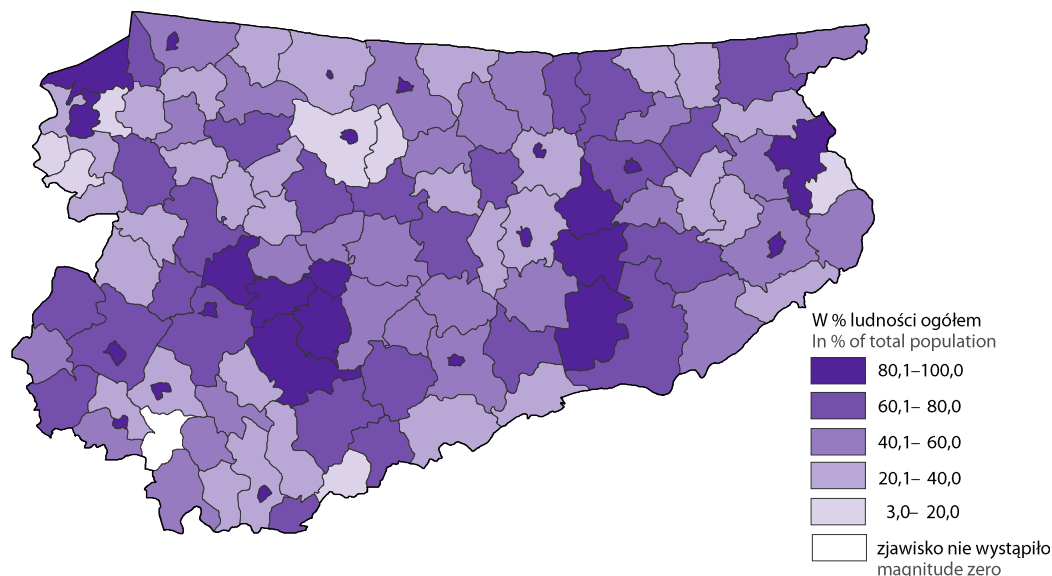
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	4 794,6	6 922,3	7 177,2	7 340,7
Przylączy prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	74 883	99 338	104 062	105 317
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	47,1	44,8	48,1	47,1
w tym oczyszczane of which treated	47,1	44,8	48,1	47,1

a Łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

W 2018 r. gęstość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła w województwie 30,4 km (w kraju 51,4 km). W stosunku do 2017 r. zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wzrosło o 0,7 km na 100 km² powierzchni województwa (w kraju wzrost o 1,3 km), a w porównaniu z 2010 r. o 10,6 km (w kraju wzrost o 17,0 km). Było ono, podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, jednym z najniższych w kraju. Zagęszczenie sieci w miastach województwa wyniosło 397,4 km (w kraju 299,0 km), natomiast na wsi 21,1 km (w kraju 32,6 km). Największe zagęszczenie sieci, wśród powiatów ziemskich, wystąpiło w powiatach giżyckim (47,9 km), ostródzkim (43,3 km) i iławskim (40,0 km). W Olsztynie wyniosło 391,1 km, a w Elblągu 276,2 km. Najniższe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej (poniżej 16,0 km) wystąpiło w powiatach: braniewskim, bartoszyckim, lidzbarskim i elbląskim.

W 2018 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 74,4% ogółu mieszkańców województwa (w kraju 70,8%). Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2017 r. wyniósł 74,2% (w kraju – 70,5%), a w 2010 r. – 65,8% (w kraju – 62,0%). W 2018 r. w miastach udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej kształtował się na poziomie 95,6% (w 2017 r. – 95,5%, 2010 r. – 92,5%). Na obszarach wiejskich dostęp do kanalizacji miało 43,9% ogółu ludności (w 2017 r. – 43,4%, 2010 r. – 26,5%). W kraju z sieci kanalizacyjnej korzystało 90,3% mieszkańców miast oraz 41,3% mieszkańców wsi.

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2018 r.
 Map 30. Population using sewage system in 2018

W 2018 r. w województwie siecią kanalizacyjną odprowadzono 47,1 hm³ ścieków, z czego prawie 80% pochodziło z terenów miejskich. W porównaniu z 2017 r. ilość ścieków odprowadzonych spadła o 2,0% (w miastach spadek o 2,2%, a na obszarach wiejskich o 1,1%). W poszczególnych powiatach ziemskich wystąpiły znaczne różnice w ilości odprowadzonych ścieków od 0,5 hm³ w powiecie węgorzewskim, do 4,1 hm³ w powiecie ostródzkim. W Olsztynie odprowadzono 8,3 hm³ ścieków, a w Elblągu 5,1 hm³.

Nie wszystkie obszary zamieszkane podłączone były do sieci kanalizacyjnej. Część mieszkańców województwa korzystała z przydomowych systemów do odprowadzania ścieków. Były to głównie zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. W 2018 r. w województwie funkcjonowało blisko 61 tys. takich urządzeń, z czego większość (87,3%) to zbiorniki bezodpływowe. Liczba zbiorników bezodpływowych, w których składuje się czasowo nieczystości ciekłe, zwiększyła się w porównaniu z 2017 r. o 7,3% (w kraju wzrost o 2,0%), a z 2010 r. o 1,5% (w kraju spadek o 10,1%). Wzrosła również (odpowiednio: o 13,4%, prawie 4-krotnie) liczba przydomowych oczyszczalni ścieków (w kraju odpowiednio: wzrost o 9,8%, ponad 3-krotnie). Większość przydomowych urządzeń do odprowadzania nieczystości (92,5%) znajdowała się na obszarach wiejskich. Na terenach wiejskich zlokalizowanych było 91,8% zbiorników bezodpływowych oraz 97,5% oczyszczalni przydomowych

Od 2010 r. przybyło w województwie 683,0 km sieci gazowej ogółem. Na koniec 2018 r. wyniosła ona 3,3 tys. km, w tym 2,4 tys. km przypadało na sieć rozdzielczą. W stosunku do 2017 r. odnotowano wzrost długości sieci gazowej ogółem o 3,2% (w kraju o 1,4%), a do 2010 r. o 26,2% (wzrost o 16,0%).

W stosunku do poprzedniego roku odnotowano przyrost sieci gazowej rozdzielczej o 102,2 km, tj. o 4,5% (w kraju o wzrost 1,6%). Na obszarach wiejskich jej długość wzrosła o 45,8 km (o 6,8%), natomiast w miastach o 56,4 km (o 3,5%). Liczba przyłączy wyniosła 52,4 tys., w tym do budynków mieszkalnych 46,7 tys. Było ich więcej niż w 2017 r. odpowiednio: o 3,0% i o 2,5%.

Tablica 23. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych

Stan w dniu 31 grudnia
 Table 23. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system
 in households
 As of 31st December

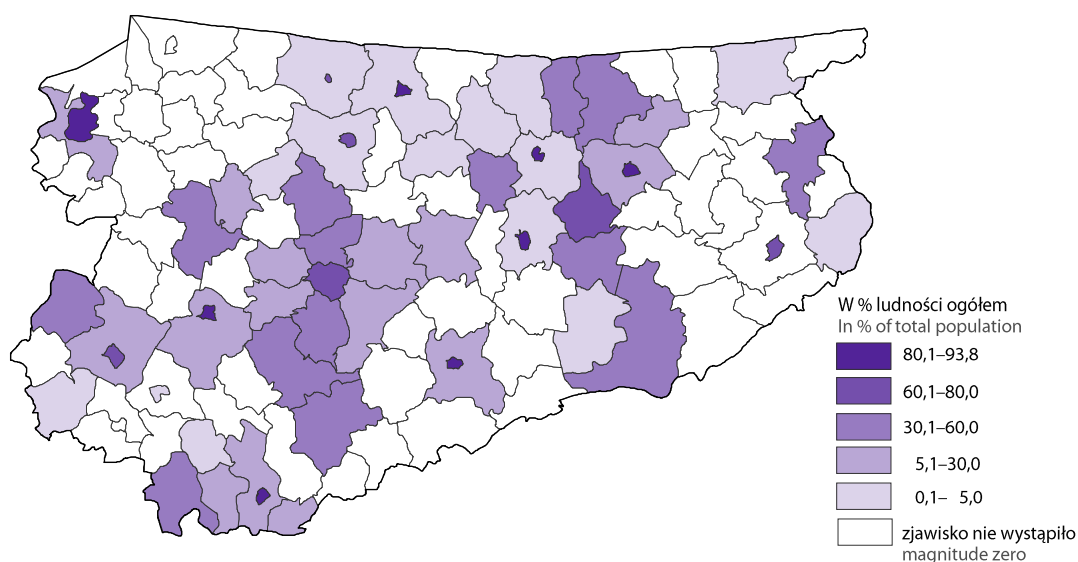
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	2 609,8	3 004,5	3 189,9	3 292,8
Przylączy prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	41 146	48 398	50 845	52 360
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	171,9	195,6	196,7	197,8
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	.	930,4	1 017,2	1 064,2
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	.	645,1	709,0	743,5

a łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
 a Including gas customers using collective gas meters.

Gęstość sieci gazowej rozdzielczej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wzrosła z 7,5 km w 2010 r. do 9,9 km w 2018 r. (w kraju z 36,4 km do 42,6 km). Zagęszczenie sieci rozdzielczej w miastach województwa wyniosło 277,6 km (w kraju 276,0 km) i było znacznie większe niż na terenach wiejskich, gdzie gęstość sieci wyniosła 3,1 km (w kraju 24,9 km). Największym zagęszczeniem sieci, wśród powiatów ziemskich, charakteryzowały się powiaty: działdowski (19,3 km), olsztyński (15,6 km) i kętrzyński (13,0 km), a najniższym gołdapski (0,5 km) i elbląski (0,9 km). W Olsztynie zagęszczenie sieci wyniosło 383,8 km, a w Elblągu 269,1 km.

Mapa 31. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2018 r.

Map 31. Population using gas supply system in 2018

W latach 2017–2018 liczba osób korzystających z sieci gazowej utrzymała się na zbliżonym poziomie zarówno w województwie (2018 r. – 42,3%, 2017 r. – 42,5%), jak i w kraju (2018 r., 2017 r. – po 52,1%). W 2010 r. odsetek ludności korzystającej z gazu sieciowego w województwie wyniósł 43,5%, a w kraju 52,5%. W miastach z tej sieci w 2018 r. korzystało 68,1% mieszkańców województwa (w kraju 70,9%), podczas gdy na terenach wiejskich tylko 5,2% (w kraju 23,9%).

W ciągu roku w gospodarstwach domowych zużyto 1 064,2 GWh gazu z sieci. W porównaniu z 2017 r. zużycie gazu przez gospodarstwa domowe wzrosło o 4,6% (w kraju spadek o 0,3%) przy jednoczesnym wzroście liczby odbiorców o 0,6% (w kraju wzrost o 0,7%). Zwiększone zużycie gazu odnotowano zarówno w miastach, jak i na wsi. W stosunku do 2017 r. zużycie gazu sieciowego w województwie w przeliczeniu na 1 odbiorcę zwiększyło się o 4,0%, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca o 4,9%. Wśród powiatów ziemskich największe zużycie gazu w przeliczeniu na 1 odbiorcę odnotowano w powiatach: olsztyńskim (10 874,3 kWh), gołdapskim (10 285,7 kWh), najmniejsze w powiecie ełckim (993,6 kWh). W Olsztynie odbiorca zużył średnio 7 825,8 kWh gazu z sieci, a w Elblągu 3 569,6 kWh.

Ochrona zdrowia

Health care

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia skierowane do osób, które nie wymagają leczenia w warunkach całodobowych lub całodziennych. Według stanu w dniu 31 XII 2018 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej funkcjonowało ogółem 856 przychodni oraz 300 praktyk lekarskich i stomatologicznych. W związku ze zmniejszeniem się liczby placówek zarówno w porównaniu do roku poprzedniego jak i 2012 r. w 2018 r. zwiększyła się liczba ludności przypadającej na 1 ambulatoryjny zakład opieki zdrowotnej do 1 236 osób na placówkę (w 2017 r. 1 212 osób, a w 2012 r. – 1 209 osób). W kraju wskaźnik był znacznie wyższy i w 2018 r. wyniósł 1 439 osób na 1 zakład, a województwo uplasowało się na drugiej pozycji w kraju, po opolskim. Najwięcej ludności na 1 podmiot zanotowano w pomorskim (1 744 osoby) i kujawsko-pomorskim (1 726 osób).

W 2018 r. udzielono 11 027,3 tys. porad, było to o 54,2 tys. więcej niż w 2017 r. i o 519,4 tys. więcej niż w 2012 r. W ogólnej liczbie porad 90,3% stanowiły porady lekarskie, a 9,7% stomatologiczne. Na 1 mieszkańca województwa w 2018 r. udzielono 7,7 porad (8,5 w kraju), wobec 7,6 w 2017 r. i 7,2 w 2012 r.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Tablica 24. Placówki opieki zdrowotnej

Stan w dniu 31 grudnia

Table 24. Health care facilities

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2017	2018
Przychodnie Out-patient departments	805	831	869	856
Praktyki lekarskie ^a Medical practices ^a	395	355	314	300
Porady udzielone ^{bc} w tys.: Consultations provided ^{bc} in thousands:	10 507,9	10 947,0	10 973,1	11 027,3
lekarskie doctors	9 302,8	9 774,0	9 882,2	9 958,5
stomatologiczne stomatological	1 205,1	1 173,0	1 091,0	1 068,8
Szpitala ogólne General hospitals	43	43	44	43

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów. c W ciągu roku.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients. c During the year.

W końcu 2018 roku, w województwie warmińsko-mazurskim opiekę nad pacjentami sprawowało 11,8 tys. personelu medycznego pracującego bezpośrednio z pacjentem, tj. mniej o 6,4% niż rok wcześniej i o 6,2% niż w 2012 r. Liczba pracujących w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się we wszystkich grupach zawodowych, w tym najwięcej ubyło lekarzy dentystów (34,4%) i fizjoterapeutów (13,4%). W kraju ogólna liczba personelu medycznego w porównaniu z rokiem 2017 była również mniejsza, jednak tylko o 0,2%, największy ubytek odnotowano wśród lekarzy dentystów, który wyniósł 3,0%, natomiast wzrosła liczba położnych (o 0,6%) i fizjoterapeutów (o 4,9%) i diagnostów laboratoryjnych (o 1,0%).

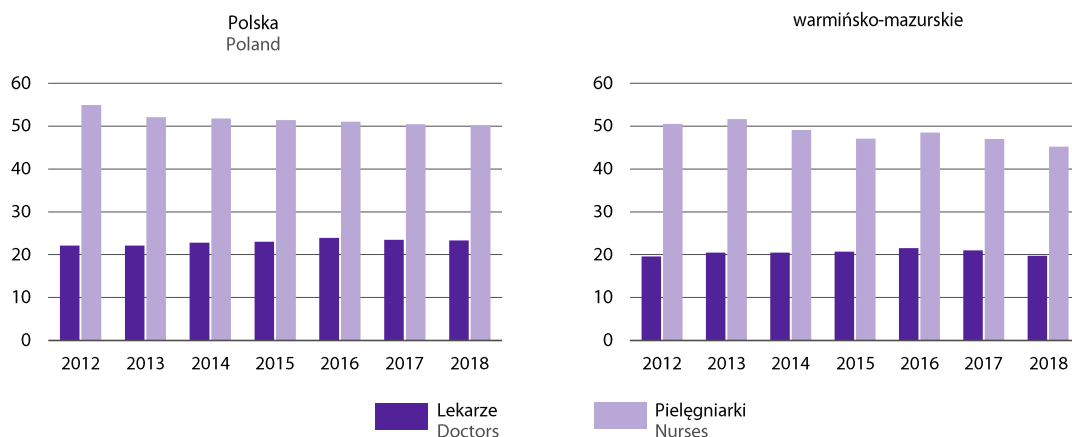
Dostępność do świadczeń medycznych określa m.in. liczba personelu medycznego w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. W województwie na 10 tys. ludności przypadało: 20 lekarzy, 2 lekarzy dentystów, po 5 położnych, farmaceutów i fizjoterapeutów oraz 45 pielęgniarek. Wszystkie te wskaźniki były znacznie niższe od przeciętnych w kraju.

Wykres 35. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

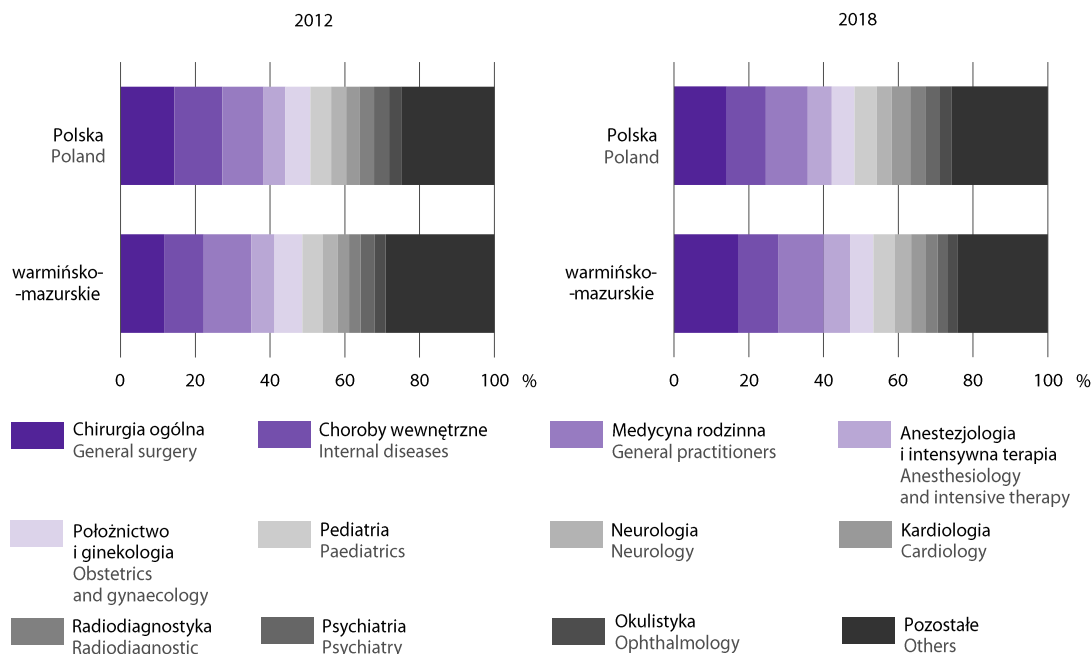
Chart 35. Doctors and nurses per 10 thousand population

As of 31st December

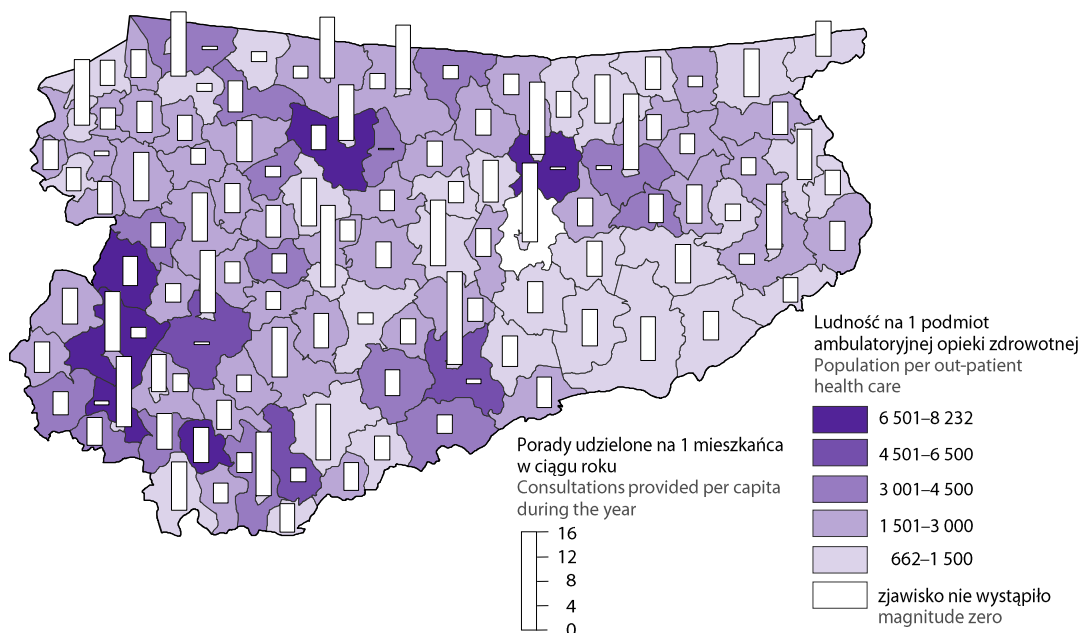
Lekarze specjaliści w 2018 r. stanowili 73,0% ogółu pracujących lekarzy (w kraju 67,5) i w porównaniu do roku 2017 ich udział pozostał na zbliżonym poziomie (72,0%). Wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w sektorze opieki zdrowotnej najliczniejszą grupę w 2018 r. stanowili specjaliści chirurgii, medycyny rodzinnej, chorób wewnętrznych, anestezjologii oraz położnictwa i ginekologii, a najmniej liczną specjaliści onkologii i dermatologii. Specjalizację wśród lekarzy dentystów miało 24,2% stomatologów (w kraju 21,2%).

Wykres 36. Lekarze specjaliści
Stan w dniu 31 grudnia
Chart 36. Doctors specialists
As of 31st December

Dostępność podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie była zróżnicowana. Najwięcej mieszkańców na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadało w powiecie iławskim (2 385), nowomiejskim (2 000), elbląskim (1693) i ostródzkim (1 690), a najmniej w Olsztynie (766), powiecie węgorzewskim (953) i ełckim (962).

Mapa 32. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2018 r.
Map 32. Out-patient health care in 2018

Stacjonarna opieka zdrowotna świadczona jest przede wszystkim w szpitalach. Na terenie województwa na koniec 2018 r. łącznie z placówkami MON i MSW funkcjonowały 43 szpitale ogólne (tyle samo co w 2012 r. i o jeden mniej niż w 2017 r.), w których w ciągu roku poddano leczeniu 297,0 tys. osób (bez międzyoddziałowego ruchu chorych), było to 3,9% ogółem leczonych w Polsce. Liczba leczonych w porównaniu z rokiem 2017 i 2012 zwiększyła się odpowiednio o 0,9% i 1,6%. Na 1 łóżko w 2018 r. przypadało 46 leczonych (o dwie osoby więcej niż przed sześcioma laty i rok wcześniej), wobec 42 w kraju. Liczba mieszkańców przypadająca na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w warmińsko-mazurskim w 2018 r. wyniosła 223 osoby. Jedynie 4 powiaty (Olsztyn – 98, Elbląg – 111, powiat bartoszycki – 191, ełcki – 201) miały wskaźnik poniżej średniej w województwie. Najgorsza sytuacja była w powiecie elbląskim, gdzie na 1 łóżko przypadało 1 279 mieszkańców. Niski wskaźnik miały także powiaty szczycieński (510) i gołdapski (498). W kraju przeciętna wielkość wskaźnika była niższa i wyniosła 211 osób na łóżko, co plasowało województwo na 12 miejscu. Najmniejsze obciążenie łóżek chorymi było w województwie śląskim (184 osoby na łóżko), a największe w pomorskim (256).

Z ogólnej liczby 6,4 tys. łóżek szpitalnych najczęściej przypadało na oddziały chorób wewnętrznych (15,3%), następnie na oddziały chirurgii ogólnej (11,7%), ginekologiczno-położnicze (11,0%) oraz rehabilitacyjne (9,7%). W poprzednich analizowanych latach sytuacja była podobna.

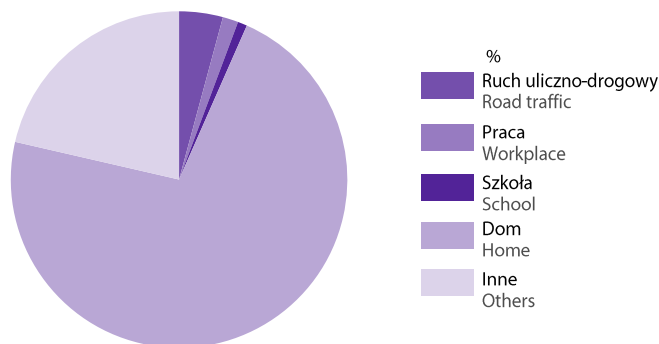
W województwie w 2018 r., podobnie jak w 2017 r. i w 2012 r., w ramach zakładów stacjonarnej opieki psychiatrycznej funkcjonowały m.in. 3 szpitale psychiatryczne, które dysponowały 0,7 tys. łóżek i przyjęły nieco ponad 8 tys. pacjentów.

Stacjonarna opieka zdrowotna poza szpitalami ogólnymi prowadzona była w 2018 r. w 16 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 5 pielęgnacyjno-opiekuńczych, 3 hospicjach oraz na 3 oddziałach opieki paliatywnej. Placówki te posiadały łącznie 0,9 tys. łóżek i udzieliły świadczeń 3,2 tys. osób.

Zadania jednostek pomocy doraźnej związane są z podejmowaniem medycznych działań ratowniczych wobec osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. W 2018 r. szybką pomoc medyczną w razie wypadku lub nagłego zachorowania świadczyło 91 jednostek systemu ratownictwa medycznego, w skład których wchodziło 79 zespołów ratownictwa medycznego (w tym 18 zespołów specjalistycznych), 1 lotnicze pogotowie ratunkowe i 11 szpitalnych oddziałów ratunkowych. Liczba zrealizowanych wyjazdów na miejsce zdarzenia w ciągu 2018 r. wyniosła 127,8 tys. (o 0,2% więcej niż w 2017 r. i o 15,5% więcej niż w 2010 r.). Liczba osób, którym w 2018 r. udzielono świadczenia zdrowotnego wyniosła 128,1 tys. i również była większa niż w poprzednich latach (o 0,2% więcej w porównaniu do 2017 r. i o 12,7% więcej porównując rok 2012). Najczęściej miejscem docelowym wyjazdu był dom pacjenta (72,0% wyjazdów ogółem), najczęściej także w domu udzielano pacjentom pomocy (71,9%).

Wskaźnik określający liczbę zespołów ratownictwa medycznego przypadających na 100 tys. ludności w omawianym okresie wzrósł z 5,2 w 2012 r. do 5,5 w 2018 r. Dostępność do zespołów systemu ratownictwa medycznego w województwie w analizowanym okresie była najwyższą w kraju, gdzie wskaźnik był na poziomie 4,0 w 2018 r.

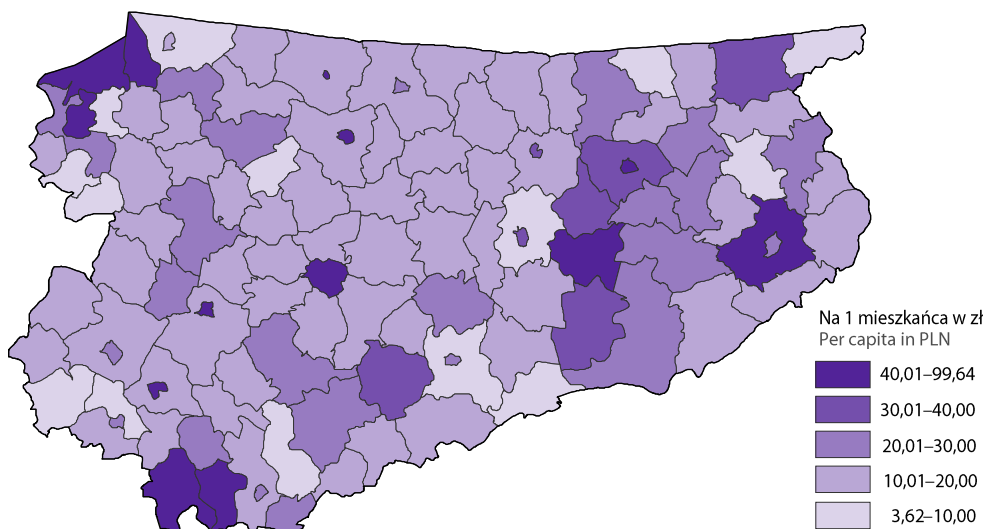
Wykres 37. Wyjazdy jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2018 r.
Chart 37. Calls of emergency medical system units to the occurrence places in 2018

W 2018 r. wydatki na ochronę zdrowia wszystkich jednostek samorządu terytorialnego warmińsko-mazurskiego wyniosły 121,0 mln zł i były o 21,2% wyższe niż w 2017 r. Wydatki te wzrosły we wszystkich rodzajach jednostek, z wyjątkiem miast na prawach powiatu, w których były one mniejsze. Najwięcej, bo 52,0% wydatków, pochodziło z budżetów powiatów (bez miast na prawach powiatu), a najmniej z budżetu województwa (10,5%). Udział wydatków na ochronę zdrowia w wydatkach ogółem wyniósł 1,3% (w 2017 r. 1,2%). Wśród gmin i miast na prawach powiatu największymi wydatkami w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. charakteryzowała się gmina wiejska Płońnica (99,64 zł) i gmina miejsko-wiejska Frombork (81,35 zł), natomiast najmniejszymi gmina wiejska Budry (3,62 zł) i gmina wiejska Dubeninki (3,77 zł). W województwie ze wszystkich rodzajów jednostek wydano na ochronę zdrowia 84,56 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Mapa 33.
Map 33.

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2018 r.
Expenditures of gminas and cities with powiat status in division “Health care” in 2018

Kultura Culture

Rozwój nowoczesnych form udostępniania informacji oraz powstawanie bibliotek internetowych powoduje spadek zainteresowania czytelnictwem w tradycyjnej formie. W związku z tym spada liczba czytelników i wypożyczeń.

Województwo warmińsko-mazurskie to region bogaty w zabytki, miejsca historyczne i muzea utrwalające przeszłość i kulturę regionu. Mimo zmniejszającej się liczby muzeów w 2018 r. w porównaniu do 2017 r. wzrosła liczba zwiedzających.

Działalność teatrów i instytucji muzycznych jest nieodłącznym elementem życia kulturalnego. Od 2010 r. liczba placówek nie zmieniła się, zwiększyła się natomiast liczba widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1000 ludności.

Liczba kin pozostała na zbliżonym poziomie, znacznie wzrosła liczba seansów i widzów, szczególnie filmów produkcji polskiej.

Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice to instytucje, które prowadzą wielokierunkową działalność kulturalną, a ich oferty skierowane są do ludzi w każdym wieku. W okresie od 2011 r. do 2018 r. ilość imprez organizowanych przez te instytucje wzrosła, zwiększyła się również liczba uczestników na 1 imprezę.

Zdecydowana większość placówek kultury była przystosowana dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Liczba placówek bibliotecznych (łącznie z punktami bibliotecznymi) od 2010 r. do 2018 r. zmniejszała się systematycznie (z 440 do 401), co wpłynęło na zwiększenie się liczby ludności na 1 placówkę z 3 304 osób do 3 564. W końcu 2018 r. placówki biblioteczne dysponowały 4 154,8 tys. księgozbioru, tj. o 1,6% mniej niż w 2017 r. i o 18,4% mniej niż w końcu 2010 r. Liczba wypożyczeń księgozbioru w przeliczeniu na 1000 mieszkańców od 2010 r. zmniejszyła się o 364 i wyniosła w 2018 r. 2 540 (w kraju 2 653). W skali kraju województwo zajęło 10 lokatę. W okresie tym wzrósł jednak wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika z 18,4 woluminów do 18,6. Taki poziom czytelnictwa stawiał województwo na 7 pozycji w Polsce. Przy zwiększeniu się liczby ludności przypadającej na 1 placówkę w analizowanym okresie zaobserwowano regularny spadek liczby zarejestrowanych czytelników. W 2018 r. liczba osób

korzystających z zasobów bibliotecznych wynosiła 195,3 tys. i była niższa o 3,0% niż w 2017 r. i o 14,7% niż w 2010 r.

Działalność muzealną w województwie w 2018 r. prowadziło 31 placówek (tyle samo co w 2017 r. i o 4 mniej niż w 2010 r.). Liczba zwiedzających muzea w 2018 r. wyniosła 632,5 tys. i od 2010 r. zwiększyła się o 17,0%. W 2018 r. muzea zorganizowały 171 wystaw czasowych (o 8 więcej niż w 2017 r.), liczba wystaw stałych pozostała na tym samym poziomie. Wśród zwiedzających dominującą grupą była młodzież szkolna (112,6 tys. osób), jednak jej udział zmniejszył z 24,4% w 2010 r. do 17,8% w 2018 r. Działalność wystawienniczą na terenie warmińsko-mazurskiego oprócz muzeów prowadziło 6 galerii (o 1 mniej niż w 2017 r. i o 7 niż w 2010 r.). Liczba zwiedzających zwiększyła się o 8,3% w porównaniu do 2017 r. i wyniosła 152,7 tys. osób, jednak w porównaniu do 2010 r. była o 30,1% mniejsza.

W końcu 2018 r. w województwie warmińsko-mazurskim, podobnie jak przed rokiem, działało 5 teatrów i instytucji muzycznych, które dysponowały 2,0 tys. miejsc w stałej sali, tj. o 3,7% więcej niż w 2017 r. i 8,2% niż w 2010 r. W 2018 r. odbyło się 1,9 tys. przedstawień, liczba przedstawień była mniejsza zarówno w porównaniu do 2017 r. jak i do 2010 r. (odpowiednio o 5,8% i 12,5%). Liczba widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1000 ludności w okresie 2010–2018 zwiększyła się z 202 osób do 205. W rankingu województw warmińsko-mazurskie zajęło 13 miejsce.

W okresie 2010–2018 liczba kin zmniejszyła się o 1 placówkę (z 21 do 20), liczba seansów i widzów zwiększyła się o blisko 80%, szczególnie duży w tym okresie był wzrost seansów filmów produkcji polskiej (prawie 3-krotny) i ich widzów (4-krotny). W tym okresie zwiększył się także wskaźnik pokazujący relację liczby widzów na 1000 ludności z 645 osób do 1 162. W rankingu województw warmińsko-mazurskie zajęło 11 miejsce.

Tablica 25. Placówki kultury
Stan w dniu 31 grudnia
Table 25. Culture institutions
As of 31st December

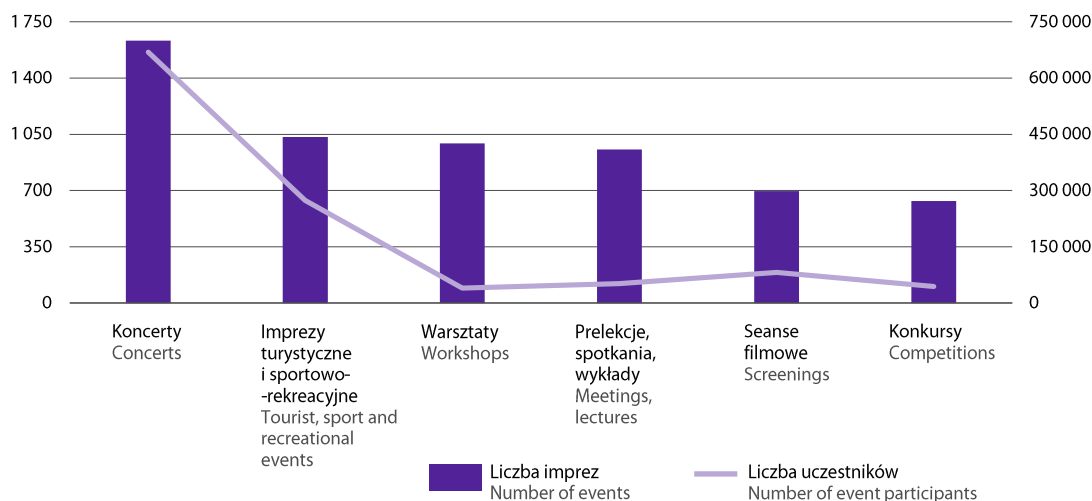
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	440	432	420	401
Placówki kultury Culture institutions				
kina stałe ^a indoor cinemas ^a	21	18	20	20
muzea i oddziały museums and branches	27	33	31	31
galerie art galleries				
teatry i instytucje muzyczne theatres and music institutions	5	5	5	5
centra, domy i ośrodki kultury centre of culture and cultural centres establishments	99 ^b	106	107	107
kluby i świetlice clubs and community centres	52 ^b	42	56	52
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3 304	3 333	3 414	3 564

a Od 2014 r. łącznie z multipleksami. b Dla instytucji kultury – dane za 2011 r.
a Since 2014 including multiplex. b For cultural institutions – data for 2011.

W 2018 r. w województwie funkcjonowało 159 domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (o 4 mniej niż rok wcześniej i o 8 więcej niż w 2011 r.), wśród nich dominowały ośrodki kultury (38,4% wszystkich placówek) a najmniej było klubów (1,9%). W 2018 r. w województwie na 1 placówkę przypadało średnio 9,0 tys. ludności, podobnie jak w kraju (9,1 tys.). Najniższy wskaźnik odnotowano w województwie opolskim, w którym na 1 placówkę przypadało dwukrotnie mniej mieszkańców (4,6 tys.), a najwyższy w mazowieckim (17,6 tys.).

W 2018 r. ponad połowa ogółu działających instytucji posiadała salę widowiskową (59,7%), wśród ogółu funkcjonujących pracowni specjalistycznych najpopularniejsze były pracownie plastyczne (24,0% ogółu pracowni), muzyczne (20,9%), komputerowe (17,0%) oraz sale baletowe i taneczne (16,8%). W 2018 r. centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 8,2 tys. imprez, w których wzięło udział 1,9 mln uczestników (więcej o 14,5% niż w 2017 r. i o 25,7% niż w 2011 r.). Najczęściej organizowane były koncerty (20,0%), imprezy turystyczne i sportowo rekreacyjne (12,7%) oraz warsztaty (12,2%), a do najliczniejszych (pod względem średniej liczby osób uczestniczących na 1 imprezę) należały festiwale i przeglądy artystyczne (672 osoby), imprezy interdyscyplinarne (603) oraz koncerty (410).

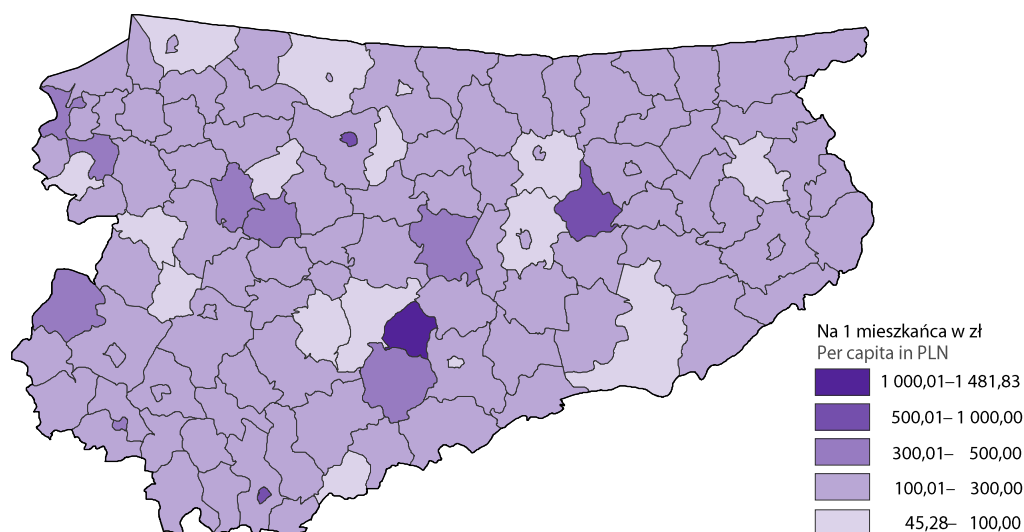
Wykres 38. Imprezy organizowane przez placówki kultury w 2018 r.
Chart 38. Events organized by culture institutions in 2018

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wszystkich jednostek samorządu terytorialnego warmińsko-mazurskiego w 2018 r. wyniosły 316,8 mln zł i były o 31,7% wyższe niż w 2017 r. Wzrosły one we wszystkich rodzajach jednostek. Najwięcej, bo 69,6% wydatków, pochodziło z budżetów gmin (bez miast na prawach powiatu), a najmniej, tj. 1,0% z budżetów powiatów (bez miast na prawach powiatu). Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem wyniósł 3,3% i było to o 0,5 p. proc. więcej niż w 2017 r. Wśród gmin i miast na prawach powiatu największymi wydatkami w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. charakteryzowała się gmina miejsko-wiejska Pasym (1 481,83 zł) i gmina miejska Lidzbark Warmiński (871,40 zł), natomiast najmniejszymi gmina wiejska Kiwity (45,28 zł) i gmina wiejska Mrągowo (55,77 zł). W województwie ze wszystkich rodzajów jednostek wydano na ochronę zdrowia 221,36 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2018 r.

Map 34. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2018

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

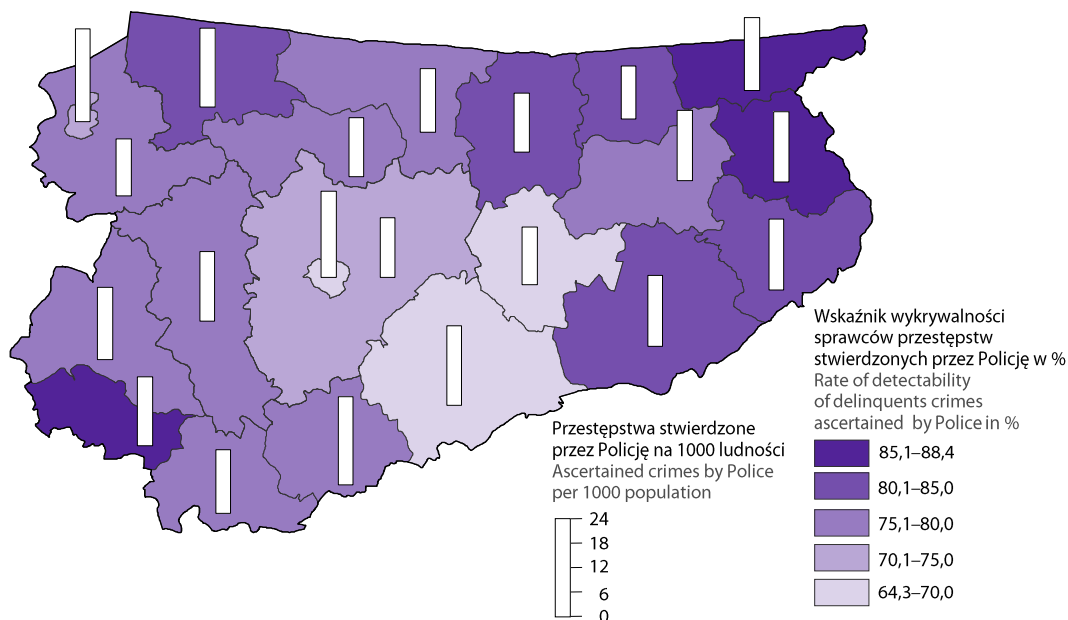
Według danych Komendy Głównej Policji dotyczących przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2019 r. odnotowano 25,8 tys. przestępstw, tj. o 2,5% więcej niż w 2018 r. i o 15,2% mniej niż w 2014 r. (w kraju odpowiednio o 3,7% więcej i 8,2% mniej). Wśród zarejestrowanych przestępstw w całym analizowanym okresie największą grupę stanowiły przestępstwa kryminalne i gospodarcze, których udział w 2019 r. wyniósł odpowiednio 64,9% i 18,2%. Dominującą kategorią przestępstw kryminalnych były kradzieże – 1/3 przestępstw tego rodzaju, wśród których 45% stanowiły kradzieże z włamaniem. Liczba przestępstw kryminalnych w 2019 r. w stosunku do stanu sprzed roku zwiększyła się o 126 (0,8%), a przeważające wśród nich przestępstwa przeciwko mieniu pozostały na zbliżonym poziomie (wzrost o 19 zdarzeń – 0,2%). W porównaniu z 2014 r. przestępstw kryminalnych było o 19,5% mniej, w tym przeciwko mieniu o 32,0% mniej. Jednocześnie w 2019 r. odnotowano o 7,3% więcej przestępstw gospodarczych niż w 2018 r. i o 3,2% mniej niż pięć lat temu. Liczba przestępstw drogowych wyniosła 3,0 tys. i była mniejsza zarówno w porównaniu z 2018 r., jak i 2014 r. odpowiednio o 1,2% i o 17,0%.

Zagrożenie przestępczością mierzone liczbą stwierdzonych przestępstw na 1000 ludności w 2019 r. i tak samo jak przed rokiem w warmińsko-mazurskim ukształtowało się na poziomie 18 przestępstw (6 lokata w kraju).

Skuteczność walki z przestępczością ma wpływ na poczucie bezpieczeństwa ludności. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w latach 2014–2019 wzrósł z poziomu 68,4% do 75,5% i był wyższy niż w kraju o 2,4 p. proc. Bardzo wysoka m.in. była wykrywalność przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (99,9%), bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji (98,3%), przestępstw narkotykowych (94,4%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu (91,0%). Największa wykrywalność sprawców przestępstw występowała w województwie lubelskim (83,0%), zachodniopomorskim (81,4%), świętokrzyskim (80,2%) oraz w małopolskim (79,2%), a najniższa w mazowieckim (62,7%) oraz dolnośląskim (66,3%).

W powiatach województwa w 2019 r. wskaźnik zagrożenia przestępczością mierzony liczbą przestępstw na 1000 ludności największy był w Elblągu (23), powiecie nidzickim i w Olsztynie (po 22) oraz w szczycieńskim (20), natomiast najmniejszy w węgorzewskim, mławowskim i w elbląskim (po 14). Najwyższa skuteczność walki z przestępczością występowała w powiatach: nowomiejskim i oleckim, gdzie wskaźnik wykrywalności przestępstw wynosił odpowiednio 88,4% i 87,4%.

Mapa 35. Zagrożenie przestępczością w 2019 r.
Map 35. Crime risk in 2019

Stan bezpieczeństwa publicznego obrazuje także sytuacja na drogach, która w 2019 r. poprawiła się w porównaniu do poprzednich lat. W 2019 r. zanotowano 1,2 tys. wypadków drogowych, tj. o 4,9% mniej niż rok wcześniej i 26,0% mniej niż w 2014 r. W wyniku wypadków w 2019 r. zginęły 103 osoby, a 1 486 osób zostało rannych i było to w porównaniu do 2014 r. odpowiednio o 45 i 566 osób mniej.

Pomimo poprawy bezpieczeństwa na drogach województwa mierzonego liczbą wypadków drogowych przypadających na 100 tys. ludności, wskaźnik wypadków (85,4 w 2019 r. wobec 89,5 w 2018 r. i 113,8 w 2014 r.) pozostaje wyższy od przeciętnego w kraju (78,9), plasując województwo na 5 pozycji ze wskaźnikiem prawie dwukrotnie wyższym niż pierwsze w rankingu województwo kujawsko-pomorskie (45,3).

Kolejnym miernikiem oceniającym poziom bezpieczeństwa jest liczba ofiar śmiertelnych, a także osób rannych w przeliczeniu na 100 wypadków. W 2019 r. poziom wskaźnika zabitych w porównaniu z rokiem poprzednim poprawił się, na każde 100 wypadków śmierć poniosło 8 osób (rok wcześniej 11), podczas gdy w kraju 10. Najmniej ofiar śmiertelnych odnotowano w województwie małopolskim (6 na 100 wypadków), a najwięcej w kujawsko-pomorskim (22 na 100 wypadków). Nieco inaczej było z rannymi, których liczba w przeliczeniu na 100 wypadków zwiększyła się ze 118 w 2018 r. do 122 w 2019 r. i było to najwięcej w kraju. Najmniej rannych na 100 wypadków było w kujawsko-pomorskim (104 osoby).

Najwyższą skłonność do nieprzestrzegania przepisów kodeksu ruchu drogowego wewnątrz województwa w 2019 r. zaobserwowano w powiecie olsztyńskim, gdzie liczba wypadków na 100 tys. ludności była prawie dwukrotnie wyższa niż średnia województwa i wyniosła 154, niewiele niższą wartość wskaźnika zanotowano w Olsztynie (132). Najbezpieczniejsza sytuacja na drogach była w powiecie działdowskim (37) i lidzbarskim (46).

Najtragiczniejsze konsekwencje niedostosowania się do przepisów ruchu drogowego ponieśli kierowcy powiatów kętrzyńskiego i gołdapskiego, gdzie na 100 wypadków zginęło odpowiednio 19 i 17 osób. Mimo jednego z wyższych wskaźników wypadków najmniejszą liczbą ofiar śmiertelnych na 100 wypadków, a także rannych zanotowano w Olsztynie (1 osoba na 100 wypadków). Liczba rannych na 100 wypadków najwyższa była w powiecie kętrzyńskim (188), a najniższa była w powiecie szczycieńskim i giżyckimi (po 102).

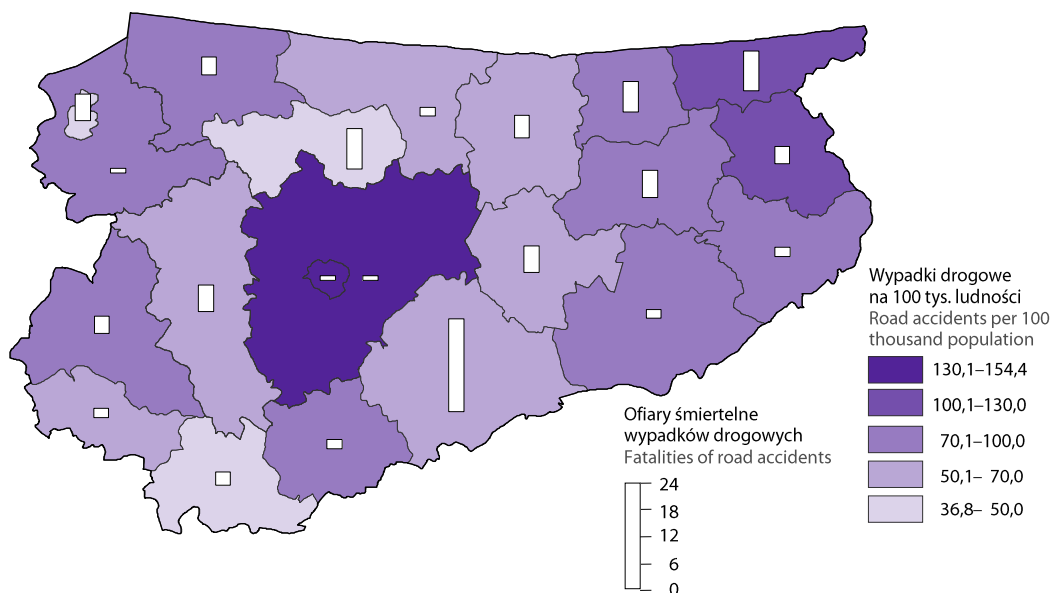
Tablica 26. Wypadki drogowe oraz ich skutki

Table 26. Road accidents and their results

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Wypadki Accidents	1 725	1 535	1 281	1 218
Ofiary śmiertelne Fatalities	168	140	140	103
Ranni Injured	2 338	1 869	1 506	1 486

Mapa 36. Bezpieczeństwo na drogach w 2019 r.

Map 36. Road safety in 2019

Spółeczeństwo informacyjne

Information society

W 2019 r. przynajmniej jeden komputer w domu miało 79% gospodarstw domowych. W porównaniu z 2018 r. wzrósł odsetek osób korzystających z komputera. Systematycznie rośnie udział gospodarstw domowych posiadających w domu łącze internetowe, a także odsetek osób kiedykolwiek korzystających z Internetu, jak również odsetek osób regularnie korzystających z Internetu. Uwzględniając cele korzystania z Internetu, w województwie podobnie jak w kraju najbardziej popularne było wyszukiwanie informacji o towarach i usługach oraz używanie poczty elektronicznej.

W 2019 r. w warmińsko-mazurskim 78,9% gospodarstw domowych wyposażonych było w komputery, odsetek osób korzystających z komputerów wyniósł 81,8%, w tym użytkownicy regularni stanowili 67,3%, co w dwóch pierwszych przypadkach plasowało województwo na 14 pozycji, natomiast w trzecim na 15, przy średniej krajowej odpowiednio 83,1%, 83,6% i 72,8%.

Dostęp do Internetu w domu w 2019 r. posiadało 84,0% gospodarstw domowych, w tym 79,3% przez łącze szerokopasmowe. Regularne korzystanie z Internetu (co najmniej raz w tygodniu) deklarowało 73,7% osób w wieku 16–74 lata. Najwyższy odsetek osób regularnie korzystających z Internetu odnotowano w województwie pomorskim (85,4%), a najniższy w województwie lubelskim (70,0%).

Bez dostępu do Internetu w województwie pozostawało 16% gospodarstw domowych, co plasowało województwo na 12 pozycji w kraju (w lubelskim 20,1%, a w wielkopolskim 10,1%, wobec 13,2% w kraju). Najczęstszą przyczyną nieposiadania dostępu do Internetu w domu podawaną przez gospodarstwa był brak takiej potrzeby (10,7%). Drugim najczęściej wymienianym powodem był brak odpowiednich umiejętności (8,7%).

W ostatnich trzech miesiącach 2019 r. za pośrednictwem Internetu najwięcej osób w wieku 16–74 lata wyszukiwało informacji o towarach i usługach (57,3%), znaczny był także udział korzystających z poczty elektronicznej (56,2%), korzystających z serwisów społecznościowych (53,0%) oraz osób, które wyszukiwały informacji o zdrowiu (45,3%). Powyżej średniej krajowej (11,7% w warmińsko-mazurskim, wobec 8,8% w kraju) celem korzystania z Internetu było szukanie pracy, aplikowanie o pracę, wysyłanie CV, uplasowało to województwo na trzeciej pozycji w kraju przed dolnośląskim i mazowieckim.

W ciągu 2019 r. zakupów przez Internet dokonywało 49,4% mieszkańców województwa w wieku 16–74 lata, wobec 53,9% w kraju. Odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej przez Internet wyniósł 31,5% (kraj 40,4%). Najczęstszą formą korzystania z e-administracji było wysyłanie wypełnionych formularzy (23,5%). Największy odsetek osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu wystąpił w województwie śląskim (50,3%).

Aktywność społeczna

Social activity

W stosunku do 2018 r. wzrosła liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych.

W 2018 r. w porównaniu z 2015 r. nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych, w tym spadek ubóstwa.

Wskaźnik zaufania do ludzi w analizowanym okresie obniżył się o 7 p. proc.

W 2016 r. aktywną działalność prowadziło 3,3 tys. rejestrowych organizacji non-profit, co stanowiło 3,6% ogółu organizacji w kraju, wobec 4,0% w 2014 r.

W 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było 5,1 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 0,7 tys. fundacji. W stosunku do roku poprzedniego liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych w województwie wzrosła o 2,1%, a fundacji o 8,3%. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego widoczne było zróżnicowanie liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ujęciu terytorialnym. Według stanu w końcu 2019 r., podobnie jak rok wcześniej, najwięcej ich funkcjonowało na terenie Olsztyna (1 052, tj. 18,1%). Podobnie jak w roku 2018, najmniej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych funkcjonowało w powiatach gołdapskim i nidzickim (po 107, tj. po 1,8%).

Wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego wyniósł w 2019 r. 40,9. Najwyższy wskaźnik dotyczył Olsztyna (61,2) oraz powiatu węgorzewskiego (53,9). Najniższy wystąpił w powiecie działdowskim (30,7).

Wyniki cyklicznego Badania Spójności Społecznej wskazują, iż w 2018 r. w porównaniu z 2015 r. nastąpiła poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych, w tym spadek ubóstwa. W 2018 r. relatywnego ubóstwa dochodowego doświadczało 18% gospodarstw domowych w województwie (w kraju 13%), natomiast relatywnie wysokie dochody były udziałem 18 % gospodarstw domowych w skali kraju, gdzie przeciętnie wyniosły 15%.

Zgodnie z przyjętymi kryteriami, w 2018 r. ubóstwa warunków życia doświadczało 6% gospodarstw domowych w warmińsko-mazurskim. W 2015 r. problem ten dotyczył 12% gospodarstw domowych. Dobrymi warunkami życia (czyli brakiem występowania jakiegokolwiek z 30 branych pod uwagę symptomów złych warunków życia) charakteryzowało się w 2018 r. 26% gospodarstw, czyli o 8 p. proc. więcej niż w 2015 r.

Zaufanie jest często stosowaną miarą kapitału społecznego, a za jeden z podstawowych wskaźników w tym zakresie można uznać wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc, nazywany także wskaźnikiem ogólnego zaufania. W pierwszej połowie 2018 r. takie ogólne zaufanie do ludzi miało 75% mieszkańców województwa i był to najniższy wskaźnik w kraju, który wyniósł blisko 80%. W porównaniu z 2015 r. odsetek osób ufających ludziom ogólnie rzecz biorąc obniżył się dość znacznie – o 7 p. proc.

W 2016 r. aktywną działalność prowadziło 3,3 tys. rejestrowych organizacji non-profit, co stanowiło 3,6% ogółu organizacji w kraju wobec 4,0% w 2014 r. Wśród nich najwięcej było stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych – 2,9 tys., a następnie fundacji – 0,3 tys. (odpowiednio 87,8% i 9,0% ogółu organizacji w województwie). Trzecią co do wielkości grupą były organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego z 1,7% udziałem, kolejną społeczne podmioty wyznaniowe – 1,5%.

W 2016 r. 70,8% rejestrowych organizacji non-profit w województwie prowadziło wyłącznie nieodpłatną działalność statutową. Kolejną grupą z nieco ponad 23% udziałem były organizacje prowadzące odpłatną działalność statutową bez działalności gospodarczej.

Według stanu na koniec 2016 r. rejestrowe organizacje non-profit zrzeszały ponad 0,2 mln członków, z czego 97,7% dotyczyło członkostwa osób fizycznych.

Wskaźnik zaufania do ludzi (obliczany na podstawie Badania spójności społecznej) to odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Wskaźniki kapitału stowarzyszeniowego odnoszą się do dobrowolnego uczestnictwa (aktywności, zaangażowania) w mniej lub bardziej sformalizowanych organizacjach (świeckich organizacjach pozarządowych oraz wspólnotach, organizacjach lub grupach religijnych, a także związkach zawodowych i innych organizacjach pracowników, organizacjach samorządu gospodarczego, zawodowego i pracodawców, spółdzielniach, wspólnotach mieszkaniowych, partiach politycznych, inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych). Wskaźnik ten obliczono jako udział osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały zaangażowanie w co najmniej jednym rodzaju stowarzyszenia.

Tablica 27. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON

Stan w dniu 31 grudnia

Table 27. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total	4 335	5 459	5 661	5 819
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	30	38	40	41

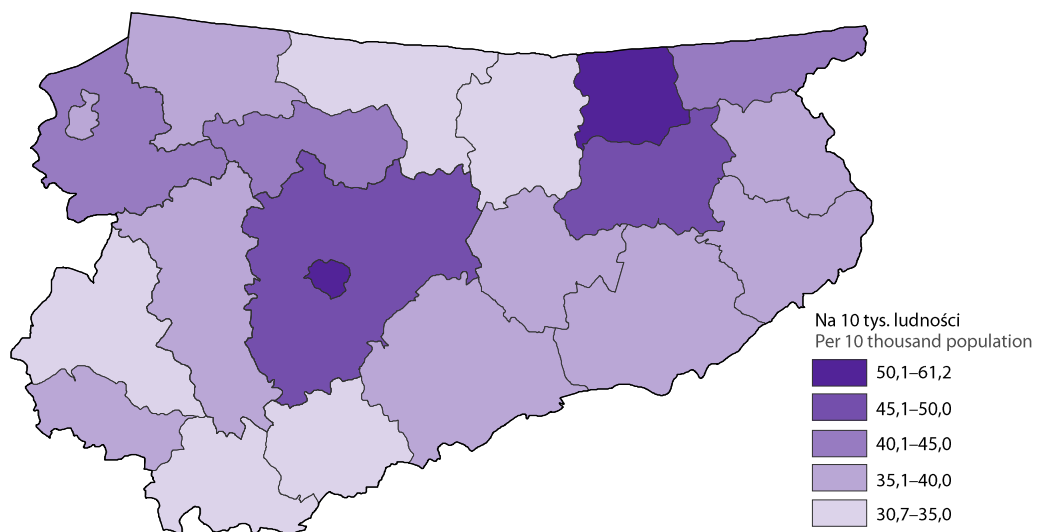
Mapa 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 37.

Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2019

As of 31st December

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Produkt krajowy brutto w latach 2015–2018 stopniowo wzrastał i osiągnął poziom 54 164 mln zł. W województwie dynamika wzrostu w porównaniu do poprzedniego roku była niższa niż w kraju, za wyjątkiem 2016 r. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniósł 37 843 zł i był wyższy o 4,2% w porównaniu do 2017 r.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Na podstawie wstępnego szacunku wartość wytworzonego w warmińsko-mazurskim w 2018 r. produktu krajowego brutto w cenach bieżących osiągnęła poziom 54 164 mln zł i wzrosła w porównaniu do 2017 r. o 4,0%. W kraju dynamika wzrostu PKB w porównaniu do poprzedniego roku była wyższa i wyniosła 6,3%. Podobna sytuacja miała miejsce w roku 2015 i 2017, natomiast w 2016 r. tempo wzrostu PKB w porównaniu do poprzedniego roku w województwie było wyższe niż w kraju. Udział województwa warmińsko-mazurskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB zarówno w 2018 r., jak i w 2017 r. ukształtował się na poziomie 2,6%, natomiast w 2014 r. był nieco wyższy i wyniósł 2,7%.

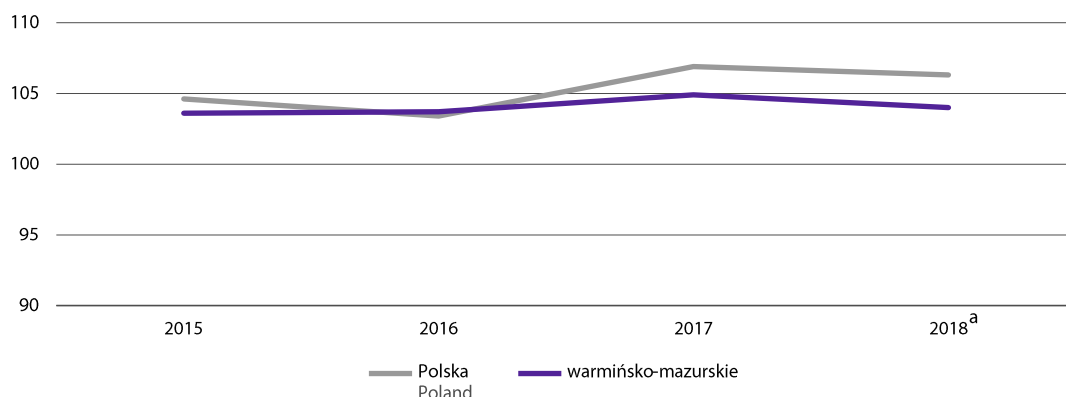
Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa warmińsko-mazurskiego osiągnął w 2018 r. wartość 37 843 zł. W porównaniu do 2017 r. wskaźnik ten wzrósł o 4,2%, a w porównaniu do 2014 r. o 18,4%. Tempo jego wzrostu było wolniejsze niż w kraju. Było to powodem coraz większej różnicy między średnią krajową a wojewódzką. W 2014 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie był niższy o 28,5% od średniej krajowej, w 2017 r. o 29,9%, a w 2018 r. o 31,3%. Pod względem wartości produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w województwie w 2018 r. był niższy o 17,2 tys. zł od średniej krajowej, co uplasowało warmińsko-mazurskie na 15 miejscu. Najwyższą lokatę wśród województw zajęło mazowieckie (88 677 zł), a najniższą lubelskie (37 100 zł). W latach 2015–2018 wartość PKB na 1 mieszkańca, wyrażona we wspólnej umownej walucie – standardzie siły nabywczej (PPS), kształtował się na poziomie 49% średniej UE. W 2018 r. w Polsce wskaźnik ten wyniósł 71%.

Wykres 39. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)

Rok poprzedni=100

Chart 39. Indices of gross domestic product (current prices)

Previous year=100

a Wstępny szacunek.

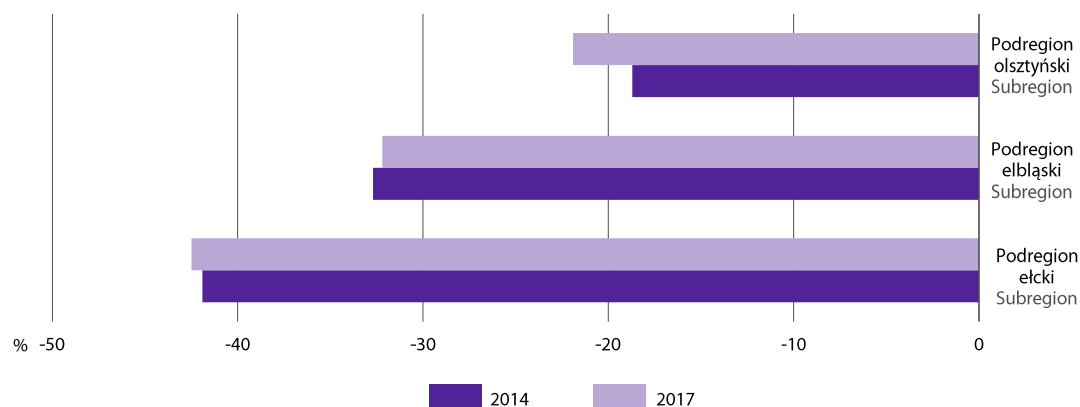
a Preliminary estimate.

Największa część wytworzonego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r. produktu krajowego brutto powstała w podregionie olsztyńskim (47,8%), podregion elbląski wygenerował 35,6%, a najmniej ełcki 16,5%. W porównaniu do 2014 r. zmniejszył się udział podregionu olsztyńskiego o 1,1 p. proc., na rzecz wzrostu udziału podregionu elbląskiego o 0,8 p. proc. i ełckiego o 0,2 p. proc. Udział podregionu olsztyńskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB w 2017 r. wyniósł 1,3% i nie zmienił się w porównaniu do 2014 r.

Podobnie kształtowała się wielkość PKB na 1 mieszkańca. W podregionie olsztyńskim wskaźnik ten był najwyższy i osiągnął poziom 40 436 zł, w elbląskim 35 088 zł i w ełckim 29 751 zł. W porównaniu do średniej wojewódzkiej podregion olsztyński uzyskał wartość wyższą o 11,4%, natomiast elbląski i ełcki niższą odpowiednio o 3,4% i o 18,1%. W porównaniu do 2014 r. we wszystkich podregionach odnotowano wzrost wartości PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca: w elbląskim o 16,6%, ełckim o 14,5% i olsztyńskim o 11,2%. W 2017 r. w porównaniu do średniej krajowej podregion olsztyński uzyskał wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższą o 21,9%, elbląski o 32,2% i ełcki o 42,5%, a w 2014 r. także niższą odpowiednio o 18,7%, o 32,7% i o 41,9%.

Wykres 40. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) – odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 40. Gross domestic product per capita (current prices) – relative deviations from the national average value

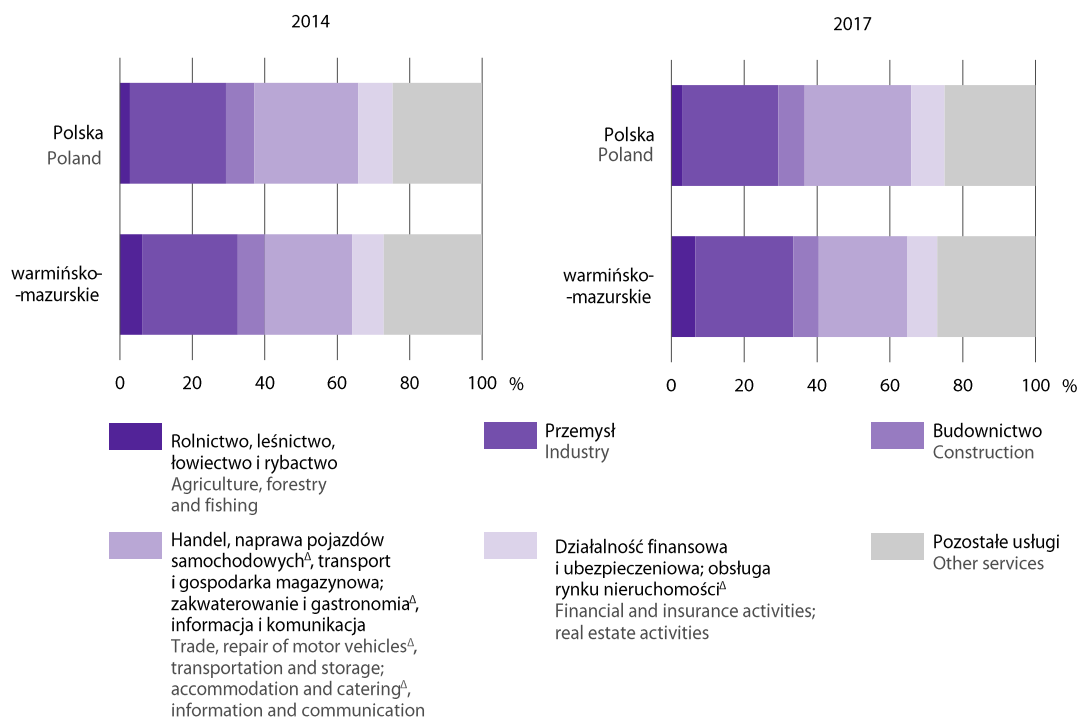

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

W warmińsko-mazurskim wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca na poziomie podregionów wyniósł w 2017 r. 9,8%. Był to jeden z dwóch najniższych wskaźników w kraju. W porównaniu do 2014 r. obniżył się on o 2,0 p. proc. W 2017 r. najwyższą wartość wskaźnika osiągnęło województwo mazowieckie (55,5%), a najniższą lubuskie (1,1%).

Wytworzona w 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim wartość dodana brutto w cenach bieżących osiągnęła poziom 45 750 mln zł, tj. więcej o 4,3% niż w 2016 r. W województwie największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto miały pozostałe usługi i przemysł (odpowiednio 27,0% i 26,9%), natomiast najmniejszy rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (6,6%). W latach 2016–2017 zmiany w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto kształtowane były przez wzrost udziału rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,9 p. proc.), handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,7 p. proc.) i pozostałych usług (o 0,2 p. proc.) oraz spadek udziału przemysłu (o 1,2 p. proc.) i działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (o 0,5 p. proc.). Udział budownictwa pozostał na tym samym poziomie. W porównaniu do 2014 r. zwiększył się udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,5 p. proc.), przemysłu (o 0,5 p. proc.), handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,2 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział budownictwa (o 0,5 p. proc.), działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (o 0,4 p. proc.) i pozostałych usług (o 0,1 p. proc.). W 2017 r. udział województwa warmińsko-mazurskiego w generowaniu krajowej wartości dodanej brutto wyniósł 2,6%.

Wykres 41. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 41. Gross value added by kind of activity (current prices)

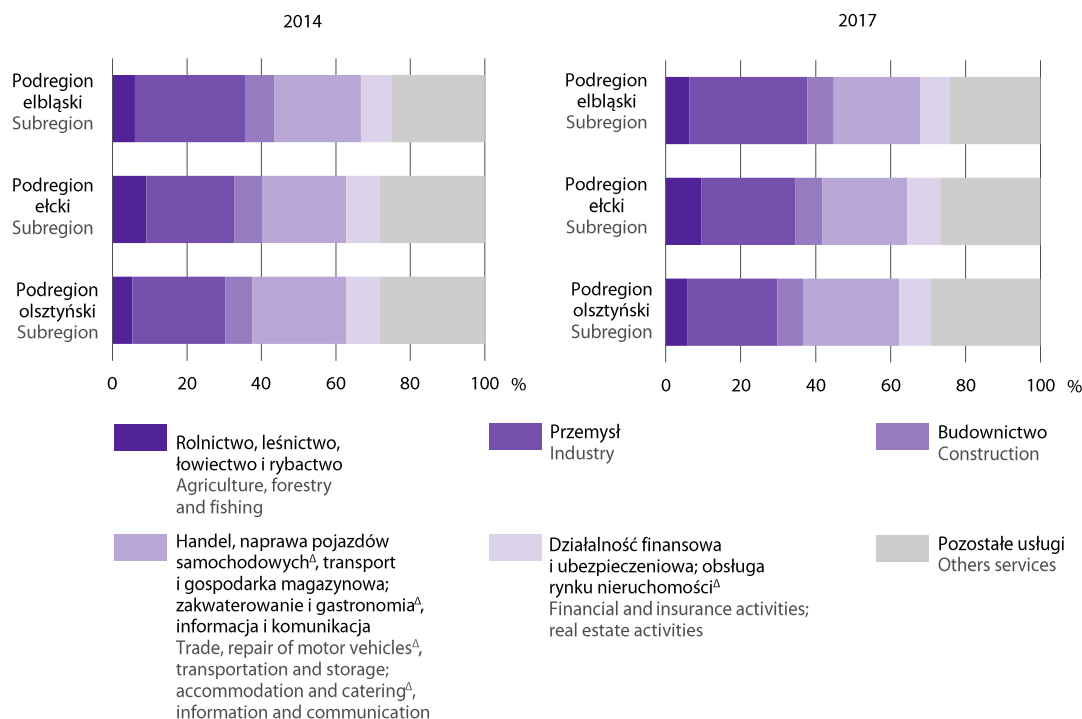
Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego wyniosła w 2017 r. w warmińsko-mazurskim 103 880 zł i była wyższa o 6,8% od uzyskanej w 2014 r. W porównaniu do średniej uzyskanej w Polsce w 2017 r. była ona niższa o 12,0%. Podobnie wskaźnik ten był niższy w 2014 r. (o 11,6%).

W podregionie elbląskim w 2017 r. najbardziej znaczący udział w tworzeniu wartości dodanej brutto miał przemysł (31,5%), pozostałe usługi (24,2%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (23,1%). Natomiast najmniej znaczący udział miało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (6,3%), budownictwo (7,0%) i działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (7,8%). W zestawieniu z 2014 r. zwiększył się udział przemysłu (o 1,9 p. proc.) i rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,3 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział budownictwa (o 0,9 p. proc.), pozostałych usług (o 0,8 p. proc.), działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (o 0,5 p. proc.) oraz handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,1 p. proc.).

W podregionie ełckim w 2017 r. największy udział w wytworzonej wartości dodanej brutto miały pozostałe usługi (26,7%), przemysł (25,2%) i handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (22,7%). Natomiast najmniej udział miało budownictwo (7,1%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (8,8%) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (9,5%). W porównaniu do 2014 r. zwiększył się udział przemysłu (o 1,6 p. proc.), rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,4 p. proc.) oraz handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,2 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział pozostałych usług (o 1,5 p. proc.), budownictwa (o 0,5 p. proc.) oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (o 0,2 p. proc.).

W 2017 r. największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto podregionu olsztyńskiego miały pozostałe usługi oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (odpowiednio 29,1% i 25,7%), natomiast najmniejszy rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (5,7%) i budownictwo (6,8%). Znaczący udział miał także przemysł (24,1%). Udział działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości wyniósł 8,5%. W porównaniu do 2014 r. zwiększył się udział pozostałych usług (o 0,9 p. proc.), rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,3 p. proc.) oraz handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,4 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział przemysłu (o 1,0 p. proc.), budownictwa oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (po 0,4 p. proc.).

Wykres 42. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 42. Gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

Najwyższą wydajność pracy mierzoną wartością dodaną brutto na 1 pracującego w 2017 r. uzyskano w podregionie olsztyńskim 107 585 zł. Była ona wyższa o 4,4% od uzyskanej w 2014 r. W porównaniu do średniej uzyskanej w Polsce w 2017 r. była ona niższa o 8,8%. Podobnie wskaźnik ten był niższy w 2014 r. (o 6,3%).

Niższą niż w podregionie olsztyńskim wydajność pracy mierzoną wartością dodaną brutto na 1 pracującego w 2017 r. uzyskano w podregionie elbląskim. Wyniosła ona 102 775 zł i była wyższa o 9,2% od uzyskanej w 2014 r. W porównaniu do średniej uzyskanej w kraju w 2017 r. była ona niższa o 12,9%. W 2014 r. wartość WDB na 1 pracującego w podregionie elbląskim była niższa od średniej w kraju o 14,4%.

Najniższą wydajność pracy mierzoną wartością dodaną brutto na 1 pracującego w 2017 r. uzyskano w podregionie ełckim 96 514 zł. W porównaniu do 2014 r. wzrosła o 8,8%. W porównaniu do średniej uzyskanej w Polsce w 2017 r. była ona niższa o 18,2%. Wskaźnik ten był także w 2014 r. niższy od średniej krajowej (o 19,4%).

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

W kwietniu 2020 r. we wszystkich prezentowanych obszarach gospodarki wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się bardzo niekorzystnie zarówno w stosunku do marca br., jak i do analogicznego miesiąca 2019 r.

Największe trudności napotymane przez przedsiębiorstwa związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe).

W kwietniu 2020 r. w przetwórstwie przemysłowym wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 50,5 (przed miesiącem plus 3,4, w kwietniu 2019 r. plus 13,3).

W województwie, podobnie jak w kraju, diagnozy oraz przewidywania dotyczące portfela zamówień (krajowego i zagranicznego), produkcji i sytuacji finansowej były dużo bardziej niekorzystne niż w poprzednich miesiącach.

Tablica 28. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 28. General business climate indicator by kind of activity

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury General business climate indicator	I 2011	I 2016	I 2019	I 2020	IV 2020	IV 2020 Polska Poland
Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	-3,5	10,4	12,9	3,1	-50,5	-44,2
Budownictwo Construction	-19,4	-8,6	2,7	-1,9	-51,5	-47,1
Handel hurtowy Wholesale trade	-12,9	-8,8	6,0	10,4	-44,2	-39,8
Handel detaliczny Retail trade	-16,8	-11,4	-6,2	-11,9	-41,0	-49,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-8,0	13,0	-6,9	7,6	-17,0	-48,3
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and food service activities	-16,3	-4,8	-2,5	-12,4	-41,2	-70,0
Informacja i komunikacja Information and communication	-24,5	0,0	-9,8	0,0	-71,2	-19,4

W kwietniu br. wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w budownictwie kształtował się na poziomie minus 51,5 (przed miesiącem minus 4,6, w kwietniu 2019 r. plus 12,6).

Diagnozy oraz przewidywania w zakresie portfela zamówień, produkcji budowlano-montażowej na rynku krajowym oraz sytuacji finansowej przedsiębiorstw były zdecydowanie bardziej niekorzystne od zgłaszanych w okresach ubiegłych.

W porównaniu z kwietniem 2019 r. największe trudności napotykane przez przedsiębiorstwa budowlane zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (69,6% w kwietniu br., 22,6% w kwietniu 2019 r.). Nadal pesymistyczne, jednak lepsze niż w kwietniu poprzedniego roku, były bariery dotyczące kosztów zatrudnienia (z 68,0% w 2019 r. do 51,9% w 2020 r.). Spadło również znaczenie bariery – trudności wynikające z niedoboru wykwalifikowanych pracowników (z 56,0% do 41,3%).

Wykres 43. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Chart 43. General business climate indicator by kind of activity

W przedsiębiorstwach handlu hurtowego w kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 44,2 (plus 3,5 w marcu 2020 r. i plus 3,4 w kwietniu 2019 r.).

W tym okresie diagnozy i prognozy sprzedaży oraz sytuacji finansowej przedstawiały się bardzo negatywnie. Stan zapasów towarów był uznawany przez przedsiębiorców za nadmierny. Firmy przewidywały spadek zamówień towarów u dostawców oraz znaczne zmniejszenie zatrudnienia. Przedsiębiorcy prognozowali, że ceny towarów będą nieznacznie spadać, wobec przewidywanego wzrostu w marcu br. i kwietniu 2019 r.

W województwie w kwietniu 2020 r. 3,2% przedsiębiorstw handlu hurtowego deklarowało, że nie napotyka na problemy w prowadzeniu bieżącej działalności (11,1% w marcu 2020 r., 10,3% przed rokiem).

Największe trudności sygnalizowane przez przedsiębiorstwa zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (54,7% w kwietniu br., 31,6% przed rokiem). W województwie w skali roku zmniejszyło się m.in. – odczuwanie uciążliwości wynikających ze zbyt dużej konkurencji na rynku (z 32,1% do 27,5%) oraz niedoboru pracowników (z 26,5% do 20,3%).

W przedsiębiorstwach handlu detalicznego w kwietniu 2020 r. wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 41,0 (minus 6,7 przed miesiącem i plus 0,8 w kwietniu 2019 r.).

Dla kwietnia 2020 r. diagnozy i prognozy sprzedaży oraz sytuacji finansowej były dla handlu detalicznego bardzo negatywne. Stan zapasów towarów był uznawany za nadmierny. Przedsiębiorcy zapowiadali, że zamówienia towarów u dostawców mogą być w znacznym stopniu ograniczane. Przewidują również znaczną redukcję zatrudnienia.

W województwie 8,4% przedsiębiorstw handlu detalicznego deklarowała, że nie napotyka na problemy w prowadzeniu bieżącej działalności (8,0% przed rokiem). Największe trudności sygnalizowane przez przedsiębiorstwa zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (63,5% w kwietniu br., 26,3% w analogicznym miesiącu ub.r.) oraz kosztami zatrudnienia (60,8%, 59,6%).

W ujęciu rocznym wzrosło znaczenie bariery niepewności ogólnej sytuacji gospodarczej, a spadło m.in. – uciążliwości związanych ze zbyt dużą konkurencją na rynku (z 51,8% do 29,1%) i niedoborem pracowników (z 18,2% do 13,5%).

W sekcji Transport i gospodarka magazynowa w kwietniu br. wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury kształtował się na poziomie minus 17,0 (plus 6,5 w marcu 2020 r. i plus 1,1 w kwietniu 2019 r.).

Zarówno diagnozy, jak i przewidywania dotyczące popytu, sprzedaży oraz sytuacji finansowej były zdecydowanie bardziej pesymistyczne od marcowych i ubiegłorocznych. Sygnalizowane przez firmy opóźnienia płatności za wykonane usługi były większe niż w kwietniu 2019 r. Przedsiębiorcy przewidywali znaczne redukcje zatrudnienia.

W województwie wszyscy przedsiębiorcy odczuwali bariery w prowadzeniu bieżącej działalności. Przed rokiem odsetek przedsiębiorców nieodczuwających żadnych barier w prowadzeniu bieżącej działalności kształtował się na poziomie 35,9%.

Największe trudności wskazywane przez firmy zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (78,7% w kwietniu br., 13,2% przed rokiem) i była to bariera, której znaczenie w skali roku wzrosło w województwie w największym stopniu. Również w znaczącym stopniu zwiększyły się trudności wynikające z niedostatecznego popytu (z 13,9% do 64,1%).

W porównaniu z kwietniem ub.r. w największym stopniu spadło znaczenie bariery wynikającej z niedoboru wykwalifikowanych pracowników (z 62,5% do 9,1%).

W województwie w kwietniu br. wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w sekcji Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne kształtował się na poziomie minus 41,2 (minus 1,1 w marcu br., plus 17,6 w kwietniu 2019 r.).

Zarówno w kwietniu 2020 r., jak i w analogicznym miesiącu 2019 r., nie było przedsiębiorstw nieodczuwających żadnych barier w prowadzeniu bieżącej działalności.

Największe trudności wskazywane przez firmy zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (39,0% w kwietniu br., 18,4% przed rokiem). Znaczenie tej bariery wzrosło najbardziej w skali roku.

W porównaniu z kwietniem ub.r. w znacznym stopniu spadła uciążliwość bariery związanej z niedoborem wykwalifikowanych pracowników (z 21,7% do 3,4%).

W kwietniu wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w przedsiębiorstwach prowadzących działalność w zakresie informacji i komunikacji kształtował się na poziomie minus 71,2 (minus 2,0 w marcu br., 0,0 w kwietniu 2019 r.).

Diagnozy i prognozy popytu, sprzedaży oraz sytuacji finansowej były dla przedsiębiorstw niekorzystne, dużo gorsze od formułowanych w marcu br. i kwietniu 2019 r. Wzrost opóźnień płatności za wykonane usługi był sygnalizowany przez 70% przedsiębiorców. W marcu br. i kwietniu 2019 r. kierujący przedsiębiorstwami nie przewidywali opóźnień płatności za wykonane usługi. Firmy zapowiadały znaczne ograniczenie zatrudnienia.

W kwietniu 2020 r. wszyscy przedsiębiorcy zgłaszali bariery w prowadzeniu bieżącej działalności. W marcu br. odsetek jednostek nieodczuwających żadnych barier kształtował się na poziomie 27,7%, a w kwietniu poprzedniego roku 55,1%.

Największe trudności wskazywane przez firmy zgłaszające bariery związane były z niepewnością ogólnej sytuacji gospodarczej (97,8% w kwietniu br., bariera nie wystąpiła przed rokiem) i jest to bariera, której znaczenie w skali roku wzrosło w największym stopniu. Wzrosło również znaczenie bariery związanej z niedostatecznym popytem (65,6%, bariera nie wystąpiła) oraz niedoborem wykwalifikowanych pracowników (27,7%, bariera nie wystąpiła).

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W województwie w końcu grudnia 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było więcej podmiotów gospodarki narodowej niż w 2018 r. i 2010 r. (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie).

W latach 2010–2019 dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Liczba podmiotów sektora prywatnego stanowiła prawie 96% zbiorowości ogółem.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie.

W województwie warmińsko-mazurskim w końcu grudnia 2019 r. w rejestrze REGON wpisanych było 131,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). Liczba podmiotów zarejestrowanych w województwie stanowiła 2,9% ogółu podmiotów

zarejestrowanych w kraju. W odniesieniu do grudnia 2018 r. liczba podmiotów wzrosła o 3,8% (w kraju o 3,3%), a do 2010 r. o 10,8% (o 15,3%).

Do sektora prywatnego należało, podobnie jak w kraju, 95,9% podmiotów gospodarczych, tj. 126,5 tys. W relacji do stanu z 2018 r. ich liczba wzrosła o 4,0% (wobec wzrostu o 11,5% w stosunku do 2010 r.). Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 74,7% podmiotów sektora prywatnego. Ponad połowa podmiotów sektora prywatnego (57,9%) skupiała się w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (19,3%), budownictwo (14,2%), przetwórstwo przemysłowe (8,2%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (8,1%) oraz obsługa rynku nieruchomości (8,0%).

Sektor publiczny obejmował 4,9 tys. podmiotów, czyli o 1,8% mniej niż w roku poprzednim (do 2010 r. spadek o 10,3%). Najwięcej jednostek tego sektora prowadziło działalność w sekcji obsługa rynku nieruchomości (40,8% ogółu podmiotów sektora publicznego), a następnie edukacja (29,4%), administracja publiczna i obrona narodowa (10,1%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (7,2%). Wymienione sekcje skupiały 87,5% jednostek prawnych należących do sektora publicznego.

W ogólnej liczbie podmiotów dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (94,5 tys.). Stanowiły one 71,6% wszystkich zarejestrowanych podmiotów w województwie (w 2018 r. – 71,3%, 2010 r. – 73,7%). W porównaniu do stanu z końca 2018 r. liczba ich wzrosła o 4,3% (do 2010 r. wzrost o 7,7%).

Wśród podmiotów pod względem formy prawnej, oprócz osób fizycznych rejestr obejmował 37,4 tys. osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej (28,4% zarejestrowanych podmiotów). Ich liczba w skali roku wzrosła o 2,6% (do 2010 r. – wzrost o 19,7%). Rejestr zawierał: 8,6 tys. spółek handlowych (o 7,4% więcej niż przed rokiem), 6,6 tys. spółek cywilnych (wzrost o 0,1%), 1 przedsiębiorstwo państwowe (w 2018 r. – 1). Ponadto w rejestrze REGON wpisanych było 5,1 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych (wzrost o 2,1%), 0,7 tys. fundacji (wzrost o 8,3%), 0,5 tys. spółdzielni (spadek o 5,5%).

Tablica 29. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Table 29. Entities of the national economy in the REGON register

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	119 028	123 876	127 120	131 908	2,9
sektor publiczny public sector	5 514	5 440	5 033	4 944	4,4
sektor prywatny private sector	113 514	117 942	121 683	126 537	2,9
Z liczby ogółem: Of total number:					
Spółki Companies	12 632	14 724	14 596	15 199	1,9
Fundacje Foundations	263	505	648	702	2,5
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	4 072	4 954	5 013	5 117	4,3
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	87 743	87 422	90 619	94 472	2,9

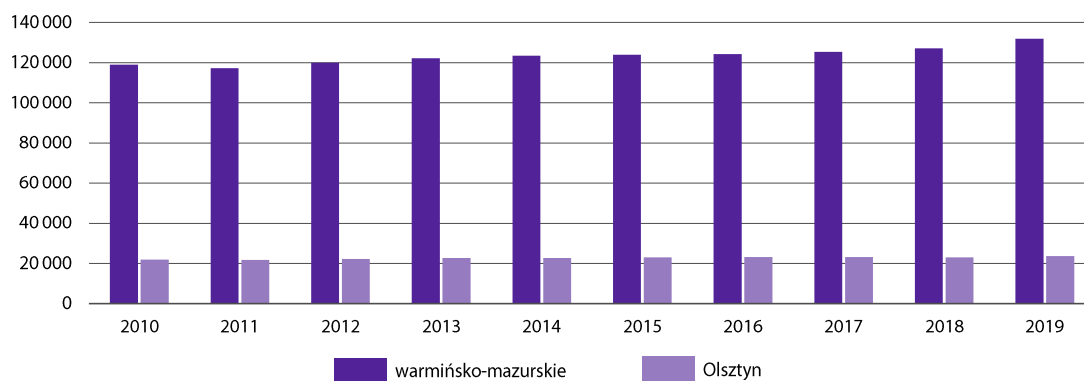
Spośród ujętych w rejestrze spółek handlowych 82,7% stanowiły spółki kapitałowe (w 2018 r. – 82,1%, 2010 r. – 84,1%), a 17,3% to spółki osobowe (w 2018 r. – 17,9%, 2010 r. – 15,9%). Wśród spółek kapitałowych przeważały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (7,0 tys.), które stanowiły 81,6% ogółu zarejestrowanych spółek handlowych (w 2018 r. – 80,8%, 2010 r. – 81,9%). Według stanu w końcu grudnia 2019 r. w rejestrze figurowało 781 spółek z udziałem kapitału zagranicznego (w 2018 r. – 763, 2010 r. – 945), tj. o 2,4% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim i o 17,4% mniej niż w roku 2010.

Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 44. Entities of the national economy

As of 31st December

O poziomie przedsiębiorczości na danym obszarze świadczy wskaźnik przedsiębiorczości, który może być wyrażony liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 ludności zamieszkującej dany obszar. W 2019 r. na 1000 mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego przypadały 93 podmioty gospodarki narodowej (w 2018 r. – 89). W kraju wskaźnik ten był wyższy i wyniósł 117 (w 2018 r. – 114).

Biorąc pod uwagę wskaźnik przedsiębiorczości, największą aktywnością gospodarczą w województwie wykazali się mieszkańcy Olsztyna (138) i Elbląga (109) oraz powiatów: giżyckiego (105) i mrągowskiego (103). Najniższy natomiast wskaźnik przedsiębiorczości charakteryzował powiat działdowski (68).

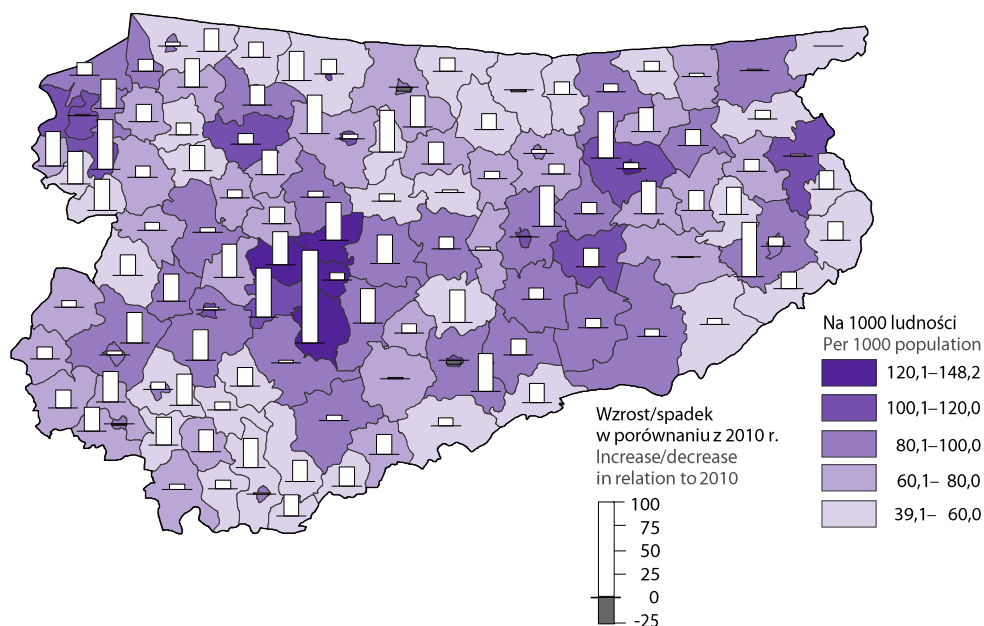
Mapa 38. Podmioty gospodarki narodowej w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Mapa 38.

Entities of the national economy in 2019

As of 31st December

W 2019 r. w strukturze podmiotów gospodarczych według sekcji PKD dominowały podmioty w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ – 24,5 tys. podmiotów (spadek o 0,4% w stosunku do 2018 r. i o 15,8% do 2010 r.), budownictwo – 18,0 tys. (wzrost o 11,0% i o 28,0%), obsługa rynku nieruchomości^Δ – 12,2 tys. (wzrost o 2,0% i o 21,8%), przetwórstwo przemysłowe – 10,5 tys. (wzrost o 4,0% i o 7,6%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 10,3 tys. (wzrost o 3,6% i o 29,3%).

Największy wzrost liczby podmiotów w skali roku odnotowano w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (o 15,6%), budownictwo (o 11,0%), informacja i komunikacja (o 10,0%) oraz administrowanie i działalność wspierająca ^Δ (o 6,3%). W stosunku do 2010 r. najwięcej podmiotów przybyło w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (wzrost o 115,1%), informacja i komunikacja (o 49,6%), administrowanie i działalność wspierająca^Δ (o 47,0%).

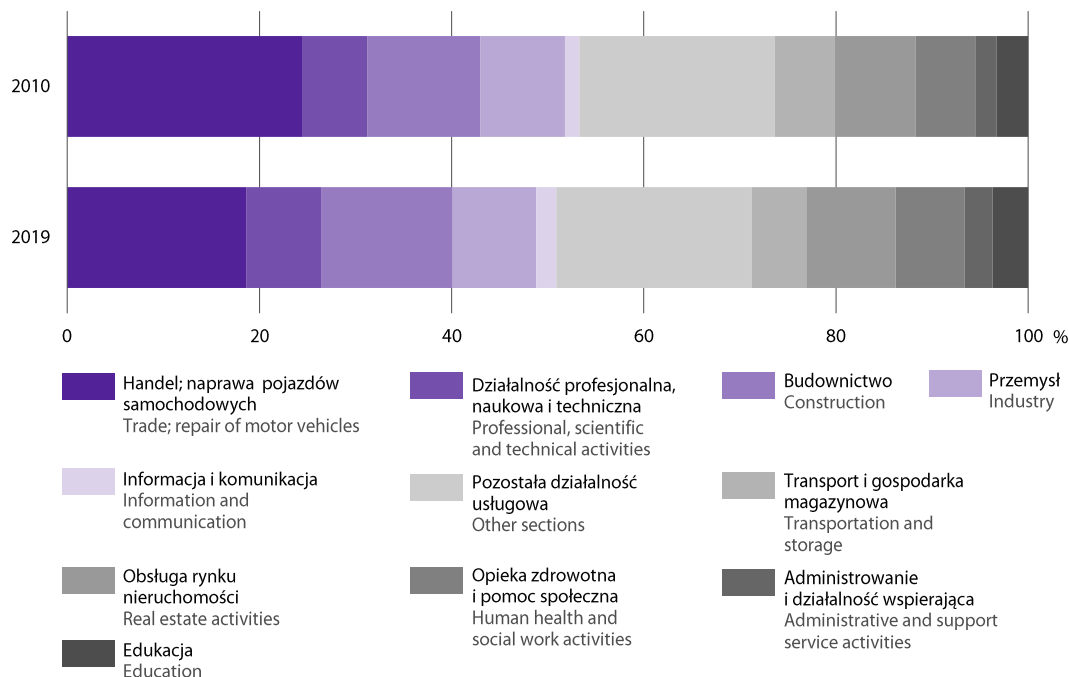
Spadek liczby podmiotów w stosunku do 2018 r. miał miejsce w sekcjach: górnictwo i wydobywanie (o 1,4%), dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ (o 0,5%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 0,4%). W porównaniu z 2010 r. spadek liczby podmiotów odnotowano w sekcjach: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (spadek o 21,2%), handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 15,8%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 8,5%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowa zabezpieczenia społeczne (o 5,3%).

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej według wybranych sekcji PKD w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy by selected PKD sections in 2019

As of 31st December

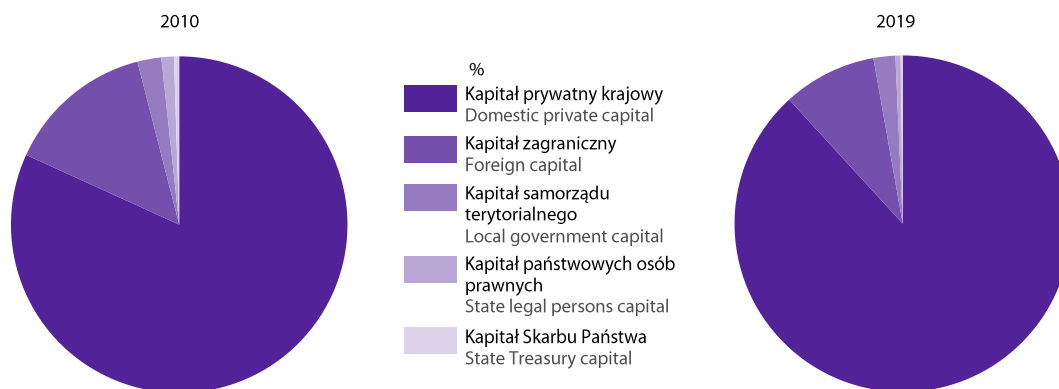
Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego widoczne było zróżnicowanie liczby podmiotów w ujęciu terytorialnym. Według stanu w końcu 2019 r., podobnie jak w latach 2010–2018, najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonowało na terenie Olsztyna (17,9% ogółu podmiotów wpisanych do rejestru REGON), Elbląga (9,9%) i powiatu olsztyńskiego (9,4%). Podobnie jak w latach 2010–2018, najmniej podmiotów funkcjonowało w powiatach: węgorzewskim (1,4% ogółu podmiotów wpisanych do rejestru REGON), gołdapskim (1,7%) i nidzickim (1,8%).

W 2019 r. w województwie do rejestru REGON wpisano 12,0 tys. nowych podmiotów gospodarczych, tj. o 3,1% mniej niż przed rokiem (o 12,5% mniej w porównaniu z 2010 r.), w tym 10,3 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 947 spółek, 173 stowarzyszenia i organizacje społeczne, 65 fundacji i 4 spółdzielnie. Wpisane podmioty rozpoczynały działalność związaną głównie z budownictwem (25,5% ogółu nowych podmiotów), handlem i naprawami (14,6%), przetwórstwem przemysłowym (8,2%), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (7,5%).

W 2019 r. z rejestru REGON województwa warmińsko-mazurskiego wykreślono 6,7 tys. podmiotów gospodarczych, tj. o 34,2% mniej niż w 2018 r. (o 28,5% mniej w porównaniu z 2010 r.), w tym 5,9 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 373 spółki, 71 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 16 spółdzielni i 10 fundacji. Największą liczbę wyrejestrowanych podmiotów odnotowano w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (24,2% ogółu wykreślonych podmiotów w 2019 r.), budownictwo (18,9%), przetwórstwo przemysłowe (8,2%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (6,5%).

Wykres 46. Spółki handlowe według rodzaju kapitału

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 46. Commercial companies by type of capital
As of 31st December

Na koniec 2019 r. w rejestrze REGON figurowało 13,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej z zawieszoną działalnością gospodarczą, tj. o 16,4% więcej niż w roku poprzednim. Osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było 13,4 tys., tj. o 16,2% więcej niż w 2018 r. Najwięcej podmiotów z zawieszoną działalnością odnotowano w budownictwie – 3,4 tys. (24,4% ogółu podmiotów z zawieszoną działalnością), handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 2,5 tys. (17,8%), przetwórstwie przemysłowym – 1,3 tys. (9,0%).

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna**Research and development and innovation activity**

W ciągu 2018 r. w warmińsko-mazurskim wartość nakładów krajowych brutto na działalność B+R w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 14,5%.

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. były większe niż w 2017 r. i wyniosły 211,1 zł, wobec 184,5 zł.

Zwiększył się wskaźnik pracujących w B+R przeliczonych na 1000 osób aktywnych zawodowo z 2,9 osób w 2017 r. do 3,4 osób w 2018 r.

W analizowanym okresie innowacje wprowadzał większy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych niż usługowych.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W ciągu 2018 r. w warmińsko-mazurskim wartość nakładów krajowych brutto na działalność B+R wyniosła 303,2 mln zł i wzrosła w skali roku o 14,5%. Udział województwa stanowił 1,2% ogółu nakładów wewnętrznych poniesionych w kraju.

Tablica 30. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)

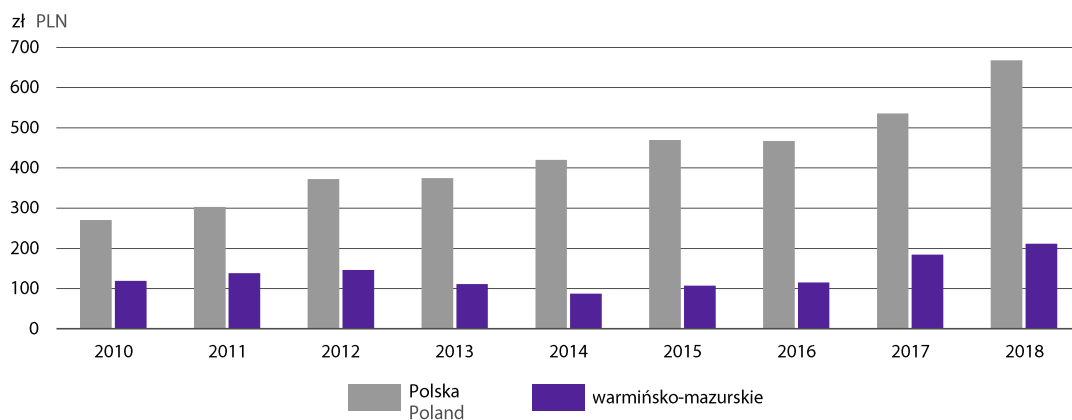
Table 30. Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	173,8	154,3	264,7	303,2
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	136,4	81,1	152,4	181,9
Przedsiębiorstw Business enterprise	19,4	27,9	92,6	95,0
Szkolnictwa wyższego Higher education	14,1	12,3	11,4	#
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	0,1	0,3	0,3	#
Zagranica Rest of the world	3,8	32,7	8,0	20,4

W 2018 r. wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 211,1 zł i pomimo wzrostu w porównaniu do 2017 r. o prawie 15% był to najniższy wskaźnik w kraju, gdzie wyniósł 667,7 zł na osobę.

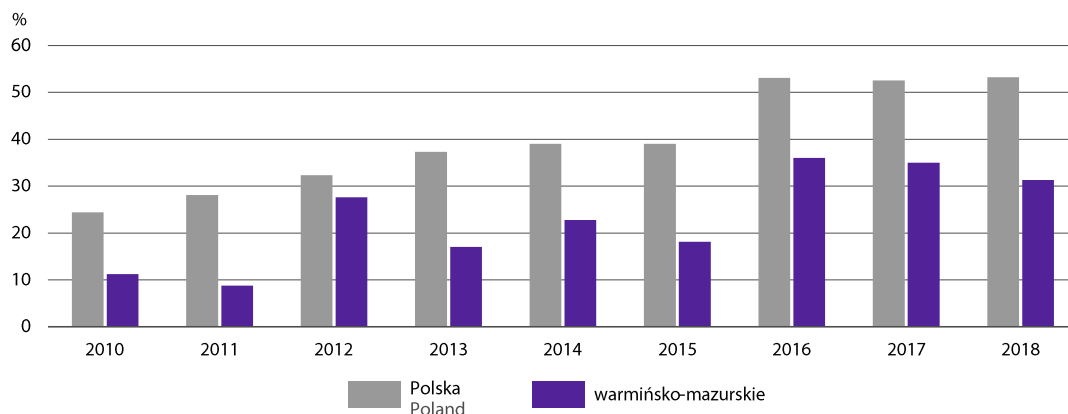
Wykres 47. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca

Chart 47. Intramural expenditures on research and development per capita

W strukturze nakładów krajowych brutto na działalność B+R według sektorów finansujących w warmińsko-mazurskim dominowały środki sektora rządowego zarówno w 2018 r. jak i w 2010 r., które wyniosły odpowiednio 60,0% i 78,5%. Środki sektora przedsiębiorstw uplasowały się na drugiej pozycji z 31,3% udziałem w 2018 r., wobec 11,2% w 2010 r. W kraju w 2018 r. największy udział stanowiły środki sektora przedsiębiorstw (53,3%).

Wykres 48. Środki pochodzące z sektora przedsiębiorstw finansujące działalność B+R
Chart 48. Funds from the business enterprise sector financing R&D

Personel B+R stanowią wszystkie osoby bezpośrednio zaangażowane w działalność badawczą i rozwojową bez względu na to, czy są pracującymi w danej jednostce, czy też są współpracownikami zewnętrznymi w pełni wdrożonymi w działalność badawczą i rozwojową jednostki, a także osoby świadczące bezpośrednie usługi na potrzeby działalności B

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (ECP) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden ECP oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

Personel wewnętrzny B+R (mierzony w ekwiwalentach pełnego czasu pracy) na 1000 osób aktywnych zawodowo w województwie w 2018 r. wyniósł 3,4 ECP, wobec 7,7 ECP w kraju. Najwyższą wartością tego wskaźnika charakteryzowało się województwo mazowieckie (16,7 ECP), a najniższą – świętokrzyskie (2,3 ECP).

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Przeciętny udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w województwie wyniósł w 2018 r. 14,9% i plasował województwo na przedostatniej pozycji w kraju, gdzie przeciętnie wyniósł 21,8%. W warmińsko-mazurskim w 2018 r. innowacje (nowe lub znacząco ulepszone produkty lub procesy biznesowe) wykazało 20,5% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 9,3% przedsiębiorstw usługowych, wobec odpowiednio 14,3% i 3,9% w 2017 r.

Największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych wystąpił m.in. w działach Produkcja papieru i wyrobów z papieru (43,5%) oraz Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (37,5%), natomiast w usługach m.in. w działach Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (100,0%), oraz Informacja i komunikacja (57,1%).

Nakłady na działalność innowacyjną poniesione w 2018 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniosły 307,2 tys. zł, a w przedsiębiorstwach usługowych – 27,6 tys. zł. W porównaniu do poprzedniego roku wartość nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych zwiększyła się o 14,8%, a w przedsiębiorstwach usługowych była o 26,8% mniejsza.

Tablica 31. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 31. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008–2010	2013–2015	2015–2017	2016–2018	2016–2018 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	18,6	16,3	14,3	20,5	24,0
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	11,7	13,2	10,2	16,1	16,8
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	14,2	12,7	12,1	15,7	19,9
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	8,7	6,3	3,9	9,3	19,6
Nowe lub ulepszone produkty New or improved products	3,0	3,2	3,7	3,4	9,6
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	6,8	4,7	3,9	8,1	17,5

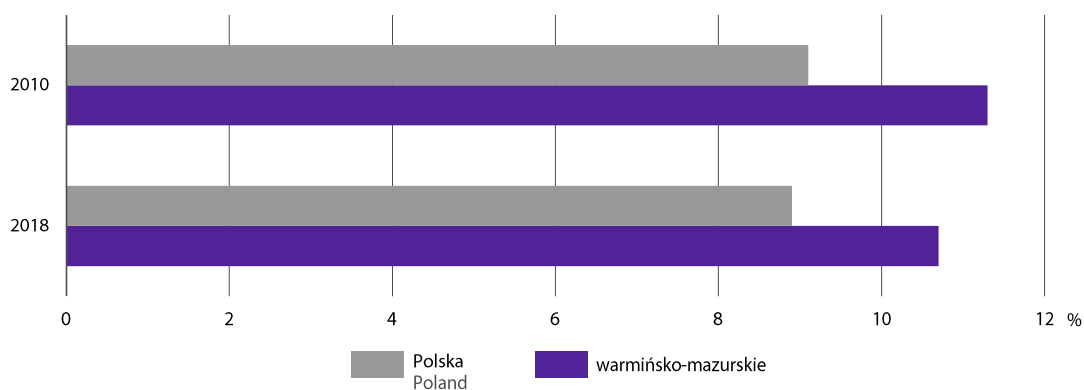
a W latach 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 dane dotyczą innowacji procesowych, od 2016–2018 – innowacji procesów biznesowych.

a In the years 2008–2010, 2013–2015, 2015–2017 the data relate to process innovations, from 2016–2018 – to business process innovations.

W 2018 r. udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych wprowadzonych na rynek w przychodach ogółem wyniósł w przedsiębiorstwach przemysłowych 8,9%, a w usługowych 0,8%, wobec odpowiednio 9,1% i 3,2% w kraju.

Wykres 49. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 49. Revenues of industrial enterprises from sales of new or improved products as the share of total revenues from sales

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

W 2019 r. udział przedsiębiorstw w województwie wykorzystujących komputery jak i posiadających dostęp do Internetu przekroczył 95%.

Co trzecie przedsiębiorstwo w województwie, podobnie jak i w kraju w 2019 r. wykorzystywało przynajmniej jedno z mediów społecznościowych.

Odsetek przedsiębiorstw otrzymujących zamówienia przez sieci komputerowe w województwie był o 6 p. proc. niższy od średniej krajowej, jednak z roku na rok udział tych przedsiębiorstw zwiększał się.

Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną wykazywał tendencję wzrostową.

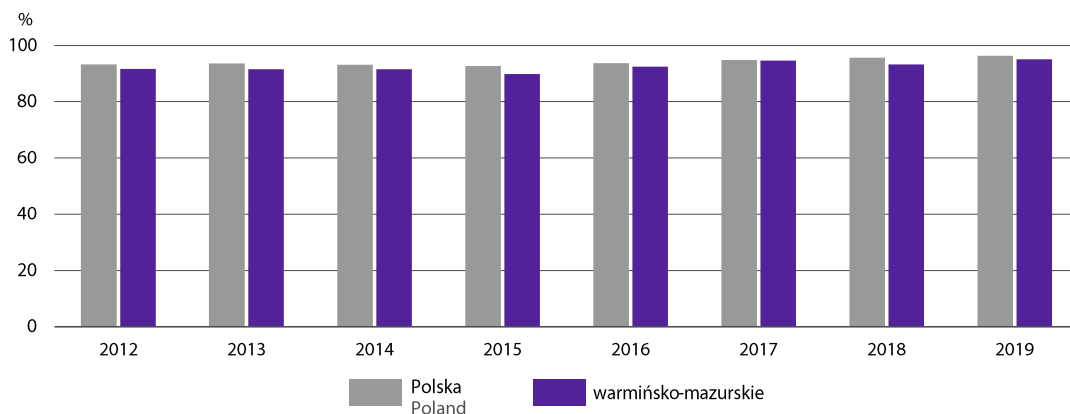
W 2019 r. specjalistów z dziedziny ICT zatrudniało 33,6% przedsiębiorstw w warmińsko-mazurskim, wobec 8,1% w 2018 r.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

W styczniu 2019 r. udział przedsiębiorstw w regionie wykorzystujących w pracy komputery wyniósł 95,6% i był o 0,3 p. proc. wyższy niż w poprzednim roku, jednak w porównaniu do kraju był o 1,2 p. proc. niższy. Z komputerów mających dostęp do Internetu korzystało 95,1% przedsiębiorstw, wobec 93,2% w 2018 r. W 2019 r. najwyższy wskaźnik dostępu do Internetu odnotowano w województwie dolnośląskim (98,8%), a najniższy – w świętokrzyskim (93,3%), wobec 95,8% przeciętnie w kraju. W 2019 r. zwiększyła się w odniesieniu do roku poprzedniego liczba przedsiębiorstw korzystających z połączeń szerokopasmowych (odpowiednio 95,1%, wobec 92,7%), w tym szerokopasmowy dostęp mobilny posiadało 68,6% przedsiębiorstw. Własną stronę internetową w 2019 r. posiadało 65,8% przedsiębiorstw i był to o 6,7 p. proc. wyższy wskaźnik niż w 2018 r. (w kraju 70,2%).

Wzrost popularności mediów społecznościowych sprawił, że są one coraz chętniej wykorzystywane przez przedsiębiorstwa. Stają się także narzędziem służącym usprawnieniu komunikacji wewnątrz przedsiębiorstwa. W 2019 r. 36,9% przedsiębiorstwo w województwie wykorzystywało przynajmniej jedno z mediów społecznościowych. Najpopularniejszym narzędziem były serwisy społecznościowe, których udział w przedsiębiorstwach ogółem w 2019 r. wyniósł 35,7% (26,1% w 2018 r.).

Wykres 50. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu ^a
Chart 50. Enterprises with Internet^a access

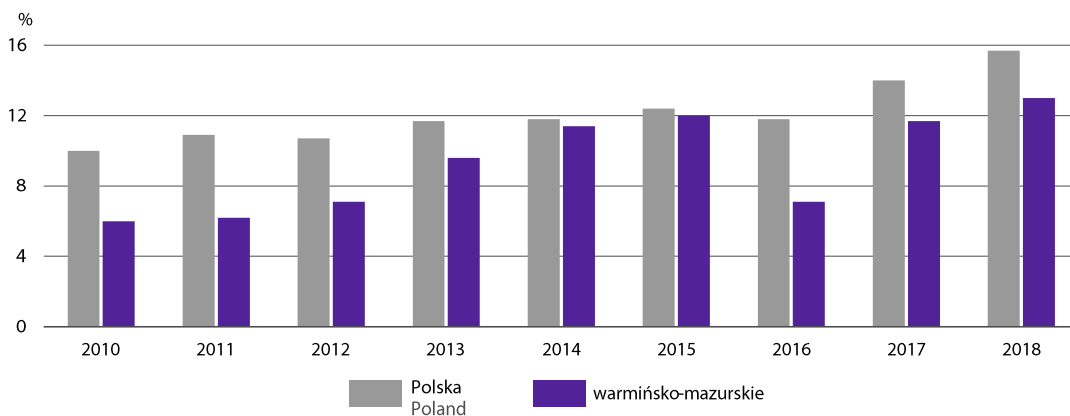
^a Posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu.
^a With broadband access to the Internet.

W 2018 r., odsetek przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż poprzez sieci komputerowe w warmińsko-mazurskim wyniósł 13,0% (w kraju 15,7%) i w porównaniu do 2017 r. zwiększył się o 1,3 p. proc. Sprzedaży elektronicznej za pośrednictwem stron internetowych lub aplikacji mobilnych dokonało 10,4% przedsiębiorstw, za pośrednictwem zewnętrznych internetowych platform handlowych 6,4%, a poprzez wiadomości typu EDI 2,9% przedsiębiorstw.

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Z transakcji e-handlu wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających handel elektroniczny od handlu tradycyjnego zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 51. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 51. Enterprises receiving orders via computer networks

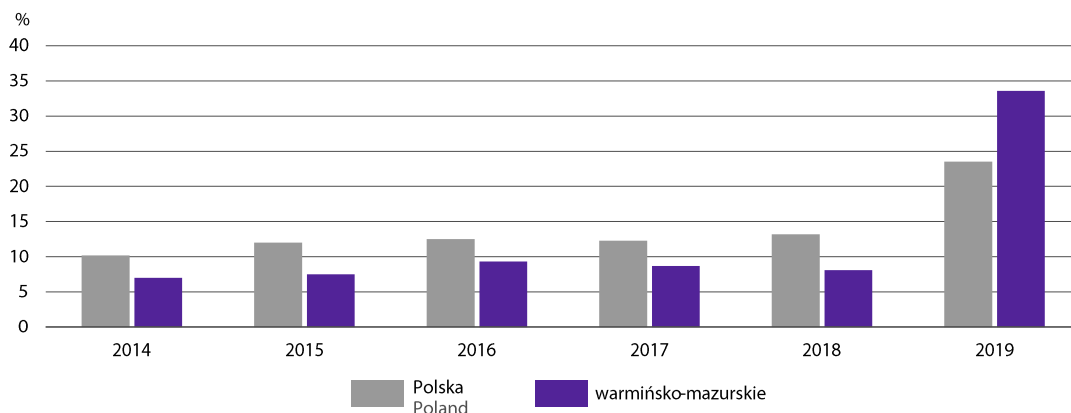
E-administracja to zastosowanie technologii informatycznych w administracji publicznej.

W 2018 r. wskaźnik wykorzystywania Internetu do kontaktów z administracją publiczną w regionie ukształtował się na poziomie niższym niż średnio w kraju i wyniósł odpowiednio 95,1%, wobec 96,3%. Przedsiębiorcy najczęściej, tj. w 94,7% korzystali z e-administracji w celu odsyłania wypełnionych formularzy. Udział przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w celu obsługi procedur administracyjnych całkowicie drogą elektroniczną stanowił 72,0% ogółu przedsiębiorstw tej grupy.

W 2018 r. w województwie z otwartych danych publicznych (dane instytucji i urzędów udostępniane zainteresowanym do wykorzystania i przetwarzania w dowolnym celu) podobnie jak w kraju (16,9%), korzystało 16,8% przedsiębiorstw, przy czym największe zainteresowanie wykazano danymi publicznymi o tematyce gospodarczo-finansowej (14,8%) i o środowisku (7,0%). Odsetek przedsiębiorstw identyfikujących dane publiczne, które mogłyby być wykorzystane w celach biznesowych, lecz nie zostały udostępnione w ramach otwartych danych publicznych wyniósł 3,0% (kraj 2,3%).

Za specjalistów z dziedziny ICT uważa się pracowników, dla których praca w obszarze ICT jest głównym zajęciem. Posiadają oni umiejętności np. w zakresie rozwoju, obsługi, utrzymania systemów lub aplikacji ICT. W 2019 r. specjalistów z dziedziny ICT zatrudniało 33,6% przedsiębiorstw w warmińsko-mazurskim, tj. o 10,1% więcej niż przeciętnie w kraju. Rekrutację specjalistów z zakresu ITC w 2018 r. prowadziło 1,3% przedsiębiorstw, trudne do obsadzenia stanowiska dla tych specjalistów miało 0,7% przedsiębiorstw.

Wykres 52. Przedsiębiorstwa zatrudniające specjalistów ICT
Chart 52. Enterprises employing ICT specialists

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2019 r. notowano poprawę wyniku finansowego netto uzyskanego przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe w porównaniu do 2010 r., natomiast pogorszenie w porównaniu do 2018 r.

Wskaźnik poziomu kosztów pogorszył się zarówno w porównaniu do poprzedniego roku, jak i 2010 r.

Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw w 2019 r., w których liczba pracujących przekraczała 49 osób, prowadzących księgi rachunkowe ukształtowały się na poziomie 45 626,5 mln zł i w odniesieniu do poprzedniego roku były o 4,1% wyższe, natomiast koszty ich uzyskania wyniosły 44 020,1 mln zł i wzrosły o 4,4%. Wzrost przychodów z całokształtu działalności był mniejszy niż kosztów

ich uzyskania, co wpłynęło na pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów w skali roku z 96,2% do 96,5%, tj. o 0,3 p. proc. (w kraju zanotowano jego poprawę o 0,1 p. proc. z 95,5% do 95,4%).

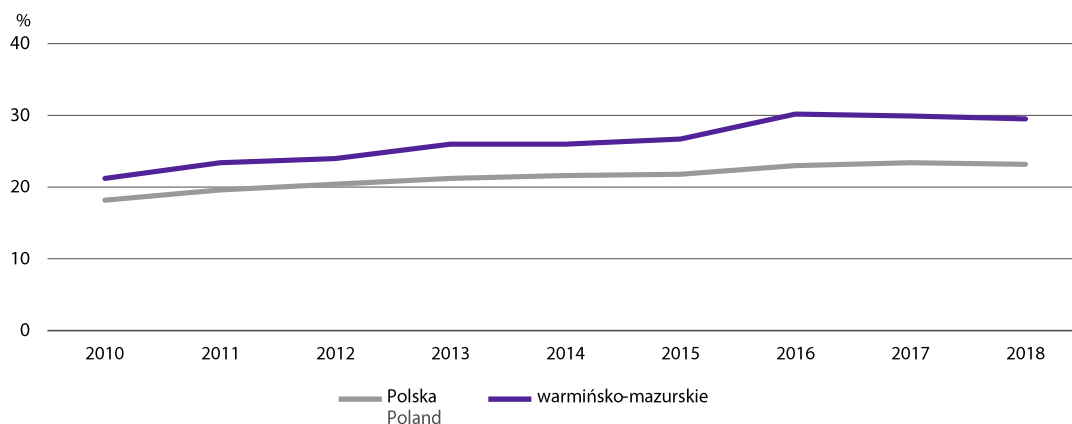
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 44 828,2 mln zł i były wyższe niż przed rokiem o 4,1%. Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów był wyższy niż przed rokiem o 4,4% i wyniósł 43 300,3 mln zł. W ujęciu wartościowym największy wzrost przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów notowano w przetwórstwie przemysłowym i w handlu; naprawie pojazdów samochodowych.

Wartość przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport w przedsiębiorstwach powyżej 9 pracowników wyniosła w 2018 r. 15 667,2 mln zł, co stanowiło 1,9% krajowych przychodów. Przychody te były o 4,3% większe niż w 2017 r. (w Polsce większe o 6,1%). Udział w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem wyniósł 29,5%, podczas gdy w 2017 r. był nieco wyższy (29,9%). W latach 2010–2018 udział ten był wyższy w warmińsko-mazurskim niż średnio w kraju. W 2018 r. w Polsce wskaźnik ten wyniósł 23,2%. Największy udział eksportu osiągnięto w województwie w 2016 r. (30,2%), a w Polsce w 2017 r. (23,4%). Olsztyn, podobnie jak województwo, charakteryzował się w analizowanych latach wyższym niż średnio w kraju udziałem eksportu (także wyższym od średniej wojewódzkiej). W 2018 r. wyniósł on 34,1%, a najwyższą wartość uzyskał w 2013 r. (40,3%).

Wykres 53. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 53. Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials

Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

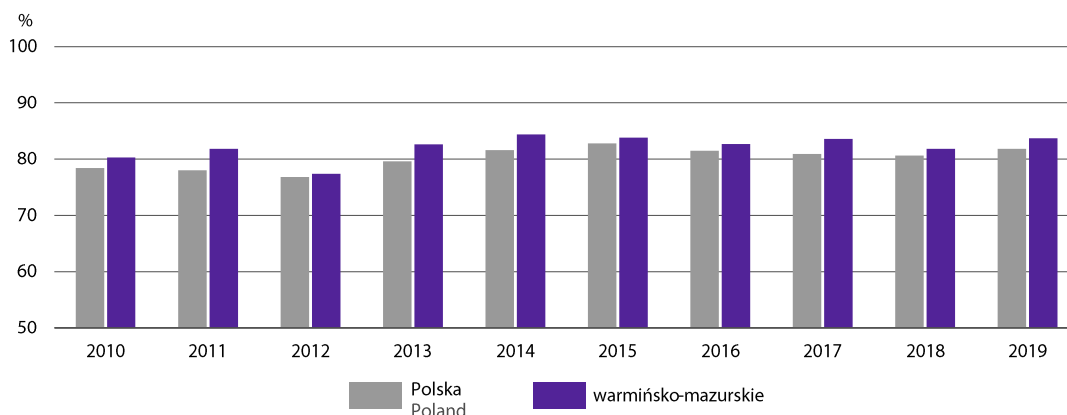
Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekraczała 49 osób, prowadzących księgi rachunkowe był w 2019 r. o 5,1% niższy niż przed rokiem i wyniósł 1 527,9 mln zł. Wynik na pozostałej działalności operacyjnej pogorszył się o 9,4% i osiągnął wartość 199,7 mln zł. Lepszy niż przed rokiem był natomiast wynik na operacjach finansowych (minus 121,1 mln zł, wobec minus 162,0 mln zł w 2018 r.), co było następstwem wzrostu przychodów finansowych (o 15,9 mln zł, tj. o 9,8%) przy jednoczesnym spadku kosztów finansowych (o 25,0 mln zł, tj. o 7,7%).

Wynik finansowy brutto osiągnął wartość 1 606,4 mln zł i był niższy o 61,9 mln zł (tj. o 3,7%) od uzyskanego w 2018 r. Obciążenia wyniku finansowego brutto podatkiem dochodowym zmniejszyły się w skali roku o 14,5% do 236,4 mln zł. Obniżyła się relacja podatku dochodowego od osób prawnych i fizycznych do zysku brutto – z 14,5% do 12,0%. Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 1 370,0 mln zł i był niższy o 21,9 mln zł (tj. o 1,6%) w porównaniu z uzyskanym rok wcześniej; zysk netto zwiększył się o 5,4%, a strata netto zwiększyła się o 47,0%.

W 2019 r. zysk netto wykazało 83,7% badanych przedsiębiorstw, wobec 81,8% przed rokiem. Udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności zwiększył się z 91,5% do 91,7%. W przetwórstwie przemysłowym zysk netto odnotowało 86,7% przedsiębiorstw (w 2018 r. – 85,2%), a udział uzyskanych przez nie przychodów w przychodach wszystkich podmiotów tej sekcji stanowił 93,5% (rok wcześniej 92,5%). W latach 2010–2019 udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych był wyższy w warmińsko-mazurskim niż średnio w kraju. W 2019 r. różnica ta wyniosła 1,9 p. proc.

Wykres 54. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 54. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W badanych przedsiębiorstwach odnotowano pogorszenie podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych. Pogorszyły się wskaźniki rentowności – obrotu brutto (z 3,8% w 2018 r. do 3,5% w 2019 r.) i obrotu netto (odpowiednio z 3,2% do 3,0%), a także wskaźnik rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (z 3,7% w roku poprzednim do 3,4% w 2019 r.). Obniżył się wskaźnik płynności finansowej zarówno I stopnia z 22,0% w 2018 r. do 21,9% w 2019 r., jak i II stopnia odpowiednio z 89,8% do 84,8%. W latach 2011–2012 pogorszył się wskaźnik poziomu kosztów w porównaniu do poprzedniego roku, przez następne 2 lata poprawił się, w 2015 r. pogorszył, znów przez 2 kolejne lata poprawił się, natomiast od 2018 r. ponownie się pogorszył. Jedną z najbardziej opłacalnych rodzajów działalności w 2019 r. była informacja i komunikacja (wskaźnik rentowności obrotu netto 6,3%).

W kraju w 2019 r. w odniesieniu do poprzedniego roku uległy poprawie podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe: zwiększył się wskaźnik rentowności obrotu brutto (o 0,1 p. proc.), a wskaźnik poziomu kosztów zmniejszył się o 0,1 p. proc. Zwiększył się wskaźnik płynności I stopnia (o 1,9 p. proc.) i wskaźnik płynności II stopnia (o 0,5 p. proc.). Wskaźniki rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów oraz obrotu netto pozostały na tym samym poziomie, co w 2018 r.

Tablica 32. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 32. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,5	96,1	96,2	96,5	95,4
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	4,6	4,6	3,7	3,4	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,5	3,9	3,8	3,5	4,6
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,8	3,3	3,2	3,0	3,7
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	21,5	25,0	22,0	21,9	38,1
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	108,2	105,7	89,8	84,8	98,9

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw wyniosła na koniec grudnia 2019 r. 14 115,0 mln zł i była o 0,1% wyższa niż w końcu grudnia 2018 r., w tym zapasy wzrosły o 6,5% i inwestycje krótkoterminowe o 4,6%, natomiast zmalały krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe o 39,0% i należności krótkoterminowe o 2,5%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych obniżył się udział należności krótkoterminowych (z 45,4% do 44,2%) i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (z 4,6% do 2,8%), zwiększył się natomiast udział zapasów (z 35,3% do 37,6%) i inwestycji krótkoterminowych (z 14,8% do 15,4%). W strukturze zapasów zmalał udział materiałów (z 32,9% do 31,3%) i towarów (z 27,6% do 25,9%), zwiększył się natomiast udział półproduktów i produktów w toku (z 17,4% do 18,0%) oraz produktów gotowych (z 20,7% do 23,4%).

Aktywa obrotowe finansowane były głównie zobowiązaniami krótkoterminowymi – relacja zobowiązań krótkoterminowych do aktywów obrotowych wyniosła 70,4% (rok wcześniej 67,0%).

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu grudnia 2019 r. wyniosły 13 772,4 mln zł i były o 7,1% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 27,9% ogółu zobowiązań (wobec 26,5% w grudniu 2018 r.). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 3 840,4 mln zł i była o 12,5% większa niż rok wcześniej. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 9 932,0 mln zł i w skali roku były wyższe o 5,1%, w tym zobowiązania z tytułu podatków, cel, ubezpieczeń i innych świadczeń o 34,6% oraz z tytułu kredytów i pożyczek o 6,4%, natomiast z tytułu dostaw i usług niższe o 8,8%.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

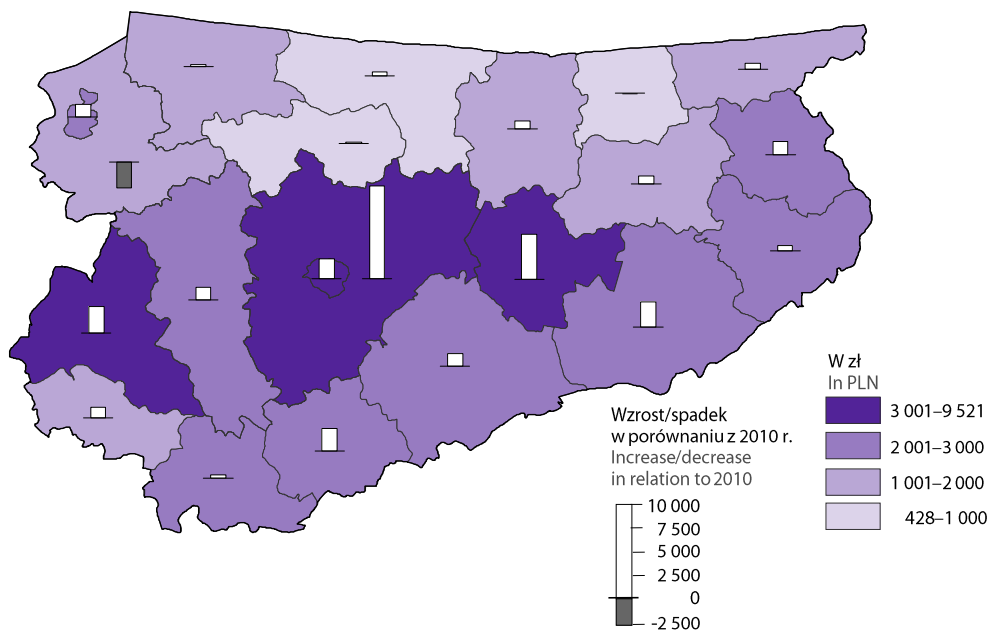
Investment outlays enterprises

W 2019 r. nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa niefinansowe zatrudniające powyżej 49 pracujących, mające siedzibę na terenie województwa, były wyższe zarówno w porównaniu do 2010 r., jak i 2018 r.

Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących, poniesione w 2018 r. przez badane przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, których liczba pracujących przekracza 9 osób (wg lokalizacji inwestycji), wyniosły 4 739,0 mln zł i były wyższe od zrealizowanych rok wcześniej o 36,8% i dwukrotnie wyższe niż 8 lat wcześniej.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady w 2018 r. wyniosły 3 311 zł i były dwukrotnie wyższe niż w 2010 r. Najwyższe nakłady na 1 mieszkańca osiągnięto w powiecie olsztyńskim (9 521 zł) i w Olsztynie (5 471 zł), natomiast najniższe w powiecie węgorzewskim (428 zł) i bartoszyckim (860 zł). Największy wzrost nakładów na przestrzeni 8 lat nastąpił w powiecie olsztyńskim (o 8 236 zł) i mrągowskim (o 4 013 zł). Spadek nakładów nastąpił jedynie w powiecie elbląskim (o 2 307 zł) i węgorzewskim (o 21 zł).

Mapa 39. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2018 r.
Map 39. Investment outlays per capita in 2018

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

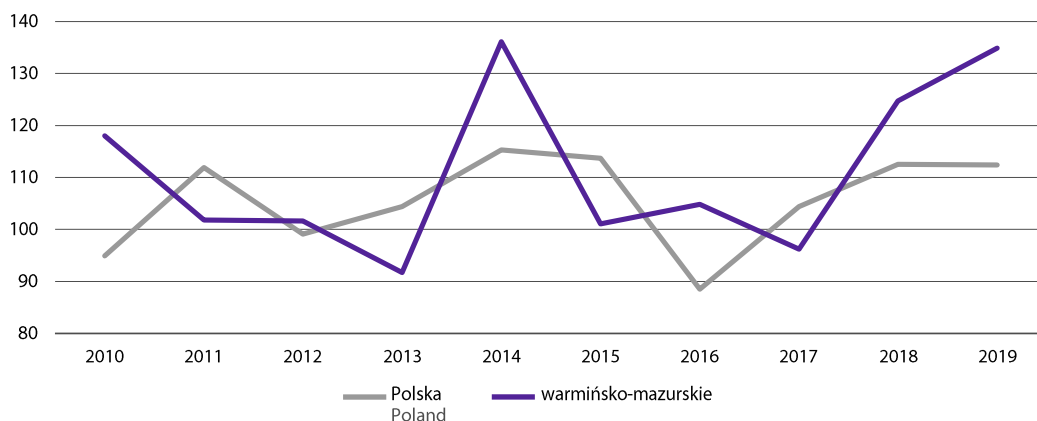
Nakłady inwestycyjne zrealizowane w 2019 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe powyżej 49 pracujących, mające siedzibę na terenie województwa warmińsko-mazurskiego osiągnęły wartość 2 418,9 mln zł i były (w cenach bieżących) o 34,9% wyższe niż w 2018 r. W Polsce również wzrosły nakłady w porównaniu do poprzedniego roku, jednak na niższym poziomie (o 12,4%). Udział województwa w nakładach krajowych wyniósł 1,5%.

Wykres 55. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)

Rok poprzedni=100

Chart 55. Indices of investment outlays (current prices)

Previous year=100

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Nakłady na budynki i budowle zwiększyły się w ciągu roku o 22,8% i w 2019 r. wyniosły 701,4 mln zł. Nakłady na zakupy osiągnęły wartość 1 713,8 mln zł i zwiększyły się o 40,4%, przy czym nakłady na maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i wyposażenie wyniosły 1 561,7 mln zł i były wyższe o 40,0%, a na środki transportu 152,1 mln zł i były wyższe o 45,5%. Udział zakupów w nakładach ogółem wyniósł 70,8% (przed rokiem 68,0%). Największą część nakładów przeznaczono na zakup maszyn, urządzeń technicznych, narzędzi i wyposażenia (64,6%). Udział tego rodzaju zakupów wzrósł o 2,8 p. proc. w porównaniu do udziału rok wcześniej.

Tablica 33. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)
Table 33. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	1 093,0	1 427,4	1 793,5	2 418,9
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	1,2	1,0	1,3	1,5
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	41,0	35,4	31,9	29,0
Zakupy Purchases	58,3	64,5	68,0	70,8
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	49,9	57,0	62,2	64,6
środków transportu transport equipment	8,4	7,5	5,8	6,3

Wzrost nakładów miał miejsce m.in. w transporcie i gospodarce magazynowej (o 167,6%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (o 44,6%). Spadek nakładów odnotowano m.in. w budownictwie (o 15,5%) oraz informacji i komunikacji (o 0,4%).

W 2019 r. inwestowały głównie przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (na które przypadało 82,5% ogółu poniesionych nakładów). W strukturze nakładów według sekcji w porównaniu z 2018 r. zwiększył się udział nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa zajmujące się m.in. przetwórstwem przemysłowym (o 5,6 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział nakładów przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie m.in. handlu; naprawy pojazdów samochodowych (o 0,7 p. proc.).

W 2019 r. rozpoczęto 509 inwestycji, tj. o 2,8% więcej niż rok wcześniej. Łączna wartość kosztorysowa inwestycji nowo rozpoczętych wyniosła 723,8 mln zł i była o 16,3% niższa niż w 2018 r. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 29,4% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych (rok wcześniej 34,2%). W skali roku zmniejszyła się wartość kosztorysowa inwestycji rozpoczętych m.in. przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie handlu; naprawy pojazdów samochodowych i przetwórstwa przemysłowego.

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim, w porównaniu do 2018 r., lepiej plonowały zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, rzepak i rzepik, ziemniaki. Natomiast plony buraków cukrowych obniżyły się.

W województwie w 2019 r. w odniesieniu do roku poprzedniego zwiększyło się stado bydła, natomiast zmalało trzody chlewnej, owiec i drobiu.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. w porównaniu z rokiem poprzednim obserwowano wzrost skupu ziemniaków ogółem i mleka oraz spadek skupu ziarna zbóż i żywca rzeźnego ogółem.

W 2019 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost cen skupu ziemniaków jadalnych, żywca rzeźnego wieprzowego i drobiowego, a także targowiskowych cen pszenicy i ziemniaków jadalnych późnych. Natomiast niższe były ceny skupu zbóż, żywca rzeźnego wołowego i mleka oraz ceny targowiskowe żyta.

W warmińsko-mazurskim w 2018 r. w odniesieniu do poprzedniego roku nastąpił spadek globalnej produkcji rolniczej (w cenach stałych), o czym zadecydowała niższa wartość produkcji zarówno zwierzęcej, jak i roślinnej. W skali roku zanotowano także spadek produkcji zwierzęcej i roślinnej końcowej. Wzrosła natomiast wartość produkcji towarowej, zarówno zwierzęcej, jak i roślinnej.

Powierzchnia zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2019 r. wyniosła 363,7 tys. ha i była o 1,0% mniejsza niż w roku poprzednim i w porównaniu z notowaną w 2010 r. o 11,7% mniejsza. Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2019 r. osiągnęły poziom 38,7 dt z ha i były wyższe o 20,6% w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim, natomiast obniżyły się o 7,2% w porównaniu do 2010 r. W 2019 r. plony w województwie były o 9,9% wyższe w odniesieniu do średnich plonów w kraju. Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w województwie oszacowano na 1 409,3 tys. ton, czyli o 19,5% więcej niż przed rokiem, natomiast o 17,9% mniej niż w 2010 r.

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2019 r. wyniosła 75,3 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 62,5% i w stosunku do 2010 r. o 9,2%. W omawianym roku plony wyniosły 28,1 dt z ha i były wyższe od średniego poziomu w kraju o 3,7%. W porównaniu z plonami uzyskanymi rok wcześniej były wyższe o 26,0% i w odniesieniu do 2010 r. o 34,4%. Zbiory rzepaku i rzepiku w województwie oszacowano na 211,9 tys. ton i były one dwukrotnie większe od uzyskanych w 2018 r. oraz o 47,3% od notowanych w 2010 r.

W 2019 r. ziemniaki zasadzono na powierzchni 7,9 tys. ha, czyli mniejszej o 12,7% niż w roku poprzednim. W omawianym roku z 1 ha zebrano 215 dt ziemniaków, czyli o 13,8% więcej niż w poprzednim roku. W odniesieniu do średnich w kraju uzyskane plony były wyższe o 0,5%. Produkcja ziemniaków w województwie wyniosła 168,9 tys. ton i na skutek zmniejszonej powierzchni była o 0,6% mniejsza od zbiorów z 2018 r.

Powierzchnia buraków cukrowych w 2019 r. była większa w porównaniu do roku wcześniejszego (o 13,2%), natomiast w porównaniu do 2010 r. mniejsza (o 3,7%). Niższe niż rok wcześniej plony (o 7,0%) nie spowodowały jednak spadku zbiorów w porównaniu do ubiegłorocznych. Zebrano 198,3 tys. t buraków cukrowych, tj. o 5,4% więcej niż w 2018 r. W odniesieniu do 2010 r. plony były wyższe o 17,6% i zrównoważyły spadek powierzchni, przez co zbiory były większe o 13,2%.

Tablica 34. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 34. Yields of selected agricultural crops

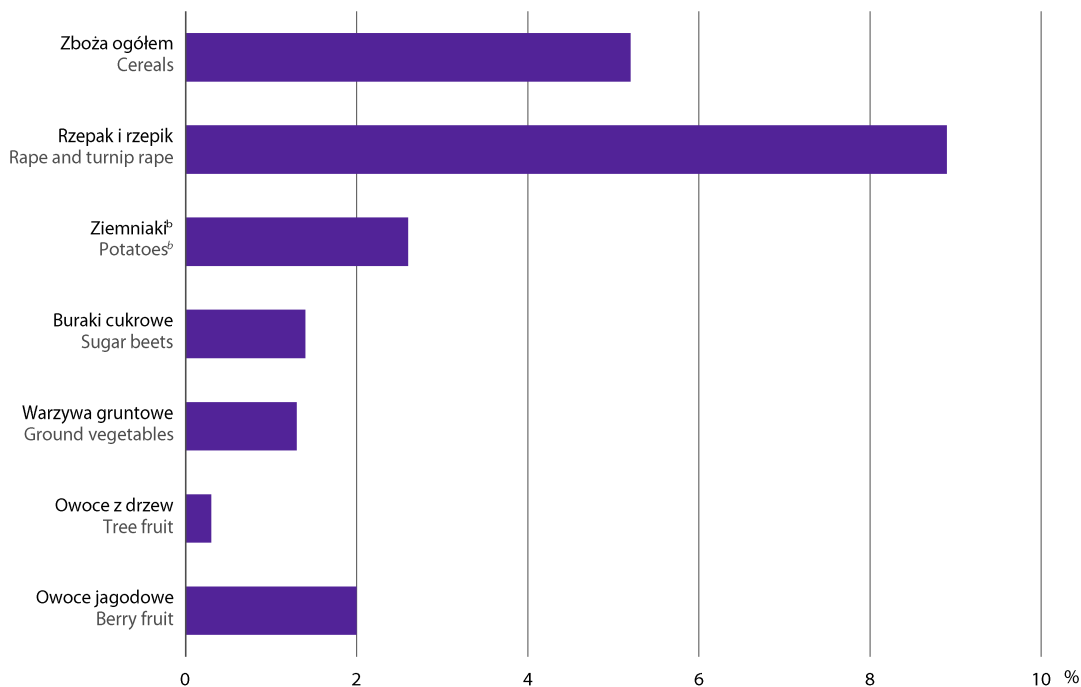
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	41,0	39,5	32,6	39,2	36,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	41,7	39,7	32,1	38,7	35,2
w tym: of which:					
pszenica wheat	49,0	49,1	38,0	46,1	43,9
żyto rye	34,8	29,3	26,5	32,2	27,2
jęczmień barley	44,8	31,4	27,0	31,7	34,6
owies oats	26,1	27,5	25,4	30,2	24,9
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	20,9	25,6	22,3	28,1	27,1
Ziemniaki ^a Potatoes ^a	238	192	189	215	214
Buraki cukrowe Sugar beets	518	568	655	609	575

a łącznie z uprawą w ogrodach przydomowych, w 2010 r. bez ogrodów przydomowych.
a Including kitchen gardens, in 2010 excluding kitchen gardens.

Wśród podstawowych ziemiopłodów największy udział w produkcji krajowej w 2019 r. miał rzepak i rzepik (8,9%) i zboża ogółem (5,2%). Stosunkowo mały natomiast był udział województwa w produkcji buraków cukrowych (1,4%) i ziemniaków (2,6%). Najmniejszy udział warmińsko-mazurskiego odnotowano w uprawach ogrodniczych. Od producentów z województwa pochodziło jedynie 0,3% zbiorów owoców z drzew, 1,3% warzyw gruntowych i 2,0% owoców jagodowych.

Wykres 56. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2019 r.

Chart 56. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2019

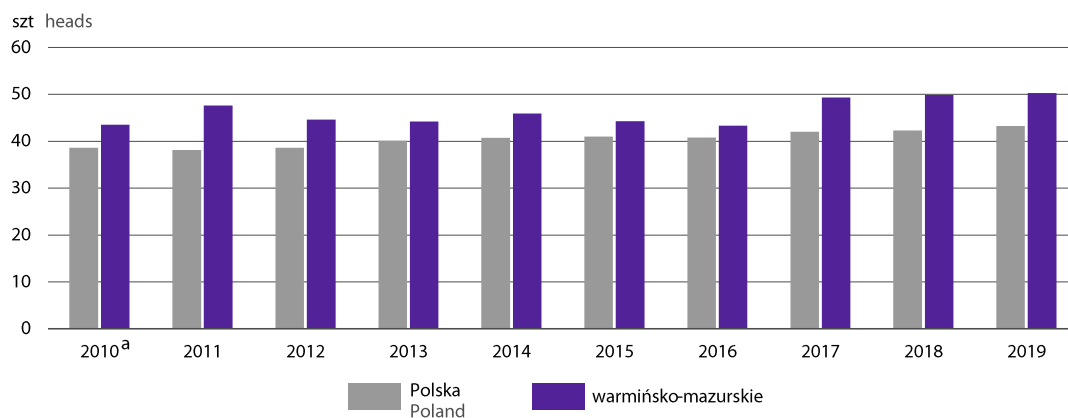
a łącznie z uprawą w ogrodach przydomowych.
a Including kitchen gardens.

Według danych z badania reprezentacyjnego przeprowadzonego w czerwcu 2019 r., pogłowie bydła w województwie liczyło 475,3 tys. szt., co stanowiło 7,5% ogólnego pogłowia bydła w kraju. W stosunku do wyników z 2018 r. liczebność stada bydła zwiększyła się o 0,3% (w Polsce o 2,5%). W odniesieniu do 2010 r. odnotowano wzrost pogłowia bydła zarówno w województwie, jak i w kraju (odpowiednio o 9,3% i o 10,7%).

W 2019 r. w ogólnym pogłowie bydła 42,2% stanowiły krowy, w tym 80,7% – krowy mleczne (dla Polski odsetki te wyniosły odpowiednio 38,7% i 90,3%). Niższy w województwie niż w kraju udział krów mlecznych w stadzie bydła świadczył o ukierunkowaniu hodowli tego gatunku zwierząt na produkcję nie tylko mleka, ale i mięsa. W 2019 r. obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wyniosła 50,3 szt. (w kraju 43,3 szt.) W latach 2010–2019 warmińsko-mazurskie charakteryzowało się wyższą obsadą bydła niż średnio w Polsce.

Wykres 57. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

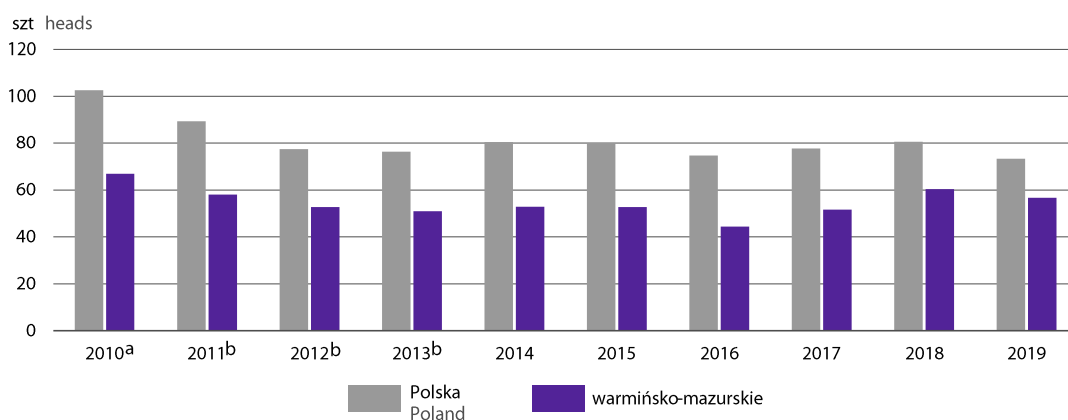
Chart 57. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1st June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca.
a Data of the Agricultural Census as of 30th June.

Pogłowie trzody chlewnej w czerwcu 2019 r. w województwie ukształtowało się na poziomie 536,3 tys. szt. (w tym 41,6 tys. szt., tj. 7,8% stanowiły lochy). Udział województwa w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 5,0%. W odniesieniu do stanu z czerwca 2018 r. wielkość stada trzody chlewnej zmniejszyła się o 6,4% (w Polsce zanotowano spadek o 8,8%). W porównaniu z 2010 r. spadek pogłowia wyniósł 20,0% (w kraju – spadek o 29,3%). Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w 2019 r. wyniosła 56,7 szt. (w kraju 73,4 szt.). W latach 2010–2019 warmińsko-mazurskie charakteryzowało się niższą obsadą trzody chlewnej niż średnio w Polsce.

Wykres 58. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych

Stan w dniu 1 czerwca

Chart 58. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1st June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu w dniu 30 czerwca. b Stan w końcu lipca.
a Data of the Agricultural Census as of 30th June. b As of the end of July.

W 2019 r. stado owiec liczyło 14,4 tys. szt., co stanowiło 5,3% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem w województwie pogłowie owiec zmalało o 4,3% i w Polsce zmalało o 1,3%. W odniesieniu do 2010 r. stado owiec w województwie warmińsko-mazurskim zwiększyło się o 34,1% (w kraju zwiększyło się o 4,6%). W 2019 r. obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 1,5 szt. (w kraju 1,9 szt.).

Stado drobiu w województwie w 2019 r. ukształtowało się na poziomie 10,1 mln szt. i stanowiło 4,8% ogólnego pogłowia w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim jego liczebność w województwie zmalała o 0,4% (w kraju – wzrosła o 2,0%). W odniesieniu do stanu notowanego w 2010 r. pogłowie drobiu było większe w województwie o 34,3%, a także w kraju większe o 20,7%. Warmińsko-mazurskie charakteryzowało się najwyższym pogłowiem indyków. W czerwcu 2019 r. było ich 4,7 mln szt., co stanowiło 30,2% pogłowia w kraju. W 2019 r. obsada drobiu na 100 ha użytków rolnych wyniosła 1 065,5 szt. (w kraju 1 432,1 szt.).

W 2019 r. skupiono 650,3 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszkankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 8,1% skupu ogólnokrajowego. W latach 2010–2016 udział producentów z województwa warmińsko-mazurskiego w skupie w kraju stopniowo malał, w latach 2017–2018 wzrastał, a w 2019 r. znów zmalał. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był niższy o 13,7% i w porównaniu z 2010 r. niższy o 11,3% (w kraju odpowiednio spadek o 6,9% i o 2,9%). W omawianym roku w województwie skupiono 446,9 tys. ton pszenicy, tj. o 19,3% mniej niż w poprzednim roku i o 12,8% mniej niż w 2010 r. Skup żyta wyniósł 60,8 tys. ton i zwiększył się o 27,5% w odniesieniu do 2018 r., natomiast zmniejszył się o 28,0% w stosunku do 2010 r.

Skup ziemniaków ogółem w 2019 r. ukształtował się na poziomie 53,1 tys. ton, co stanowiło 3,4% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost ilości skupionych ziemniaków ogółem o 23,0%, a w porównaniu z 2010 r. prawie sześciokrotny (w kraju odnotowano spadek o 9,7% w odniesieniu do poprzedniego roku, natomiast w stosunku do 2010 r. wzrost o 36,3%). W ciągu roku wzrósł udział ziemniaków jadalnych w ziemniakach skupionych ogółem (z 33,7% do 48,5%).

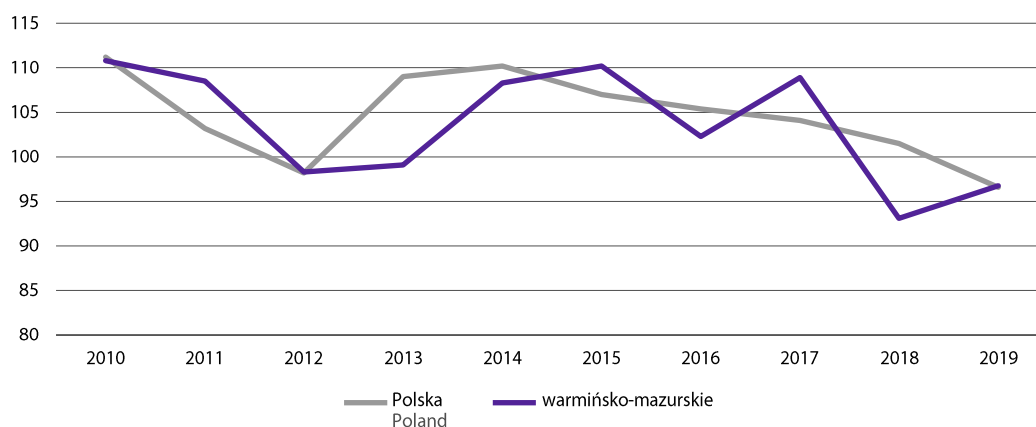
W 2019 r. skupiono 399,0 tys. ton żywca rzeźnego w wadze żywej, tj. o 3,3% mniej niż przed rokiem, natomiast o 26,6% więcej niż w 2010 r. Stanowiło to 6,4% skupu ogólnokrajowego. W skali kraju odnotowano spadek skupu żywca rzeźnego o 3,4% w odniesieniu do 2018 r., natomiast w stosunku do stanu sprzed dziesięciu lat wzrost o 40,1%.

Wykres 59. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)

Rok poprzedni=100

Chart 59. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)

Previous year=100

Skup żywca wołowego (bez cieląt) ukształtował się na poziomie 26,3 tys. ton i stanowił 3,3% skupu ogólnokrajowego. Podaż bydła ogółem była większa o 3,0% niż przed rokiem i o 6,8% niż w 2010 r.

W ciągu ostatniego roku skupiono 121,9 tys. ton żywca wieprzowego, tj. o 11,0% mniej niż w roku poprzednim, natomiast o 26,1% więcej niż dziewięć lat wcześniej. Udział województwa w ogólnopolskim skupie trzody chlewnej wyniósł 5,7%. Żywca drobiowego skupiono 250,6 tys. ton, co stanowiło 7,7% ogółu żywca drobiowego skupionego w kraju. Było to o 0,6% więcej niż w roku poprzednim i o 29,7% w porównaniu z 2010 r. Większość skupionego żywca drobiowego stanowiły indyki (74,1%).

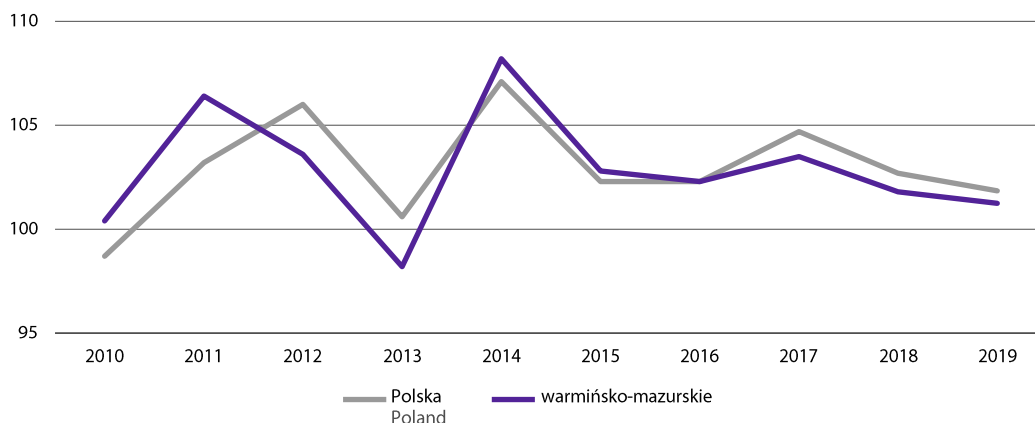
W 2019 r. skup mleka krowiego wyniósł 926,1 mln litrów, tj. więcej o 1,2% niż przed rokiem i o 31,3% niż dziewięć lat wcześniej. W skali kraju zanotowano wzrost w odniesieniu do poprzedniego roku o 1,8% i w porównaniu z 2010 r. o 35,0%. Skup wojewódzki stanowił 7,8% skupu w kraju.

Wykres 60. Dynamika skupu mleka

Rok poprzedni=100

Chart 60. Indices of procurement of cows' milk

Previous year=100

Średnia cena skupu pszenicy konsumpcyjnej i paszowej (bez ziarna siewnego) w województwie w 2019 r. wyniosła 72,64 zł za 1 dt (w kraju – 72,26 zł) i była o 2,5% niższa niż przed rokiem, natomiast w porównaniu z 2010 r. wyższa o 18,8%. Na targowiskach za 1 dt pszenicy płacono 97,33 zł (w kraju – 91,63 zł), tj. więcej o 10,3% niż w roku poprzednim i o 59,1% więcej niż dziewięć lat wcześniej.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W 2019 r. cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 58,64 zł za dt (w kraju – 60,38 zł), tj. o 6,5% niższym w porównaniu z zanotowanym w 2018 r., natomiast o 33,2% wyższym niż w 2010 r. Cena targowiskowa żyta wyniosła 76,00 zł (w kraju – 73,49 zł). Była ona o 5,0% niższa w porównaniu z zanotowaną rok wcześniej, natomiast o 78,3% wyższa niż dziewięć lat wcześniej.

W 2019 r. za ziemniaki jadalne (bez wczesnych) w skupie płacono 96,92 zł za dt (w kraju – 84,54 zł), tj. o 56,3% więcej niż przed rokiem i o 72,3% więcej niż w 2010 r. W obrocie targowiskowym cena ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) ukształtowała się na poziomie 192,09 zł za dt (w Polsce – 189,17 zł), tj. o 75,9% wyższym w stosunku do zanotowanego w 2018 r. i o 78,9% niż w 2010 r.

W omawianym roku cena skupu żywca wołowego wyniosła 6,20 zł za kg (w kraju – 6,33 zł). Zmniejszyła się ona o 4,7% w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku, natomiast w odniesieniu do 2010 r. była wyższa o 45,0%.

Cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 5,39 zł za kg (w kraju również 5,39 zł), tj. o 19,0% wyższą niż w 2018 r. i o 34,4% wyższą w porównaniu z zanotowaną dziewięć lat wcześniej. W 2019 r. pogorszyła się relacja cen skupu żywca wieprzowego do cen targowiskowych jęczmienia w porównaniu do roku poprzedniego i w porównaniu do 2010 r. Ukształtowała się ona na poziomie 5,3 (wobec 5,7 w 2018 r. i 8,0 w 2010 r.). W kraju relacja ta wyniosła 6,2 (wobec 5,8 w 2018 r. i 6,7 w 2010 r.).

W 2019 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 5,26 zł za kg (w kraju – 3,90 zł). Była ona wyższa o 12,3% w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku i o 23,1% wyższa niż w 2010 r.

Za 1 l mleka w omawianym roku płacono 1,37 zł (w kraju – średnio 1,35 zł). Było to mniej o 1,7% niż przed rokiem, natomiast o 24,4% więcej niż dziewięć lat wcześniej.

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano spadek produkcji globalnej o 4,8% (w cenach stałych), o czym zadecydowała niższa niż rok wcześniej produkcja zarówno roślinna (o 13,3%), jak i zwierzęca (o 0,4%). W analizowanym roku udział warmińsko-mazurskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 5,0%. W strukturze produkcji globalnej przeważała produkcja zwierzęca. Jej udział w produkcji globalnej województwa wyniósł 68,7%.

Z wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. 19,8% stanowiła produkcja roślinna, natomiast na produkcję zwierzęcą przypadało 80,2%. Wartość produkcji końcowej w 2018 r., w porównaniu z poprzednim rokiem, była o 6,3% niższa, wskutek spadku o 23,5% produkcji roślinnej i produkcji zwierzęcej o 0,8%. W towarowej produkcji rolniczej nastąpił wzrost produkcji ogółem (o 1,0%), przy wzroście wartości produkcji roślinnej (o 2,7%) i zwierzęcej (o 0,5%). W 2018 r. udział województwa warmińsko-mazurskiego w ogólnokrajowej produkcji końcowej wyniósł 4,9%, a towarowej 5,1%.

Przemysł Industy

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim wystąpił wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w porównaniu z rokiem poprzednim. W kolejnych kwartalnych okresach narastających notowano wzrost dynamiki produkcji sprzedanej. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła wydajność pracy, przy jednoczesnym wzroście przeciętnego zatrudnienia.

Produkcja sprzedana budownictwa zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego. Mniejsza niż przed rokiem była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. W omawianym okresie wystąpił spadek wydajności pracy w budownictwie, przy jednoczesnym zmniejszeniu przeciętnego zatrudnienia.

W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła liczba mieszkań oddanych do użytkowania oraz liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto. Spadła natomiast liczba mieszkań, na realizację których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania była mniejsza niż w latach 2018 i 2010.

W latach 2016–2019 notowano w województwie wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w odniesieniu do roku poprzedniego. Największy wzrost (o 7,6%) osiągnięto w 2017 r. (w kraju wzrost o 6,6%). W następnych latach tempo wzrostu produkcji stopniowo słabło. W 2018 r. wyniosło 4,7% (w kraju wzrost o 5,8%), a w 2019 r. 3,9% (w kraju wzrost o 4,0%).

Produkcja sprzedana przemysłu w 2019 r. w województwie osiągnęła wartość 37 423,5 mln zł (w cenach bieżących) i stanowiła, podobnie jak w 2018 r., 2,4% produkcji krajowej. W województwie warmińsko-mazurskim w kolejnych kwartalnych okresach narastających 2019 r. zanotowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w stosunku do analogicznych okresów roku ubiegłego. Po notowanym w I kwartale 2019 r. wzroście produkcji sprzedanej o 7,4% w skali roku, w kolejnych okresach narastających zaobserwowano – w I półroczu wzrost o 8,9%, a w okresie trzech kwartałów o 5,4%.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

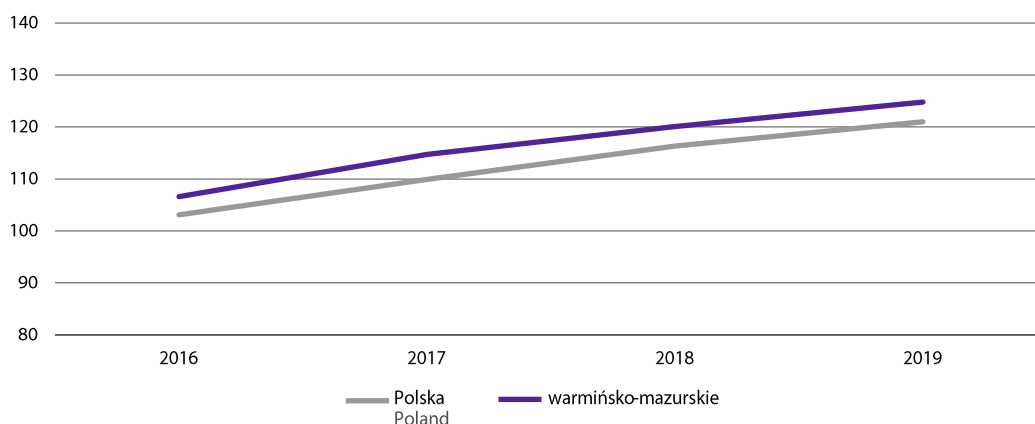
Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Tablica 35. Przemysł
Table 35. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	21 921,4	28 616,9	35 314,3	37 423,5
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,3	2,4	2,4	2,4
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in%	94,7	94,8	95,0	94,7
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	77,6	79,5	86,5	88,7

Wykres 61. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2015=100

Chart 61. Indices of sold production of industry (constant prices)
2015=100

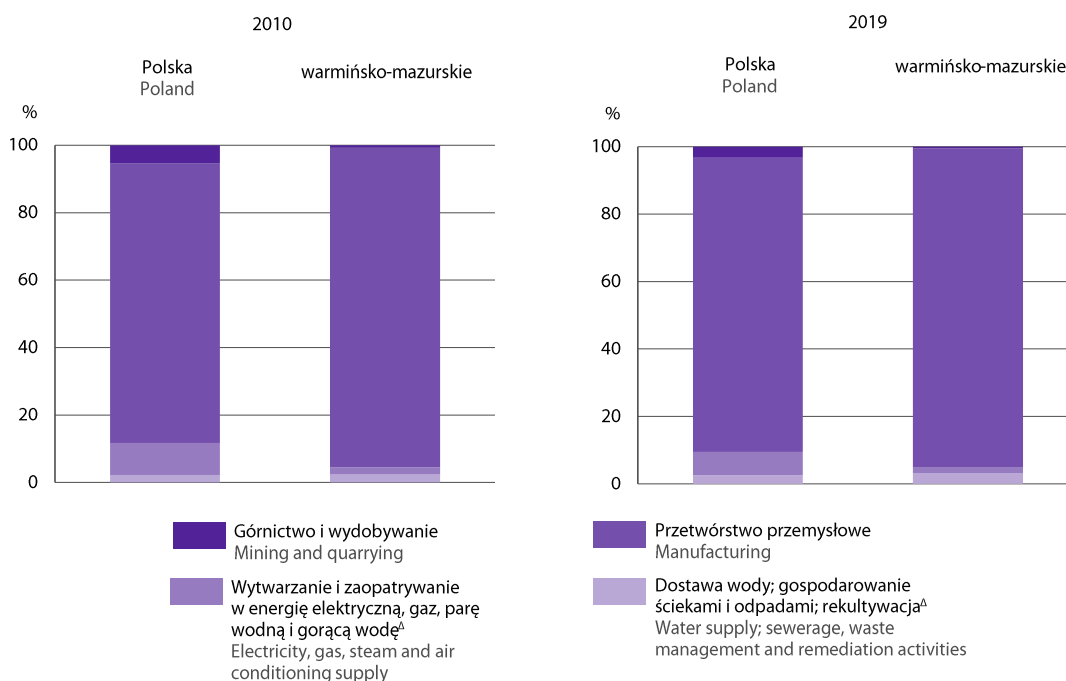

Wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach stałych) w 2019 r. był wynikiem zwiększenia produkcji sprzedanej przede wszystkim w przetwórstwie przemysłowym – o 3,7% (w kraju wzrost o 4,2%). Wartość produkcji sprzedanej w tej sekcji wyniosła 35 442,6 mln zł i stanowiła 94,7% ogólnej wartości produkcji sprzedanej przemysłu w województwie (w kraju 87,2%). W województwie warmińsko-mazurskim wyższy niż przed rokiem wzrost sprzedaży notowano również w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji – o 10,6% (w kraju wzrost o 9,6%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię

elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – o 7,3% (w kraju wzrost o 0,2%). Spadek produkcji sprzedanej wystąpił natomiast w sekcji górnictwo i wydobywanie – o 10,2% (w kraju wzrost o 1,1%).

W analizowanym okresie wyższy niż w ub. roku poziom produkcji sprzedanej wystąpił w 13 (spośród 22 występujących w województwie) działach przetwórstwa przemysłowego. Wyższa niż przed rokiem była (w cenach stałych) produkcja m.in.: wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (o 9,3%), mebli (o 8,2%), wyrobów z metali^A (o 4,7%). Produkcja artykułów spożywczych, której udział w przetwórstwie przemysłowym był w województwie największy (stanowił 39,6%) wzrosła o 6,2%. Do działów przetwórstwa przemysłowego, w których produkcja sprzedana obniżyła się w stosunku do 2018 r. należały m.in. produkcja: maszyn i urządzeń^A (o 19,9%), urządzeń elektrycznych (o 9,1%).

Wykres 62. Produkcja sprzedana przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 62. Sold production of industry by PKD sections (current prices)

Wzrostowi produkcji sprzedanej przemysłu w województwie warmińsko-mazurskim towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia (o 2,6%, w kraju o 1,9%).

W 2019 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie ukształtowało się na poziomie 88,7 tys. osób i stanowiło 3,2% przeciętnego zatrudnienia przemysłu krajowego. W przetwórstwie przemysłowym zatrudnienie wyniosło 80,9 tys. osób i stanowiło 91,2% zatrudnienia w przemyśle województwa warmińsko-mazurskiego. W dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji zatrudnionych było 5,4 tys. osób (6,1% zatrudnienia przemysłu ogółem), wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – 1,8 tys. osób (2,0%), a w górnictwie i wydobywaniu – 0,6 tys. osób (0,6%).

We wszystkich sekcjach przemysłu przeciętne zatrudnienie było wyższe niż w 2018 r. W górnictwie i wydobywaniu zatrudnienie wzrosło o 14,8% (w kraju wzrost o 0,8%), dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji^A – o 4,0% (wzrost o 2,8%), przetwórstwie przemysłowym – o 2,4% (wzrost o 2,0%) oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^A – o 1,9% (wzrost o 1,3%).

Wykres 63. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle

2015=100

Chart 63. Indices of average paid employment in industry

2015=100

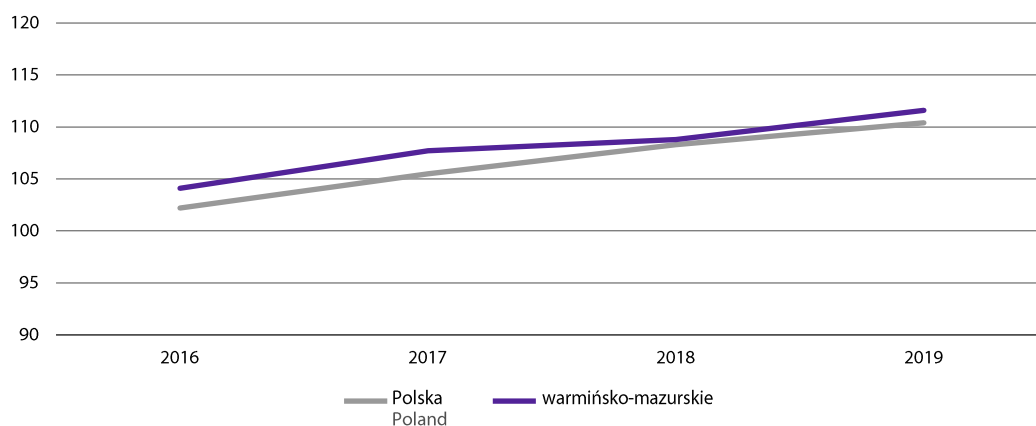
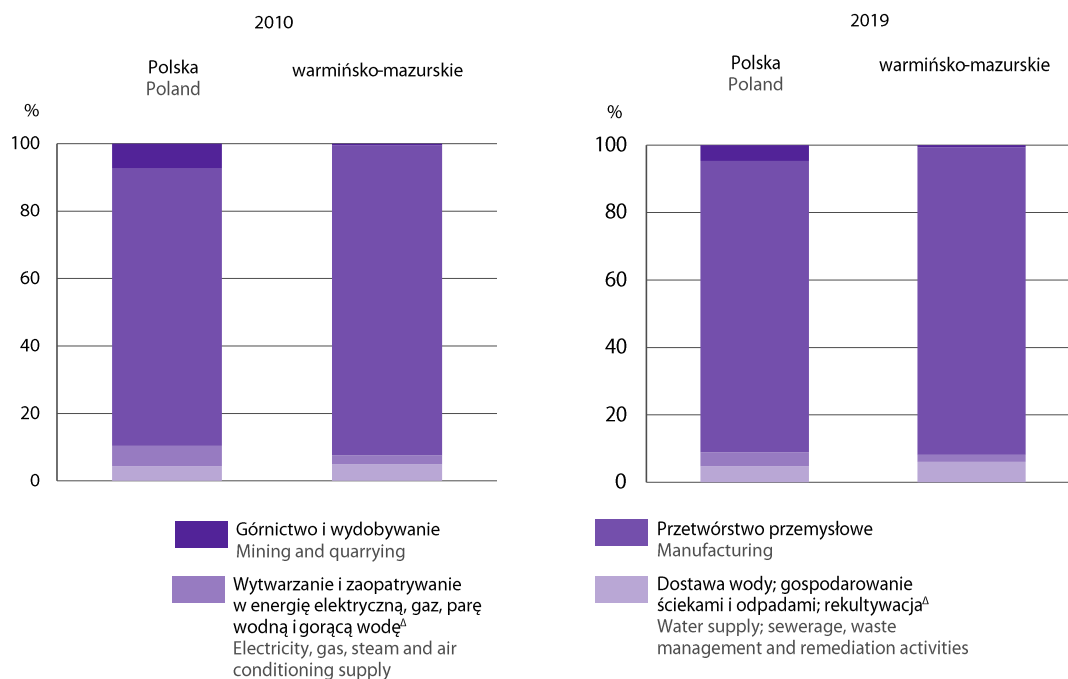
Wykres 64. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle według sekcji PKD

Chart 64. Average paid employment in industry by PKD sections

Wydajność pracy w przemyśle województwa warmińsko-mazurskiego wyniosła w 2019 r. 422,1 tys. zł (w cenach bieżących) i była o 1,3% wyższa (w cenach stałych) niż przed rokiem (w kraju wzrost o 2,1%). Największą wydajność uzyskano w przetwórstwie przemysłowym – 438,1 tys. zł na 1 zatrudnionego w tej sekcji, następnie w górnictwie i wydobywaniu – 374,2 tys. zł, wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – 321,9 tys. zł, a w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji – 220,5 tys. zł.

Budownictwo

Construction

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 4 118,3 mln zł i była o 1,6% mniejsza w porównaniu z rokiem poprzednim (w 2018 r. wzrost o 30,7%). Wartość produkcji sprzedanej była jedną z najniższych w kraju i plasowała województwo warmińsko-mazurskie na 15 miejscu. W skali kraju zanotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w 2019 r. o 10,6%, a w 2018 r. o 25,2%. Wzrost produkcji budowlanej odnotowano we wszystkich pozostałych województwach. Produkcja sprzedana budownictwa w województwie stanowiła 1,6% (w 2018 r. – 1,7%) sprzedaży krajowej w tej sekcji.

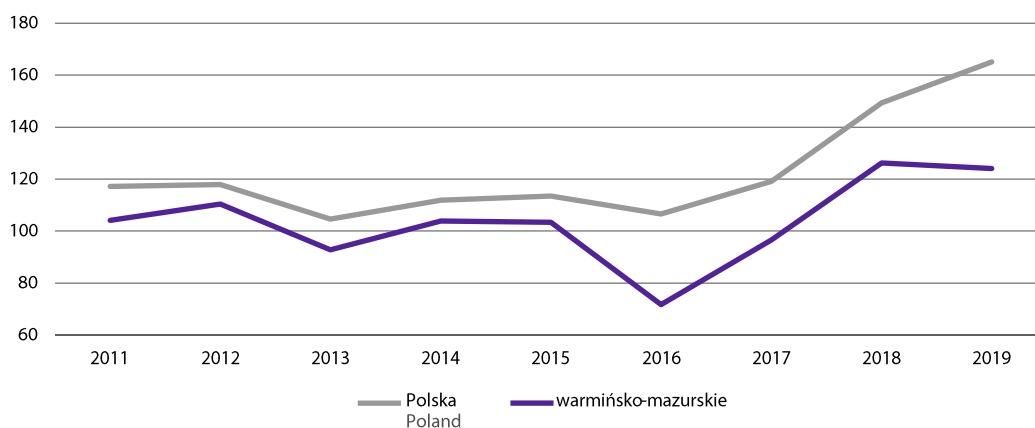
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 36. Budownictwo
Table 36. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	3 317,4	3 430,8	4 187,1	4 118,3
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	2,1	1,9	1,7	1,6
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in%	66,0	66,6	63,1	62,4
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	14,1	11,0	11,2	11,1

Wykres 65. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2010=100

Chart 65. Indices of sold production of construction (current prices)
2010=100

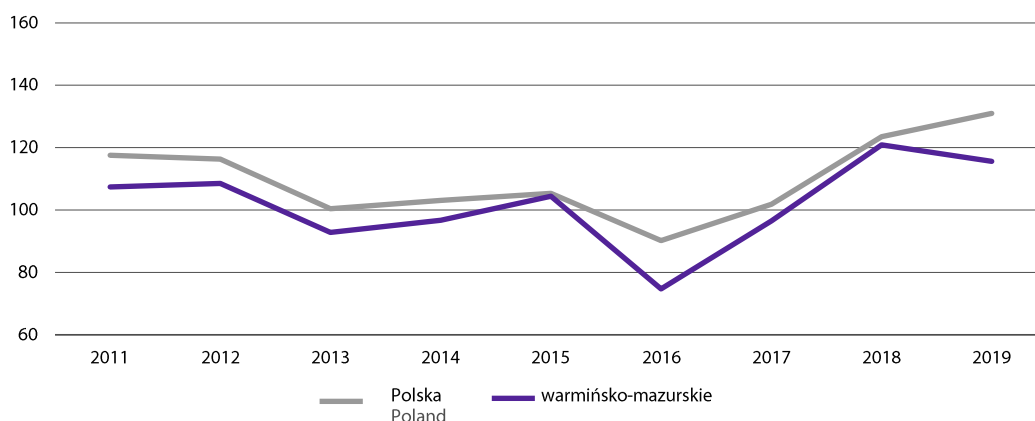

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

W województwie produkcja budowlano-montażowa w 2019 r. wyniosła 2 528,4 mln zł (w 2018 r. – 2 643,9 mln zł) i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 4,4% (w kraju wzrost o 6,0%). Stanowiła ona 62,4% produkcji sprzedanej budownictwa ogółem (w kraju 40,8%). Natomiast w 2018 r. produkcja budowlano-montażowa była o 25,3% wyższa niż w 2017 r. i stanowiła 63,1% produkcji sprzedanej budownictwa ogółem w województwie (w kraju odpowiednio: wzrost o 21,3%, 42,6%). W 2019 r. spadek produkcji budowlano-montażowej odnotowano w dwóch działach: „budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej” – o 18,2% (w 2018 r. wzrost o 46,9%) oraz „budowa budynków” – o 3,9% (wzrost o 23,4%). W dziale „roboty budowlane specjalistyczne” produkcja budowlano-montażowa była wyższa o 14,1% (wzrost o 6,4%).

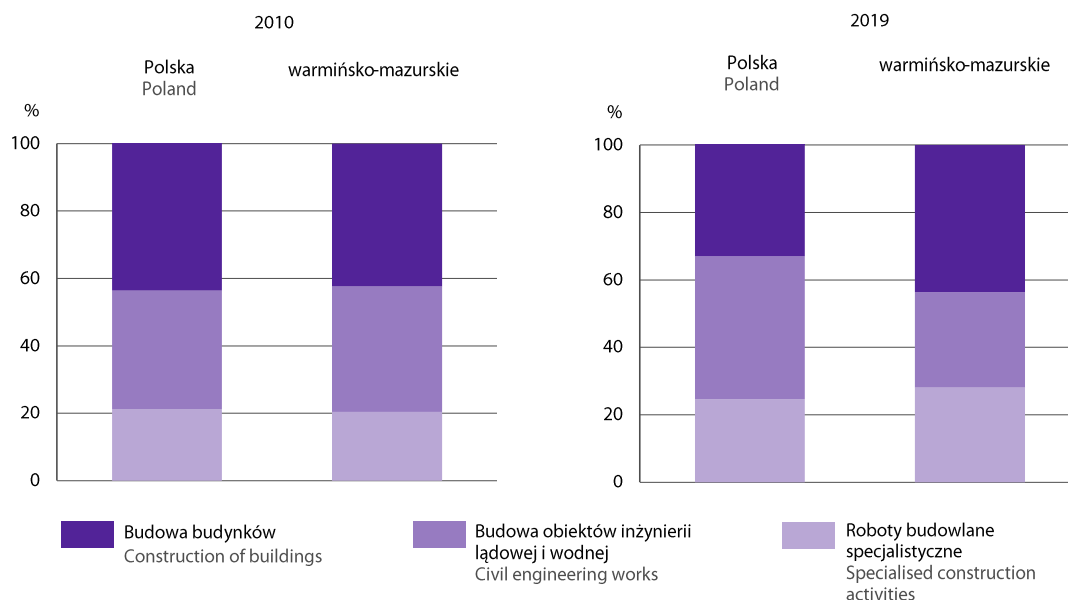
Wykres 66. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)
2010=100

Chart 66. Indices of construction and assembly production (current prices)
2010=100

Największy udział w sprzedaży produkcji budowlano-montażowej województwa posiadały jednostki zajmujące się wznoszeniem budynków, które w 2019 r. stanowiły 43,6% wartości produkcji budowlano-montażowej (w 2018 r. – 43,3%, w 2010 r. – 42,4%). Podmiotów, których podstawowym rodzajem działalności jest budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej udział wyniósł 28,3% (odpowiednio: 33,1%, 37,2%), a przedsiębiorstw wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne 28,1% (23,6%, 20,4%).

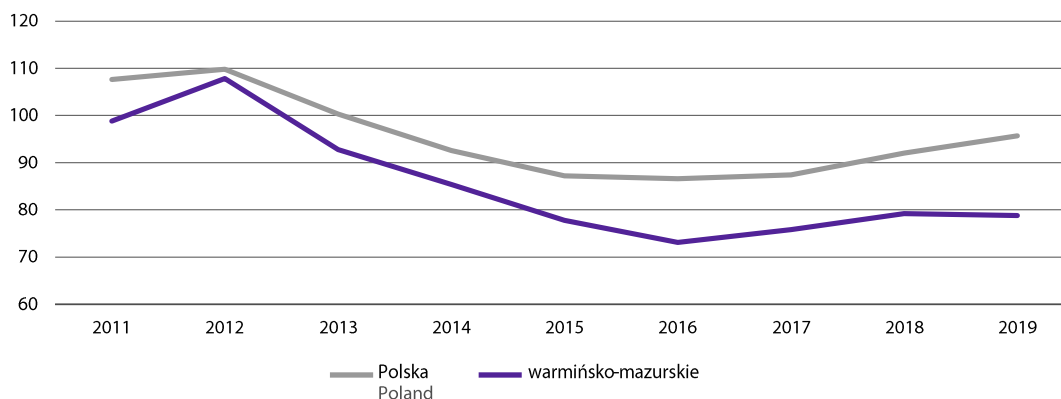
Wykres 67. Produkcja budowlano-montażowa według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 67. Construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2019 r. przeciętne zatrudnienie w budownictwie ukształtowało się na poziomie 11,1 tys. osób i stanowiło 2,6% (w 2018 r. – 2,7%, w 2010 r. – 3,2%) przeciętnego zatrudnienia budownictwa krajowego. Przeciętne zatrudnienie zmniejszyło się w skali roku o 0,6% (w kraju wzrost o 4,0%), a w porównaniu z 2010 r. o 21,2% (w kraju spadek o 4,3%).

Wykres 68. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie
2010 = 100

Chart 68. Indices of average paid employment in construction
2010 = 100

Wydajność pracy w budownictwie na 1 zatrudnionego w 2019 r. wyniosła (w cenach bieżących) 371,3 tys. zł i była (w cenach bieżących) o 1,0% niższa niż przed rokiem (w 2018 r. – 375,2 tys. zł, wzrost do 2017 r. o 25,1%).

W województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. oddano do użytkowania 5 806 mieszkań, co w porównaniu z 2018 r. oznacza wzrost o 11,6% (w kraju wzrost o 12,1%), a z 2010 r. o 22,1% (wzrost o 52,7%). Mieszkania oddane na terenie województwa stanowiły, podobnie jak w roku poprzednim, 2,8% (w 2010 r. – 3,5%) mieszkań oddanych do użytkowania w kraju. Więcej mieszkań niż przed rokiem przekazano w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (wzrost o 29,6%), komunalnym (o 6,1%) oraz indywidualnym (o 0,2%). Liczba mieszkań oddanych do użytkowania zmniejszyła się w budownictwie spółdzielczym (spadek o 83,6%), zakładowym (o 66,7%) i społecznym czynszowym (o 22,1%).

W miastach, podobnie jak w latach 2010 i 2018, przybyło więcej nowych mieszkań niż na wsi. Stanowiły one 61,0% ogółu mieszkań oddanych w województwie w 2019 r. (w 2018 r. – 55,6%, w 2010 r. – 63,3%). W 2019 r. liczba mieszkań oddanych w miastach wzrosła w stosunku roku poprzedniego o 22,4% (w 2018 r. spadek o 2,0%), a w porównaniu z 2010 r. o 17,6%. Na wsi liczba oddanych mieszkań odpowiednio: spadła o 1,9% (w 2018 r. wzrost o 26,1%) i wzrosła o 29,6%.

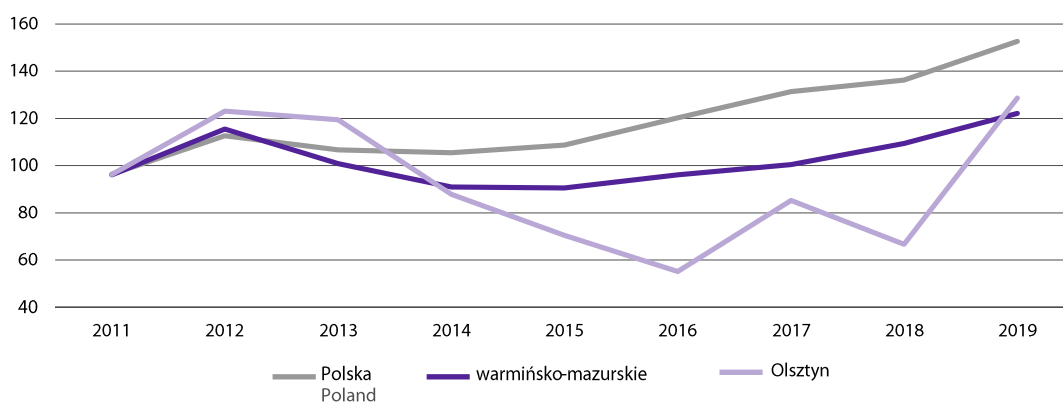
W 2019 r. najwięcej mieszkań przekazano w Olsztynie (1 279) i powiecie olsztyńskim (1 187), a najmniej w powiatach braniewskim (42) i gołdapskim (46).

Więcej mieszkań niż rok wcześniej oddano w dwunastu powiatach województwa. Największy wzrost liczby oddanych mieszkań zaobserwowano w powiatach mrągowskim (wzrost o 131,0%) i węgorzewskim (o 127,3%). Spadek liczby mieszkań wystąpił w dziewięciu powiatach, największy w powiecie oleckim (o 62,1%).

W 2019 r., podobnie jak w roku poprzednim, dominowało budownictwo na sprzedaż lub wynajem, które stanowiło ponad 65% ogółu mieszkań oddanych w województwie. W strukturze mieszkań oddanych do użytkowania, w porównaniu z 2018 r., zwiększył się udział mieszkań realizowanych przez deweloperów (o 9,1 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział spółdzielni mieszkaniowych (o 5,0 p. proc.), budownictwa indywidualnego (o 3,6 p. proc.), społecznego czynszowego (o 0,4 p. proc.) oraz komunalnego (o 0,1 p. proc.).

Wykres 69. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania 2010 = 100

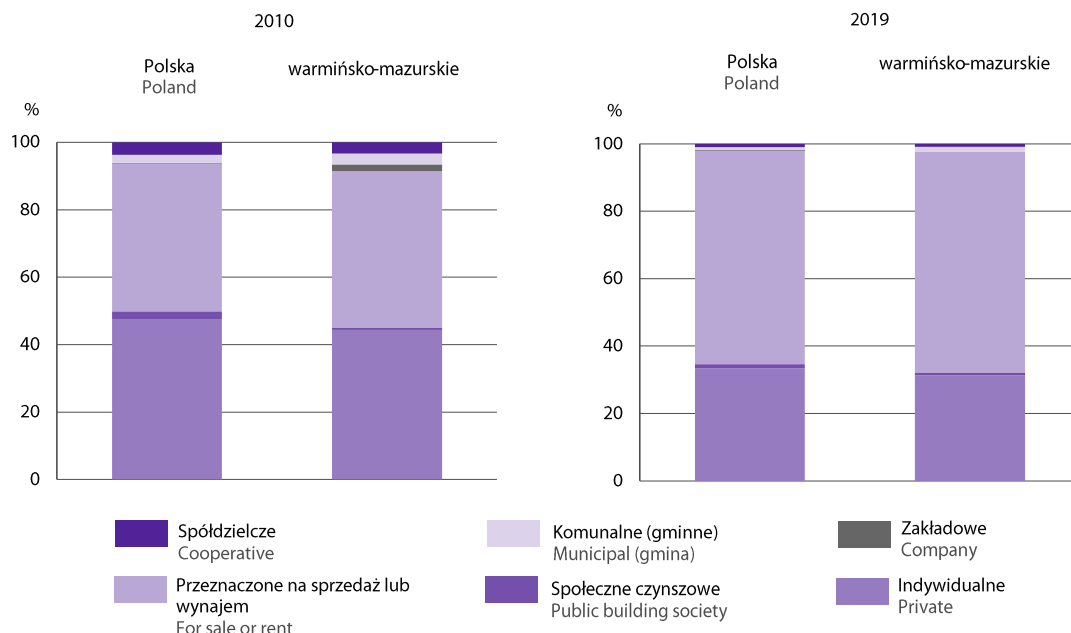
Chart 69. Indices of the number of dwellings completed
2010 = 100

Tablica 37. Budownictwo mieszkaniowe
Table 37. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,3	3,0	3,6	4,1	5,4
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in m ²	96,2	95,9	86,5	83,3	88,6
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	4,3	4,6	6,1	5,8	7,0
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	2,8	3,0	3,9	4,0	6,2

Wykres 70. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa^a
Chart 70. Dwellings completed by construction form^a

a Od 2018 r. uległ zmianie zakres danych gromadzonych dla form budownictwa „indywidualne” oraz „przeznaczone na sprzedaż lub wynajem”. Zmiana polega na włączeniu efektów budownictwa „indywidualnego realizowanego z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem” do efektów budownictwa „przeznaczone na sprzedaż lub wynajem”. Obowiązujące definicje: – budownictwo indywidualne – realizowane przez osoby fizyczne (bez względu na to, czy prowadzą działalność gospodarczą), fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, z przeznaczeniem na użytek własny inwestora, – budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem – realizowane w celu osiągnięcia zysku przez różnych inwestorów.
a Since 2018 the scope of data for “the private construction” and “the construction designated for sale or rent” has been changed. The results of “the private construction designated for sale or rent” are included into “the construction designated for sale or rent”. Applicable definitions: – private construction – realized by natural persons (conducting or not conducting economic activity), foundations, churches and religious associations, designated for the own use of the investor, – construction for sale or rent – realized in order to achieve a profit by various investors.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego w 2019 r. wyniosła 83,3 m² (w kraju 88,6 m²) i była mniejsza w stosunku do roku poprzedniego o 3,2 m², tj. o 3,7% (w kraju spadek o 1,7 m², tj. o 1,9%), a w porównaniu z 2010 r. o 12,9 m², tj. o 13,4%, (w kraju spadek o 17,5 m², tj. o 16,5%). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wybudowanego przez inwestorów indywidualnych wyniosła 142,6 m² i zmniejszyła się o 0,7 m² w porównaniu z 2018 r. Mieszkanie o przeciętnej powierzchni użytkowej większej od przeciętnej w województwie oddało również budownictwo zakładowe (151,0 m²). Mieszkania pozostałych inwestorów były mniejsze od przeciętnej w województwie.

Przeciętna powierzchnia mieszkania oddanego poza budownictwem indywidualnym wyniosła w 2019 r. 56,4 m² (w 2018 r. – 56,1 m²). W stosunku do 2018 r. wzrosła przeciętna powierzchnia mieszkań przekazanych przez budownictwo społeczne czynszowe (o 6,2 m²). Mniejsze niż rok wcześniej były mieszkania zrealizowane przez budownictwo zakładowe (spadek o 42,0 m²), spółdzielcze (o 5,6 m²), komunalne (o 3,5 m²) oraz deweloperów (o 0,3 m²). Mieszkania na wsi, wybudowane głównie przez inwestorów indywidualnych (62,9%), były znacznie większe od mieszkań wybudowanych w miastach. Średni metraż 1 mieszkania oddanego w 2019 r. na wsi wyniósł 107,8 m² i był o 40,1 m² większy od przeciętnego mieszkania wybudowanego w mieście (67,7 m²).

W województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. największe mieszkania oddano w powiatach lidzbarskim (125,2 m²), ostródzkim (122,8 m²) i piskim (121,9 m²), a najmniejsze w Olsztynie (59,6 m²), Elblągu i powiecie działdowskim (po 75,3 m²) oraz powiecie kętrzyńskim (75,8 m²).

Wskaźnik wielkości mieszkań, wyrażony liczbą izb w 1 mieszkaniu wyniósł w województwie 3,7 (w 2018 r. 3,9). W miastach, gdzie mieszkania były znacznie mniejsze od średniej w województwie, wskaźnik wyniósł 3,2 (w 2018 r. 3,4), natomiast na wsi 4,4 (w 2018 r. 4,5). Mieszkanie zrealizowane w budownictwie indywidualnym zawierało średnio 5,3 izb. W pozostałych formach budownictwa wskaźnik ten w 2019 r. przedstawiał się następująco: budownictwo zakładowe – 7,0, przeznaczone na sprzedaż lub wynajem – 2,9, społeczne czynszowe – 2,8, komunalne – 2,7 i spółdzielcze – 2,5. Mieszkanie oddane w 2019 r. w kraju miało przeciętnie 3,8 izb (w miastach 3,2, na wsi 5,1).

W 2019 r., podobnie jak w 2018 r., wszystkie nowo oddane mieszkania były wyposażone w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, tj. wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie. Mieszkania nie posiadające gazu sieciowego oraz instalacji do centralnego dostarczania ciepłej wody stanowiły odpowiednio: 77,7% i 45,8% (w 2018 r. – 81,0% i 48,9%) nowo wybudowanych mieszkań.

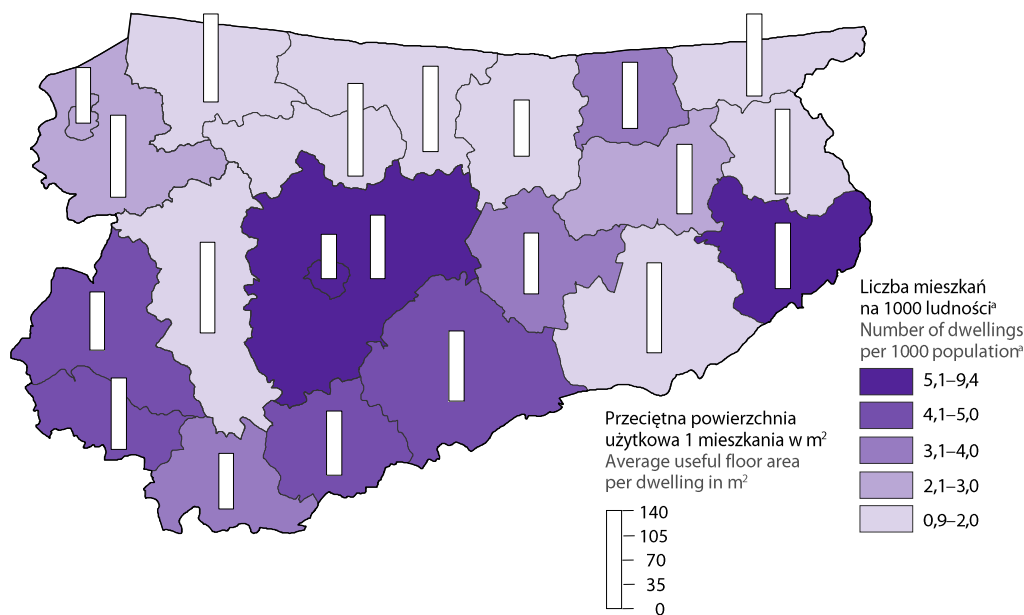
Jednym z mierników intensywności budownictwa mieszkaniowego jest liczba mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2019 r. wskaźnik ten wyniósł w województwie 4,1 (w kraju 5,4) i był wyższy od ubiegłorocznego (w 2018 r. – 3,6). Przy czym jego wartość w miastach (4,2) była wyższa niż na wsi (3,9). W kraju osiągnął on wartość dla miast 6,1, dla wsi 4,3.

Najwięcej mieszkań w województwie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oddano w powiecie olsztyńskim (9,4), a w następnej kolejności w Olsztynie (7,4) i powiecie ełckim (5,6). Natomiast najniższy wskaźnik charakteryzował powiat bartoszycki (0,9).

Innym miernikiem natężenia budownictwa mieszkaniowego jest liczba mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw. W 2019 r. wskaźnik ten wyniósł w województwie 913 (w kraju 1 131) i był wyższy od osiągniętego w 2018 r. (777). W miastach przyjął wartość 927 (w kraju 1 283), a na wsi 892 (w kraju 902).

Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw oddano w powiecie olsztyńskim (2 174), następnie w Olsztynie (1 605). Najmniej mieszkań oddano w powiecie bartoszyckim (206). Nieco więcej w powiatach braniewskim (255) i kętrzyńskim (294).

Mapa 40. Mieszkania oddane do użytkowania w 2019 r.
 Map 40. Dwellings completed in 2019

a Ludność według stanu w dniu 30 czerwca.
 a Population as of 30th June.

Liczba mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym w 2019 r., wyniosła 8 209 i w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 6,1% (w kraju wzrost o 4,4%). W stosunku do 2010 r. odnotowano w województwie wzrost wydanych pozwoleń o 32,6% (w kraju wzrost o 53,4%). Z ogólnej liczby pozwoleń wydanych w 2019 r. w województwie 5 045, tj. 61,5%, dotyczyło deweloperów. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego o 14,1%. Inwestorzy indywidualni uzyskali w tym czasie 3 079 pozwoleń na budowę mieszkań (tj. 37,5% ogółu wydanych pozwoleń, wzrost do 2018 r. o 11,1%), budownictwo komunalne 43 (odpowiednio: 0,5%, wzrost o 65,4%) i zakładowe 42 (0,5%, w 2018 r. nie oddano żadnego mieszkania).

Pozwolenia wydane na budowę mieszkań oraz zgłoszenia dokonane z projektem budowlanym w województwie w 2019 r. stanowiły 3,1% pozwoleń wydanych w kraju (w 2018 r. – 3,4%, w 2010 r. – 3,5%).

W 2019 r. najwięcej pozwoleń na budowę mieszkań wydano w Olsztynie (1 492) i powiecie olsztyńskim (1 370). Stanowiły one odpowiednio: 18,2%, i 16,7% ogółu wydanych pozwoleń i dokonanych zgłoszeń w województwie. Najmniej pozwoleń wydano w powiatach: węgorzewskim (45) i braniewskim (55).

W stosunku do roku ubiegłego spadek liczby wydanych pozwoleń wystąpił w 12 powiatach województwa. Największy odnotowano w powiatach: ostródzkim (spadek o 49,2%), kętrzyńskim (o 44,4%) i mrągowskim (o 31,2%). Wzrost liczby rozpoczętych mieszkań odnotowano w 9 powiatach. Największy wzrost dotyczył powiatów: braniewskiego (wzrost o 151,7%), piskiego (o 117,7%) i lidzbarskiego (o 105,9%).

W ciągu minionego roku inwestorzy budownictwa mieszkaniowego zgłosili rozpoczęcie budowy 5 701 mieszkań, tj. o 1,1% więcej niż w roku 2018 (w kraju wzrost o 6,9%). W porównaniu z 2010 r. liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto zwiększyła się w województwie o 41,1% (w kraju wzrost o 50,1%). Mieszkania, których budowę rozpoczęto w 2019 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego stanowiły 2,4% ogółu mieszkań rozpoczętych w kraju (w 2018 r. – 2,5%, w 2010 r. – 2,6%).

W województwie w 2019 r. największą liczbę mieszkań, których budowę rozpoczęto zanotowano w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 2 840, tj. 49,8% ogółu mieszkań rozpoczętych (spadek do 2018 r. o 13,1%). Inwestorzy indywidualni rozpoczęli budowę 2 669 mieszkań (odpowiednio: 46,8%, wzrost o 13,2%), budownictwo komunalne – 77 (1,4%, ponad 6-krotny wzrost), spółdzielcze – 60 (1,1%, w 2018 r. nie rozpoczęli żadnego mieszkania) i społeczne czynszowe – 55 (1,0%, w 2018 r. nie rozpoczęli żadnego mieszkania).

Najwięcej mieszkań rozpoczęto w powiecie olsztyńskim (1 162) i Olsztynie (837). Stanowiły one odpowiednio: 20,4% i 14,7% ogółu mieszkań, których budowę rozpoczęto na terenie województwa. Najmniej mieszkań rozpoczęto w powiatach: gołdapskim (41), kętrzyńskim (43), braniewskim i węgorzewskim (po 49).

W stosunku do roku 2018 wzrost rozpoczętych mieszkań wystąpił w 12 powiatach województwa, najwyższy w powiatach: olsztyńskim (o 132,4%), piskim (o 108,2%), lidzbarskim (o 95,3%). Spadek liczby rozpoczętych mieszkań wystąpił w 8 powiatach, największy w powiecie kętrzyńskim (o 75,4%).

Rynek wewnętrzny

Internal market

Zarówno w roku 2019, jak i 2018 w województwie warmińsko-mazurskim, w odniesieniu do roku poprzedniego, wzrosła sprzedaż detaliczna oraz hurtowa.

Wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) zrealizowanej przez jednostki handlowe i niehandlowe województwa warmińsko-mazurskiego w 2019 r. zwiększyła się w odniesieniu do poprzedniego roku o 1,0%, natomiast w 2018 r. (w odniesieniu do 2017 r.) o 1,4%. W kraju sprzedaż detaliczna ukształtowała się na poziomie wyższym odpowiednio o 6,7% i o 7,5%.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W kolejnych kwartalnych okresach narastających 2019 r. i 2018 r. zanotowano wzrost sprzedaży detalicznej towarów (w cenach bieżących) w skali roku. Po notowanym w I kwartale 2019 r. wzroście sprzedaży o 2,3% (w 2018 r. o 3,6%), w kolejnych okresach narastających zaobserwowano – w I półroczu wzrost o 3,6% (wzrost o 0,8%), a w okresie trzech kwartałów o 2,6% (wzrost o 1,6%).

Tablica 38. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
Table 38. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

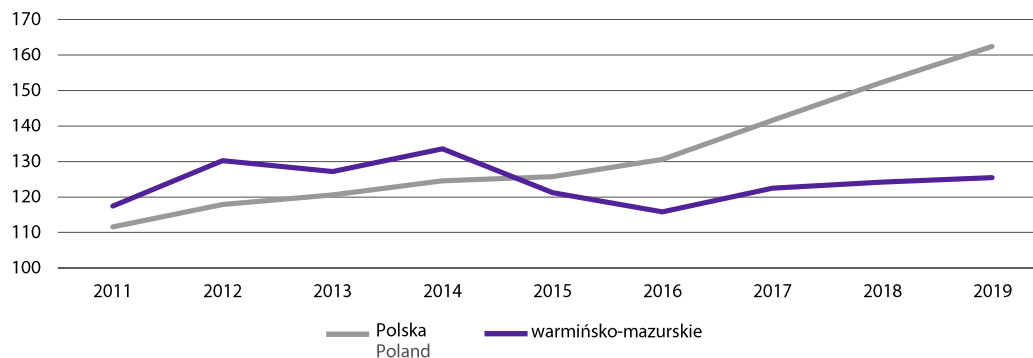
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2018	2019	2019 Polska Poland
	rok poprzedni = 100 previous year=100				
Ogółem Total	104,5	90,8	101,4	101,0	106,7
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	98,4	98,3	98,8	92,6	104,6
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquid and gaseous fuels	121,6	99,9	109,9	96,8	104,1
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	98,9	93,8	104,2	100,2	105,2
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment	100,6	83,5	98,0	119,8	108,8
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	114,9	103,7	68,6	159,6	106,5
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	91,5	97,8	98,9	148,9	115,1
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	122,6	83,9	84,4	94,5	104,9
Pozostałe Others	107,8	71,5	101,2	98,8	102,3

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

a Groups of enterprises were created on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included to a specific category by predominating kind of activity and according to its present organizational status. The recorded changes of retail sales index may result, among others, from change both in the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Wykres 71. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)
2010 = 100

Chart 71. Indices of retail sales of goods (current prices)
2010 = 100

W odniesieniu do 2018 r. wzrost sprzedaży uzyskano m.in. w grupach: „tekstylia, odzież, obuwie” – o 59,6% (w 2018 r. w odniesieniu do 2017 r. spadek o 31,4%), „meble, RTV, AGD” – o 48,9% (spadek o 1,1%), „farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny” – o 19,8% (spadek o 2,0%). Spadek sprzedaży wystąpił m.in. w grupach: „pojazdy samochodowe, motocykle, części” – o 7,4% (spadek o 1,2%), „paliwa stałe, ciekłe i gazowe” – o 3,2% (wzrost o 9,9%).

W strukturze sprzedaży detalicznej w 2019 r., podobnie jak w roku poprzednim, największy udział w województwie miały przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych – 28,0% (w 2018 r. 28,3%). Przedsiębiorstwa zajmujące się głównie handlem pojazdami samochodowymi, motocyklami, częściami stanowiły 22,5% sprzedaży detalicznej towarów (w 2018 r. 24,5%), a sprzedające paliwa 12,0% (12,5%).

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim wartość sprzedaży hurtowej towarów w jednostkach handlowych była o 12,6% większa od poziomu zanotowanego przed rokiem, a w 2018 r. (w odniesieniu do 2017 r.) o 15,3%. W kraju zanotowano wzrost sprzedaży w 2019 r. o 6,6% i w 2018 r. o 10,9%.

W przedsiębiorstwach hurtowych sprzedaż w województwie wzrosła o 9,5% (w 2018 r. wzrost o 14,6%), a w kraju o 5,0% (w 2018 r. wzrost o 8,4%). W skali roku największy wzrost wartości sprzedaży hurtowej: wystąpił w sprzedaży żywności – o 161,6% (w 2018 r. wzrost o 3,6%) oraz wyrobów włókienniczych, odzieży i obuwia – o 141,2% (spadek o 60,3%). Największy spadek sprzedaży odnotowano w sprzedaży hurtowej kosmetyków i wyrobów farmaceutycznych – o 74,3% (w 2018 r. wzrost o 7,9%) oraz napojów alkoholowych i bezalkoholowych – o 69,9% (wzrost o 8,7%). W kraju sprzedaż hurtowa zrealizowana przez przedsiębiorstwa hurtowe była w 2019 r. wyższa o 5,0% w stosunku do roku poprzedniego, a w 2018 r. o 8,4% w porównaniu z 2017 r.

W strukturze sprzedaży hurtowej realizowanej przez przedsiębiorstwa hurtowe w 2019 r., podobnie jak w roku 2018, największy udział w województwie miały przedsiębiorstwa prowadzące sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (w 2019 r. – 55,0%, 2018 r. – 51,4%). Sprzedaż hurtowa żywności stanowiła 13,1% (w 2018 r. 5,5%) sprzedaży hurtowej.

Transport

W latach 2010–2018 w województwie przybyło 1,2 tys. km dróg publicznych o twardej nawierzchni. W 2018 r. drogi o nawierzchni ulepszonej stanowiły 92,1% długości dróg o nawierzchni twardej.

W 2018 r. regularna komunikacja autobusowa międzymiastowa prowadzona była na 592 liniach krajowych. W ogólnej liczbie linii krajowych dominowały linie podmiejskie. Liczba autobusów eksploatowanych przez jednostki transportu samochodowego w komunikacji krajowej była mniejsza niż w roku poprzednim. W 2018 r. w regularnej komunikacji autobusowej funkcjonowało 5 linii międzynarodowych.

W 2018 r. komunikacja miejska w województwie realizowana była przez przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej na ogólnej długości linii komunikacyjnych większej niż w 2017 r. Liczba autobusów komunikacji miejskiej przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększyła się. Taborem komunikacji miejskiej przewieziono mniej pasażerów niż w roku poprzednim.

W stosunku do roku 2017 długość linii kolejowych pozostała na tym samym poziomie.

W 2018 r. przewóz ładunków oraz pasażerów żegluga śródlądową był mniejszy niż w roku minionym.

W porcie Elbląg obroty ładunkowe były większe niż w 2017 r. W kategorii ładunków masowych suchych dominowały węgiel i koks. W skali roku zanotowano wzrost obrotów ładunków masowych suchych i spadek pozostałych ładunków drobnicowych.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

Na koniec 2018 r. długość dróg publicznych w województwie wyniosła 22 360,0 km i stanowiła 5,3% dróg publicznych w kraju. Dróg o nawierzchni twardej było 13 843,0 km (61,9% dróg publicznych w województwie), z tego dróg krajowych – 1 333,6 km (9,6%), a samorządowych – 12 509,4 km, tj. 90,4% (drogi wojewódzkie – 1 917,5 km, powiatowe – 6 950,5 km, gminne – 3 641,4 km). Drogi ekspresowe stanowiły 1,6% długości dróg o twardej nawierzchni i wyniosły 223,0 km.

Od 2010 r. długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie zwiększyła się o 1,2 tys. km, tj. o 9,5% (w stosunku do 2017 r. wzrost o 220,1 km, tj. o 1,6%). Drogi o nawierzchni ulepszonej (12 751,0 km) stanowiły 92,1% długości dróg o nawierzchni twardej i były o 1,0 tys. km dłuższe niż w roku 2010 (wzrost o 8,7%). W stosunku do 2017 r. długość dróg o nawierzchni twardej ulepszonej wzrosła o 198,6 km (o 1,6%). W latach 2010–2018r. przybyło w województwie 165,3 km dróg ekspresowych (wzrost blisko 4-krotny). Drogi ekspresowe w województwie warmińsko-mazurskim stanowiły 10,7 % ogółu dróg ekspresowych w kraju (w 2017 r. – 11,9%, w 2010 r. – 8,6%).

W 2018 r. dróg o nawierzchni gruntowej było 8 517,0 km i stanowiły one 38,1% dróg publicznych województwa warmińsko-mazurskiego (w kraju 28,4%). Większość z nich to drogi gminne, których długość wyniosła 7 053,8 km, tj. 82,8% ogólnej długości dróg gruntowych. Pozostałe 17,2% to drogi powiatowe o długości 1 463,2 km. Od 2010 r. długość dróg o nawierzchni gruntowej zmniejszyła się o 1,4 tys. km, tj. o 14,2% (w skali roku ubyło 68,7 km, tj. 0,8%).

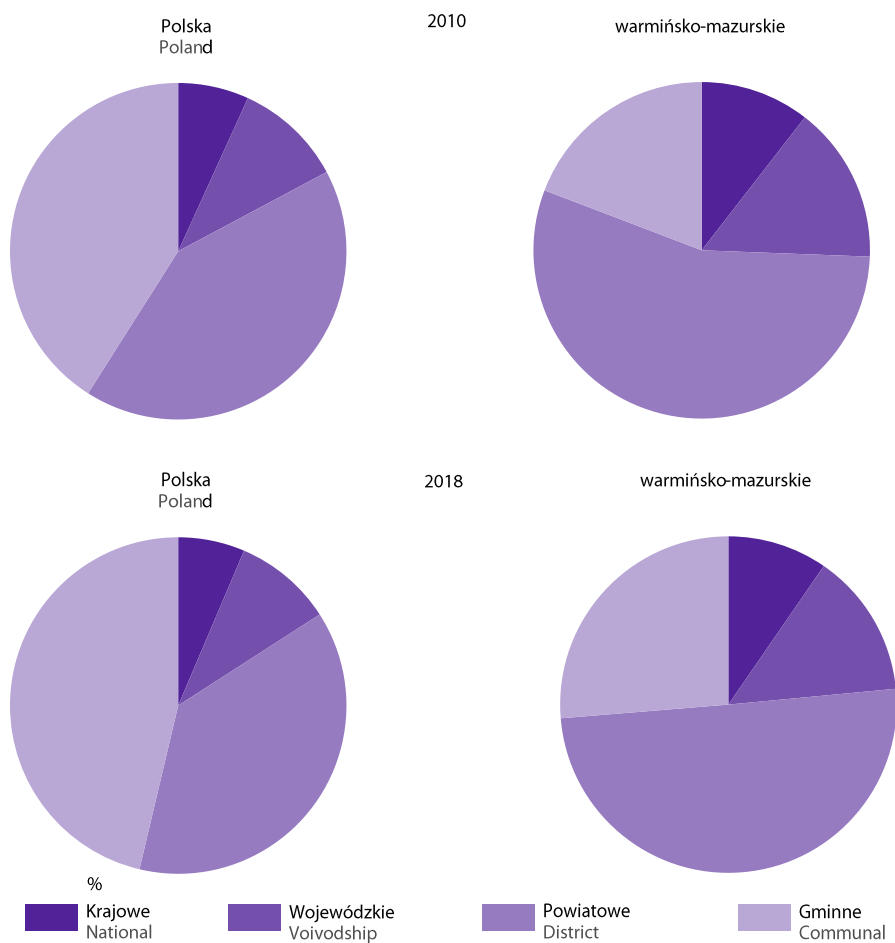
Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz.U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

W 2018 r. ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej wyniosła 57,3 km na 100 km² powierzchni województwa i była najniższą wartością w kraju (w kraju 97,2 km). W 2017 r. wskaźnik ten osiągnął wielkość 56,4 km (w kraju 95,8 km), a w 2010 r. 52,3 km (w kraju 87,6 km). Na 100 km² województwa przypadało: 5,5 km dróg krajowych, 7,9 km wojewódzkich, 28,8 km powiatowych i 15,1 km gminnych. Wskaźnik gęstości dróg ekspresowych osiągnął wielkość 9,2 km na 1000 km² powierzchni województwa.

Wskaźnik gęstości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej, jak i gruntowej, wykazywał duże zróżnicowanie terytorialne. Największe zagęszczenie dróg o nawierzchni twardej wystąpiło w powiatach grodzkich: Olsztynie (260,2 km) i Elblągu (223,3 km), a najmniejsze w powiecie gołdapskim (29,8 km) i piskim (30,8 km). Natomiast największe zagęszczenie dróg o nawierzchni gruntowej dotyczyło Olsztyna (91,0 km) oraz powiatów oleckiego (73,5 km) i iławskiego (57,0 km). W powiecie piskim, Elblągu i powiecie elbląskim odnotowano najmniejsze zagęszczenie dróg o tego rodzaju nawierzchni (odpowiednio: 12,1 km, 17,9 km i 19,8 km).

Wykres 72. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni

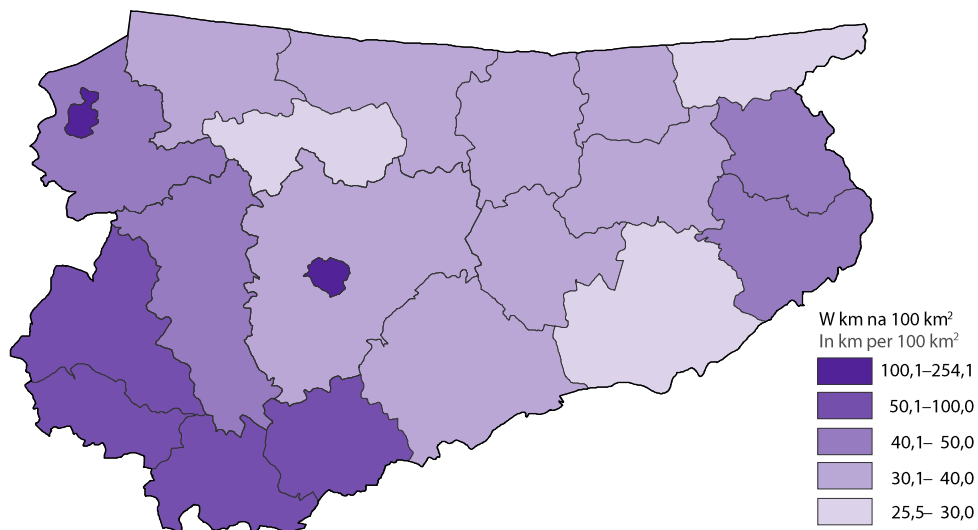
Stan w dniu 31 grudnia

Chart 72. Structure of hard surface public roads
As of 31st December

Mapa 41. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 41. Improved hard surface communal and district roads in 2018
As of 31st December

Tablica 39. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 39. Public roads by type of surface
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	22 569,0	22 740,1	22 208,6	22 360,0
o nawierzchni twardej hard surface	12 644,0	13 340,1	13 622,9	13 843,0
ulepszonej improved	11 730,8	12 379,2	12 552,4	12 751,0
o nawierzchni gruntowej unsurfaced	9 925,0	9 400,0	8 585,7	8 517,0

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

Tablica 40. Drogi publiczne o twardej nawierzchni

Stan w dniu 31 grudnia

Table 40. Hard surface public roads

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Ogółem w km Total in km	12 644,0	13 340,1	13 622,9	13 843,0
na 100 km ² per 100 km ²	52,3	55,2	56,4	57,3
o nawierzchni ulepszonej with improved surface	48,5	51,2	51,9	52,7
ekspresowe expressways	0,24	0,58	0,87	0,92

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

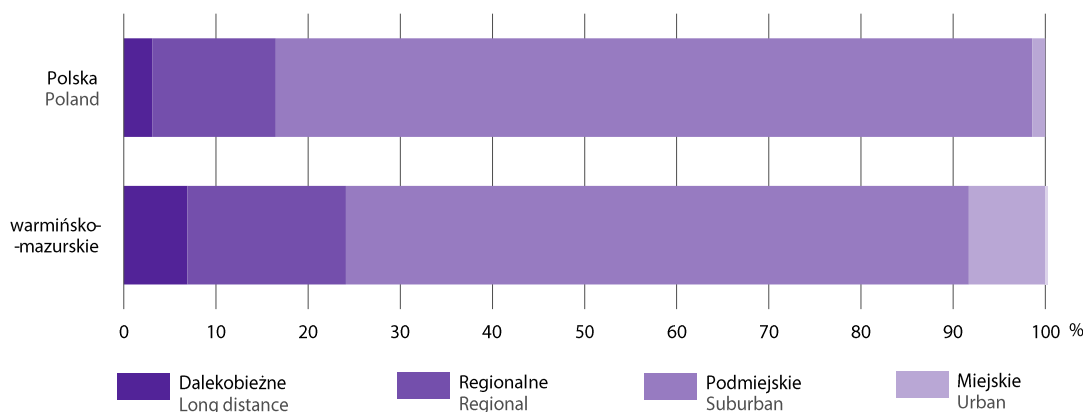
W 2018 r. regularna komunikacja autobusowa międzymiastowa w województwie prowadzona była na 592 liniach krajowych (2017 r. – 624, 2010 r. – 881) o długości 32,6 tys. km (2017 r. – 32,6 tys. km, 2010 r. – 56,1 tys. km). W ogólnej liczbie linii krajowych dominowały linie podmiejskie, które stanowiły 67,6% (w 2017 r. – 68,6%, w 2010 r. – 61,6%). Liczba autobusów eksploatowanych przez jednostki transportu samochodowego w komunikacji krajowej wyniosła 445 i była o 4,3% mniejsza niż w 2017 r. (spadek do 2010 r. o 29,7%). W 2018 r. komunikacją międzymiastową przewieziono 7 984,7 tys. pasażerów, tj. o 23,9% mniej niż przed rokiem i o 57,3% w stosunku do roku 2010. Dominujący udział w przewozach pasażerów komunikacją krajową miały przewozy komunikacją regularną (w 2018 r. – 89,5% przewozów ogółem, w 2017 r. – 85,7%, w 2010 r. – 86,2%). W stosunku do roku poprzedniego w komunikacji regularnej odnotowano spadek przewozów z biletami jednorazowymi o 31,4% (w stosunku do 2010 r. spadek o 67,5%), z biletami miesięcznymi pracowniczymi o 22,5% (spadek o 76,7%) oraz z biletami miesięcznymi szkolnymi o 14,0% (spadek o 43,2%). W komunikacji regularnej specjalnej nastąpił spadek w przewozach szkolnych o 60,9% (spadek o 63,0%) i wzrost w pracowniczych o 8,5% (w 2010 r. nie było przewozów pracowniczych).

Wykres 73. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 73. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2018

As of 31st December

W 2018 r. w regularnej komunikacji autobusowej funkcjonowało 5 linii międzynarodowych (tyle samo co przed rokiem i o 4 mniej niż w 2010 r.) o łącznej długości 7,7 tys. km (2017 r. – 7,7 tys. km, 2010 r. – 13,4 tys. km). Liczba autobusów eksploatowanych przez jednostki transportu samochodowego w komunikacji międzynarodowej wyniosła 51. Była o 10,5% mniejsza niż w 2017 r. i o 27,1% w stosunku do 2010 r. Przewozy pasażerów kształtowały się na poziomie 112,1 tys. i zwiększyły się w skali roku prawie 5-krotnie (w stosunku do 2010 r. wzrost o 156,8%). Przewozy w ramach komunikacji regularnej i regularnej specjalnej, które stanowiły 94,1% ogółu przewozów pasażerów w komunikacji międzynarodowej, wzrosły w stosunku do roku poprzedniego ponad 6-krotnie, a pozostałe przewozy – o 6,9%. W 2018 r. przewozy pasażerów w komunikacji międzynarodowej najczęściej odbywały się w relacji z Niemcami (w 2018 r. 94,7% wszystkich przewozów międzynarodowych, 2017 r. – 71,8%, 2010 r. – 46,2%).

W 2018 r. komunikacja miejska w województwie realizowana była przez przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej na ogólnej długości linii komunikacyjnych większej o 6,2% niż w 2017 r. Długość linii komunikacyjnych wyniosła 1 293 km, z czego 1 234 km stanowiły linie autobusowe, a 59 km – tramwajowe. W 2018 r. tabor miejski obejmował 296 autobusów i 44 tramwaje (w 2017 r. odpowiednio 297 i 45, w 2010 r. – 313 i 40). Liczba autobusów komunikacji miejskiej przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększyła się w stosunku do 2017 roku o 3,0%, a tramwajów pozostała bez zmian. Tabor komunikacji miejskiej przewiózł w 2018 r. ponad 65 mln pasażerów, tj. o 1,8% mniej osób niż w 2017 r. i o 11,5% w porównaniu z 2010 r.

Tablica 41. Komunikacja miejska^a
Stan w dniu 31 grudnia
Table 41. Urban transport^a
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	.	1 243,5	1 217,9	1 293,4
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	.	1 182,7	1 159,0	1 234,5
linii tramwajowych tram lines	.	61,0	58,9	58,9
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	313	304	297	296
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych oh which adjusted to carrying the disabled persons	189	268	268	276
tramwaje trams	40	41	45	44
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych oh which adjusted to carrying the disabled persons	6	24	24	24
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	31 073	29 758	29 385	29 377
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych oh which adjusted to carrying the disabled persons	19 036	26 756	26 791	27 687
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	5 502	5 724	7 449	6 763
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych oh which adjusted to carrying the disabled persons	792	4 486	4 497	4 461
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	73,6	53,8	66,3	65,1
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	50,6	37,3	46,2	45,5

a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

W 2018 r. długość linii kolejowych eksploatowanych wyniosła w województwie 1 084 km i stanowiła 5,6% sieci krajowej. W stosunku do roku poprzedniego długość linii kolejowych pozostała na tym samym poziomie (w kraju wzrost o 0,1%). W porównaniu z rokiem 2010 ubyło 10,8% (131 km) linii kolejowych (w kraju spadek o 4,9% – 993 km). Linie jednotorowe stanowiły w województwie 72,2%, a linie dwu- i więcej torowe – 27,8%. Linie kolejowe zelektryfikowane osiągnęły długość 506 km. Gęstość linii kolejowych wyniosła 4,5 km na 100 km² powierzchni województwa (w kraju 6,2 km).

W 2018 r. żeglugą śródlądową przewieziono ponad 56 tys. ton ładunków, przy wykonanej pracy przewozowej wynoszącej 5,9 mln tonokilometrów. W województwie ogół przewiezionych ładunków dotyczył przewozów międzynarodowych, które stanowiły 1,1% (w 2017 r. 1,0%) przewozów krajowych. W porównaniu z 2017 r. przewozy były mniejsze o 7,2% (w kraju spadek o 17,5%), a praca przewozowa – o 2,7%. Spadek dotyczył zarówno przewozów ładunków eksportowanych (spadek o 7,7%, w kraju spadek o 50,1%), jak i ładunków importowanych (o 3,4%, w kraju wzrost o 28,1%). Udział eksportu w ogólnych przewozach w transporcie międzynarodowym zmniejszył się w województwie z 90,3% w 2017 r. do 89,9% w 2018 r. Zwiększył się natomiast w transporcie międzynarodowym import. Jego udział w przewozach ładunków w transporcie międzynarodowym wzrósł z 9,7% w 2017 r. do 10,1% w 2018 r.

Dane o **przewozach ładunków żeglugą śródlądową** dotyczą transportu ładunków na drogach wodnych śródlądowych i na wodach morskich dokonanego taborem żeglugi śródlądowej.

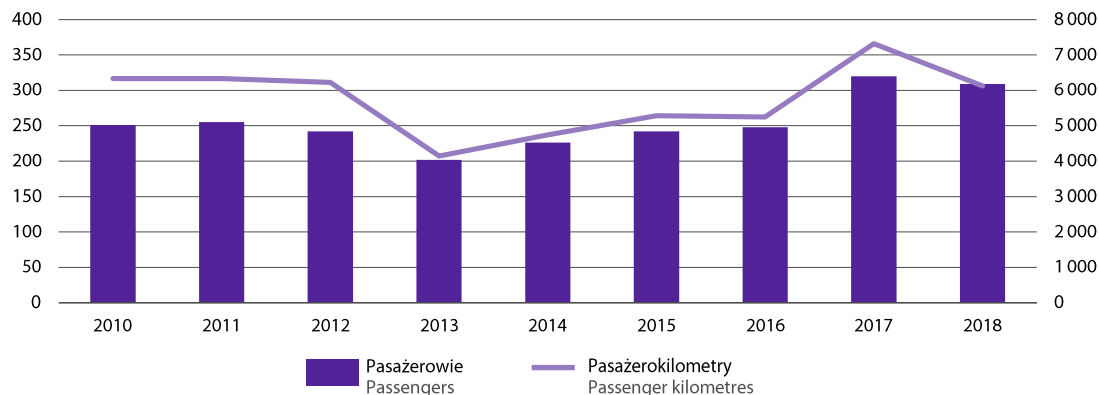
Tablica 42. Przewozy ładunków żeglugą śródlądową według relacji przewozów
Table 42. Inland waterways transport of goods by origin/destination

Lata Years	Województwo lub kraj Voivodship or country		Tony Tonnes	Tonokilometry Tonneskilometres
	skąd from	dokąd to	w tys. in thousands	
Przewozy krajowe ^a Domestic transport ^a				
2010	Warmińsko-mazurskie	pomorskie	35	964
2015	-	-	-	-
2017	-	-	-	-
2018	-	-	-	-
Przewozy międzynarodowe – export International transport – export				
2010	-	-	-	-
2015	Warmińsko-mazurskie	Rosja	55,9	5 612,1
2017	Warmińsko-mazurskie	Rosja	54,9	5 504,3
2018	Warmińsko-mazurskie	Rosja	50,7	5 349,0
Przewozy międzynarodowe – import International transport – import				
2010	-	-	-	-
2015	Rosja	Warmińsko-mazurskie	32,9	3 909,2
2017	Rosja	Warmińsko-mazurskie	5,9	589,0
2018	Rosja	Warmińsko-mazurskie	5,7	577,5

a Wymieniono województwa, w których przewozy wyniosły co najmniej 4 tys. ton.

a There are enumerated only the voivodships, where transport amounted to at least 4 thousand tonnes.

Wykres 74. Przewozy pasażerów żegluga śródlądową
Chart 74. Inland waterways transport of passengers

Liczba pasażerów przewiezionych żegluga śródlądową wyniosła 303,2 tys. i była mniejsza o 5,1% w porównaniu z 2017 r. (w kraju wzrost o 10,6%). Przewozy pasażerów żegluga śródlądową w województwie stanowiły 21,7% przewozów krajowych tą formą komunikacji (w 2017 r. 25,3%).

Wykonana przy przewozach pasażerów praca przewozowa spadła w porównaniu z 2017 r. o 16,3% (w kraju wzrost o 3,3%). W 2018 r., podobnie jak przed rokiem, wszystkie przewozy realizowane były w komunikacji krajowej, a średnia odległość na jaką przewieziono 1 pasażera wyniosła 20 km (w kraju 13 km).

W 2019 r. w porcie morskim Elbląg obroty ładunkowe wyniosły 82,9 tys. ton, tj. o 21,8% mniej niż w 2018 r. oraz o 57,9% więcej w stosunku do 2010 r. Kategorie ładunkowe realizowane w tym porcie to ładunki masowe suche (58,4% obrotów ładunkowych ogółem) oraz pozostałe ładunki drobnicowe (41,6%). W kategorii ładunków masowych suchych 64,0% stanowiły węgiel i koks, a 36,0% produkty rolne (np. zboża, soja). W 2019 r., podobnie jak w latach 2018 i 2010, w Elblągu zrealizowano zaledwie 0,1% obrotów ładunkowych w polskich portach morskich. W skali roku zanotowano spadek obrotów ładunków masowych suchych (o 33,2%) i wzrost pozostałych ładunków drobnicowych (o 2,7%). Porównując z 2010 r. wystąpił wzrost odpowiednio: o 46,7% i o 76,9%.

Informacje o **obrotach ładunkowych** pochodzą od przedstawicieli statków zawijających do portów morskich i są pozyskiwane za pośrednictwem urzędów morskich – kapitanatów, bosmanatów w zakresie wymaganym Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/42/WE z dnia 6 maja 2009 r. (DZ. U. WE L 141 z 6 czerwca 2009 r.) w sprawie sprawozdań statystycznych w odniesieniu do przewozu rzeczy i osób drogą morską. Dane te nie uwzględniają: statków o pojemności brutto (GT) mniejszej niż 100; załadunku bunkru (tj. paliwa dla statków); obrotu wewnątrzkrajowego, z wyjątkiem kabotażu, tj. ładunków przewożonych drogą morską pomiędzy polskimi portami morskimi; wagi własnej załadowanych i wyładowanych kontenerów i jednostek ro-ro służących do transportu towarów.

Energia Energy

W województwie na koniec 2018 r. moc zainstalowana i osiągalna w elektrowniach była wyższa niż w latach 2017 i 2010.

W stosunku do 2017 r. odnotowano spadek produkcji energii elektrycznej i wzrost do roku 2010.

W 2018 r. gospodarstwa domowe zużyły więcej prądu niż w roku poprzednim, ale mniej niż 2010 r.

Na koniec 2018 r. było zarejestrowanych więcej odbiorców energii elektrycznej niż rok wcześniej i niż w 2010 r.

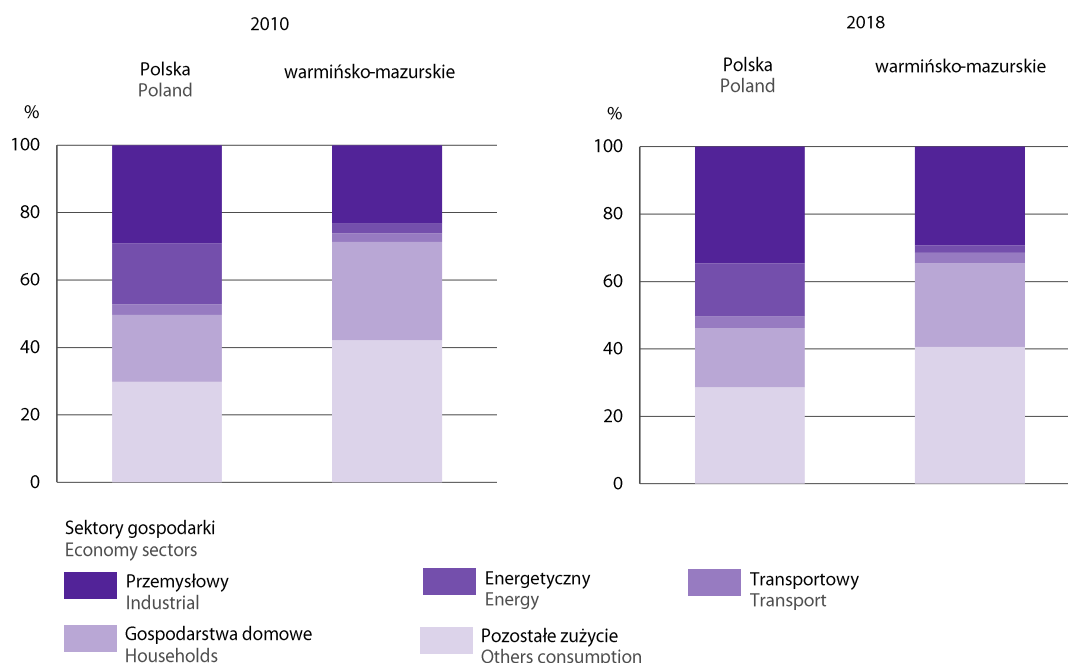
Średnie zużycie prądu przez 1 mieszkańca województwa było większe niż w latach 2017 i 2010.

W 2018 r. 1 odbiorca zużył średnio mniej energii elektrycznej zarówno w roku 2017 jak i 2010.

Na koniec 2018 r. moc zainstalowana w elektrowniach w województwie wyniosła 530,9 MW, a moc osiągalna – 500,5 MW, co stanowi wzrost odpowiednio o 5,8% oraz o 4,9% w stosunku roku poprzedniego (w kraju wzrost o 1,9% i o 0,6%). W porównaniu z 2010 r. moc zainstalowana i moc osiągalna wzrosły w województwie ponad 4-krotnie (w kraju wzrost o 22,9% i o 20,0%). W 2018 r. moc zainstalowana, podobnie jak osiągalna, w elektrowniach województwa warmińsko-mazurskiego stanowiły 1,2% mocy zainstalowanej (osiągalnej) w elektrowniach krajowych.

W elektrowniach wodnych (razem z elektrowniami: wiatrowymi, słonecznymi, na biomasę i biogaz) moc zainstalowana w 2018 r. wyniosła 455,6 MW, a w elektrowniach ciepłych (producenci o zainstalowanej mocy elektrycznej pow. 0,5 MW) 75,3 MW. Oznacza to wzrost mocy zainstalowanej w elektrowniach wodnych o 6,5% (w kraju wzrost o 3,1%). Moc zainstalowana w elektrowniach ciepłych pozostała na poziomie roku poprzedniego (w kraju wzrost o 1,5%).

Wykres 75. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 75. Structure of electricity consumption by economy sectors

W 2018 r. w województwie wyprodukowano 1 170,2 GWh energii elektrycznej, co stanowi 0,7% produkcji krajowej. Był to spadek w stosunku do 2017 r. o 9,5% (w kraju spadek o 0,2%) i ponad 3-krotny wzrost do roku 2010 (w kraju wzrost o 7,9%).

W województwie 82,8% (969,2 GWh) wytworzonej energii elektrycznej pochodziło z odnawialnych nośników energii (w kraju 12,7%). W stosunku do roku poprzedniego udział ten był mniejszy o 4,4 p. proc., a do 2010 r. większy o 44,0 p. proc. (w kraju odpowiednio: spadek o 1,5 p. proc. i wzrost o 5,8 p. proc.).

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 43. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 43. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
Odbiorcy (stan w dniu 31 XII) w tys. Consumers (as of 31 XII) in thousands	487,6	484,5	510,4	518,2
miasta urban areas	310,1	312,3	328,5	331,1
wieś rural areas	177,6	172,2	182,4	187,1
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	1 050,2	942,5	1 033,1	1 034,7
miasta urban areas	594,2	510,5	557,4	552,0
wieś rural areas	456,0	432,0	475,7	482,6
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a	2 153,5	1 945,2	2 022,2	1 996,7
miasta urban areas	1 916,2	1 634,7	1 696,9	1 667,3
wieś rural areas	2 568,0	2 508,2	2 608,0	2 579,7

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu w dniu 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31st December was used in calculations.

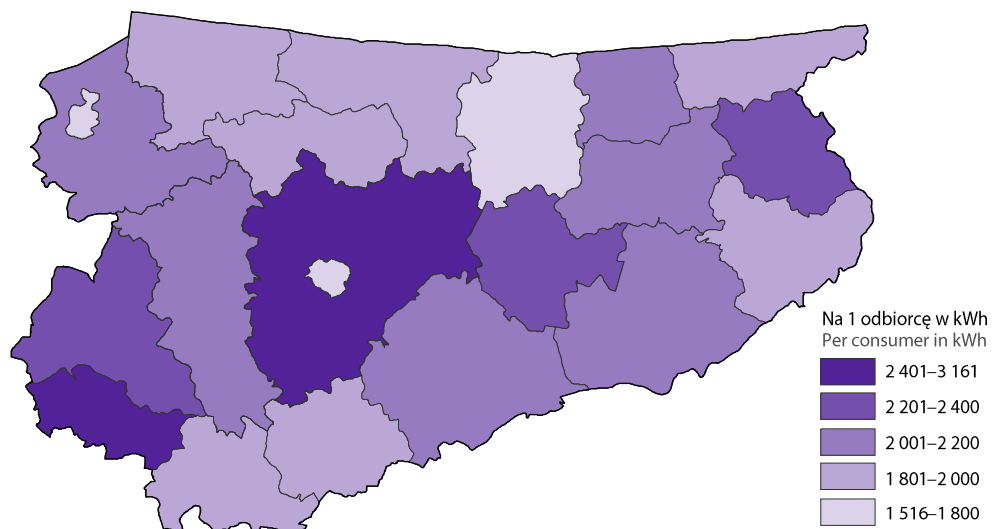
Source: data of Ministry of Energy.

W 2018 r. gospodarstwa domowe zużyły ogółem 1 034,7 GWh energii elektrycznej, tj. 3,4% zużycia krajowego. Było to o 0,2% więcej niż w roku ubiegłym (w kraju wzrost o 0,2%) i o 1,5% mniej niż w 2010 r. (w kraju wzrost o 2,5%). Średnio mieszkaniec województwa zużył w ciągu roku 722,9 kWh (w kraju 794,2 kWh) energii elektrycznej, przy czym mieszkaniec wsi zużył o 26,0% więcej prądu niż mieszkaniec miasta. W stosunku do 2017 r. zużycie prądu przez mieszkańca województwa wzrosło o 0,4% (w kraju wzrost o 0,6%), a do 2010 r. o 0,1% (w kraju wzrost o 2,7%).

W 2018 r. na terenie województwa zarejestrowanych było 518,2 tys. odbiorców energii elektrycznej. Średnie zużycie prądu na 1 odbiorcę wyniosło 1 996,7 kWh (w kraju 1 981,2 kWh), tj. mniej o 1,3% niż w roku ubiegłym (w kraju spadek o 0,7%) i o 7,3% w porównaniu z 2010 r. (w kraju spadek o 5,7%). Odbiorca mieszkający na wsi zużył o 54,7% prądu więcej niż odbiorca mieszkający w mieście (w kraju więcej o 39,0%). Odbiorca w mieście zużył mniej energii elektrycznej (podobnie jak w 2017 r. i 2010 r.) od średniej krajowej, natomiast odbiorca mieszkający na wsi zużył jej więcej. Największe zużycie prądu

na 1 odbiorcę odnotowano w powiatach nowomiejskim (3 160,8 kWh) i olsztyńskim (2 494,0 kWh), a najmniej w Elblągu (1 516,3 kWh) oraz Olsztynie (1 625,8 kWh).

Mapa 42. **Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2018 r.**
 Map 42. Consumption of electricity in households in 2018

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finances of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

W latach 2011–2018 dochody wszystkich razem budżetów jednostek samorządu terytorialnego były wyższe w porównaniu do roku poprzedniego. W 2018 r. wzrósł udział dochodów własnych w dochodach ogółem w porównaniu do poprzedniego roku oraz dotacje inwestycyjne.

W warmińsko-mazurskim w 2018 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego dysponowały łącznymi dochodami w wysokości 9 214,7 mln zł, tj. o 8,0% (o 681,3 mln zł) większymi niż w 2017 r. i o 48,3% (o 3 002,8 mln zł) większymi niż w 2010 r. Wszystkie rodzaje samorządów województwa dysponowały większymi dochodami niż w roku poprzednim. Dochody ogółem jednostek samorządu terytorialnego województwa warmińsko-mazurskiego stanowiły 3,7% łącznych dochodów jednostek samorządu terytorialnego w kraju.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanym okresie dochody ogółem wzrastały z 4 272 zł w 2010 r. do 5 947 zł w 2017 r. i do 6 438 zł w 2018 r. W Polsce w 2018 r. wartość ta osiągnęła poziom 6 556 zł. Warmińsko-mazurskie uplasowało się na 7 miejscu w kraju. Wśród województw najwyższe dochody na 1 mieszkańca osiągnęło województwo mazowieckie (7 870 zł) i pomorskie (7 017 zł), a najniższe śląskie (6 004 zł) i łódzkie (6 077 zł). Najwyższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. uzyskały budżety miast na prawach powiatu (6 258 zł). Niższe od nich były dochody w budżetach gmin (4 725 zł) i powiatów (1 258 zł), a najniższe w budżecie województwa (398 zł).

Tablica 44. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

Table 44. Revenue of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	4 272	5 459	5 947	6 438	38,9
Gminy ^a Gminas ^a	2 886	3 432	4 368	4 725	38,3
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3 835	5 917	5 907	6 258	51,4
Powiaty Powiats	1 049	1 101	1 142	1 258	29,5
Województwo Voivodship	358	642	356	398	27,9

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

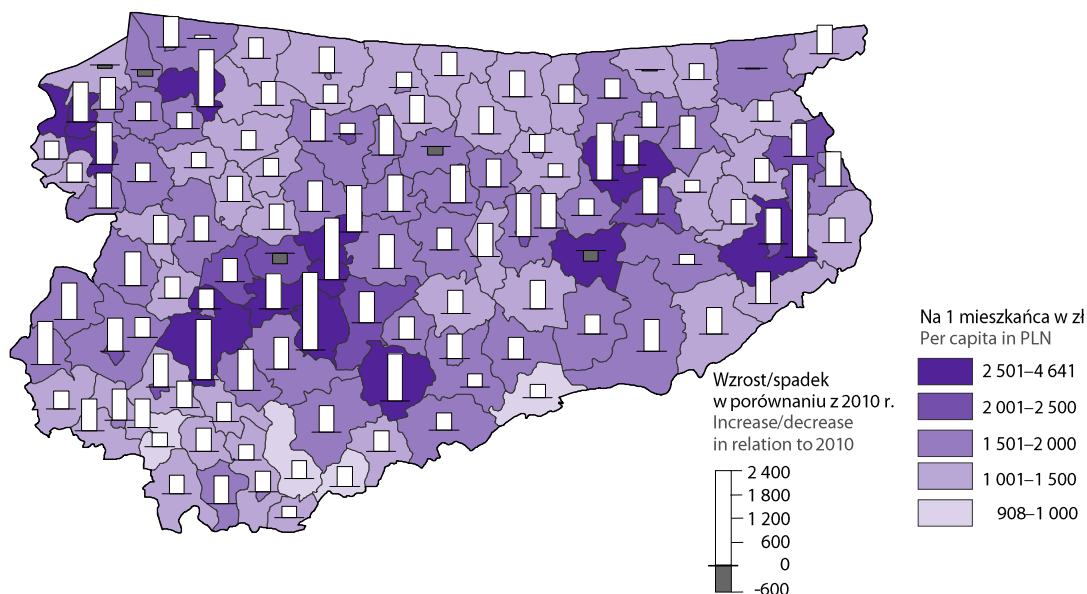
Źródłami **dochodów własnych** jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W strukturze ogółem dominowały dochody własne (38,9%), które wyniosły 3 586,1 mln zł i wzrosły w porównaniu do 2017 r. o 10,2%. Udział dotacji w dochodach ogółem wyniósł 33,7%. Kwota dotacji osiągnęła poziom 3 101,3 mln zł i była wyższa o 8,9% niż w roku poprzednim. Subwencja ogólna osiągnęła poziom 2 527,3 mln zł (o 4,0% więcej niż w 2017 r.) i stanowiła 27,4% dochodów ogółem. Ze względu na rodzaj jednostki największy udział w dochodach ogółem miały gminy 58,3% (5 375,5 mln zł), następnie miasta na prawach powiatu 19,9% (1 837,9 mln zł) i powiaty 15,5% (1 430,9 mln zł). Najmniejszymi dochodami dysponował samorząd województwa 570,3 mln zł (6,2% dochodów wszystkich jednostek ogółem).

Największy udział w dochodach własnych wszystkich budżetów miały gminy (57,5%). Kolejne udziały to miasta na prawach powiatu (26,3%) i powiaty (11,8%). Najmniejszy udział miał budżet województwa (4,4%). Rozpatrując strukturę poszczególnych rodzajów jednostek samorządu terytorialnego to najwyższym udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem charakteryzowały się miasta na prawach powiatu (51,4%). Mniejszy udział wykazały gminy (38,3%) i powiaty (29,5%), a najmniejszy budżet województwa (27,9%). W sumie udział dochodów własnych w dochodach ogółem wyniósł 38,9% i w ciągu lat 2010–2018 wahał się od 37,8% w 2010 r. do 40,1% w 2015 r. W porównaniu do 2017 r. udział ten zwiększył się o 0,8 p. proc.

Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w warmińsko-mazurskim wyniosły w 2018 r. 2 505 zł. W porównaniu do 2010 r. były one wyższe o 55,3% i w porównaniu do 2017 r. o 10,5%. Spośród gmin i miast na prawach powiatu najwyższe dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. uzyskano w gminie Stawiguda (4 641 zł) i w Olsztynie (3 606 zł), natomiast najniższe w gminach Janowiec Kościelny (908 zł) i Rozogi (925 zł). W porównaniu do 2010 r. największy wzrost nastąpił w gminie wiejskiej Elk (o 2 267 zł dochodów własnych na 1 mieszkańca) i Stawiguda (o 1 874 zł). Natomiast spadek zanotowano w 6 gminach, w tym największy w gminie Jonkowo (o 262 zł) i Mikołajki (o 255 zł).

Mapa 43. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.
 Map 43. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2018

^a Dochody własne obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Own revenue include funds received under the gmina and powiat part.

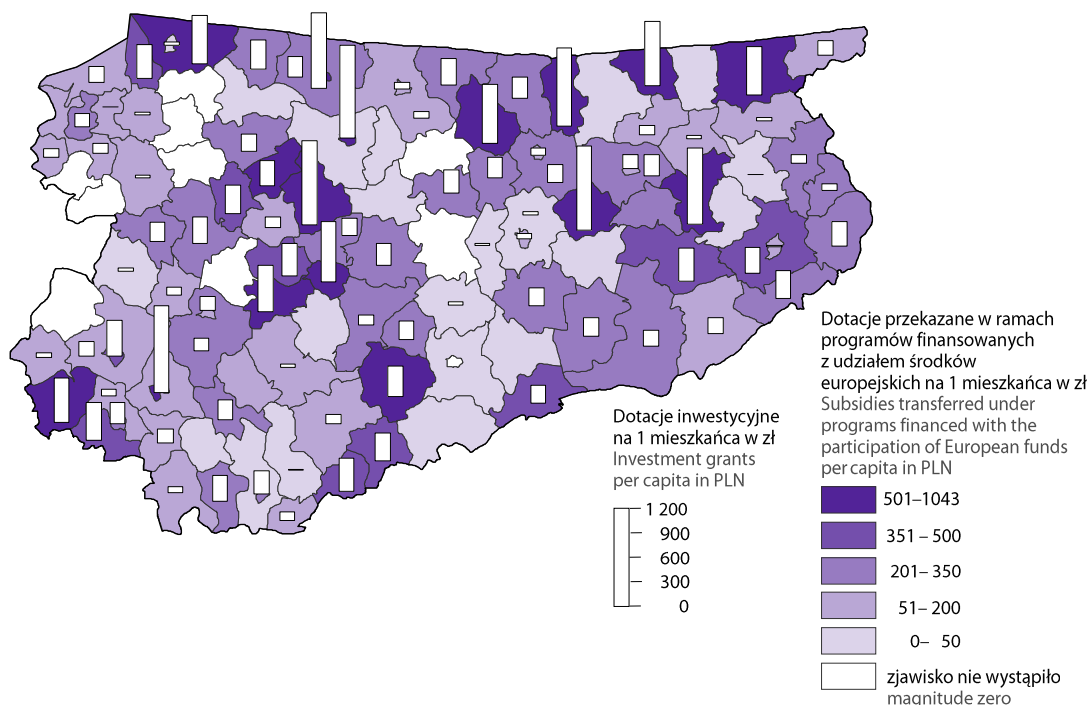
Większość dotacji, jakie otrzymały wszystkie jednostki samorządu terytorialnego województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r., stanowiły dotacje celowe (80,5%). Wyniosły one 2 496,1 mln zł były o 0,9% wyższe niż w 2017 r. i dwukrotnie wyższe niż w 2010 r. Najwięcej dotacji celowych wpłynęło do budżetów gmin (70,1%), mniej do miast na prawach powiat (14,3%) i powiatów (11,4%), a najmniej do budżetu województwa (4,2%). W grupie dotacji celowych największy udział, wynoszący 94,8%, stanowiły dotacje z budżetu państwa w kwocie 2 367,5 mln zł. W porównaniu z 2017 r. był to nieznaczny wzrost o 0,1%. Z kwoty tej na zadania z zakresu administracji rządowej przeznaczono 1 938,9 mln zł, tj. o 1,3% mniej niż rok wcześniej. Na zadania własne przeznaczono 425,1 mln zł, tj. o 7,1% więcej niż w 2017 r., a na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej, przypadło 3,5 mln zł, tj. o 29,0% więcej w ujęciu rocznym.

Czynnikiem dynamizującym rozwój regionu były dotacje inwestycyjne. Stanowiły one część wszystkich ośmiu typów dotacji wykazywanych w sprawozdaniach i wyniosły w 2018 r. we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego 629,9 mln zł. Były one większe od ubiegłorocznych o 58,3% i w porównaniu do 2010 r. o 32,8%. Największy udział miały budżety gmin (47,2%), mniejszy miasta na prawach powiatu (22,2%) i powiaty (16,6%), natomiast najmniejszy budżet województwa (14,0%). Spośród typów dotacji inwestycyjnych najczęściej pochodziło z programów finansowanych z udziałem środków europejskich (71,4%).

W ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (z paragrafów 200, 620, 205, 625) przekazywano w 2018 r. 605,2 mln zł, co stanowiło 19,5% dotacji ogółem. Najwięcej spośród nich otrzymały budżety gmin (42,8%), mniej miasta na prawach powiatu (24,1%) i budżet województwa (22,6%), a najmniej budżety powiatów (10,5%). Dotacje te wzrosły w ujęciu rocznym o 62,2%. Spośród nich 449,7 mln zł (74,3%) to dotacje inwestycyjne. W porównaniu do 2017 r. zwiększyły się one o 71,0%.

W 2018 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca samorządy otrzymały dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (z paragrafów 200, 620, 205, 625) w wysokości 423 zł, w tym inwestycyjne 314 zł. Spośród gmin i miast na prawach powiatu jedynie gminy miejskie: Lidzbark Warmiński (1 043 zł) i Lubawa (1 036 zł) przekroczyły próg 1 000 zł dotacji na 1 mieszkańca. Natomiast w 8 gminach wartość ta nie przekroczyła 10 zł na 1 mieszkańca. Dotacji tych nie wykazało 10 gmin. Tylko gmina miejska Lidzbark Warmiński (1 022 zł) przekroczyła próg 1 000 zł dotacji inwestycyjnych ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich na 1 mieszkańca. Bez dotacji inwestycyjnych było 27 gmin.

Mapa 44. Dotacje dla gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.
Map 44. Grants for gminas^a per capita in 2018

^a Dotacje miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. Dotacje z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 według klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych.

^a Grants of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat part. Grants from paragraphs 200 and 625, 205 and 625 according to the classification of budget revenue and expenditure.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W porównaniu do poprzedniego roku, jak i 2010 r. wydatki wszystkich razem budżetów jednostek samorządu terytorialnego były wyższe. Wzrósł udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w porównaniu do 2017 r., natomiast zmalał w porównaniu do 2010 r.

W 2018 r. łączne wydatki ponoszone przez samorządy terytorialne w warmińsko-mazurskim zamknęły się w kwocie 9 609,8 mln zł i były wyższe o 38,8% (o 2 686,5 mln zł) niż w 2010 r. i o 12,3% (o 1 050,0 mln zł) w porównaniu do 2017 r. Udział wydatków bieżących w ogółem wyniósł 79,9%, a majątkowych 20,1%. W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosły zarówno wydatki bieżące (o 4,5%), które wyniosły 7 678,5 mln zł, jak i majątkowe (o 59,1%), które osiągnęły wartość 1 931,2 mln zł. Większość wydatków majątkowych (95,2%) przeznaczona była na inwestycje. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wydatki ogółem wyniosły 6 714 zł (średnio w kraju 6 753 zł), co dało 6 lokatę. Najwyższe wydatki na 1 mieszkańca uzyskało województwo mazowieckie (7 921 zł) i pomorskie (7 265 zł), a najniższe śląskie (6 085 zł) i łódzkie (6 206 zł). Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniosły 1 284 zł i były wyższe niż rok wcześniej o 61,0%.

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wszystkich jednostek w 2018 r. wyniósł 19,1%. Największy odnotowano w budżecie województwa (25,5%), mniejszy w budżetach gmin (19,4%) i powiatów (17,9%), a najmniejszy miast na prawach powiatu (17,1%). W analizowanych latach udział ten był najmniejszy w 2016 r. i wyniósł 8,8%. Największy udział zanotowano w 2010 r. i stanowił on 26,2% wydatków ogółem.

Tablica 45. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

Table 45. Expenditure of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure
Ogółem Total	4 761	5 477	5 966	6 714	19,1
Gminy ^a Gminas ^a	3 302	3 335	4 431	4 972	19,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4 373	6 403	5 711	6 457	17,1
Powiaty Powiats	1 091	1 075	1 143	1 270	17,9
Województwo Voivodship	372	658	364	428	25,5

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

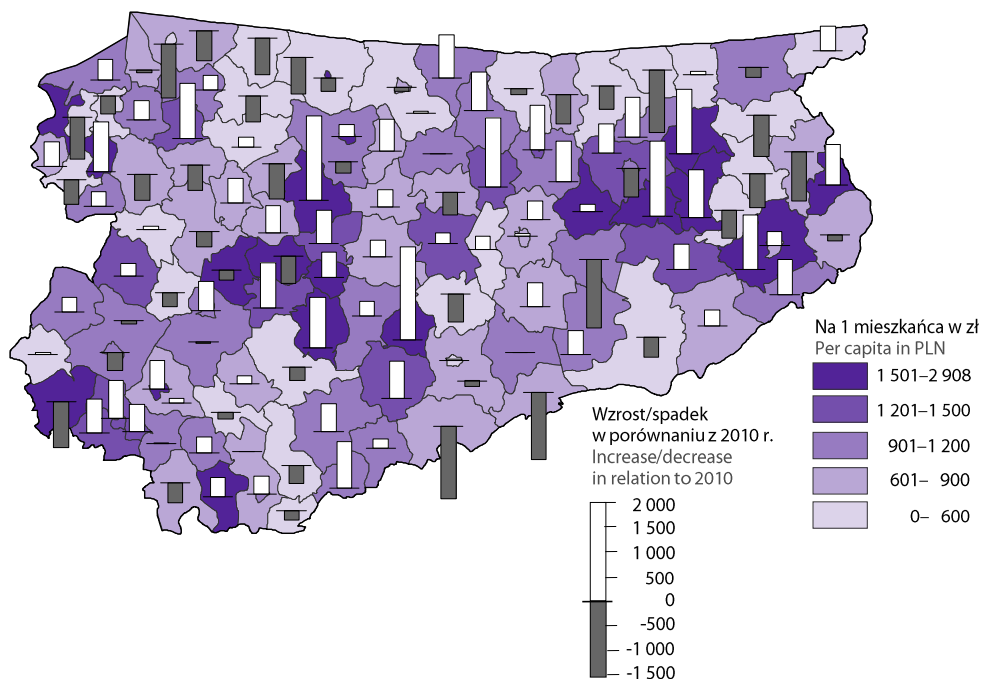
Największe środki budżetowe znajdowały się w dyspozycji samorządów gmin. W 2018 r. wydatki gmin województwa wyniosły 5 656,2 mln zł (58,9% łącznych wydatków samorządów). W porównaniu do 2017 r. wydatki samorządów gmin wzrosły o 11,9%. W strukturze wydatków gmin według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (27,1%) oraz rodzina (23,6%). Przeciętne wydatki gmin na 1 mieszkańca osiągnęły w 2018 r. poziom 4 972 zł i były wyższe o 12,2% niż w roku 2017. Najwyższymi wydatkami na 1 mieszkańca w 2018 r. charakteryzowała się gmina miejsko-wiejska: Pasym (6 968 zł) i gmina wiejska Stawiguda (6 743 zł), a najniższymi gmina miejska Braniewo (3 881 zł) i gmina miejsko-wiejska Pisz (3 938 zł).

W 2018 r. powiaty grodzkie przeznaczyły na wydatki 1 896,3 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło 6 457 zł. Wydatki na 1 mieszkańca w Olsztynie wyniosły 7 372 zł, a w Elblągu 5 143 zł. Samorząd Olsztyna najwięcej przeznaczył na oświatę i wychowanie (30,4%), podobnie jak i Elbląga (33,1%).

Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wśród gmin i miast na prawach powiatu przekroczyły 2 000 zł w 3 gminach: Pasym (2 908 zł), Stawiguda (2 535 zł) i Ryn (2 264 zł). Najniższe wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca odnotowano w gminie Stare Juchy (70 zł) i Budry (100 zł). W porównaniu do 2010 r. wzrost wydatków inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca miał miejsce w 69 jednostkach, w tym największy w gminie Pasym (o 1 707 zł) i Dobrze Miasto (o 1 547 zł). Spadek odnotowano w 47 jednostkach, w tym największy w gminie Wielbark (o 1 341 zł) i Mikołajki (o 1 249 zł).

Mapa 45. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2018 r.

Map 45. Investment expenditures of budgets of gminas^a per capita in 2018

^a Wydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów.
a Expenditure of cities with powiat status concern the statutory tasks of gmina and powiat.

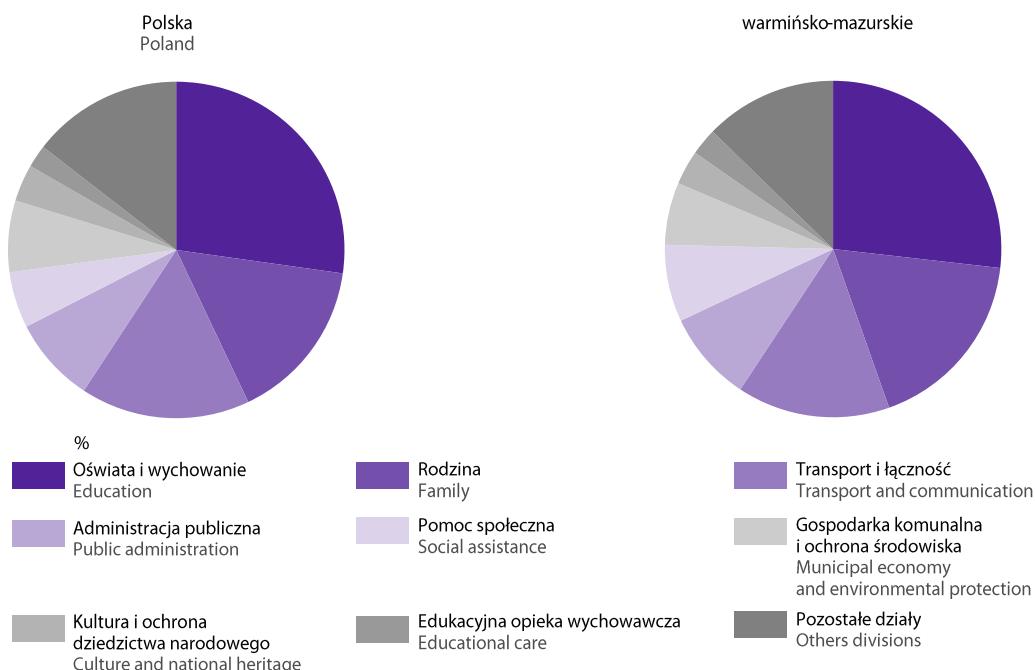
Powiaty ziemskie dysponowały środkami na wydatki w wysokości 1 444,6 mln zł ogółem, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca 1 270 zł. W strukturze wydatków według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (28,8%) oraz transport i łączność (17,0%).

Samorząd województwa wydał w 2018 r. 612,7 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca były to środki w wysokości 428 zł. Najwięcej przeznaczono na transport i łączność (54,7%) oraz administrację publiczną (15,7%).

W strukturze wydatków wszystkich jednostek samorządu terytorialnego według działów klasyfikacji budżetowej w województwie i w Polsce w 2018 r. dominowały wydatki na oświatę i wychowanie (odpowiednio 26,8% i 27,2%). Drugie pod względem wielkości w warmińsko-mazurskim były wydatki w dziale rodzina (17,8%), które w Polsce były na trzecim miejscu (15,7%). Natomiast w kraju na drugim miejscu był transport i łączność (16,3%), który w województwie był na trzecim (14,7%). Czwartą wielkością w strukturze wydatków był dział administracja publiczna (w województwie 8,7%, w Polsce 8,2%).

Wykres 76. Wydatki budżetowe według działów w 2018 r.

Chart 76. Budget expenditure by division in 2018

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W prawie wszystkich latach pomiędzy 2010 r. a 2018 r. budżety łącznie wszystkich jednostek samorządu terytorialnego zamknęły się deficytem. Wyjątkiem był 2016 r., w którym zanotowano nadwyżkę.

Po deficycie z 2017 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego zamknęły 2018 r. ponownie deficytem łącznie 395,1 mln zł, rok wcześniej deficyt 26,4 mln zł. Przyczynił się do tego deficyt we wszystkich rodzajach budżetów. W gminach deficyt wyniósł 280,6 mln zł, w miastach na prawach powiatu 58,3 mln zł, w województwie 42,4 mln zł i w powiatach 13,7 mln zł. W ujęciu rocznym deficyt łącznie zwiększył się o 368,7 mln zł, natomiast porównaniu do 2010 r. zmalał o 316,3 mln zł.

W analizowanych latach łączny wynik budżetów przeważnie zamknął się deficytem. Największy deficyt wystąpił w 2010 r. i wyniósł 711,4 mln zł. Jedynie w 2016 r. wystąpiła nadwyżka w wysokości 416,4 mln zł i w gminach wyniosła ona 170,8 mln zł, w miastach na prawach powiatu 157,9 mln zł, w województwie 52,6 mln zł i w powiatach 35,2 mln zł. W porównaniu do poprzedniego roku notowano zmniejszenie deficytu w latach 2011–2013, zwiększenie w 2014 r., ponowne zmniejszenie w 2015 r. Po jednym roku nadwyżki, budżet w 2017 r. zamknął się deficytem, który zwiększył się w następnym roku.

Tablica 46. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 46. Results of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-711,4	-25,3	-26,4	-395,1
Gminy ^a Gminas ^a	-479,4	111,9	-71,7	-280,6
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-161,8	-143,8	57,8	-58,3
Powiaty Powiats	-49,1	29,7	-1,8	-13,7
Województwo Voivodship	-21,0	-23,1	-10,7	-42,4

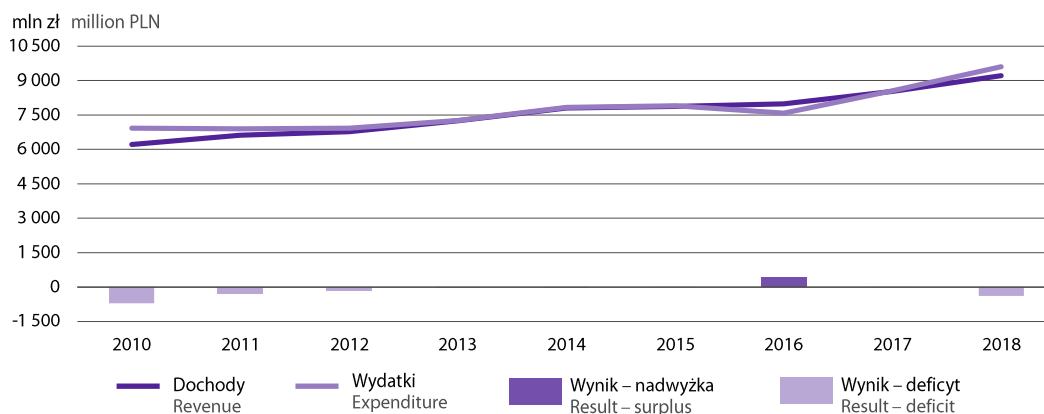
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Relacja deficytu jednostek samorządu terytorialnego do dochodów ogółem wyniosła 4,3%. W budżecie województwa relacja ta wyniosła 7,4%, w budżetach: gmin 5,2%, miast na prawach powiatu 3,2%, i powiatów 1,0%.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. deficyt budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego osiągnął wartość 276 zł. Największy deficyt na 1 mieszkańca był w gminach (247 zł), mniejszy w miastach na prawach powiatu (199 zł) i w województwie (30 zł), a najmniejszy w powiatach (12 zł).

Wykres 77. Dochody, wydatki i wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Chart 77. Revenue, expenditure and result of budgets of local government units budget

Zadłużenie samorządów, którego źródłem finansowania są: kredyty i pożyczki, papiery wartościowe oraz zobowiązania wymagalne, wyniosło w 2018 r. ogółem 2 812,2 mln zł i było wyższe niż w 2017 r. o 17,3%. Największe wartościowo zadłużenie nastąpiło w gminach (1 504,5 mln zł), mniejsze w miastach na prawach powiatu (592,9 mln zł) i w województwie (363,3 mln zł) oraz w powiatach (351,4 mln zł). We wszystkich grupach jednostek nastąpiło zwiększenie zadłużenia w porównaniu do roku poprzedniego. Większym wzrostem charakteryzowały się gminy (o 22,7%) i województwo (o 20,8%), a mniejszym powiaty (o 11,9%) i miasta na prawach powiatu (o 6,8%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. zadłużenie budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego osiągnęło wartość 1 965 zł. Największe było w miastach na prawach powiatu (2 019 zł), mniejsze w gminach (1 323 zł) i powiatach (309 zł), a najmniejsze w województwie (254 zł).

Tablica 47. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 47. Debt of local government units in 2018

As of 31st December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2017=100
Ogółem Total	2 812,2	1 965	30,5	117,3
Gminy ^a Gminas ^a	1 504,5	1 323	28,0	122,7
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	592,9	2 019	32,3	106,8
Powiaty Powiats	351,4	309	24,6	111,9
Województwo Voivodship	363,3	254	63,7	120,8

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Source: own contribution based on Ministry of Finance data.

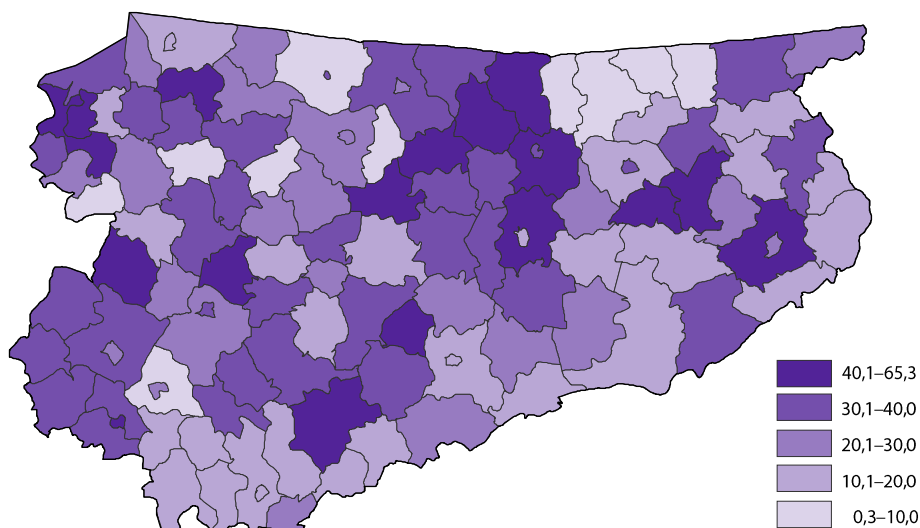
Relacja zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego do dochodów ogółem wyniosła 30,5%. W budżecie województwa relacja ta była najwyższa i wyniosła 63,7%. O połowę była mniejsza w miastach na prawach powiatu 32,3%. W gminach relacja ta wyniosła 28,0%, a w powiatach 24,6%, czyli najmniej. Wśród gmin i miast na prawach powiatu najwyższym wskaźnikiem charakteryzowała się gmina miejsko-wiejska Pasym (65,3%) oraz wiejska Elbląg i Płoskinia (po 60,7%). Najniższym wskaźnik uzyskała gmina wiejska Lubawa (0,3%) i miejsko-wiejska Węgorzewo (7,0%).

Mapa 46. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2018 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Map 46. Debt of gminas in % of revenue in 2018

As of 31st December

7.4. Projekty dofinansowane z UE z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

7.4. Projects co-financed by the EU from structural funds and the Cohesion Fund

Województwo korzystało z możliwości, jakie dawały programy operacyjne. Do końca 2019 r. wartość całkowita projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wyniosła 22 059,5 mln zł, w tym środki UE stanowiły 61,4%. Udział warmińsko-mazurskiego w całkowitej wartości dofinansowania wyniósł 5,0%.

Wartość całkowita projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego do końca 2019 r. wyniosła 22 059,5 mln zł i stanowiła 5,0% całkowitej wartości dofinansowania w Polsce. Ze środków UE pochodziło 13 535,5 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość całkowita projektów wyniosła 15 470 zł. Należy podkreślić, że nie były to wszystkie środki europejskie wykorzystywane na terenie województwa.

Najwięcej środków (40,9%) pochodziło z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Było to 9 017,2 mln zł, w tym 4 901,1 mln zł dofinansowano ze środków UE. Udział województwa w wartości tego programu w kraju wyniósł 4,6%. Średnio na 1 mieszkańca przypadło 6 324 zł.

Drugi pod względem wielkości udział dotyczył Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (38,6%). Wyniósł on 8 510,2 mln zł, w tym 68,4% zostało dofinansowane ze środków unijnych. W przeliczeniu na 1 mieszkańca były to środki wynoszące 5 968 zł. Program stanowił 5,4% regionalnych programów wszystkich województw.

Z racji swojego położenia w województwie znalazły się środki także z Programu Polska Wschodnia. Wartość całkowita projektów z tego programu wyniosła 2 093,6 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało kwotę 1 468 zł. Stanowiło to 9,5% wszystkich programów województwa. Dofinansowanie ze środków wspólnotowych wyniosło 66,4%. Spośród wszystkich województw wschodnich na warmińsko-mazurskie przypadło 20,5% wartości programu.

Nieco mniejszy udział w wartości projektów województwa miał Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (8,6%). Jego wielkość to 1 903,6 mln zł, w tym 1 022,5 mln zł to środki z UE. W przeliczeniu na 1 mieszkańca była to kwota 1 335 zł. Udział województwa w krajowym programie wyniósł 3,6%.

Najmniejszy udział w programach wojewódzkich miał Program Operacyjny Polska Cyfrowa (1,1%) i Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (1,3%). Wartość całkowita wyniosła odpowiednio 249,0 mln zł (w tym 58,2% dofinansowano ze środków wspólnotowych) i 285,9 mln zł (w tym 89,1% to dofinansowanie ze środków UE). Udział województwa w porównaniu do kraju wyniósł w Programie Polska Cyfrowa 2,0%, a w Programie Wiedza Edukacja Rozwój 1,6%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca projekty zrealizowane do końca 2019 r. z Programu Polska Cyfrowa wyniosły 175 zł, a z Programu Wiedza Edukacja Rozwój 201 zł.

Tablica 48. Wartość całkowita projektów oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca 2019 r.^a

Table 48. The total project value and the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014–2020 in voivodship to end the 2019^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
	w mln zł in million PLN			
Ogółem ^a Total ^a	22 059,5	13 535,5	15 470	5,0
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	9 017,2	4 901,1	6 324	4,6
Inteligentny Rozwój Smart Growth	1 903,6	1 022,5	1 335	3,6
Polska Cyfrowa Digital Poland	249,0	144,8	175	2,0
Polska Wschodnia Eastern Poland	2 093,6	1 391,0	1 468	20,5
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	285,9	254,8	201	1,6
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	8 510,2	5 821,2	5 968	5,4

a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie

Selected data on voivodship

Tablica II. Wybrane dane o województwie warmińsko-mazurskim
Table II. Selected data on Warmińsko-Mazurskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	402 206,6	390 364,6	421 931,5	344 179,7	259 184,8
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	119 316,3	112 580,1	81 320,4	88 406,4	129 591,2
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	6,5	8,6	8,4	13,9	14,1
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,95	1,25	0,63	-0,21	0,59
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,85	10,15	9,87	9,41	9,66
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	-1,86	-2,06	-1,78	-2,55	-2,47
Wskaźnik starości demograficznej w %	11,7	12,0	12,4	12,8	13,4
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat ^a	594	637	631	671	728
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w %	47,9	46,7	45,8	46,1	46,1
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w %	53,0	51,7	51,4	52,0	51,1
Stopa bezrobocia według BAEL w %	9,7	9,7	11,1	11,4	9,8
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	230	266	159	134	83
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł	2 739,09	2 848,17	2 978,59	3 049,13	3 212,76
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	299,7	297,5	296,4	294,0	290,6
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1 428,63	1 501,12	1 588,21	1 669,55	1 734,11
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1 103,39	1 096,87	1 109,95	1 108,97	1 229,74
Granica ubóstwa skrajnego w %	9,9	11,4	13,5	13,2	14,8
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	14,3	13,2	13,5	14,0	12,8
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	19	22	26	31	38
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	332,4	335,5	339,5	343,5	347,1
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w m ³	30,8	30,6	30,4	30,5	30,8
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	6,1	6,4	6,4	6,6	6,6

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c łącznie z poradami nocnej i świątecznej opieki
a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including of employed persons exceeds 9 persons. c Including doctor's consultation for night and holiday health care.

2015	2016	2017	2018	2019	Specification
278 817,9	84 115,1	118 164,1	191 187,5	.	Outlays on fixed assets in environmental protection in thousand PLN (current prices)
71 481,4	25 472,5	30 213,3	53 261,1	.	Outlays on fixed assets in water management in thousand PLN (current prices)
0,3	0,3	0,3	0,3	.	Industrial wastewater discharged per capita in dam ³
13,9	16,9	18,0	19,5	.	Share of municipal waste collected separately in total municipal waste in %
-0,51	-0,44	0,08	-0,90	-1,39	Natural increase per 1000 population
9,10	9,35	10,13	9,56	9,05	Live births per 1000 population
-	-2,07	-1,91	-2,45	-2,63	Net migration for permanent residence per 1000 population
14,1	14,7	15,3	15,9	16,6	Old age ratio in %
589	714	776	817	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 ^a
47,2	49,0	50,2	50,3	51,0	Employment rate by LFS in %
52,1	53,6	54,0	53,3	52,7	Activity rate by LFS in %
9,4	8,8	7,2	5,6	3,3	Unemployment rate by LFS in %
67	40	33	20	22	Unemployed persons per a job offer
3 345,93	3 495,50	3 680,49	3 916,71	4 142,65	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b in PLN
291,7	292,6	293,3	303,4	306,3	Annual average number of retirees and pensioners in thousands
1 789,53	1 824,03	1 880,42	1 964,46	2 062,43	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
1 280,51	1 371,79	1 496,15	1 554,81	.	Average monthly available income per capita in households in PLN
12,5	9,0	8,7	9,6	.	Extreme poverty rate in %
11,9	10,9	9,6	8,7	.	Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %
42	53	57	69	.	Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
350,9	354,8	358,6	363,4	.	Dwelling stocks per 1000 population
31,5	31,4	31,0	32,1	.	Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita in m ³
6,8	6,9	6,9 ^c	7,0 ^c	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita

przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. b Dane zdrowotnej.

children in units performing health care activities throughout the school year. b Data concern economic entities in which the number

Tablica II. Wybrane dane o województwie warmińsko-mazurskim (dok.)
Table II. Selected data on Warmińsko-Mazurskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	1 287	1 189	1 209	1 207	1 205
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w %	95,5	97,0	97,1	95,9	95,5
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w %	3,8	2,8	2,3	3,4	3,9
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a w mln zł (ceny bieżące)	1 093,0	1 113,0	1 130,8	1 037,2	1 411,3
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	118,0	101,8	101,6	91,7	136,1
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową ^b na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	119,5	138,4	146,1	111,5	87,3
Sprzedaż detaliczna towarów ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	104,5	117,4	110,9	97,7	108,0
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	38,9	39,9	39,9	40,7	41,2
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	38,8	70,6	74,4	72,3	78,7
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %					
Ogółem	37,8	38,1	38,7	38,3	38,2
Gminy ^d	40,4	41,6	42,8	43,0	43,9
Miasta na prawach powiatu	50,3	47,6	49,7	50,4	51,9
Powiaty	25,0	24,4	22,8	23,9	25,5
Województwo	22,6	24,3	21,5	20,1	15,9
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %					
Ogółem	26,2	22,6	19,0	19,9	23,2
Gminy ^d	26,4	22,6	16,7	12,5	14,8
Miasta na prawach powiatu	26,4	22,7	17,7	19,5	17,4
Powiaty	22,1	16,6	12,8	14,8	15,7
Województwo	34,4	35,8	44,7	56,1	65,1
Dotacje inwestycyjne ogółem ^e dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł					
Ogółem	474,4	576,7	511,3	730,5	1 005,9
Gminy ^d	194,6	219,5	148,1	123,2	145,0
Miasta na prawach powiatu	109,1	171,1	131,9	162,2	153,3
Powiaty	95,7	77,2	76,7	88,1	97,2
Województwo	75,0	108,9	154,6	357,0	610,4
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł					
Ogółem	-711,4	-280,2	-157,0	-0,7	-34,3
Gminy ^d	-479,4	-210,2	-45,1	91,7	1,7
Miasta na prawach powiatu	-161,8	-52,0	-44,8	-41,9	-4,3
Powiaty	-49,1	4,3	-2,4	-13,2	-4,0
Województwo	-21,0	-22,3	-64,7	-37,3	-27,7

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Bez amortyzacji środków trwałych. c Dane na prawach powiatu. e Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b Excluding depreciation of fixed assets. c Data on county rights. e Sum of all types of investment grants.

2015	2016	2017	2018	2019	Specification
1 214	1 191	1 212	1 236	.	Population per out-patient health care unit
96,1	95,8	95,4	96,2	96,5	Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in %
3,3	3,6	3,9	3,2	3,0	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %
1 427,4	1 495,5	1 438,6	1 793,5	2 418,9	Investment outlays of non-financial enterprises ^a in million PLN (current prices)
101,1	104,8	96,2	124,7	134,9	Investment outlays of non-financial enterprises ^a (previous year=100; current prices)
107,0	115,0	184,5	211,8	.	Intramural expenditures on research and development ^b per capita in PLN (current prices)
90,8	95,5	105,8	101,5	101,0	Retail sale of goods ^c (previous year=100; current prices)
41,7	42,0	42,9	43,8	.	Communal and district roads with hard surface per 100 km ² of total area
83,4	83,7	87,2	82,8	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
					Share of own revenue in total revenue of local government units in %
40,1	39,4	38,1	38,9	.	Total
44,5	39,0	37,8	38,3	.	Gminas ^d
50,8	51,9	49,9	51,4	.	Cities with powiat status
26,8	28,5	28,9	29,5	.	Powiats
18,8	29,2	25,2	27,9	.	Voivodship
					Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %
22,5	8,8	13,4	19,1	.	Total
13,3	8,9	13,4	19,4	.	Gminas ^d
30,4	6,0	11,6	17,1	.	Cities with powiat status
14,1	10,7	14,5	17,9	.	Powiats
54,8	12,1	16,0	25,5	.	Voivodship
					Total investment grants ^e for local government units in million PLN
994,7	277,3	397,9	629,9	.	Total
150,6	70,8	133,1	297,4	.	Gminas ^d
301,2	86,8	128,9	139,7	.	Cities with powiat status
105,9	54,8	76,2	104,4	.	Powiats
436,9	64,8	59,8	88,4	.	Voivodship
					Result of budgets of local government units in million PLN
-25,3	416,4	-26,4	-395,1	.	Total
111,9	170,8	-71,7	-280,6	.	Gminas ^d
-143,8	157,9	57,8	-58,3	.	Cities with powiat status
29,7	35,2	-1,8	-13,7	.	Powiats
-23,1	52,6	-10,7	-42,4	.	Voivodship

dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Bez gmin mających również status miast
assets. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Excluding gminas which

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o mieście wojewódzkim

Selected data on city voivodship

Tablica III. Wybrane dane o Olsztynie
Table III. Selected data on Olsztyn

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (tony/rok):					
gazowych	451 034	402 828	409 523	407 878	374 302
pyłowych	197	174	158	104	90
Odpady wytworzone ^a (w tys. t)	97,2	121,6	97,8	100,0	103,8
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca (w kg)	306	311	299	277	272
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2,35	1,76	1,02	0,81	1,41
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 grudnia)	48,8	49,9	51,9	53,7	56,2
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych (w %)	4,6	5,2	6,8	8,5	10,3
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 grudnia)	6,9	7,2	8,4	8,4	6,8
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	36,5	39,1	42,1	47,0	51,5
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy	109	149	88	55	112
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych	2,46	2,43	2,38	2,34	2,30
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat ^b	863	842	851	888	955
Liczba osób na 1 przychodnię	1 512	1 253	1 239	1 188	1 159
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca	9,2	10,0	10,4	10,6	10,6
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 1000 ludności	61,5	57,6	59,0	62,3	55,9
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3	51	50	81	95	118
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	125	124	127	130	131
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	88	86	87	88	88
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan w dniu 31 grudnia)	11	12	12	14	15
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^c (w %)	3,6	2,0	1,7	4,0	4,4
Nakłady inwestycyjne ^d na 1 mieszkańca (ceny bieżące, w zł)	3 740	3 091	3 545	3 991	4 671
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	5,7	5,5	7,0	6,8	5,0
Dochody własne gmin na 1 mieszkańca (w zł)	2 100	2 215	2 514	2 745	2 952
Wydatki majątkowe gmin na 1 mieszkańca (w zł)	1 155	1 239	778	872	1 037

a W ciągu roku. Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, w placówkach wykonujących działalność leczniczą. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących a During the year. Excluding municipal waste. b In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. d Data concern economic entities in which

2015	2016	2017	2018	2019	Specification
					Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2018 (tonnes/year):
385 283	408 019	393 028	417 268	.	gases
98	78	102	93	.	particulates
68,8	77,0	74,5	145,5	.	Waste generated ^a (in thousand tonnes)
315	372	315	336	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
0,70	0,82	2,20	2,27	0,28	Natural increase per 1000 population
58,9	61,7	64,3	67,3	69,7	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31st December)
10,8	13,0	12,8	14,4	.	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries and children's club (in %)
5,8	5,1	4,5	3,5	2,7	Registered unemployment rate (as of 31st December)
50,2	50,0	50,7	44,2	40,9	Share of long-term unemployed persons (in %)
53	26	26	9	7	Unemployed persons per a job offer
2,28	2,26	2,23	2,20	.	Population per 1 dwelling in dwelling stocks
778	952	1 030	1 063	.	Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 ^b
1 105	1 018	1 030	1 014	.	Population per 1 out-patients departments
11,0	11,4	11,7	11,7	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita
49,9	45,7	41,4	39,8	.	Beneficiaries of community social assistance per 1000 population
127	146	131	175	.	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3
133	134	135	134	138	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31st December)
88	87	86	88	91	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31st December)
16	18	18	16	17	Commercial companies per 1000 population (as of 31st December)
2,7	3,1	3,9	3,4	3,2	Net turnover profitability indicator ^c (in %)
4 408	3 771	4 172	5 471	.	Investment outlays ^d per capita (current prices, in PLN)
4,0	3,2	4,9	3,8	7,4	Dwellings completed per 1000 population
3 449	3 328	3 327	3 606	.	Own revenues of gminas per capita (in PLN)
3 056	298	803	1 612	.	Property expenditures of gminas per capita (in PLN)

zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny przekracza 49 osób. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year. c Data the number of employed persons exceeds 9 persons.